

ΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 787
Παρασκευή
2 Μαΐου 2003
Τιμή: 4 Ευρώ

Λοχαγοί, στρατηγοί και λοιποί: Ήταν όλοι τους «αυριανιστές»

25 FEB. 2004

Η ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΗ

Γράφουν:

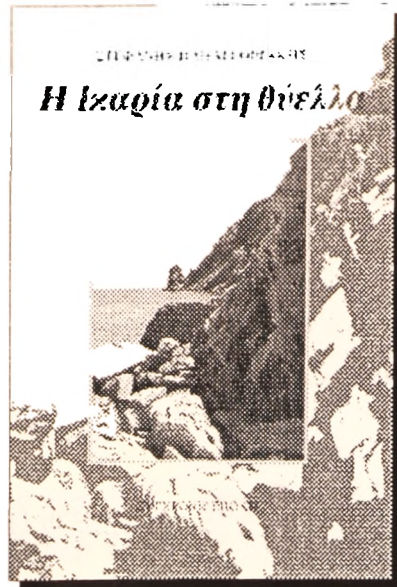
- Pat Cox
- Αλέκος Αλαβάνος
- Γ. Δημητρακόπουλος
- Π. Κ. Ιωακειμίδης
- Στρατής Κόρακας
- Γιώργος Κρεμλής
- Σταύρος Κυρανάκης
- Π. Γ. Μαντζούφας
- Θανάσης Ρεντζής

ISSN 1105-7777

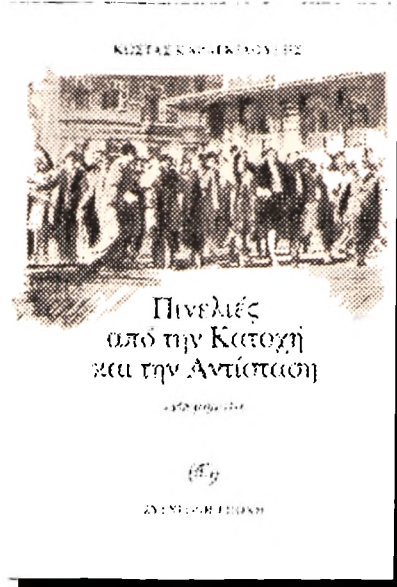

Ν. Γεωργιάδης - Τ. Παπατουλιάνη
Ο Θόδωρος Δερβενιώτης
και το μετεμφυλιακό τραγούδι

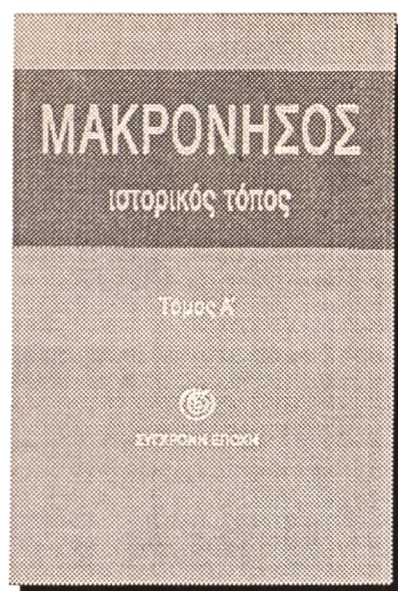
Στ. Παπαγεωργιάδης
Η Ισαρία στη θύελλα

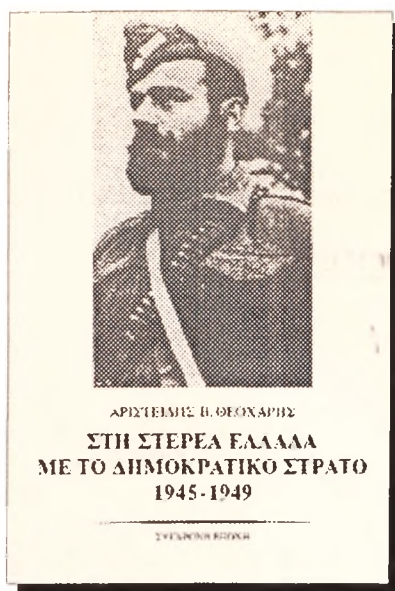
Κ. Καουργιασιούδης
Πινελιές από την Κατοχή
και την Αντίσταση

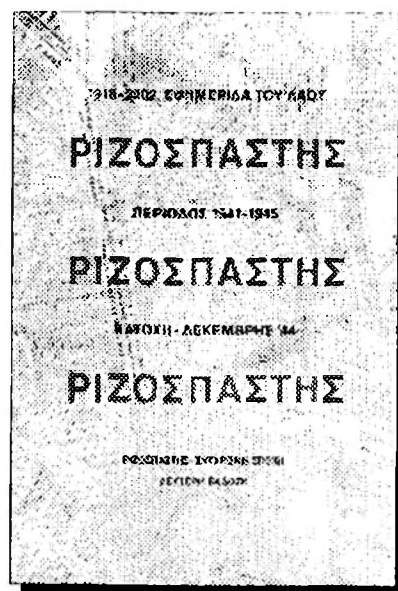
Ν. Σοζιλλιάδογ
Η παιδεία στην Αντίσταση

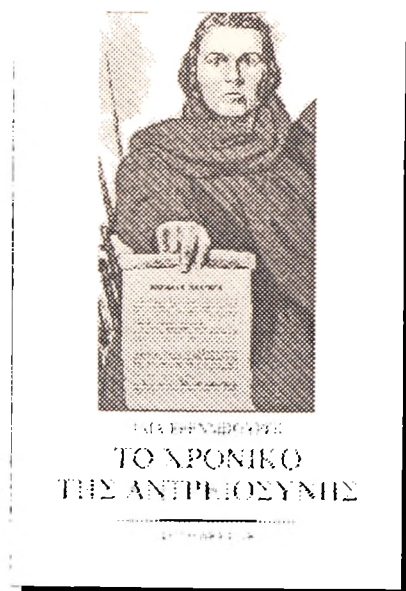
ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ
ιστορικός τόπος
Τόμος Α'

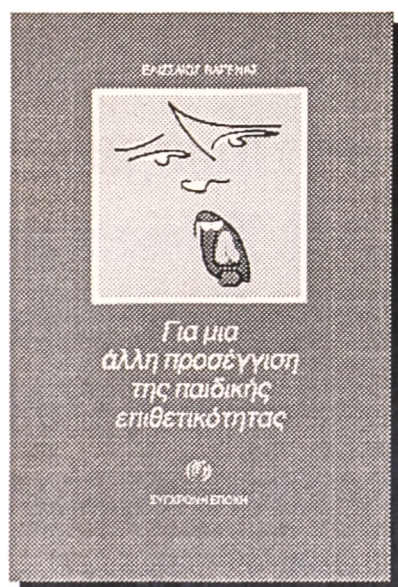
Α. Β. Γεωργιάδης
Στη στερεά Ελλάδα με το
Δημοκρατικό Στρατό, 1945-1949

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
Περίοδος 1941-1945, Κατοχή-Αντίρρησης '44
2η έκδοση

Ιλίσ Εγγνιγιογ
Το χρονικό
της αντρείουσνης

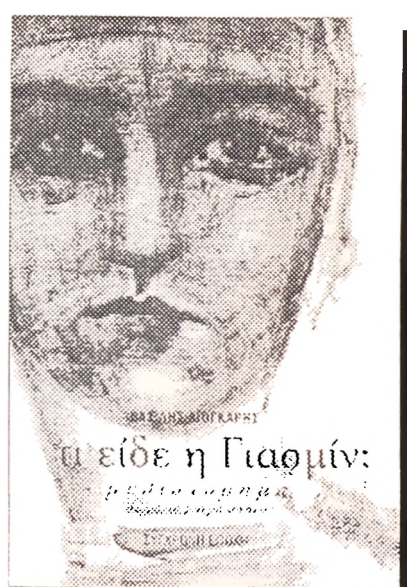
Ε. Βεργενιάς
Για μια άλλη προσέγγιση
της παιδικής επιθετικότητας

Θ. Α. Πολιτόπουλος
Το τελευταίο σιωπητήριο
Σελίδες του αγώνα

Κ. Γεωργιάδης
Αυτούστα Θεοδώρα
Ιστορικό μυθιστόρημα

Β. Λιόγγουρης
Τι είδε η Γιασμίν;

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354, <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροζορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροζορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπαζατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 2310283810.
3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

Περίοδος Β' • Έτος 30ο • Τεύχος 787

Παρασκευή 2 Μαΐου 2003

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 – 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρουνέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κλπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 76 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 152 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

25 ΦΕΒ. 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Αυριανικός σοσιαλισμός	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Είναι λύση η «ευπρόσωπη» υπέρβαση της κρίσης;	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Εφημερολόγια από την Εφήμερη	12
• Ρεπόρτερ: Η υπόθεση της ALTEC ήταν μόνον η αρχή	14
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	17
• Ευάγγελος Αρεταίος: Δεν πέτυχε την υπέρβαση η κυβέρνηση Ερντογάν	18
• Μάνος Στεφανίδης: Ο Αόρατος Άνθρωπος	19
• Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν: Εικόνες πολέμου	20
• Η ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΗ: Αφιέρωμα	22
• — : Νέοι μιλούν για την Ευρώπη	23
• Pat Cox: Διεύρυνση: η πρόκληση για τη γενιά μας	24
• Π.Κ. Ιωακειμίδης: Η Νέα Μορφολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης	26
• Γ. Δημητρακόπουλος: Οι προκλήσεις για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης	31
• Αλέκος Αλαβάνος: Σχετικά με τον εναλλακτικό ρόλο της Ευρώπης	34
• Στρατής Κόρακας: Είμαστε αντίθετοι με τη διεύρυνση	36
• Π.Γ. Μαντζούφας: Ευρωπαϊκό Σύνταγμα: Η κρίσιμη θεσμική τομή της ευρωπαϊκής ενοποίησης	38
• Γ. Κρεμλής: Η ευρωπαϊκή προοπτική αιεφόρου ανάπτυξης των νήσων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	41
• Σταύρος Κυριανάκης: Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση	44
• — : Η νέα στρατηγική της υπερδύναμης: Με ποιο τρόπο να αναχαιτισθεί η Ενωμένη Ευρώπη	48
• Θανάσης Ρεντζής: Η ευρωπαϊκή γλώσσα	50
• Γιολάντα Τερέντσιο: Μνήμες αντίστασης και θυσίας από την Αθήνα της Κατοχής '41-44	55
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	59
• Ειρήνη Μουντράκη: Δικαίωμα στο όνειρο	62
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Ανοιχτή συνομιλία	63
• ΒΙΒΛΙΟ	64

ΑΥΡΙΑΝΙΚΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

ΟΙ ΑΘΛΙΟΤΗΤΕΣ των πολεμάρχων στο Ιράκ, οι «ελεγχόμενες εκρήξεις» στη Βαγδάτη με τις δεκάδες νεκρούς, και τα πρωτόγονα «πολιτικά» παιχνίδια του γκαουλάιτερ Γκάρνερ· οι συνέπειες της υπογραφείσης στην Αθήνα πριν δεκαπέντε ημέρες διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης· η ένταξη και της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. αλλά και η «πτώση του τείχους» στην Κύπρο, όλα σημαντικά γεγονότα για τα οποία θα έπρεπε κανονικά να ασχολούμαστε αυτές τις ώρες, πέρασαν στα ψιλά. Τώρα όλοι παρακολουθούμε τις κόντρες της *Αυριανής* με τον Αθανασούλη και τους λοιπούς κήρυκες του ελληνικού σοσιαλισμού.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ που ξέσπασε πριν δεκαπέντε ημέρες ήταν απρόσμενος. Αλλά προδιαγράφει με ακρίβεια το τέλος της διαχείρισης της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ. Χωρίς καμιά απολύτως πρωτοβουλία της αντιπολίτευσης, χωρίς την εκδήλωση μιας αφανούς διαμάχης των συμφερόντων των μεγαλόσχημων επιχειρηματικών κύκλων, χωρίς την επέμβαση εξωθεσμικών παραγόντων, με τη διαμάχη δύο «λαμόγιων», του Κουρή και του Αθανασούλη, η κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ φάνηκαν γυμνοί, όπως είναι, στα μάτια των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ αλλά και της κοινής γνώμης.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ που ψιθυριστά κυκλοφορούσαν και αναπόδεικτα υποστηριζόνταν από όλους, αίφνης βγήκαν στο φως με ονόματα, λογαριασμούς, στοιχεία που το ΣΔΟΕ –άλλος «αδιάφθορος» θεσμός κι αυτός!– κοινοποίησε, είναι σε δημόσια επίδειξη. Οι λέξεις, οι λόγοι, οι διαψεύσεις των εναλλασσόμενων κυβερνητικών εκπροσώπων αποδείχθηκαν όλα κάλπικα. Φαντάζουν τόσο καθαρά τα ψεύδη και τόσο υποκριτικές οι δικαιολογίες που κάθε λέξη μοιάζει να είναι η αντιστροφή του αληθινού της νοήματος.

ΑΛΗΘΕΙΑ, αναρωτηθήκαμε πώς φτάσαμε σ' αυτό το χάλι, ώστε ένας καθόλα σεβαστός από τους καλόπιστους ακαδημαϊκός να γίνεται υποχείριο της *Αυριανής* του Γιώργου Κουρή. Απλούστατα φτάσαμε σ' αυτό το σημείο γιατί και τον ακαδημαϊκό καθηγητή είχαν πάρει στα σοβαρά όσοι τον πίστευαν και τον Γιώργο Κουρή θεωρούσαν ότι είναι ο τελευταίος τροχός της αμάξης. Ίσως οι τελευταίοι –όσοι θεωρούσαν τον Γιώργο Κουρή τελευταίο τροχό της αμάξης– να είχαν κάποιο δίκιο. Αλλά άνθρωποι όπως ο Κουρής είναι αυτοί που έδιναν τον τόνο και το ύφος στην πασοκική διακυβέρνηση. Κάποιοι –θεωρούμενοι αξιοπρεπείς μέχρι στιγμής– πολιτικοί ήταν απλώς το προκάλυμμα της καμαρίλας. Δίπλα στον πρωθυπουργό όμως οι μυστικοί και καλοί σύμβουλοι άκουγαν μέχρι προχθές στο όνομα Πανταγιάς. Με αυτούς συναλλάσσονταν και αυτούς συμβουλευόνταν και σ' αυτούς προσέτρεχαν για τις εκδουλεύσεις οι «αξιοπρεπείς».

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ σκληροί ή άδικοι οι λόγοι αυτοί. Μόνον εκείνοι που έχουν κοντή μνήμη ή χαρακτηρίζονται από αφέλεια –ηθελημένη ή όχι, αδιάφορο– ξέχασαν ότι η μισή Ελλάδα και πάντως όλο το ΠΑΣΟΚ είχε βουλιάξει στον αυριανισμό. Ο σημερινός πρωθυπουργός έδινε τις συνεντεύξεις «στο κοινό του» μέσα από το «Ράδιο-Αθήνα», ο Βαγγέλης Γιαννόπουλος είχε τις τακτικές καθημερινές εκπομπές στο «Κανάλι 29» και από κει διαπαιδαγωγούσε και συντόνιζε τους οπαδούς, στην *Αυριανή* έβρισκαν φιλοξενία όχι μόνον οι διάφοροι επιστολογράφοι αλλά και οι επιφανείς πολιτικοί αστέρες του ΠΑΣΟΚ. Και άλλοι, δημοσιογράφοι που λογαριάζονται ως «διαμορφωτές της κοινής γνώμης και οξυδερκείς αναλυτές», όπως ο Σταύρος Ψυχάρης και ο Λέων Καραπαναγιώτης, στο «Κανάλι 29» έτρεχαν να πουν το σοφό τους λόγο. Τέτοιο κατάντημα!

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ και ΓΕΛΙΟ γεννούν τα λόγια του πρωθυπουργού ότι «νόμους εψηφίσαμε και νόμους θα εφαρμόσουμε» ή εκείνο το αμίμητο του κ. Πρωτόπαπα «ως εδώ ο Κουρής και ο αυριανισμός». Διαλέξτε. Πρώτος διδάξας ο γεννήτωρ του Κινήματος Ανδρέας Παπανδρέου, ο οποίος εγκαινίασε το «Κανάλι 29» και ανακήρυξε την *Αυριανή* «πρότυπο πολιτικής εφημερίδας». Δεν έχουμε ενστάσεις αισθητικού χαρακτήρα για την *Αυριανή* ή τον Γιώργο Κουρή. Στο κάτω-κάτω μας φέρνουν ευθυμία. Αλλά δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι μέσα από την εφημερίδα αυτή εξυφάνθηκαν οι πιο άθλιες κατηγορίες εναντίον όσων διανοήθηκαν να αντιταχθούν στο κυβερνών κόμμα. Με την *Αυριανή* μπροστά προχώρησαν οι Κουτσόγιωργες στους «πολιτικούς σχεδιασμούς» του ΠΑΣΟΚ...

ΑΣ ΜΗΝ ΠΑΡΑΠΟΝΙΕΤΑΙ λοιπόν σήμερα ο όποιος Πρωτόπαπας. Σαρξ εκ της σαρκός του ΠΑΣΟΚ ο αυριανισμός. Ας τον λούζονται εκεί που θα βρεθούν πολύ σύντομα. Στο περιθώριο που τους οδηγεί η γενική απαξίωση.

αντί

ΘΜΟΣ

ΕΜΕΙΣ ΘΑ ΑΝΑΣΤΗΘΟΥΜΕ
ΚΟΥΦΑΛΑ ΠΛΑΝΗΤΑΡΧΗ...

Είναι λύση η «ευπρόσωπη» υπέρβαση της κρίσης;

ΤΟ ΠΑΣΧΑ κύλησε, το ίδιο και η Πρωτομαγιά, κάποιοι θυμήθηκαν το *Αναστάσεως ημέρα, λαμπρυνθώμεν λαοί*, ενώ άλλοι (αθεράπευτα ρομαντικοί...) αναζήτησαν –και βρήκαν– κάποιους ξεχασμένους στίχους του Αλεξάντρ Αλεξάντροβιτς Μπλοκ: *Για πείσμα των αστών όλου του κόσμου / θ' ανάψουμε παγκόσμια πυρκαγιά, / παγκόσμια πυρκαγιά στο αίμα βαμμένη – / Κύριε, να 'ναι βλογημένη!...*

ΚΑΙ Ο κ. Κ. Σημίτης; Φρόντισε να επιστρέψει στην Αθήνα, λίγο πριν από το Πάσχα, ολοκληρώνοντας τις διαδοχικές συνομιλίες που είχε με τους ομολόγους του της Φινλανδίας και της Σουηδίας, κυρία Α. Γιαατεενμάκι και κ. Γκόραν Πέρσον. Αποψη (και αίτημα) των σκανδιναβών πρωθυπουργών: Οι εργασίες της Διακυβερνητικής να μην ξεκινήσουν αμέσως μετά την υποβολή του σχεδίου Συντάγματος από τον πρόεδρο της Συντακτικής Συνέλευσης. Κατ' ακολουθία: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης θα πρέπει να συζητήσει –και να αποφασίσει– πότε θα ξεκινήσει τις εργασίες της η νέα Διακυβερνητική και πόσο θα διαρκέσουν οι αποφάσεις της.

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ, ωστόσο, για τον έλληνα πρωθυπουργό, δεν ήταν οι απόψεις των σκανδιναβών συναδέλφων του, αλλά τα όσα συνέβησαν, στο ίδιο χρονικό διάστημα, εν Αθήναις... Τα ερωτήματα

ήταν πλήθος: Πώς –και γιατί– από τα εύσημα της Στοάς του Αττάλου φθάσαμε σε ένα τόσο δυσάρεστο, για την κυβέρνηση, πολιτικό κλίμα; Και τι είναι (τι ήταν;) όλη αυτή η ιστορία που θέλει εν ενεργεία υπουργούς να εμπλέκονται σε χρηματιστηριακά παιχνίδια; Παραμένει γεγονός ότι και ο Μαλέσιος, και ο Νεονάκης, και ο Μανίκας απάντησαν στα δημοσιεύματα της *Αυριανής*. Οι απαντήσεις αυτές, όμως, δεν εμπόδισαν τον υπουργό Δικαιοσύνης Φ. Πετσάλνικο (ύστερα από συνεννόηση με τον πρωθυπουργό) να ζητήσει από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Ε. Κρουσταλλάκη «να πράξει τα δέοντα». Όσο για τον υπουργό Εσωτερικών Κ. Σκανδαλίδη, αισθάνθηκε, ξαφνικά, την ανάγκη να δηλώσει (προφανώς σε μια προσπάθεια ν' αντιστρέψει το κλίμα) ότι η κυβέρνηση θα προχωρήσει στην πλήρη αναμόρφωση των μηχανισμών κατάρτισης και ελέγχου των δηλώσεων *πόθεν έσχες* των βουλευτών...

ΚΑΙ ΕΝΩ κάποιος θα υπέθετε, προς στιγμή, ότι τα πράγματα μπαίνουν σε κάποια σειρά (η *Καθημερινή* έγραψε ότι ο πρωθυπουργός αναζητούσε μια «ευπρόσωπη υπέρβαση της κρίσης», κ.λπ.), μας προέκυψε η νέα «σορτίτα» του Γ. Κουρή, του γνωστού εκδότη της *Αυριανής*, με στόχο, τη φορά αυτή, τον υπουργό Τύπου Χ. Πρωτόπαπα. Το περιεχόμενο της «σορτίτας» αυτής έλεγε ότι ο επιχειρηματίας Α. Αθανασούλης (άλλοτε συνεταίρος του Γ. Κουρή) είχε

χρηματοδοτήσει τον προεκλογικό αγώνα του Χ. Πρωτόπαπα (έτους 1996) με το ποσό των 200 εκατομμυρίων δραχμών – ισχυρισμό τον οποίο ο Χ. Πρωτόπαπας χαρακτήρισε *ψευδή, ανυπόστατο και συκοφαντικό*.

ΣΤΗΝ ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ και μέχρις ότου ο πρωθυπουργός αποφασίσει το πώς θα διαχειρισθεί την κρίση (ορισμένοι συνεργάτες του εισηγούνται «*ανασηματισμό*», ενώ άλλοι «*πρώρες εκλογές*...»), το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) έφερε στο φως ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία, αναφορικά με τις δραστηριότητες της εταιρείας ALTEC, αλλά και του ομίλου επιχειρήσεων Γεωργίου Κουρή. Και ως προς την ALTEC, στα βιβλία της αναγράφονται εισπράξεις ύψους 16 δισ. δραχ. (για τη διετία 1999-2000), από εξαγωγές προς την Αμερική και το Βέλγιο... Οι εξαγωγές αυτές, όμως, ουδέποτε έγιναν, με αποτέλεσμα –οι επιμηθείς ποτέ δεν λείπουν– οι χρηματιστηριακές αρχές να συζητούν, σήμερα, κατά πόσο επιβάλλεται η μετοχή της εταιρείας να τεθεί «*εκτός διαπραγματευσης*», προκειμένου να προστατευθεί το επενδυτικό κοινό!

«ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΕΣ», όμως, είναι και οι έλεγχοι του ΣΔΟΕ στον όμιλο επιχειρήσεων Γεωργίου Κουρή, όπου διαπιστώθηκαν εικονικά τιμολόγια ύψους 2,1 δισ. δραχ., καθώς και μη από-

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μίαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

δοση φόρου μισθωτών υπηρεσιών και ΦΠΑ. Και επειδή κάποιοι ενδιαφέρονται για τις επιδόσεις του τηλεοπτικού σταθμού ALTER, αξίζει να σημειωθεί ότι ο τηλεοπτικός αυτός σταθμός εξέδωσε εικονικά τιμολόγια προς τις εταιρείες «Extra Communication» (=τηλεοπτικός σταθμός EXTRA) ύψους 600 εκατομ. δρχ., καθώς και προς την εταιρεία «Kouris Media Group», ύψους 797 εκατομ. δραχμές.

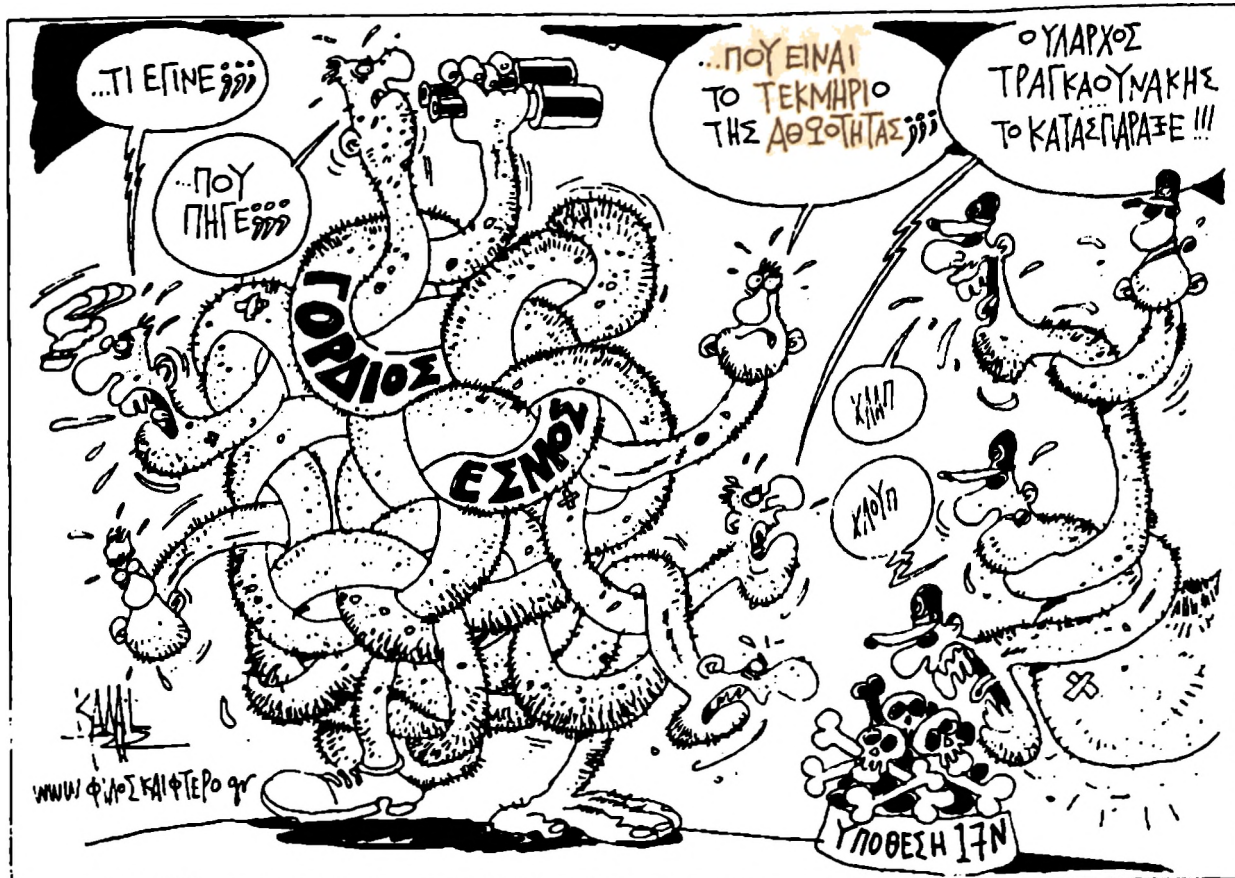
ΑΥΡΙΑΝΙΣΜΟΣ: «ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ»;

ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ να οδηγήσει το «θερμκήπιο» όλων αυτών των φαινομένων; Και πώς θα οδεύσει το κόμμα (το ΠΑΣΟΚ) προς εκλογές, όταν περιδινούνται στην ατμόσφαιρα όλες αυτές οι κατηγορίες περί οικονομικών σκανδάλων, διαπλοκής, αδιαφάνειας; Τα ερωτήματα φαίνεται ν' απασχολούν κεντρικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ, αλλά και υπουργούς, οι οποίοι απορούν «για το πώς το θέμα του Χρηματιστηρίου επανήλθε τις μέρες αυτές, αν και πέρασαν τρία χρόνια»... Μερικοί αιτιώνονται τον αυριανισμό και συμφωνούν με τον υπουργό Τύπου Χ. Πρωτόπαπα όταν δηλώνει ότι «θα τον αντιμετωπίσουμε (τον αυριανισμό) και θα πάμε μέχρι τέλους – όσο και αν στο παρελθόν δεν πήγαμε»... Άλλοι, όμως, αποδίδουν τη σημερινή εμπλοκή σε μια έφεση «ξεκαθαρίσματος εσωτερικών λογαριασμών», παίρνοντας υπ' όψη ότι η υπόθεση του Χρηματιστηρίου είναι ένα από τα ευαίσθητα ζητήματα που απασχολούν μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινής γνώμης.

[Πάντως, και σε σχέση με τη δήλωση Πρωτόπαπα περί αυριανισμού, κ.λπ., δεν ήταν λίγοι εκείνοι που θύμιζαν στον υπουργό Τύπου ότι «πορεία μέχρι τέλους» προϋποθέτει και αρκετή ντομπροσύνη: Θα έχει το θάρρος ο Χ. Πρωτόπαπας να πει ότι ήταν ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου που είχε λανσάρει την *Αυριανή* ως «υπόδειγμα ανεξάρτητης εφημερίδας», ότι ήταν ο ίδιος ο Α. Παπανδρέου που είχε εγκαινιάσει τον ραδιοσταθμό της *Αυριανής*, ότι... ότι...]

ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

ΜΕΣΑ ΣΤΟ Δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, έμελλαν (μεταξύ άλλων) να «καταργηθούν τα σύνορα» (διάβαζε

Σκίτσο του Γιάννη Καλαϊτζή απο την Ελευθεροτυπία, 24/4/03.

η «Πράσινη γραμμή») στη Λευκωσία. Ορισμένοι αναλυτές παρουσίασαν την «κατάργηση» αυτή ως αποτέλεσμα της ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πράγμα που «υποχρέωσε το κράτος του Ντενκτάς να προβεί σε μια κίνηση εντυπωσιασμού, αίροντας τα σχετικά εμπόδια», κ.λπ. Ωστόσο η άρση της απαγόρευσης στη διακίνηση των κατοίκων της ελεύθερης και κατεχόμενης Κύπρου, αιφνιδίασε κάπως την κυπριακή κυβέρνηση, η οποία, αν και είχε εξαγγείλει σειρά μέτρων για εμπορικές συναλλαγές, κάλυψη κοινωνικών αναγκών, έργα υποδομής, κ.ά., δεν είχε προλάβει να εξαγγείλει τα δικά της μέτρα ελεύθερης διακίνησης Τουρκοκυπρίων στα ελεύθερα εδάφη.

ΓΙΑ ΤΗΝ ακρίβεια, βέβαια, δεν μπορεί να μιλάμε για «κατάργηση των τειχών», εφόσον η ελεύθερη διακίνηση έχει συγκεκριμένο ωράριο, από τις 09.00 το πρωί ως τα μεσάνυχτα. Από την άλλη, παρά τη ριζοσπαστικοποίηση των Τουρκοκυπρίων και την έντονη διάθεσή τους να συμβάλουν στην ενοποίηση του νησιού, ενδέχεται να δημιουργηθούν πρόσθετα προβλήματα, από τη στιγμή που Τουρκοκύπριοι –ως πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας– θα ζητήσουν εγκατάσταση όχι μόνο στην ελεύθερη Κύπρο αλλά και στα σπίτια που κατείχαν πριν από την τουρκική εισβολή και τα οποία κατοικούνται τώρα από ελληνοκύπριους πρόσφυγες.

ΙΡΑΚ: «ΚΑΤΩ ΟΙ ΗΠΑ»!

ΤΟ ΠΑΣΧΑ των Καθολικών, στο Ιράκ, κύλησε μέσα σε τεταμένη ατμόσφαιρα. Και οι μεν Χριστιανοί (μόλις το 3% του πληθυσμού) δυσκολεύθηκαν να «ζητήσουν τον ζώντα μετά των νεκρών», αφού οι νεκροί –λόγω του πολέμου– είχαν γίνει πλήθος... Τεταμένη ατμόσφαιρα, όμως, είχαν δημιουργήσει και οι Σίιτες στην Καρμπάλα, καθώς γιόρταζαν ένα προσκύνημα (Αρμπαίν) που είχε απαγορευθεί κατά τα χρόνια της απόλυτης δεσποτείας του Σαντάμ Χουσεϊν. Πώς μετατρέπεις μια θρησκευτική συγκέντρωση σε εθνική-πατριωτική; Δεν υπάρχουν συνταγές. Αλλά όταν εξαγγέλλεις ότι ο απόστρατος στρατηγός Τζέι Γκάρνερ θα είναι κάτι σαν Γάιος Ιούλιος Καίσαρ, ύπατος ποντίφικας και δικτάτορας του ιρακινού λαού, τότε η αντίδραση και τα συνθήματα έρχονται μόνα τους: «Ναι στο Ισλάμ, όχι στην Αμερική», «Μπους ίσον Σαντάμ», «Όχι στην αποικιοκρατία – Όχι στην κατοχή».

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ο Μπους και οι περί τον Μπους, θρασύτατοι, όπως πάντοτε, απειλούν να «τιμωρήσουν» όχι μόνο τη Συρία ή το Ιράν ή τη Β. Κορέα, αλλά και τη... Γαλλία, διότι «δεν συμμορφώθη προς τας υποδείξεις», ακριβέστερα διότι, στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, υπερασπίσθηκε τις αρχές της διεθνούς νομιμότητας. Είναι μόνον υπερόπτες ή και ψυχοπαθείς;

ΑΝΤΩΝΩΡ

ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΣ(;) ΠΟΛΕΜΟΣ

Και πάλι άμαχοι τα νέα θύματα που θάφτηκαν κάτω από τα ερείπια αποθήκης με πυρομαχικά που τινάχτηκε στον αέρα με μίαν «ελεγχόμενη έκρηξη» στη Βαγδάτη. Οι νεκροί είναι 40, αν και το CNN αναφέρει μόνον δώδεκα και με εικόνες που δείχνουν τις φιλότιμες προσπάθειες των δυνάμεων κατοχής να διασώσουν τους τραυματίες. (Άλλο κι αυτό δείγμα της αντικειμενικής δημοσιογραφίας των ημερών μας.) Από την άλλη, οι δυνάμεις κατοχής, όπως πολύ σωστά χαρακτήρισε τα αμερικανοβρετανικά στρατεύματα ο Κόφι Ανάν, προσπαθούν να «επισκευάσουν» τις διάφορες «παράπλευρες» καταστροφές που προκάλεσαν με τους πυραύλους τους. Στο πολιτικό επίπεδο ο γραφικός στρατηγός Γκάρνερ προσπαθεί να φέρει σε διαπραγμάτευση τον κλέφτη και αναξιόπιστο Τσαλαμπί, τους σιίτες και τους Κούρδους· ανεπιτυχώς. Καλά δεν διανοήθηκαν ποτέ οι εγκεφαλοί του Λευκού Οίκου ότι οι πόλεμοι είναι ανεξέλεγκτοι;

ΚΥΠΡΟΣ: ΜΕΤΑ ΤΑ ΠΑΘΗ Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Αναπάντεχο βέβαια, αλλά επιτέλους έγινε, και δικαίως οι πολίτες της Κύπρου –Τούρκοι και Έλληνες– πανηγύριζαν στις 23 Απριλίου, παραλληλίζοντας το γεγονός με την ιστορική πτώση του τείχους του Βερολίνου, καθώς πολλές χιλιάδες ανθρώπων μπόρεσαν για πρώτη φορά να κυκλοφορήσουν ελεύθερα και στη μια και στην άλλη πλευρά.

Βεβαίως πολλοί προβληματίζονται με την ενέργεια του Ραούφ Ντενκτάς να επιτρέψει την ελεύθερη μετακίνηση Τουρκοκυπρίων προς την ελληνοκυπριακή πλευρά, και δεν είναι λίγοι εκείνοι που πιστεύουν ότι πρόκειται για μια ακόμα πονηριά του τουρκοκύπριου ηγέτη, ώστε

να αποδείξει, δια της πλαγίας, ότι στο βόρειο τμήμα της μεγαλονήσου υπάρχει κράτος.

Εκείνο που δεν υπολογίζουν όμως, όπως δεν το υπολόγισε όπως φαίνεται και ο ίδιος ο Ντενκτάς, είναι ότι το ποτάμι δεν γυρίζει εύκολα πίσω. Και ότι οι λαοί, όταν οι συνθήκες επιτρέψουν να πάρουν τα πράγματα στα χέρια τους, δίνουν τις τελικές και οριστικές λύσεις.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση άνοιξε μια μεγάλη πόρτα, που χωρά όλους τους Κυπρίους, ανεξάρτητα από εθνικότητα, θρησκεία ή γλώσσα. Έτσι είναι βέβαιο ότι οι μεγάλες ιδέες του Ντενκτάς θα πνιγούν μέσα στον ίδιο του τον παραλογισμό. Άλλωστε το πονηρό πουλί... **Τ.Κ.Δ.**

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ

Ανθρώπους και κτήνη σώζεις Κύριε. Αυτή η κοινωνία βρίθει υποκρισίας. Τι έκανε λοιπόν ο Μαλέσιος; Έμενε στο σπίτι του Αθανασούλη· στον οποίο Αθανασούλη και παρέδωσε την ασφάλεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Αυτός από μόνος του; – διερωτώμαι. Δεν λειτούργησε καμία επιτροπή διαφάνειας; Δεν είχε επικεφαλής κοτζαμάν υπουργό;

Η «συναλλαγή» πάλι, εξαντλήθηκε σ' ένα χαρισμένο ενοίκιο; Απ' την άλλη η κουριάδα, το πάλαι ποτέ Ευαγγέλιο του «κινήματος», καταγγέλλει ότι οι Μανίκας και Νεονάκης κέρδισαν από το χρηματιστήριο, αξιοποιώντας εσωτερικές πληροφορίες, 180 εκατ. δρχ. έκαστος. Διερωτώμαι πάλι ο αφελής: Δεν έχει πάρει σήμερα τον κατήφορο και η μετοχή της Altec; Δηλαδή και εγκλωβισμένοι, οι πασοκάνθρωποι, και λαμόγια; Ήμαρτον ρε. Απ' την άλλη είναι οι μόνοι από την ελληνική βουλή που ανακατεύθηκαν με τον βούρκο της Σοφοκλέους; Η βουλή των τραγικών... τραγοβουλή.

Απλά μαθηματικά τώρα. Έστω ότι οι ανωτέρω βούτηξαν 200 εκατ. δρχ. Αυτή να 'ταν μόνο η κρατική ρεμούλα. Θα τ' ακούσει αυτά ο υπουργός Συγκοινωνιών, ο εξυπνότερος Νεοέλληνας, και θα γελάει. Όπως γελάει κάτω απ' τ' ανύπαρκτα μουστάκια του ο Λαλιώτης. Εδώ που τα λέμε, όλη η κυβέρνηση γελάει. Μ' εκείνο το σαρδόνιο χαμόγελο των επιτυχημένων που μειδούν προς τους μαλάκες. Ο γέλωτας της οίησης (υπάρχει και ο γέλωτας της ποίησης, αλλά αυτός αφορά στους Χυτήρη, Ανωμερίτη και Σκανδαλίδη, τους ποιητές του «Κινήματος»). Έχουμε λοιπόν και λέμε: Έστω ότι κάθε υψηλόβαθμο πασοκικό στέλεχος έχει βουτήξει έως τώρα 200 εκ. δρχ. Πόσα είναι τα υψηλόβαθμα στελέχη (υπουργοί, υφυπουργοί, γραμματείς, φαρισαίοι, βουλευτές, πρόεδροι, διοικητές, σύμβουλοι); 1.000 τεμάχια; Έστω. Πολλαπλασιάστε:

$200.000.000 \times 1.000 = 200.000.000.000$ δρχ. Που θα πει 200 δισ. δρχ. Όσο έφτασε δηλαδή η λυπητερή, λίγο φουσκωμένα, για τη «Θεσσαλονίκη Πολιτιστική Πρωτεύουσα 1997» προ και μετά εισαγγελέων. Αστείον ποσόν πράγματι. Αν είχανε φάει μόνο τόσα, η Ελλάς θα ήταν Ελ Ντοράντο. Απ' την άλλη οι Πασόκοι λένε ευφυνώς όταν πρόκειται για μίζα, «όχι για μας, για το κόμμα», οπότε διπλασιάστε το ανωτέρω ποσόν μήπως και αντιληφθείτε τις οικονομικές δυνατότητες του κινήματος. Που θα πει 400 δισ. δρχ. ποσόν για γέλωτες! Μπακαλομαθηματικά θα μου πείτε και ψευτομαγειρική. Έτσι όμως γίνονται σήμερα τα λεφτά: φασούλι το φασούλι και ανάθεση την ανάθεση. Προσωπικά πάντως έχω την αίσθηση ότι έχουν φάει τόσο που βαριούνται πλέον και να φάνε! Ναι μα το θεό τους φωνάζουν «κλέφτες» κι αυτοί γελάνε λες και τους απεκάλεσαν νομπελίστες. Το Νόμπελ μαθηματικών μαζί με το Νόμπελ υψηλής μαγειρικής. — Πώς κατάντησε έτσι, θεέ μου, το ΠΑΣΟΚ; Σαν μαγαζί της κυρίας Βέφας... **Τζιμ Μπούκης**

FRATERNITÉ

Μάλλον κακώς ανησυχούν όσοι βλέπουν το αμερικανικό Πεντάγωνο να καταφέρεται τώρα με σφοδρότητα κατά της Γαλλίας. Μετά τις freedom fries του αμερικανικού Κογκρέσου, ο Ράμσφελντ χτύπησε και πάλι προτείνοντας τον αποκλεισμό της Γαλλίας απ' τα διεθνή φόρα στα οποία μετέχουν οι ΗΠΑ καθώς και τη μεταφορά των κρίσιμων αποφάσεων του ΝΑΤΟ στο στρατιωτικό σκέλος της Συμμαχίας απ' όπου η Γαλλία απέχει εδώ και 37 χρόνια. Μακάρι να το τολμήσουν. Ευτυχώς που το ανεξέλεγκτο μίσος καταφέρει πάντα να δημιουργεί εχθρούς εκεί που δεν υπάρχουν. Χεγκελιανή ή μαρξιστική διαλεκτική, δεν έχει σημασία. Το αντίπαλο δέος πάντως, μόνες τους οι ΗΠΑ θα το δημιουργήσουν.

Μένης Ξένος

ΟΛΟΙ ΤΑ ΠΙΑΝΕΤΕ

Ζήσαμε τη χαρμολύπη της Μεγαλοβδομάδας μεταφέροντάς την στον πολιτικό κλαυσίγελο της διαμάχης ΠΑΣΟΚ-Κουρή. Το καλύτερό μας: ο Πρωτόπαπας, ξυρισμένος, αμούστακος, αρειμάνιος ηγέτης και με σακάκι Αρμάνι να καταγγέλλει τον επάρατο «Αυριανισμό» και να ενεργεί για την τιμή του ΠΑΣΟΚ και της οικογενείας του υποβάλλοντας μηνύσεις σαν Μηνίων Αχιλλεύς. Αυτόχρονα ήρθε στο μυαλό μας ο στίχος του Βοσκόπουλου:

*Το κορίτσι μου, τ' αμάξι
κι ό,τι άλλο αγαπώ
Αν κανείς μου τα πειράξει
μες τη φυλακή θα μπω (δεις)...*

Όλα κι όλα. Η τιμή τιμή δεν έχει. Εμείς πάντως καταγγέλλουμε τον πρώην συνδικαλιστή και νυν υπουργό όχι για την τετραώροφη βίλα στα Βριλήσσια αλλά για το... αρχιτεκτονικό της σχέδιο· για την μεταμοντέρνα kitsch σκηνογραφία που υπηρετεί το δημοσιευμένο ροζ εξάμβλωμα και που παραπέμπει στο ροζ φτωχικό του Γιωτόπουλου στους Λειψούς. Αλλά, φευ, η αισθητική δεν είναι ακόμη κολάσιμη σ' αυτόν τον τόπο. Ενώ θα 'πρεπε! Αμ' το άλλο; Επιτίθεται ο Κουρής στην Αυριανή της Μ. Πέμπτης και μεταξύ «λαμόγιων», «μαλακιών» κ.λπ. εκστομίζει το αμίμητο: «εγώ τους τάχα πει σε ανυποψίαστο χρόνο». Ανύποπτος τύπος ο Κεφαλλην μάγκας! Τέλος ο Κουρής φωνάζει για την Αλτεκ ένα μήνα... χωρίς ν' αντιδράσει κανείς· ούτε το ΣΔΟΕ. Μετά τη δημοσίευση των ονομάτων έσπευσαν οι «αδιάφθοροι» του Υπουργείου Οικονομικών. Τέτοια «πολιτικά» ανακλαστικά!

Κατά τ' άλλα όλοι οι Πασόκοι είναι έτοιμοι για γενικεύσεις, συνομαδώσεις, συμψηφισμούς και ομογενοποιήσεις του στιλ «έτσι κάνουν όλοι», «και οι άλλοι το ίδιο είναι», «συμβαίνουν αυτά στην ελεύθερη αγορά», «όλοι τα πιάνουνε», «η δεξιά πρώτη δίδαξε το ρουσφέτι» κ.λπ. Συγγνώμη, σύντροφοι, αλλά εγώ δεν τα πιάνω! Αντίθετα, όλοι τα πιάνετε! Συνεννοηθήκαμε;
Μανωλάκης ο Βομβιστής

Υ.Γ.: Το ΠΑΣΟΚ θα κλαύσει πικρώς σαν τον Πέτρο που τα 'βαλε με τον «ιούδα» Κουρή. Αλλά έτσι είναι αυτοί οι Πασόκοι: άπιστοι Θωμάδες...

Η ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΟΤΕ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

Μελετητής του Ηρόκλειτου ως φαίνεται ο κυρ Σωκράτης, «χτύπησε» εκ νέου. Αυτή τη φορά από την Καλαμάτα, όπου με τον περιφερόμενο θίασό του πήγε να εγγράψει νέα μέλη για να ολοκληρώσει το «Τάμα του Έθνους». Ντυμένος στα κατακόκκινα και με το γνωστό υφάκι του αποκάλεσε τους Πράσινους «πελάτες» και μίλησε για συντριβή που θα υποστούν στη Ριζούπολη. Η βεβαιότητά του για τη διεξαγωγή του αγώνα στην έδρα του, ενώ εκκρεμούσε τιμωρία της ομάδας εξαιτίας επεισοδίων στη Νέα Σμύρνη, οφείλεται μάλλον στο γεγονός των... μεταφυσιικών ικανοτήτων που διαθέτει.

Εξάλλου λίγες μέρες μετά η «τυφή» δικαιοσύνη απλά επέβαλε ένα πρόστιμο δεκαπέντε χιλιάδων ευρώ. Ως προς τον προσδιορισμό «πελάτες» δε θα διαφωνήσουμε. Ο Πρόεδρος εννοούσε το πράσινο ΠΑΣΟΚ, το οποίο έχει όντως πελατειακές σχέσεις με τον εθνικό μας προμηθευτή. Ένα μήνυμα ήθελε να στείλει και χρησιμοποίησε κωδικό, όπως τον παλιό καλό καιρό, πριν πέσουν τα τείχη στο Βερολίνο. Απλά οι Παναθηναϊκοί δεν το 'πιασαν. Αντίθετα με τους άλλους που του παραχώρησαν τρεις μέρες μετά για 49 χρόνια το στάδιο Καραϊσκάκη. Και ο εκσυγχρονισμός... συνεχίζεται!
Νίκος Πρωϊνός

ΛΟΒΕΡΔΟΣ!

Μεγάλη Τετάρτη πρωί και συνομιλεί ο Γιάννης Λοβέρδος της ΝΕΤ με τον υφυπουργό Ανδρέα Λοβέρδο περί σκανδαλογίας. Όπου αμφότεροι συμφωνούν ότι η σκανδαλογία βλάπτει τον τόπο. Αγαπητοί, κάνετε ένα μικρό λάθος. Τον τόπο βλάπτουν τα σκάνδαλα και όχι ο λόγος περί σκανδάλων. Επίσης ο γελαστερός κ. Λοβέρδος με τη γιαρμαδιά γραβάτα που τον λεπταίνει αισθητά και με το βηχαλάκι που του δημιουργεί στιλ, διαβάξει κάθε μέρα τους τίτλους όλων των

εφημερίδων πλην Αυριανής. Και βεβαίως σαρκάζει καθημερινά την *Traffic* και την *Espresso* που αποτελούν εύκολο στόχο. Αντίθετα, την Αυριανή που τα βάζει με το αφεντικό του, τον ερίτιμο κ. Πρωτόπαπα, ούτε που την αγγίζει. Που κακά! Υπεράνω ο μεσιέ Λοβέρδος της ανεξάρτητης και σοβαρής κρατικής προπαγάνδας. Τέλος, αυτό που μ' εξοργίζει είναι πως όταν τον κλωτσοπετάξει η επόμενη κυβέρνηση, ο ίδιος θα διαμαρτύρεται ως «αντιστασιακός»!

Σία Τσαχπίνου

ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΕΣ ΑΣΥΔΟΣΙΕΣ

Καλά, όλοι ξέρουμε ότι οι Αμερικανοί είναι φοβισμένοι, τρομοκρατημένοι. Όπως ξέρουμε και ότι αντιμετωπίζουν τον κόσμο με περισσή αλαζονεία και έπαρση. Βεβαίως ποσώς μας ενδιαφέρει το προφίλ των μακρινών «φίλων» μας, που μόνο ως αντικείμενο της ψυχιατρικής θα μπορούσε να λογισθεί. Μας ενδιαφέρει όμως για πόσο καιρό και μέχρι ποίου σημείου εμείς, ως χώρα και ως λαός, θα υπομένουμε τις κάθε λογής ανασφάλειες και μαζί το θράσος, την ασυδοσία και τον τσαμπουκά που επιδεικνύουν σε κάθε ευκαιρία, γράφοντας στα παλιότερα των υποδημάτων τους όχι μόνο τους νόμους και τους κανόνες που ισχύουν σ' αυτό το έρμο το κράτος, αλλά κάθε έννοια ανεξαρτησίας και κυριαρχίας του, μαζί με την αξιοπρέπεια των πολιτών του.

Δεν αναφερόμαστε εδώ στη Σούδα της Κρήτης και σε άλλες στρατιωτικές βάσεις ανά την ελληνική επικράτεια, τις οποίες έχουν μετατρέψει σε κράτος εν κράτει, αλλά και για τις συνεχείς αυθαιρεσίες τους στην ίδια την Αθήνα, όπου η πρεσβεία τους συμπεριφέρεται σαν σε προτεκτοράτο.

Γιατί πώς αλλιώς να χαρακτηριστεί αυτό που γίνεται εδώ και καιρό με τις αυθαίρετες καταπατήσεις στον χώρο γύρω από την αμερικανική πρεσβεία, για την προστασία των διπλωματών και των εγκαταστάσεων της, στις οποίες μάλιστα τα υπεύθυνα όργανα της ελληνικής πολιτείας, αν δεν συμβάλλουν, κλείνουν προκλητικά τα μάτια;

Ήδη εδώ και είκοσι χρόνια οι Αμερικανοί είχαν καταλάβει παράνομα την οδό Ευζώνων, πίσω από τον χώρο της πρεσβείας, την οποία μετέτρεψαν σε πάρκινγκ, περιορίζοντας την κυκλοφοριακή

ροή. Την εποχή όμως των νατοϊκών βομβαρδισμών στη Γιουγκοσλαβία, το 1999, η αμερικανική πρεσβεία, φοβούμενη το κύμα των αντιπολεμικών διαδηλώσεων που ξέσπασε τότε, αφού κατασκεύασε εκείνα τα εκτρωματικά οχυρωματικά έργα επί της λεωφόρου Β. Σοφίας, κατέλαβε και την παρακείμενη οδό Μακεδόνων, την οποία στη συνέχεια διαμόρφωσε σύμφωνα με τις ανάγκες της.

Επίσης από το Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων αγοράστηκε το βενζινάδικο στη συμβολή Δορυλαίου και Μακεδόνων και πρόσφατα άρχισαν εργασίες για την επέκταση της πρεσβείας. Ωστόσο η περιφραγή του χώρου συμπεριέλαβε παράνομα και τη λωρίδα πρασίνου κατά μήκος της Δορυλαίου, που δεν ανήκει στο οικόπεδο που πωλήθηκε.

Με αφορμή εξάλλου το νέο αντιπολεμικό κύμα που ξέσπασε εξαιτίας της εισβολής στο Ιράκ, η αμερικανική πρεσβεία αξίωσε και πέτυχε τον αποκλεισμό και της οδού Κόκκαλη, μεταξύ της πρεσβείας και του Μεγάρου Μουσικής, στην οποία πλέον εδώ και σχεδόν δύο μήνες έχουν τοποθετηθεί μπάρες και κορδέλες, ενώ άνδρες της ΕΛΑΣ, που συνοδεύονται από κλούβες και περιπολικά, απαγορεύουν τη διέλευση οποιουδήποτε αυτοκινήτου, εκτός από εκείνα της αμερικανικής πρεσβείας.

Είναι δικαίωμα βεβαίως της αμερικανικής πρεσβείας να φοβάται, όπως είναι δικαίωμά της να υψώνει τείχη και να απομονώνεται. Ουδείς όμως έχει δικαίωμα να προβαίνει σε ενέργειες που προσβάλλουν τους πολίτες της χώρας και να προκαλεί αναστάτωση στην καθημερινή τους ζωή. Γιατί η απομόνωση της πρεσβείας και το κλείσιμο των γύρω από αυτήν δρόμων έχει αποκόψει από το οδικό δίκτυο τους κατοίκους ολόκληρης της

πλευράς εκείνης του Λυκαβηττού, η ζωή των οποίων έχει πραγματικά αναστατωθεί, καθώς υφίστανται καθημερινά τεράστιες ταλαιπωρίες στις μετακινήσεις τους.

Στην ίδια περιοχή εξάλλου βρίσκεται και το Νοσοκομείο του Ναυτικού, επί της οδού Δεινοκράτους, στο οποίο η πρόσβαση γίνεται με τεράστιες δυσκολίες, γεγονός που προκαλεί έντονες αντιδράσεις εκ μέρους του προσωπικού του νοσοκομείου, αλλά και των συγγενών των ασθενών.

Να σημειωθεί ότι το κλείσιμο της Κόκκαλη από την αστυνομία έγινε με μία εσωτερική διαταγή της Διεύθυνσης Τροχαίας, που σημαίνει ότι πρόκειται για προσωρινό μέτρο, το οποίο ωστόσο παραμένει σε ισχύ, παρά τον τερματισμό του «πολέμου» στο Ιράκ. Μόλις την περασμένη Τετάρτη, μετά από έντονες διαμαρτυρίες των περιοίκων, η αστυνομία άνοιξε μία λωρίδα του δρόμου, διατηρώντας την άλλη κλειστή με μπάρες και κορδέλες. Που σημαίνει ότι η αυθαιρεσία παραμένει, έστω και... μισή.

Δεν πρέπει όμως να τα βάζουμε με τους Αμερικανούς. Διότι ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι η ίδια η πολιτεία δεν σέβεται και δεν προστατεύει τους πολίτες της. Και δεν αποκλείεται -άλλωστε υπάρχουν ήδη κάποιες πληροφορίες- να δούμε σύντομα να ψηφίζεται κάποιος νόμος που θα καλύπτει και τη νέα αυτή αμερικανική αυθαιρεσία.

Μια απορία όμως: Με την ψύχωση που έχουν οι Αμερικανοί για απομόνωση, γιατί δεν μετακομίζουν σε κάποια άλλη περιοχή, έξω από το κέντρο της Αθήνας, ώστε κι εκείνοι να γλυτώσουν και εμείς να αναπνεύσουμε επιτέλους ελεύθεροι;

Τ.Κ.Δ.

του Δημήτρη Πετσέτη

ΣΑΝ «ΚΛΕΦΤΕΣ» ΜΕ... ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Παλιά, τέτοια πράγματα γίνονταν... νύχτα. Τώρα η τακτική έχει βελτιωθεί. Παραμονές μεγάλων γιορτών –εν προκειμένω τη Μεγάλη Βδομάδα– τότε που ο κόσμος... με άλλα ασχολείται, υπάρχει ένα «τμήμα» της Πολιτείας που «πιάνει δουλειά».

Πρωί-πρωί τη Μεγάλη Δευτέρα (για να πάει καλά και η βδομάδα), στη συμβολή των οδών Πεντέλης και Αναπαύσεως, στο οικόπεδο της παλιάς Ναυτικής Βάσης, συνεργεία της ΔΕΗ αρχίζουν να κόβουν δέντρα. Συγκεντρώνονται κάτοικοι, γίνονται φασαρίες, και δέκα διμοιρίες των ΜΑΤ «επαναφέρουν την τάξη», χρησιμοποιώντας χημικά σε μικρά παιδιά και σε υπερήλικα άτομα που μεταξύ των άλλων ήταν εκεί.

Οι κάτοικοι το πρωί της Μ. Δευτέρας διεκδικούσαν τα 55 στρέμματα του χώρου της παλιάς Ναυτικής Βάσης, που τους είχε παραχωρήσει το Ρυθμιστικό Σχέδιο προ διετίας.

Η ιδιωτική πια ΔΕΗ διεκδικεί ένα μέρος του «οικοπέδου» προκειμένου να στήσει εκεί μια μονάδα υπερυψηλής τάσης. Την έκταση αυτή... ευγενικά της έχει «χορηγήσει» το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, «αγνοώντας» το Ρυθμιστικό Σχέδιο (αυτό το «σενάριο» έχει ξαναπαιχτεί στο Γουδή)...

Τη Μεγάλη Πέμπτη έχουν αρχίσει οι εργασίες στο χώρο. Οι κάτοικοι με επικεφαλής το Δήμαρχο Αργύρη Ντινόπουλο και... εμπροσθοφυλακή έναν φορτωτή κι ένα απορριματοφόρο, προσπαθούν να εμποδίσουν τις εργασίες και να μπουν στο χώρο γκρεμίζοντας την περίφραξη. Τα ΜΑΤ ήταν πάλι εκεί προκειμένου να εμποδίσουν τους κατοίκους να εμποδίσουν την ιδιωτική ΔΕΗ να πραγματοποιήσει ένα έργο που θα αφαιρέσει έναν ελεύθερο δικό τους χώρο, ένα έργο μάλιστα που σε πολλές περιοχές του κόσμου θεωρείται υπεύθυνο για τη δημιουργία καρκίνων.

Οι αστυνομικές δυνάμεις ολοκλήρωσαν το... θεάρεστο έργο τους με τη σύλληψη των δύο οδηγών των οχημάτων και άλλων δύο ατόμων.

Προφανώς θέλουν να δημιουργήσουν τετελεσμένα – σε αντίθεση με κάθε έννοια δικαίου και νομιμότητας μιας δημοκρατικής κοινωνίας (δεν την ξεχνάμε αυτήν ποτέ)...

Η δικαιολογία γι' αυτή την... πρεμούρα; Τα ολυμπιακά έργα φυσικά(!), τα οποία «χρειάζονται πολύ ρεύμα» για να γίνουν!

Έτσι μάλιστα, αν είναι να υπηρετήσουμε μια μεγάλη ιδέα, να υποχωρήσουν «οι γραφικοί και οι τρελοί» – κατά Σημίτη. Εμείς στην αρχή νομίσαμε ότι όλο αυτό γίνεται για πιο... πεζούς και οικονομικούς λόγους: Με την είσοδο στην αγορά νέων εταιρειών, η ιδιωτική ΔΕΗ θέλει να γίνει εγκαίρως ΚΑΙ ανταγωνιστική...

ΟΦΙΣ

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ας φυλλομετρήσουμε σήμερα κάποια νεανικά έντυπα που έφτασαν στα γραφεία μας.

- Στο ρατσισμό, «ένα διαχρονικό πρόβλημα που απασχολεί πολλούς ανθρώπους, σε πολλούς και διαφορετικούς τομείς», είναι αφιερωμένο το φύλλο της *Μηνιαίας Σχολικής Εφημερίδας του 1ου Γυμνασίου Αίγινας*, το οποίο στην πρώτη του σελίδα σημειώνει: «Ο καλύτερος τρόπος να μη φοβάσαι τον ξένο που ζει στη χώρα σου, είναι να τον γνωρίσεις. Τότε σίγουρα θα ανακαλύψεις ότι έχει πάρει πολλά απ' αυτόν, όπως κι εκείνος από σένα...».

- Χαρακτηριστικό είναι το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει στο άρθρο της η Μαρία Χατζή:

Ο ρατσισμός προκαλεί αδικίες και θεμελιώνει τη βία, εξευτελίζει κάθε έννοια ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και καταπατά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έτσι λοιπόν πρέπει να είναι ο 21ος αιώνας;

- Κι ένα θέμα παρμένο από τον κόσμο των παιδιών, που υπογράφει ο Στέλιος Χατζηπέρης, με τίτλο «Ο ρατσισμός στα βιντεοπαιχνίδια», αναφέρει:

Οι κατασκευαστές των βιντεοπαιχνιδιών θέλουν πάντα αυτό που φτιάχνουν να έχει μεγάλη απήχηση στο ευρύ κοινό. Αυτό το πετυχαίνουν με το να κατασκευάζουν τέτοια παιχνίδια, συνήθως βίαιου τύπου, στα οποία πάντα κάποιος «ήρωας» προσπαθεί να εκδικηθεί ή να αποτρέψει τους «κακούς» από διάφορων ειδών καταστροφές. Αυτοί που έχουν παίξει με τέτοιου είδους παιχνίδια ξέρουν ότι πάντα ο «ήρωας» είναι κάποιος Αμερικάνος, συνήθως λευκός, ενώ οι «κακοί» είναι πάντα άλλης εθνικότητας ή έχουν άλλο χρώμα. Εμείς λοιπόν χωρίς να το καταλαβαίνουμε δεχόμαστε ρατσιστικά μηνύματα. Για τον λόγο αυτό δεν πρέπει να παθιαζόμαστε με τέτοια παιχνίδια, γιατί όλα αυτά έχουν αντίκτυπο στη συμπεριφορά μας και στην καθημερινή μας ζωή.

- Στην τελευταία σελίδα, ένας

πρωτότυπος ορισμός της παγκοσμιοποίησης:

«Αν περιορίζαμε ολόκληρη την ανθρωπότητα σε ένα χωριό εκατό κατοίκων, διατηρώντας όμως τις αναλογίες όλων των λαών, το χωριό αυτό θα αποτελέιτο:

Από 57 Ασιάτες, 21 Ευρωπαίους, 14 Αμερικανούς, 8 Αφρικανούς...

Από 52 γυναίκες και 48 άνδρες.

Από 70 έγχρωμους και 30 λευκούς.

Από 70 μη χριστιανούς και 30 χριστιανούς.

Από 89 ετεροφυλόφιλους και 11 ομοφυλόφιλους.

Επίσης, 6 πρόσωπα θα κατείχαν το 59% του παγκόσμιου πλούτου, ενώ 80 δεν θα είχαν ικανοποιητικές συνθήκες κατοικίας, 50 θα ήταν υποσιτισμένοι, 70 θα ήταν αναλφάβητοι και 1 θα πέθαινε, δύο θα γεννιόνταν, 2 θα είχαν κομπιούτερ και μόνο 1 θα είχε πτυχίο πανεπιστημίου.

Αν λοιπόν παρατηρήσουμε τον κόσμο από αυτή την πλευρά, καταλαβαίνουμε πόσο μεγάλη πρέπει να είναι στον καθένα μας η ανάγκη για συναδέλφωση, κατανόηση, αποδοχή και μόρφωση.»

- *Πρωτότυπος* είναι ο τίτλος του εντύπου του *Ενιαίου Λυκείου Νέας Πεντέλης*. Από το άρθρο με τον τίτλο-υπόσχεση «Εμείς θα σταματήσουμε τον πόλεμο αυτό», που υπογράφεται από τον Παντελή Βελισσάριο αντιγράφουμε:

Έτσι λοιπόν προχωρούν σαν άλλοι «Ναπολέοντες» απελευθερωτές του Ιράκ απ' το δικτάτορα Σαντάμ. Ωραία απελευθέρωση! Αν απελευθέρωση σημαίνει να ισοπεδώνεις αθώες παιδικές υπάρξεις που διψάνε για ζωή, αν απελευθέρωση σημαίνει να ρίχνεις πρώτα ανθρωπιστική βοήθεια σε φτωχούς ανθρώπους και αμέσως μετά να τους θάβεις κάτω από μια βόμβα κι αν «βιώσιμο και υγιεινό» περιβάλλον, αυτό που δημιουργεί το απεμπλουτισμένο ουράνιο, τότε τι σημαίνει καταστροφή και βίαιη επιβολή;

ΠΕΜΠΤΗ 17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Στη Βαγδάτη ακόμα ψάχνουν τον Σαντάμ.
- Ο «άρχοντας του Σκότους», προεδρικός σύμβουλος Ρίτσαρντ Περλ –αν και παραιτηθείς– μετά το Ιράκ θέλει ν' αναμορφώσει και τον ΟΗΕ... Στην εκπομπή «Φάκελοι» του Αλέξη Παπαχελά, ανέφερε ότι ο ΟΗΕ μετά από 60 χρόνια παρουσίας πρέπει ν' αναμορφωθεί, γιατί είναι πια ντεμοντέ... Και σε ερώτηση του δημοσιογράφου αν η Γαλλία θα μπορεί να έχει τη δυνατότητα άσκησης βέτο, είπε ότι η Γαλλία έχει απολέσει αυτό το δικαίωμα γιατί δεν το ασκεί σωστά! Βοήθειά μας!
- 680 εκ. ευρώ είναι το ύψος του πρώτου συμβολαίου για την ανοικοδόμηση του Ιράκ που υπεγράφη με την αμερικανική κατασκευαστική εταιρεία Μπέχτελ, στην οποία ανετέθη το έργο αποκατάστασης των δικτύων ηλεκτροδότησης, υδροδότησης και αποχέτευσης...
- Τελικά ο κάθε λαός έχει τον ηγέτη που του ταιριάζει. Αυτά μόνο στη χώρα του υπαρκτού... καπιταλισμού μπορεί να συμβαίνουν. Οι οικογένειες των πλουσιότερων θυμάτων της 11ης Σεπτεμβρίου αμφισβητούν την ορθότητα του σχεδίου αποκατάστασης των θυμάτων. Ζητούν σαφώς υψηλότερες αποζημιώσεις από τους φτωχότερους, διότι το θύμα «αν ζούσε, θα συγκέντρωνε κολοσσιαία έσοδα από την εργασία μιας ζωής». Αυτό το «αν» είναι που κάνει τη διαφορά, αλλά ποιος να τους εξηγήσει ότι πεθαίνουν και οι πλούσιοι και όχι πάντα σε βαθιά γεράματα. Και όχι πάντα πλούσιοι.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Και τώρα τι θα γίνουμε χωρίς βαρβάρους; Ο πόλεμος φεύγει, το χρηματιστήριο έρχεται. Το «καταραμένο» χρηματιστήριο, για την ακρίβεια. Εκείνο του 1999 και του 2000. Ο επιχειρηματικός πόλεμος –κατά τον πρωθυπουργό– μό-

λις άρχισε και εκτός από τον... «επιχειρηματία» υφυπουργό Μαλέσιο, αγγίζει και τους... «επιχειρηματίες» υπουργό Επικρατείας Μανίκα και στενό συνεργάτη του πρωθυπουργού και μέλος του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ Νεονάκη.

Ο μεν υπουργός «επιχειρηματίας» Μανίκας –από την Πόλη έρχεται και στην κορφή κανέλα– απάντησε στις κατηγορίες για τις υπερκερδοφόρες χρηματιστηριακές πράξεις, λέγοντας: «Έχω συμπεριλάβει τις συναλλαγές μου στη δήλωση του πόθεν έσχες».

Ο δε «επιχειρηματίας»–στενός συνεργάτης του πρωθυπουργού και μέλος του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ Νεονάκης είπε ότι: «Είμαι επενδυτής στο χρηματιστήριο από το 1988». Χωρίς να διευκρινίσει όμως ποια χρονιά ακριβώς πλούτισε.

- Σε δέκα μέρες το τεστ ανίχνευσης του θανατηφόρου ιού της πνευμονίας, ανακοίνωσε σήμερα ο αμερικανός υπουργός Υγείας Τόμι Τόμσον, από τη Ρώμη.

- Σύμφωνα με τον *Economist*, ένας θανατηφόρος ιός μπορεί να οδηγήσει σε άνοδο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Μέρες που είναι, ένα... θαύμα μας σώζει... Και εμάς και το κατά κεφαλήν αν γίνεται...

- ...Αυτό που έσωσε και την Κύπρο κι έγινε μέλος της ΕΕ. Ή λέτε το... θαύμα να αφορούσε τον πρωθυπουργό Σημίτη, για να βγει από τα δύσκολα, με τους υπουργούς «επιχειρηματίες», και να έχει σήμερα μια ιδιαίτερα θερμή υποδοχή στην Κύπρο μετά την επίσημη επίσκεψή του;

- Εντάξει, οι Αμερικανοί είναι βάρβαροι και άφησαν το Αρχαιολογικό Μουσείο της Βαγδάτης στην τύχη του. Τι θα πρέπει να σκεφθούμε για τους Γάλλους και λοιπούς «πολιτισμένους», όταν με εκλεπτυσμένο –ομολογουμένως– τρόπο θα διαχειρισθούν τη λεία του πολέμου από τις παράνομες αγορές τέχνης; Εμπειρογνώμονες που συναντήθηκαν στο Παρίσι εκτι-

μούν ότι η δήωση των αρχαιολογικών θησαυρών του Μουσείου της Βαγδάτης ήταν προσχεδιασμένη «ενέργεια επαγγελματιών κλεφτών από το εξωτερικό» και ότι πολλά από τα ιστορικά κειμήλια ενδέχεται να πωλούνται ήδη στις παράνομες αγορές της Γαλλίας, του Ιράν και άλλων χωρών...

ΣΑΒΒΑΤΟ 19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Διαβάζω σήμερα στα ρεπορτάζ ότι ο γραμματέας του υπουργικού συμβουλίου Κοσμίδης –κατόπιν εντολής του πρωθυπουργού– έχει πάρει μπλοκάκι και σημειώνει τις εξελίξεις σχετικά με τον «επιχειρηματικό πόλεμο». Μπλοκάκι; Μόνο;

- Αν και έχουν ήδη αρχίσει –οι κακεντρεχείς– να λένε ότι και κάποια στελέχη της αξιωματικής αντιπολίτευσης έπαιξαν και κέρδισαν στο χρηματιστήριο τη «διετία της αφροσύνης», ο πρόεδρος Καραμανλής –τι τραβάνε κι αυτοί οι... ποδοσφαιριστές– χαρακτηρίσε την υπόθεση της ALTEC «σταγόνα στην έκταση του προβλήματος της διαφθοράς, της αсуδοσίας και της διαπλοκής».

- Ό,τι κινήθηκε από χρήμα, κινήθηκε τότε. Τώρα ο κύριος όγκος χρημάτων που κινούν την αγορά, άρα και η κινητήρια δύναμη της οικονομίας, είναι τα δάνεια. Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, αυτά ανέρχονται σε 88,78 δισ. ευρώ, εκ των οποίων τα 32,6 αντιστοιχούν στον δανεισμό των νοικοκυριών.

- Δεν απορώ καθόλου που –σύμφωνα με την *Καθημερινή*– «ένας στους επτά Έλληνες πάσχει από κάποια νευροψυχιατρική διαταραχή. Από σχιζοφρένεια (1%) μέχρι μαθησιακές δυσκολίες και απώλεια μνήμης».

- Αλλά και αν κάποιος γλυτώσει από τα νεύρα του, μπορεί να πάθει αλλεργία. Ένας στους δέκα Έλληνες έχει εκδηλώσει ή θα εκδηλώσει αλλεργία φέτος την άνοιξη.

ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Έπρεπε να μας το πει –σε συνέντευξη στην *Καθημερινή*– ο Μισέλ Μπαρνιέ (αρμόδιος για την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ) ότι «τα δημόσια έργα δεν συνιστούν παραγωγική ανάπτυξη», για ν' αρχίσουμε να το πιστεύουμε. Διότι η κυβέρνηση επιτίθεται για «την παραγωγική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας», η οποία συνοψίζεται στα μεταχρονολογημένα δημόσια έργα που αποδεικνύονται και πρόχειρα και ακριβά. Αφού λοιπόν κάποιος μάς είπε πως ο βασιλιάς είναι γυμνός –ότι δηλαδή η Ελλάδα ανήκει στους εργολάβους δημοσίων έργων–, μας είπε και τι θα πρέπει να κάνουμε για να γίνουμε ανεπτυγμένοι: «ανάπτυξη τεχνογνωσίας που θα εξασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα στην ελληνική οικονομία».

- Δύο με δυόμισι χρόνια αναμένεται να διαρκέσει η ανοικοδόμηση του Ιράκ. Σκέφτομαι, αν πήγαινε με τους ρυθμούς της ΠΑΘΕ (ο περίφημος κάθετος οδικός άξονας της χώρας από την Πάτρα ως τους Ευζώνους), πόσες εκατονταετίες θα χρειαζόνταν. Και αναρωτιέμαι ακόμα πόσες τετραετίες θα ζητούσαν «για να ολοκληρώσουν το έργο» τους οι επόμενες κυβερνήσεις του μεταπολεμικού Ιράκ...

Μ. ΔΕΥΤΕΡΑ 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα η ανθρωπότητα δοκιμάστηκε από τη γρίπη. Έναν αιώνα μετά και παρά τις εξελίξεις στην επιστήμη, πάλι από έναν ιό της γρίπης τρομάζουμε... «Εάν βρίσκαμε ένα εμβόλιο μέσα σε έξι μήνες, δεν θα είχε πιθανόν καμία αποτελεσματικότητα κατά του ιού, ο οποίος εν τω μεταξύ θα είχε προσαρμοστεί, μεταλλάσσόμενος σε μια νέα μορφή για την οποία θα χρειάζεται ένα καινούργιο εμβόλιο, κι αυτό θα μπορούσε να συνεχίζεται επ' αόριστον», είπε ο Άρθουρ βαν Λάγκερμπεργκ,

ειδικός της νόσου SARS στο Χονγκ Κόνγκ.

Μ. ΤΡΙΤΗ 22 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

• Καιρό είχα να δω συνδικαλιστές να κάνουν τη σωστή κίνηση στη σωστή στιγμή. Αναφέρομαι στην 24ωρη απεργία των εργαζομένων στο συγκρότημα Κουρή και στην ανακοίνωση της Ένωσης Συντακτών ότι «διαπλεκόμενοι είναι αυτοί οι οποίοι αρνούνται τις συλλογικές συμβάσεις και δια της πλαγίας οδού των πιέσεων και της συνδιαλλαγής προσπαθούν να μην εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις τους οι νόμοι του κράτους». Με αυτή την κόντρα που έχει ξεκινήσει κάτι μπορεί να βγει και για εργαζομένους με αμοιβές 190,62 ευρώ το μήνα...

• Κατά τα... λοιπά «επιχειρηματικά», σειρά στο τσιγάρισμα της Αυριανής είχε ο υπουργός Πρωτόπαπας, ο οποίος και «καταθέτει μήνυση και αγωγή». Ακολουθεί ο εισαγγελέας Κρουσταλάκης.

• «Νιώθω δικαιωμένος. Αποδείχθηκαν οι ροές ΜΑΥΟ προς ΝΔ», δήλωσε ο Γραμματέας Λαλιώτης. Βέβαια πλήρωσε λίγο ακριβά αυτή του τη «δικαίωση». Μόνο 294.000 παλιοευρώ (101 εκ. δρχ.), μείον 59.000 ευρώ (20 εκ. δρχ.), που επιδίκασε το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών ως αποζημιώσεις αντίστοιχα στον Επίτιμο Μητσοτάκη και στον Γραμματέα Λαλιώτη. Η συνέχεια στο Εφετείο.

Μ. ΤΕΤΑΡΤΗ 23 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

• Αν εξαιρέσει κανείς τις καμπάνες των εκκλησιών, τίποτα δεν μου θυμίζει Πάσχα. Λογικό. Πάσχα, χρηματιστήριο και

ειδήσεις δεν συμβαδίζουν. Νοστάλησα τη Μεγάλη Εβδομάδα των παιδικών μου χρόνων. Επιχειρώ μια εφήμερη «πλαστογραφία» για τη συνέχεια. Σε αντίθεση με τα «εφήμερα λόγια» αυτού του δισέλιδου, θα λογοκλέψω τον κυρ Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, για να δώσω μια διαχρονική λαμπριάτικη πινελιά στις επόμενες μέρες μου...

• ...«Φυγών της ημέρας ταύτης την βοήν και τον θόρυβον της μικράς ταύτης Βαβυλώνος, της ελληνικής πρωτευούσης, απήλθον μεθ' ενός φίλου να εορτάσω το Πάσχα εις εν των μεσογείων της Αττικής χωρίων. Ήλπιζον να εύρω ευλαβή τινα ιερέα, όστις να ηξεύρη αρκετά γράμματα, ώστε αναγιγνώσκων τα Ευαγγέλια να μη λέγη «τοις γραμματοίς» αντί «τοις γραμματεύσι», να έχη δε και αρκετήν συστολήν, ώστε να μη θεωρή το ιερόν Βήμα ως παρασκήνιον, όπου να διαπληκτίζεται άνέτως μετά των συλλειτουργών του. Και ηξιώθην του ποθουμένου. Εύρον ιερέα όστις απήγγειλε ταπεινώς μεν αλλ' απταιστως και τα δώδεκα Ευαγγέλια της ακολουθίας των Αγίων Παθών. Εύρον ιερέα όστις ήξευρε καλώς την τάξιν της Ακολουθίας, ουδεμίαν δε αταξίαν ή χασμωδίαν επέτρεπεν. Αλλ' εύρον και λογικόν ποιμνιον ευλαβώς ακροαζόμενον της Ακολουθίας, δεν είδον δε παίδας ή γυναίκας ασυστόλως φλυαρούσας εντός του ναού, ούτε είδον επιτρόπους περιποιοιμένους τας ευσεβείς κυρίας, και προσφέροντας αιταίς καθίσματα. Δεν υπήρχον εκεί κυρίες, αλλά γυναίκες, και τούτο είναι μέγα

πλεονέκτημα. Μία μόνη κυρία υπήρχεν εκεί εντός του ναού, η Παναγία.»...

• ...«Αλλά μοι έκαμαν εντύπωσιν δύο ωραίοι νέοι Λιδωρικιώται, οίτινες έψηνον το αρνίον κατά τον τελειότερον εκ των γνωστών και παραδεδειγμένων τρόπων. Οι πρόσθιοι πόδες του αμνού δεν εφάινοντο, χωμένοι εντός της σαρκός, το έντερον περιέβαλλεν επτάκις ή οκτάκις ως ζώνη έξωθεν τον αμνόν, οι νεφροί, χωρίς ν' αποσπασθώσιν εκ των σπλάχνων, ευρίσκοντο εκατέρωθεν προσκεκολλημένοι έξωθεν, ομοίως και τα δίδυμα, μετά των ριζών τανυσμένων, ευρίσκοντο επί του ισχίου. Την πυράν δεν είχαν ανάψει με κλήματα, αλλά με κορμόν αγρίου δένδρου. Μοι είπον, ότι τα κλήματα είναι ο ευκολώτερος τρόπος, αλλά "δια τους ατζαμήδες".»...

• «Την υψηλήν ταύτην μέθην συναισθάνεται εν τη καρδιά αυτού ο ελληνικός λαός, ως ουδείς άλλος λαός. Ουδεμία άλλη χριστιανική εορτή κατέχει παρ' αυτώ την θέσιν της εορτής του Πάσχα. Οι Δυτικοί έχουσι τα Χριστούγεννα. Ημείς έχομεν την Ανάστασιν. Αύτη είναι η βασίλισσα των εορτών, η πανηγυρίς των πανηγύρεων ημών. Οι Δυτικοί εορτάζουσι την Γέννησιν του Χριστού, εν πλούτῳ τρυφερών και ωραίων εθίμων, εν οικογενειακή συνενώσει και τέρψεσιν ανθρώπων από καιρού συνωκειωμένων προς τον πολιτισμόν. Αλλά του ελληνικού Γένους η Λαμπρή ανατέλλει και δύει εν θορυβώδει διαχύσει και υπερτάτη αγαλλιάσει ανθρώπων, οίτινες εις τας φλέβας των τηρούσιν

έτι ρανίδας τινάς του αίματος των αγρίων και ατίθασων και υπό του έρωτος της ελευθερίας βαυκαλωμένων πατέρων μας.»...

• ...«Εις την μεγάλην ευωχίαν της Αναστάσεως η Εκκλησία προσκαλεί πάντας, παρόντας και απόντας, νηστεύσαντας και μη νηστεύσαντας, πιστούς και απίστους, και τους φέροντας ένδυμα γάμου και τους αγοραίον περιβαλλομένους μάτιον.»...

• ...«Αλλά πόσον διάφορον εικόνα παριστά η φύσις παρ' ημίν, όταν οι κώδωνες των εκκλησιών εξαγγέλλωσι χαρμo-σύνως την Ανάστασιν! Το έαρ συνεορτάζει μετά της Εκκλησίας, η φύσις συναγάλλεται μετά της πίστεως. Οι θύμοι των ορέων μοσχοβολούσιν, ο σμαράγδινος μανδύας των πεδιάδων ανακινείται ηρέμα υπό της ζεφυρίτιδος αύρας και στίλβει διακένητος εκ λευκανθέμων, αι ευωδίαί των εσπεριδοειδών βυθίζουσι τας ψυχάς εις μυστικές εκστάσεις, τα ρόδα τα εφήμερα, τα αιώνια ρόδα, ξανθά, λευκά, ωχρά, πορφυρά, διηγούνται την δόξαν του Κυρίου.»...

• ...«Και όταν λέγη Αγάπη ο ελληνικός λαός, εκφωνεί την γλυκυτάτην των λέξεων, ήτις κατ' εξοχήν τονιζόμενη εν τῷ Ευαγγελίῳ, και ανακηρυσσομένη εν τη διδασκαλία του Αποστόλου Παύλου, παρέμεινεν εν τη γλώσση του το κατ' εξοχήν περιπαθές και εγκάρδιον ρήμα, δι' ου εκφράζει πάσαν στοργήν και πάντα έρωτα και πάσαν αφοσίωσιν.»...

Εφήμερη

BERTRAND JORDAN
**ΟΙ ΑΠΑΤΕΩΝΕΣ
ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ**
ΔΙΑΥΛΟΣ

DAVE ROBINSON & JUDY GROVES
Ο ΠΛΑΤΩΝ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ
Κυκλοφορούν στην ίδια σειρά:
ΤΣΟΜΣΚΥ • BITTKENΣΤΑΪΝ
ΛΑΚΑΝ • ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ
ΓΕΝΕΤΙΚΗ • ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟΣ
ΔΙΑΥΛΟΣ

Η υπόθεση της ALTEC ήταν μονον η αρχή

Του Ρεπόρτερ

Και μόνον ότι οι πολιτικές αναταράξεις των πασχαλιάτικων ημερών ήταν αναπάντεχες, αποδεικνύει ότι η πολιτική της κυβέρνησης είναι περισσότερο σκοτεινή απ' όσο αφήνουν να πληροφορηθούμε οι καθημερινές «ενημερώσεις». Μαλέσιος, Αθανασούλης, Νεονάκης, Μανίκας και εν συνεχεία Πρωτόπαπας· όλα αστέρια του ελληνικού «σοσιαλισμού», κατήγγασαν το στερέωμα με τα λαμπρά κατορθώματά τους. Αυτά τα ονόματα γνωστοποιούνται σήμερα. Αύριο ποιοι έχουν σειρά; Το ότι ο Γ. Κουρή κρατεί στα χέρια του την κυβέρνηση του καθηγητή Σημίτη δείχνει καθαρά το πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ και το πολιτικό πρόβλημα της χώρας.

Ούτε σκοτεινές δυνάμεις, ούτε παράκεντρα εξουσίας, όπως τουλάχιστον θέλουν να μας πείσουν διάφοροι υπουργοί, κρύβονται πίσω από τα συμβαίνοντα που πληροφορηθήκαμε τις ημέρες αυτές. Τα σκάνδαλα είναι σκάνδαλα αποκλειστικά ανθρώπων της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ. Βγήκαν στη φόρα επειδή οι παρέες που διοικούν έχουν αποχαλινωθεί και θεωρούν το κράτος οικογενειακή τους υπόθεση. Μπορούν να διαφεντεύουν και να κατανέμουν την περιουσία του κράτους όπως κάθε μια από τις παρέες θεωρεί ωφελιμότερο γι' αυτήν. Τόσο απλά είναι δυστυχώς τα πράγματα.

Οι δεκαετίες του ΠΑΣΟΚ θα μείνουν στην ιστορία για την εμφάνιση από το πουθενά νέων επιχειρηματιών οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι τις πολιτικές γνωριμίες τους έγιναν «μεγάλοι» μέσα σε μια νύκτα. Τις περισσότερες φορές βέβαια ξανάγιναν «μικροί», και πάλι μέσα σε μια νύκτα, όπως διδάσκει η περίπτωση Κοσκωτά και αρκετών άλλων όπως του κ. Αθανασούλη για παράδειγμα. Αλλά και πολιτικών του είδους Πανταγιά, Νεονάκη ή Μανίκα· όλοι τους λαμπρά δείγματα κενόδοξων αριβιστών τους οποίους ενδιαφέρει αποκλειστικά η προσωπική τους ανέλιξη. Κατά τα άλλα η υποκρισία και η κενολογία πάει σύννεφο... Ας λούζονται σήμερα στα ίδια λασπόνερα μαζί με τον φίλο και συνεταίρο τους Κουρή.

ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ και ΣΙΑ

Διαβάζοντας όσα, καθόλου περίεργα, συμβαίνουν αυτές τις ημέρες στο

ΠΑΣΟΚ με αφορμή τις καταγγελίες της *Αυριανής* για χρηματισμό κάποιων επιφανών «εκσυγχρονιστών» αρχής γενομένης από τον κ. Μαλέσιο, κάποιους πρώην συμφοιτητές του Αθανασούλη, στα ΤΕΙ της Πάτρας θυμήθηκαν την εποχή που ο μέχρι πρότινος πανίσχυρος ιδιοκτήτης της ALTEC «γυρνούσε μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις, κουβαλώντας μια μεγάλη τσάντα με δείγματα υπολογιστών τα οποία προσπαθούσε να πουλήσει». Αν δεν προϋπήρχαν οι σχέσεις του με το ΠΑΣΟΚ, η εξέλιξή του από το προαναφερθέν σημείο της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας μέχρι αυτό που είναι σήμερα θα μπορούσε να καταγραφεί στα αρχεία του επαγγελματικού επιμελητηρίου ως παράδειγμα «αυτοδημιούργητου έλληνα επιχειρηματία».

Η περίπτωση Αθανασούλη είναι πανομοιότυπη με τις περιπτώσεις Πανταγιά, Νεονάκη και Μανίκα λ.χ. Όλοι τους ανεπάγγελτοι –αν και ο κ. Μανίκας

ισχυρίζεται ότι απέκτησε τα 200 τόσα εκατ. με την άσκηση του οδοντιατρικού επαγγέλματος!– βρέθηκαν ξαφνικά στις κορυφές της κοινωνικής ζωής.

Όσο για το μύθο του «αυτοδημιούργητου επιχειρηματία», ας θυμηθούμε ότι ο κ. Αθανασούλης, από τη Λιβαδειά, τεχνολόγος-ηλεκτρονικός το επάγγελμα, πριν γίνει αυτό που έγινε ήταν πρόεδρος της ΠΑΣΠ στα ΤΕΙ της Πάτρας, μέλος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ και στενός, πολύ στενός φίλος της κ. Βάσως Παπανδρέου.

ΤΟ ΜΠΑΪΡΑΚΙ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΛΑΛΙΩΤΗ

Η σχέση του Αθανασούλη με τη Βάσω είναι και ο λόγος για τον οποίο ορισμένοι υποστηρίζουν σήμερα ότι πίσω από τα κτυπήματα της *Αυριανής* εναντίον του κρύβεται ένας Κώστας Λαλιώτης, αντεπιτιθέμενος για όσα υπογείως του καταμαρτυρεί εσχάτως για τα δημόσια έργα η διάδοχός του στο ΥΠΕΧΩΔΕ.

Αν αυτό αληθεύει, τότε φαίνεται ότι ο κ. Λαλιώτης πέτυχε μ' ένα σμπάρο δυο τρυγόνια. Επειδή ταυτόχρονα κατάφερε ισχυρά κτυπήματα και εναντίον των κ.κ. Νεονάκη και Μανίκα, οι οποίοι αμφισβητούν εντόνως την παντοδυναμία του στον κομματικό μηχανισμό, ημέρες εκλογών που έρχονται. Ας μην ξεχνάμε ότι η *Αυριανή* κρατεί μια ιδιαίτερα φιλική συμπεριφορά απέναντί του το τελευταίο διάστημα και είχε δημοσιεύσει ένα δεκαπενθήμερο πριν ξεσπάσει η θύελα, περισπούδαστο άρθρο του Γ. Γραμματέα του κόμματος. Ταυτόχρονα η μέχρι πρότινος πανίσχυρη ομάδα των «λοχαγών» «τρώει μια σφαλιάρα που είναι όλη δική της» –σύμφωνα με τις εκφράσεις Κουρή– και ο κ. Σημίτης μένει χωρίς σωματοφύλακες, τη στιγμή μάλιστα που «ζυμώνεται η ιδέα» να γίνουν εκλογές στις 12 Οκτωβρίου. Η διαρροή της είδησης από τον Λαλιώτη προκάλεσε την «ενοχλημένη» διευκρίνηση του έτερου κυβερνητικού εκπροσώπου κ. Τ. Χυτήρη τη στιγμή που είχε τεθεί σε αχρησία ο Χ. Πρωτόπαπας. Όσο για τον Γ. Κουρή, αυτός

κάνει αυτό που έκανε πάντα. Μόνο που τώρα τα παρασκευάσματα του Ταύρου επιστρέφονται στο ΠΑΣΟΚ.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗ

Ας επιστρέψουμε στο «επιχειρηματικό γίγνεσθαι» του κ. Αθανασούλη, διακριμένου μέλους της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ στην τετραετία 1981-85. Το Δεκέμβριο του 1986 ο κ. Αθανασούλης ιδρύει την εταιρεία «Α. Παυλοπούλου και Σία Ο.Ε.» και νοικιάζει γραφεία κοντά στο Υπουργείο Βιομηχανίας της κ. Παπανδρέου, ίσως για να βρίσκεται και κοντά στη φίλη και προστάτιδά του. Λεπτομέρεια: η κ. Παυλοπούλου είναι η σύζυγος του κ. Βαλσαμίδα, συνταίρου του κ. Αθανασούλη στην ALTEC, του ίδιου που η *Αυριανή* αποκάλεσε πρόσφατα «λαμόγιο» – ουδεμία κομπότης τέλος πάντων στις εκφράσεις της. Στις 22/5/87 η ALTEC διαδέχεται την «Α. Παυλοπούλου Ο.Ε.» και μετατρέπεται στη συνέχεια στη σημερινή «ALTEC ABEE Συστημάτων Πληροφορικής».

Η ανάπτυξη της ALTEC από κει και πέρα είναι πολύ πιο αποκαλυπτική για τη σχέση των εννοιών «ΠΑΣΟΚ» και «διαπλοκή» απ' όσα γράφει καθημερινά στην *Αυριανή* ο Κουρής τώρα που θί-

Σκίτσο του Ηλία Μακρή από την *Καθημερινή*, 24/4/03.

χτηκαν τα δικά του συμφέροντα. Το «καυτό» καλοκαίρι του 1989 –ως γνωστόν «τα λαμόγια στην αναμπουμπούλα επωφελούνται»– η ALTEC μετακομίζει σε νέες μεγάλες εγκαταστάσεις και από τότε αρχίζει η ραγδαία επέκταση του κύκλου των εργασιών της. Από μηδενική βάση –το 1989 ήταν 1,6 δισ. πα-

λιών καλών δραχμών– ανέρχεται κατακόρυφα, την εποχή της εισόδου της εταιρείας στο Χρηματιστήριο (1995), στα 9,3 δισ. Πού βρήκε αυτά τα λεφτά; Μα φυσικά από τους δημόσιους διαγωνισμούς πληροφορικής τους οποίους κέρδιζε τον ένα μετά τον άλλο, επειδή όλοι ήταν «μιλημένοι» προς μεγάλη

ΚΟΥΡΗΣ: Και ζητώ να με συγχωρέσει ο κόσμος γιατί τα τελευταία 5 χρόνια το είχα βουλώσει...

Επειδή θυμηθήκαμε τον «καλό» Κουρή στις μεγάλες αυριανικές στιγμές του, μεταφέρουμε από την *Αυριανή* της 23.4.2003 μερικά αποσπάσματα από δήλωσή του στα τηλεοπτικά κανάλια για να την απολαύσουν και οι αναγνώστες μας:

...Θέλω να πω ότι σέβομαι τον Πρωθυπουργό της χώρας. Πιστεύω ότι είναι από τους πιο έντιμους, αν όχι ο εντιμότερος πολιτικός που πέρασε. Για τον Σημίτη βάζω και το χέρι μου στη φωτιά ότι δεν είναι αναμειγμένος σε κανένα σκάνδαλο, δεν έχει πάρει χαμπάρι ο άνθρωπος τι γίνεται. Όσον αφορά στον Πρωτόπαπα, του επιστρέφω τον χαρακτηρισμό και του λέω ότι είναι αρχιψευτάρας και αν δεν ήταν Υπουργός θα έλεγα πως είναι και απατεών. Είναι σίγουρο ότι η

κυρία Ξυναριαννού λέει την αλήθεια. Είναι η αρχιτέκτων που έφτιαξε το 1996 όλα τα προεκλογικά έντυπά του. Τις αφίσες, τις φωτογραφίες, τα εκλογικά του κέντρα, γύριζε σαν τρελή...

...Εγώ νομίζω ότι το καλύτερο που θα είχε να κάνει απόψε, θα ήταν να παραιτηθεί ο Πρωτόπαπας. Και αυτά τα παραμύθια περί Αυριανισμού και τις άλλες μαλακίες του Πρωτόπαπα, να του πείτε να τις αφήσει. Ο Κουρής έχει προσφέρει στο ΠΑΣΟΚ. Ο Κουρής έχει προσφέρει πιο πολύ και από δέκα μαζί Υπουργούς. Και καμιά πενηνταριά σαν τον Πρωτόπαπα στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Και ο Κουρής προσφέρει πάνω απ' όλα ανιδιοτελώς. Όταν εγώ προσέφερα, το κανάλι, την εφημερίδα, το ραδιόφωνο, οι άλλοι έτρωγαν ή κρυβόντουσαν.

...Μερικά λαμόγια κλέβουν και οι παρέες τους. Αυτοί πρέπει να φύγουν από το ΠΑΣΟΚ, γιατί το ΠΑΣΟΚ εμένα είναι σίτι μου. Εγώ είμαι από το '58 εδώ μέσα, αυτοί ήρθαν σαν αλεξιπτωτιστές.

...Και να ρωτήσετε τον Πρωτόπαπα, τον έντιμο αυτό άνθρωπο, πόσες δουλειές έχει δώσει στον Αθανασούλη όταν ήταν Υπουργός Εργασίας. Ακόμα, αν ξέρει την εταιρεία *Ηπειρωτική Εκπαιδευτική*. Επίσης, τι συμβάσεις έχει κάνει με τη ΓΣΕΕ ο Αθανασούλης, όταν ήταν εκεί ο Πρωτόπαπας; Το ζητήμα είναι ότι ο αλήτης, ο λωποδύτης, ο απατεών, το λαμόγιο ο Αθανασούλης παγίδευσε τους λοχαγούς και αυτοί σα ζώα πέσανε στη φάκα.

...Δεν είναι δυνατόν να έχει γίνει λεηλασία στο Χρηματιστήριο, να μην υπάρχει οικογένεια που να μην έχει χάσει τις οικο-

νομίες της και να μην ιδρώνει κανενός κερατά το αυτί.

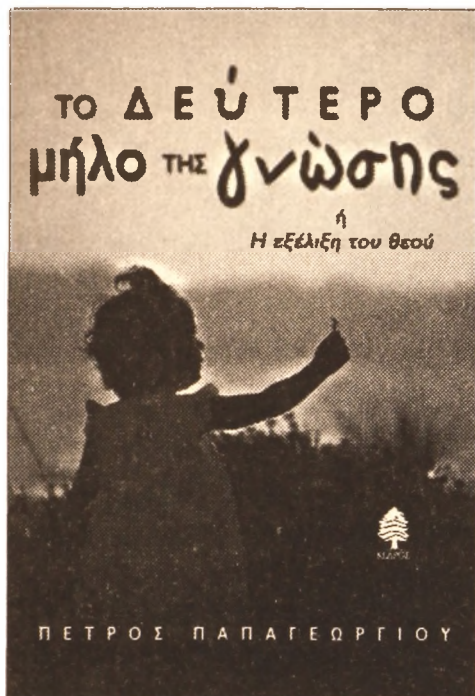
...Και να είναι όλοι ουρανοκατέβατοι στις καρέκλες. Εγώ τους τα έλεγα, με τις μαλακίες που κάνουν θα μας διαλύσουν.

...Και ο Πρωτόπαπας να μη μιλάει, ο Αθανασούλης του έφτιαξε καμιά τριανταριά εκλογικά κέντρα και αυτά κοστίζουν εκατοντάδες εκατομμύρια.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΗΛΟ
ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Ή Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ένα βιβλίο που απαντά με απλότητα και σαφήνεια στα μεγάλα ερωτήματα που μπορεί να έχει ο καθένας μας για τον κόσμο γύρω του, για το πώς λειτουργούν τα πράγματα, από τη στιγμή του Big Bang μέχρι το DNA και την ανθρώπινη συμπεριφορά, μέχρι το μέλλον και το θεό. Μια συναρπαστική περιδιάβαση σε σύγχρονες απόψεις κοσμολογίας, φυσικής, βιολογίας και φιλοσοφίας, δοσμένες απλά και κατανοητά, και προπαντός συνεκτικά, ώστε το σύνολο ν' αποτελεί μια ενιαία, ολοκληρωμένη κοσμοθεώρηση, με καθαρότητα, εσωτερική συνέχεια, συνέπεια και συνοχή. Ένα βιβλίο για ανοιχτά μυαλά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΕΔΡΟΣ

Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3, ΑΘΗΝΑ 106 78
ΤΗΛ. 210-38.09.712
www.kedros.gr / books@kedros.gr

απόγνωση του Σωκράτη Κόκκαλη και της INTRASOFT, μεγάλου ανταγωνιστή του Αθανασούλη σ' αυτό το έργο ελληνικό «επιχειρηματικό γένεσθαι».

Σημείωση: δεν είναι λίγοι εκείνοι που ισχυρίζονται τώρα ότι εκτός από τον Κ. Λαλιώτη και τους «προεδρικούς» στη σημερινή σκακιέρα του ΠΑΣΟΚ ο έτερος κερδίζων είναι ο «Ρόκκο». Είναι γνωστό το μίσος που τρέφει ο πρώην πράκτορας της Στάζι εναντίον της κ. Βάσως και των εκσυγχρονιστών, επειδή υποστηρίζει ότι του πήραν τη μπουκιά απ' το στόμα και την έδωσαν στον Αθανασούλη.

Ελπίζουμε μέχρι το επόμενο τεύχος να έχει ξεκαθαρίσει ο ορίζοντας: Η εκκρεμότητα με την ποινική δίωξη περί κατασκοπίας και άλλων έχει φέρει τον Κόκκαλη σε πολύ δύσκολη θέση κυρίως στους επιχειρηματικούς κύκλους των ΗΠΑ (βλ. Reytheon) που αντιπροσωπεύει στις προμήθειες του Υπουργείου Άμυνας και έχουν αρχίσει να αμφισβητούν την παντοδυναμία του. Έτσι η αμφισβητούμενη ενέργεια του 4ου Ειδικού Ανακριτή να μην τον καλέσει σε απολογία και να πετάξει το μπαλάκι σε άλλους, σταθεροποιεί προσωρινά τη θέση του Κόκκαλη, και προς αυτήν την κατεύθυνση λειτουργεί ούτως ή άλλως και η επίθεση της *Αυριανής* εναντίον Αθανασούλη. Όλα αυτά δεν σημαίνουν βεβαίως, ακόμα τουλάχιστον, ότι η *Αυριανή* που πριν από τον Αθανασούλη κατακεραύνωνε τον Κόκκαλη, τα βρήκε με τον τελευταίο και τώρα «παίζει μαζί του». Ο Γ. Κουρής παίζει προφανώς για λογαριασμό του. Και όποιον πάρει η μπάλα.

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΝ ΚΟΥΡΗ

Ο αντίκτυπος των δημοσιευμάτων της *Αυριανής* όχι μόνο στον φιλοκυβερνητικό Τύπο, αλλά και στη γενικότερη πολιτική σκηνή επιβεβαιώνουν και κάτι άλλο: Ο κ. Σημίτης είναι «λίγος», απελπιστικά λίγος, και ειδικά μπροστά στη λαίλαπα των αποκαλύψεων για τα διαπλεκόμενα. Απόδειξη ότι, σύμφωνα με όσα γράφονται τελευταία, τον εγκαταλείπει μάλλον και ο κ. Λαμπράκης, ο οποίος πήγε το τελευταίο διάστημα τρεις φορές στο γραφείο του κ. Α. Αλαφούζου – εχθρού του προαιώνιου φίλου του Σωκράτη, και ταυτόχρονα επιφανούς εκδοτικού εκπροσώπου της ΝΔ. Να έφτασε λέτε η στιγμή που ο πο-

νηρούλης ο Λαμπράκης κρίνει ότι πρέπει να ρίξει άγκυρα και προς τη μεριά της ΝΔ;

Εγώ πάντως, αν ήμουν στη θέση του, αυτό θα έκανα. Όχι βεβαίως επειδή οι αποκαλυφθείσες και αποδειχθείσες πλέον απάτες στο Χρηματιστήριο θα αφυπνίσουν στις επερχόμενες εκλογές τη λεηλατηθείσα στον ίδιο χώρο εκλογική βάση του. Μάλλον συμπάθεια θα προκαλέσουν οι περιπτώσεις Μαλέσιου, Πρωτόπαπα, Μανίκα και Νεονάκη στους θιασώτες του ΠΑΣΟΚ και του Χρηματιστηρίου. Όπως συμπάθεια είχαν προκαλέσει στους ίδιους οι περιπτώσεις του Ανδρέα με τη Μιμή. Αλλά κυρίως επειδή ο συνασπισμός συμφερόντων που έφερε τον κ. Σημίτη στην εξουσία διαλύεται εις τα εξων συνετέθη.

Ο Χ. Πρωτόπαπας έχει ήδη απομονωθεί και περιθωριοποιηθεί. Δεν θα μπορεί να σταθεί στο καθημερινό μπρήφινγκ μπροστά στους εκπροσώπους του Τύπου. Τα κρυφά γελάκια θα τον εκμηδενίσουν. Παλαιός συνδικαλιστής, πρόεδρος της ΓΣΕΕ, υπουργός Εργασίας και τώρα να αναγκάζεται να εξηγήσει στον Γιώργο Κουρή ότι έδωσε τόσα εκατομμύρια για το οικόπεδο και τόσα για χτίσιμο της κακόγουστης βίλας με δάνειο της γυναίκας του. Κι ας φωνάζει για τον... «αυριανισμό» τον οποίο και ο ίδιος εξέθρεψε.

Μήπως οι κ. Μανίκας ή Νεονάκης θα μπορέσουν να εκστομίσουν ρητορείες για «το σοσιαλιστικό γένεσθαι», μεταπράτες αυτοί της Σοφοκλέους;

Και τι θα γίνει με το Χρηματιστήριο; Ο κ. Γιάννος Παπαντωνίου πρέπει να απλώσει το χαμόγελό του και ο κ. Ν. Χριστοδουλάκης να ξεχάσει τις θεωρίες περί... «λαϊκού καπιταλισμού».

Βέβαια μένουν οι ρεζέρβες των... Πανταγιάδων στη φαρέτρα Σημίτη.

Άσε που δημιουργούνται αμφιβολίες και για την ευφυΐα των κυβερνώντων, όπως αποδεικνύει η περίπτωση Μαλέσιου. Επειδή το πρόβλημα δεν είναι ότι έμενε δωρεάν σ' ένα σπίτι του κ. Αθανασούλη. Σιγά τ' αυγά. Εδώ άλλοι καταγγέλλονται ότι έπαιρναν φακελάκια εκατομμυρίων. Το πρόβλημα είναι ότι δεν φρόντισε να φτιάξει εγκαίρως πλαστές αποδείξεις πληρωμής του ενοικίου. Θα γινόντουσαν άραγε αυτά επί Αντρέα; Όχι πείτε μου...

ΦΙΝΑΛΕ

Μετά τη Στοά Αττάλου η Στοά Σοφοκλέους. Έτσι είναι αυτά τα πράγματα. Νηστικό αρκούδι δε χορεύει.

ΠΑΛΙΑ ΜΟΥ ΤΕΧΝΗ

Λοιπόν εδώ ήρθαμε, πάμε να φύγουμε. Το ΠΑΣΟΚ βρήκε τον εαυτό του γρήγορα, μετά το διάλειμμα ολίγων λεπτών του «εκσυγχρονισμού»: το πλιάτσικο. Την ώρα που ο κοσμάκης τίνανε τις τσέπες του, την ώρα που μας έλειπαν 99 για να τις κάνουμε 100, τα ξεφτέρια του κόμματος κάνανε τις μπάζες τους.

ΜΑΣ ΒΛΕΠΟΥΝΕ

Ο Σημίτης όμως βράχος: Όποιος παρανόμησε θα τιμωρηθεί, είπε. Μα δεν παρανόμησε κανείς. Δεν μιλάμε για παράνομους. Μιλάμε για ανήθικους. Υπάρχει διαφορά. Τους παράνομους τους αναλαμβάνει ο εισαγγελέας. Τους άλλους ο Ύψιστος. Και ακολούθως η κάλπη.

ΑΔΕΚΑΡΙΕΣ

Απορούν μερικοί φίλοι μου με τη σαπίλα. Δεν καταλαβαίνω γιατί απορούν. Άμα πάρεις έναν αδέκαρο συνδικαλιστή, του αφαιρέσεις την ηθική και του προσθέσεις πολιτικό κυνισμό και εξουσία, τι βγάζεις; Να μην πω τι βγάζεις, γιατί θα θιγούν οι αδέκαροι.

ΜΑΖΕΨΤΕ ΤΟΝ

Ο Κόκκαλης απειλεί να λύσει τους Παναθηναϊκούς. Ωραία εποχή. Σκέφτεστε τους Ανδριανόπουλους

να λέγανε τέτοια πράγματα το '50; Όχι βέβαια, ο κόσμος προόδευσε. Απορώ ο αφελής γιατί δεν τον βουτάει ο εισαγγελέας για παρότρυνση σε βίαιες πράξεις. Μα εδώ δεν τον βουτάει για κατασκοπία και δωροδοκία θα μου πείτε. Σωστό κι αυτό.

ΡΗΤΟ

Αυτό είναι το κακό. Όλα καλά τα λέμε και όλα λάθος βγαίνουν. Πώς γίνεται; «Πραγμάτων, πραγμάτων και ουχί λογίων» χρήζει σήμερα η πολιτεί-

α», που έλεγε και ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος.

ΑΙΣΧΟΣ ΚΕ ΠΡΟΕΔΡΕ

Αυτές οι εταιρείες που διαπλέκονται, προφανώς είναι βιτρίνα του ΠΑΣΟΚ. Τις έστησε ώστε να κάνει καλές δουλειές, να ελέγχει και να εισπράττει. Όμως ο Κουρής τούς την είχε στημένη. Όλα εδώ πληρώνονται. Εκτός κι αν αναλάβει ο Μπίστης να σώσει την παρτίδα. Διότι άμα είσαι αριστερός, όλα διορθώνονται. Θ' αμολήσουμε μια ρουκέτα προόδου του στίλ «όχι στο κράτος των δικαστών και στην ποινικοποίηση της άποψης» και καθαρίσαμε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Το εξοργιστικό στην όλη υπόθεση της πολιτικής σαπίλας, είναι η ανοχή των διανοουμένων. Σιτιζόμενοι τόσα χρόνια από τον σοσιαλισμό και χαριεντιζόμενοι με τους εκπροσώπους του κόμματος στις διάφορες παρουσιάσεις βιβλίων, εκθέσεις πινάκων, συνεσιώσεις δικτύων, συναυλίες ποιότητας και ομιλίες προόδου, έμαθαν να το βουλώνουν. Καρφάκι δεν τους καίγεται που έπεσε τόσο χρήμα στην Ελλάδα από τα ευρωπαϊκά ταμεία, ώστε να γίνουν έργα και επενδύσεις και αυτό το χρήμα πήγε στις τσέπες της κομματικής γραφειοκρατίας και η Ελλάδα έχασε άλλη μια ευκαιρία. Και δεν τους καίγεται διότι πήγε και στις δικές τους τσέπες. Το βλέπεις άμα κάνεις μια βόλτα στη Σκουφά.

Σ Μ Ο Ν Τ Ε Ρ Ν Α Π Α Θ Η
Πήγα προχθές, Μ. Δευτέρα, στην εκκλησία. Μόλις μπαίνεις σε υποδέχονται αριστερά και δεξιά αυτά τα ταψιά με το χώμα που μέσα βάζουν κεριά. Σαν τις ψησταριές. Πάνε φυσικά τα μανουάλια όπου έβαζες το κεράκι σου. Τώρα πας απευθείας στο ταψί, προφανώς επειδή βαριούνται να μαζεύουν τα κεριά και επειδή στα ταψιά αυτά μπαίνουν περισσότερα κεριά. Η εκκλησία επίσης ήταν γεμάτη καρέκλες. Λες και μπαίνεις σε ναό Βαπτιστών του Μπους. Όλοι κάθονται και ακούνε, όπως στην κόβα της ΚΝΕ. Κρατάνε δε όλοι από ένα βιβλίο και διαβάζουν τη λειτουργία, που ταυτόχρονα ακούνε. Λες και το θέμα είναι να μάθουμε επακριβώς τα λόγια, μη τυχόν και μας φύγει καμιά οξεία.

Το εκκλησίασμα όμως είναι εμπειρία, δεν είναι θεωρία να ανοίγουμε τα βιβλία. Και αν δεν καταλαβαίνουμε όλα τα λόγια, δεν πειράζει. Καταλαβαίνουμε την ουσία. Ο τόπος είναι λατρευτικός, ιερός, δεν είναι ο «Παρνασσός». Για να μην προσθέσω τα μικρόφωνα, το ανακάτεμα των φύλων, τις χορωδίες και τα όλα γενικώς τα μοντέρνα μέτρα που παίρνει η εκκλησία μας ώστε να γίνει ελκυστική.

Αλλά το θέμα είναι να τηρείς την παράδοση. Διότι αυτή κράτησε όρθια την εκκλησία τόσα χρόνια. Όσο η εκκλησία «εκσυγχρονίζεται», χάνει τη λαϊκότητά της. Γίνεται δόγμα. Ιδεολογία.

Δεν πέτυχε την υπέρβαση η κυβέρνηση Ερντογάν

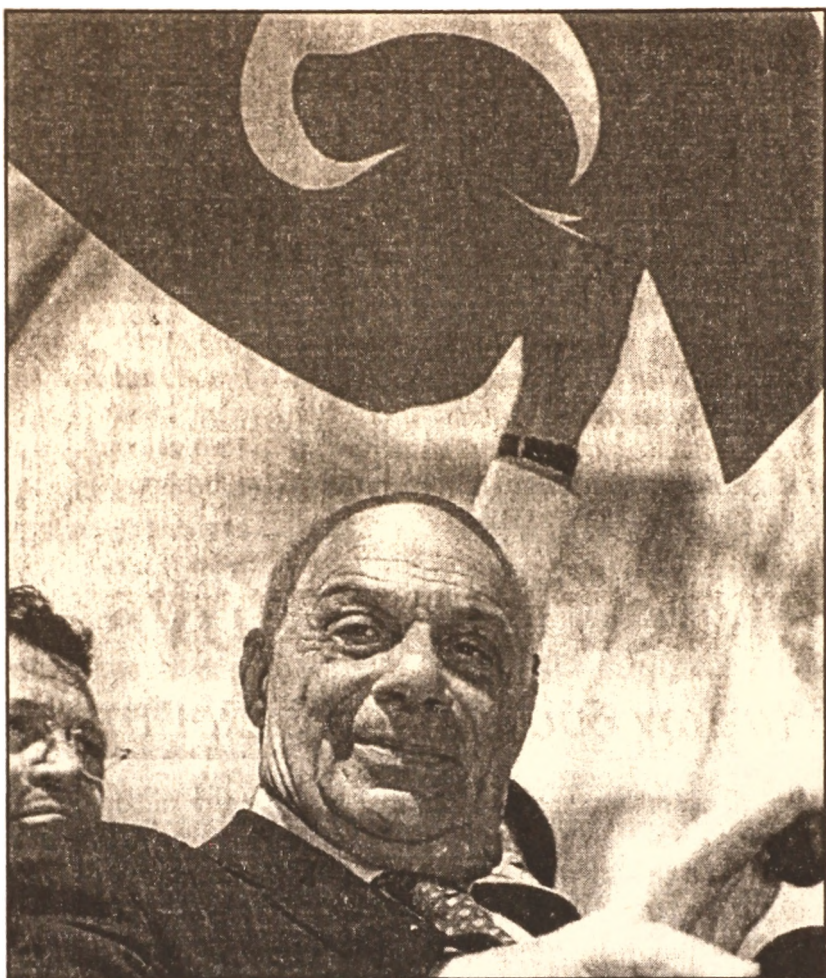
Με την υπογραφή της συνθήκης προσχώρησης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε., η Τουρκία έζησε «την πιο μεγάλη διπλωματική ήττα από την αρχή του τουρκικού κράτους», ήττα που αναγκάζει πια τον πολιτικό κόσμο αλλά και τη γραφειοκρατία και το στρατό να αναθεωρήσουν τις απόψεις τους για την εξωτερική πολιτική.

«Είναι ακόμα νωρίς να πει κανείς αν η ήττα αυτή θα οδηγήσει σε μια ριζική αναθεώρηση των απαρχαιωμένων πια θέσεων της τουρκικής διπλωματίας ή αν θ' ανοίξει το δρόμο για ακόμα μεγαλύτερη εσωστρέφεια και αυταρχισμό», λένε αναλυτές.

Μετά την πρώτη ψυχρολουσία, η Τουρκία άρχισε ν' αναζητά τους υπεύθυνους και πολλοί έγκριτοι σχολιαστές και αρθρογράφοι καταλόγισαν ευθύνες για το «φιάσκο της Κύπρου», σε όλο το τουρκικό κράτος, σε όλη την τουρκική πολιτική ηγεσία από το 1974 και μετά, στο στρατό, ακόμα και στα τουρκικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Αναμφισβήτητα, το κόμμα της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης δεν κατάφερε μέχρι σήμερα να κάνει την πολυπόθητη υπέρβαση που πολλοί περίμεναν, και δεν μπόρεσε να απεγκλωβίσει την τουρκική εξωτερική πολιτική από τα πάγια δεσμά της γραφειοκρατίας και του στρατού, αλλά όπως επισημαίνουν έγκριτοι σχολιαστές, «για το Κυπριακό υπεύθυνο είναι ολόκληρο το κράτος».

«Ο Ντενκτάς δεν είναι ο μόνος υπεύθυνος», γράφει ο Ερντάλ Γκιουβέν της *Ραντικάλ* και σημειώνει ότι η ευθύνη πρέπει να κατανεμηθεί και ανάμεσα στους βουλευτές, το στρατό, τους αρμόδιους για το Κυπριακό στο τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών, τον τούρκο Πρόεδρο αλλά και τα τουρκικά μέσα ενημέρωσης που έδωσαν για χρόνια

μια εικόνα ενός ηρωικού Ντενκτάς που μάχεται κατά του ιμπεριαλισμού.

Αισιόδοξοι αναλυτές λένε ότι η πρωτοφανής αυτή επίθεση που εξαπολύεται δημόσια κατά ολόκληρου του κατεστημένου, ενδέχεται να λειτουργήσει ως καταλύτης.

Αντίθετα, οι απαισιόδοξοι θεωρούν ότι «τίποτα δεν άλλαξε. Οι πραγματικοί υπεύθυνοι για την κατάρρευση της πολιτικής μας στην Κύπρο εξακολουθούν να κρύβονται πίσω από τους μηχανισμούς του κατεστημένου».

Το ερώτημα που απασχολεί τώρα την Τουρκία είναι αν «Είμαστε πια χαμένοι;» και πολλοί είναι αυτοί που κάνουν τον συσχετισμό του Κυπριακού με την πολιτική που ακολούθησε η κυβέρνηση στην ιρακινή κρίση.

Πολλοί είναι αυτοί στην Άγκυρα που ζητούν την υιοθέτηση μιας «ρεαλιστικής, φιλικής και συγκαταβατικής» πολιτικής όσον αφορά στο Β. Ιράκ, τονίζοντας ότι όσο η Τουρκία κάνει σπασμωδικές και άνευ ερείσματος κινήσεις τόσο αποξενώνει τους Κούρδους της περιοχής αλλά και της ίδιας της

Τουρκίας, τους Άραβες και τους Αμερικανούς.

«Οι εξελίξεις στο Ιράκ απέδειξαν ότι η πολυδιαφημισμένη γεωπολιτική σημασία της Τουρκίας δεν έχει πια την ίδια βαρύτητα που είχε πριν από δέκα ή είκοσι χρόνια. Οι εξελίξεις στην Κύπρο απέδειξαν ότι οι απειλές και η κομπλεξική εξωτερική πολιτική δεν αποδίδουν», λένε διπλωματικοί παρατηρητές και σημειώνουν ότι επιβάλλεται ένας εκσυγχρονισμός της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής.

«Η ημερομηνία λήξης του Κυπριακού είναι το 2004 και πρέπει οπωσδήποτε να βρούμε τη λύση του μέχρι τότε», γράφουν όλοι σχεδόν οι σχολιαστές και προσπαθούν πια να δώσουν το μήνυμα ότι «η Τουρκία υπέστη μια τεράστια ήττα, αλλά υπάρχουν ακόμα ελπίδες».

«Τελικά είναι καλύτερα που δεν πέρασε το νομοσχέδιο και δεν βρεθήκαμε στο Β. Ιράκ με το στρατό μας, γιατί δεν θα εξυπηρετούσε σε τίποτα ουσιαστικό και θα βρισκόμασταν τώρα σε μια πολύ πολύπλοκη κατάσταση», γράφει ο Φικρέτ Μπιλά της *Μιλλιέτ*.

Οι ΗΠΑ χρειάζονται ακόμα την Τουρκία στην περιοχή, λένε παρατηρητές και σημειώνουν ότι η Τουρκία ενδέχεται να λάβει μέρος σε μια ειρηνευτική δύναμη στο Ιράκ τονίζοντας ότι εξαρτάται από τις κινήσεις της Άγκυρας το αν θα συνεχίσει να έχει κάποιο ρόλο στην πολιτική της Ουάσιγκτον ή όχι.

Για όσους πιστεύουν στα σενάρια καταστροφής, η Τουρκία είναι χαμένη. Όσοι είναι πιο ψύχραιμοι πιστεύουν ότι υπάρχει ακόμα λίγος χρόνος και για το Κυπριακό και για το Ιράκ και καλούν επιτακτικά την Άγκυρα να προσαρμοστεί στις διεθνείς πραγματικότητες.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΡΕΤΑΙΟΣ
Κωνσταντινούπολη

Ο Αόρατος Άνθρωπος

του Μάνου Στεφανίδη

Ο α το πω ευθέως: Κάθε φορά που το ΠΑΣΟΚ στριμώχνεται από τη δυσοσμία των σκανδάλων και ο πρωθυπουργός βρίσκεται σε δυσχερή θέση, αναλαμβάνουν την υπεράσπισή του κάποιοι άδολοι(;) εθελοντές(;) οι οποίοι λίγο ως πολύ τον περιγράφουν σαν «ανώτατο, ανεύθυνο άρχοντα». Σαν έναν Κωνσταντίνο ντε λα Σοσιαλγκρέτσια δηλαδή. Πως τάχα μόνον αυτός αγωνίζεται μέσα σ' έναν εσμό μετρίων και ότι συνέχεια εκτίθεται από την ανικανότητα των στενών του συνεργατών (θυμηθείτε τους Τσουκάτους, Πανταγιάδες κ.λπ.) και ότι τέλος ο ίδιος δεν φέρει ουδεμία ευθύνη. Εδώ εγώ εξανίσταμαι.

Ο κ. Σημίτης είναι σαρξ εκ της σαρκός του ΠΑΣΟΚ, προβεβλημένος υπουργός και τσάρος του Κινήματος από την ίδρυσή του και ο σοβαρότερος αντιρρησίας του Ανδρέα Παπανδρέου. Ο κ. Σημίτης έγινε πρωθυπουργός όταν συγκατένευσε περί αυτού ολόκληρος ο (παντοδύναμος) κομματικός μηχανισμός και έκτοτε κυβερνά αδιατάρακτα, χωρίς εσωτερική και συχνά χωρίς εξωτερική αντιπολίτευση. Άρα είναι ο απόλυτος υπεύθυνος και για το καλό και για το κακό. Αφήστε που στην περίπτωση ενός καθεστωτικού κόμματος σαν το ΠΑΣΟΚ, όπου η ηθική τάξη και η πρακτική σκοπιμότητα συγκλίνουν αδιαχώριστα, καλό και κακό είναι ένα. Απ' την άλλη πλευρά ο κ. Σημίτης είναι απόλυτα υπεύθυνος για τις επιλογές των προσώπων που υλοποιούν την πολιτική του, όπως είναι υπεύθυνος γιατί δεν προχώρησε την κάθαρση, την ανανέωση, την αξιοκρατία και τη διαφάνεια που επαγγέλθηκε. Γιατί, επίσης, χρησιμοποίησε τα ίδια βαρετά, φθαρμένα και μετρίων ικανοτήτων πρόσωπα για να εφαρμόσει έναν εκσυγχρονισμό ο οποίος γρήγορα εξαντλήθηκε στην εξυπηρέτηση της νεόκοπης νομενκλατούρας και στη διευθέτηση των πακέτων ανάμεσα στις φιλίες των μεγαλοεργολάβων που κυβερνούν αυτόν τον τόπο.

Σήμερα ο Κουρής, χολωμένος γιατί ενώ είναι τόσο κοντά στο μέλι, δεν «αρτίζεται», αποφάσισε να αποκαλύψει ένα πολλοστημόριο των όσων γνωρίζει. Η κεφαλονίτικη «τρέλα» του εδράζεται σε μια λαϊκή, ενστικτώδη σοφία: «Φοβούνται πολλά περισσότερα απ' όσα πράγματι γνωρίζω ή είμαι αποφασισμένος ν' αποκαλύψω. Άρα μπορώ να συνεχίσω». Α, όλα κι όλα: στο ΠΑΣΟΚ business is business. Οι άνθρωποι αυτοί εκπόρθησαν την εξουσία ψευδόμε-

νοι ενσυνειδήτως και καπηλευόμενοι ιταμότατα τα συνθήματα μιας Αριστεράς η οποία κατάντησε να έχει ως μόνο ιδεολογικό οπλοστάσιο αποκλειστικώς... συνθήματα. Εξ ου και η σημερινή της κατάντια. Ο Κουρής γνωρίζει λοιπόν ότι δεν έχει να χάσει τίποτε αν ξεροψήσει επ' ολίγον μερικούς καλοβολεμένους. Ούτως ή άλλως τους πραγματικούς καρχαρίες δεν θα τους αγγίξει ποτέ. Μαρίδα ο ίδιος, αρέσκεται να προκαλεί τρικυμίες στη γυάλα με τα χρυσόψαρα. Μπας και τσιμπήσει ο αόρατος και ανεύθυνος άνθρωπος.

Ενδιαφέρον θα είχε μόνον αν μιλούσαν όσοι γνωρίζουν τα μεγάλα πακέτα και τα χοντρά παιχνίδια. Ο κ. Μπόμπολας, ας πούμε, ή ο κ. Ψυχάρης... Αυτοί όμως είναι τόσο ενσωματωμένοι στο σύστημα που δεν θα μιλήσουν ούτε κι αν τους πάρεις την ψυχή. Παλαιοί αριστεροί βλέπεις.

Το θέμα μου όμως δεν είναι οι διάφοροι επιχειρηματίες που βρίσκουν και αλώνουν ένα κράτος ανοιχτό και έκθετο προς κάθε πλευρά. Το θέμα, επιμένω, είναι ο ίδιος ο πρωθυπουργός που δεν μπορεί να δηλώσει ότι δεν είδε και δεν άκουσε τίποτε: λες και το γραφείο του βρίσκεται στο Πεκίνο... Ούτε πάλι είναι άμοιρος της ανικανότητας ή και της ανηθικότητας των συνεργατών του, γιατί εκείνος τους επέλεξε. Κι ούτε φθάνει η παραίτηση εκείνου του ναΐφ τύπου, του Μαλέσιου, για να τερματιστεί η κρίση. Αφήστε που και τον Μαλέσιο ο κ. Σημίτης τον ανέδειξε στο αξίωμα του υφυπουργού Δημόσιας Τάξης. Ας αναλάβει λοιπόν και ο κ. πρωθυπουργός τις ευθύνες του ως δημόσιο πρόσωπο και ως πολιτικός άνδρας.

Απ' την άλλη πλευρά μ' ενοχλεί η sotto voce εξαπλούμενη μυθολογία περί του ευρωπαϊκού αναστήματος και των επιπτώσεων του πρωθυπουργού. Ως πολυπρόσωπο γέρας του αναφέρονται η είσοδος στην ΟΝΕ, τα μεγάλα έργα, το 2004, η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ κ.λπ. Σήμερα νομίζω ότι διαθέτουμε την απαραίτητη απόσταση χρόνου ώστε να κρίνουμε το έργο του νηφάλια. Ο κ. Σημίτης απέσπασε την εμπιστοσύνη του ελληνικού λαού ως αντι-Ανδρέας και ως ο πολιτικός εκείνος που θα μας απήλλαζε δια του ΠΑΣΟΚ από το ΠΑΣΟΚ. Πράγμα που όχι μόνον δεν έπραξε, αλλά με επικάλυψη μερικούς βέλτσους ανέδειξε την πιο λαϊκίζουσα μορφή του κινήματος. Η ΟΝΕ είναι ασφαλώς μια πολιτική – αλλά όχι οικονομική – επιτυχία, το κόστος της οποίας πληρώνω εγώ, όπως

λέει κι ο φίλος μου ο Διαμαντής, και όχι εκείνος. (Αφήστε που ίσχυσαν κριτήρια αμιγώς πολιτικά και όχι οικονομικά.) Άλλωστε μετά την είσοδο της χώρας στην ΕΟΚ με τον Κωνσταντίνο Καραμανλή η νομισματική σύγκλιση παρουσιαζόταν περίπου ως προδιαγεγραμμένη πορεία. Αντιθέτως στον κ. Σημίτη (υπουργό και πρωθυπουργό) πιστώνεται η αντιπαραγωγική κατασπατάληση και των τριών οικονομικών προγραμμάτων στήριξης, την καταλήστευση ή την κακή χρήση των οποίων θα του χρεώσει η ιστορία στο μέλλον, καθώς η χώρα θ' απομακρύνεται όλο και πιο πολύ από τον κοινοτικό μέσον όρο. Και επ' αυτού οι ευθύνες του είναι τεράστιες. Για τα έργα πάλι, στο τέλος ξυρίζουν το γαμπρό, ενώ στο τέλος του τέλους θα μας δοθεί (ημών του γαμπρού-λαού) ο λογαριασμός για τους «Ολυμπιακούς Αγώνες» του κατεπείγοντος των «ημετέρων» και της εξουσιομανίας μιας εξεζητημένα νεόπλουτης κυρίας. Το ΠΑΣΟΚ φοβάμαι πως θα παραδώσει ό,τι παρέλαβε: δηλαδή καμένη γη. Και ενώπιον όλων αυτών των υπαρκτών και μάλιστα διαρκώς μεγεθυνόμενων προβλημάτων ο κ. πρωθυπουργός λειτουργεί ως αόρατος άνθρωπος: Υποδηλώνοντας μάλιστα ότι δεν άκουσε και δεν είδε τίποτε, ελπίζει ότι κι αυτός θα φωραθεί αόρατος: που θα πει, δεν τον άκουσαν, δεν τον είδαν.

Ο κ. Σημίτης εγκαινίασε την εξουσία του με τα Ίμια, την συνέχισε με τις γκρίζες ζώνες και την υποταγή στον υπερατλαντικό «φίλο» εν ονόματι του εθνικού συμφέροντος (άλλη σκοτεινή ιστορία αυτή) και την ολοκληρώνει ως πρόεδρος της ΕΕ στη Στοά Αττάλου υπό την σκέπη των τουρκικών αεριωθούμενων. Το αληθινό εθνικό συμφέρον το καθορίζει η ιστορική κρίση, η οποία αργεί αλλά έρχεται αφεύκτως και αμείλικτη. Τέλος ο κ. Σημίτης δεν ευθύνεται μόνο για τον Πανταγιά ή τον Μαλέσιο. Κυρίως ευθύνεται γιατί κατέστησε κυρίαρχη ιδεολογία και λαϊκή πίστη αυτό το πνεύμα συναλλαγής και ηθικής άμβλυνσης που εμφιλοχωρεί στο κυβερνητικό σχήμα και σ' όσους «έχουν δουλειές» μ' αυτό. Ο κ. Σημίτης καμώνεται πως δεν βλέπει ότι μια ολόκληρη κοινωνία σαπίζει από την ευκρασία αλωμένων συνειδήσεων και από την υπερεπάρκεια οσφυοκαμπτών. Όλοι βλέπουν πως αυτός ο τόπος έχασε προ πολλού ό,τι πιο πολύτιμο είχε, την αξιοπρέπειά του: δηλαδή την ψυχή του. Το βλέπουν όλοι εκτός από έναν: τον αόρατο άνθρωπο.

Εικόνες πολέμου

Εκεί που η τέχνη προβληματίζει ουσιαστικά και δημιουργικά, ενώ η τεχνολογία μέσ' από τον οπτικό κορεσμό αποδυναμώνει...

Προφητική και διαχρονική η ρήση του Max Beckmann (1884-1950) στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ότι «είναι σ' αυτό ακριβώς το μεταίχμιο ανάμεσα στην υπνοβασία και την τρομακτική διαύγεια της συνείδησης που μπορεί ακόμη κανείς να εξακολουθεί να ζει, εάν δεν θέλει να αποβλακωθεί όπως ακριβώς ένα ζώο σε μian εποχή όπου όλες οι αξίες κατακρημνίζονται.»

Με αφορμή το πολύ εύστοχο δίπτυχο –κατεξοχήν εύγλωττη φέτος συγκυρία– των αναδρομικών εκθέσεων Max Beckmann (Σεπτ. 2002-Ιαν. 2003) και Otto Dix (Ιαν. 2003-Απρ. 2003) στο Κέντρο Πομπιντού με έργα επικεντρωμένα στις φρικαλεότητες των δύο Παγκοσμίων Πολέμων και υπό το κράτος του συνεχούς οπτικού βομβαρδισμού από τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας –με τα όσα

βάρβαρα, εγκληματικά και ανεπίτρεπτα συμβαίνουν στις μέρες μας στη Σερβία, στο Αφγανιστάν, στην Παλαιστίνη, και τώρα στο Ιράκ– τολμούμε να κοινοποιήσουμε με αυτό το σημείωμα μερικές πρωτογενείς σκέψεις.

Τα έργα των δύο γερμανών δημιουργών Max Beckmann (1884-1950) και Otto Dix (1891-1969) καθώς και των συμπατριωτών τους Schad και Grosz και γενικότερα όλων των καλλιτεχνών που αποκρυπτογράφησαν σκηνές

Αριστερά: Otto Dix, Κατεστραμμένο χαράκωμα, 1924. Δεξιά: Max Beckmann: Οι τελευταίοι, 1919.

πολέμου, ανταποκρινόμενα σε αυτό καθεαυτό το DNA της δημιουργίας –τη μετουσίωση των όποιων ερεθισμάτων και εν προκειμένω της φρικαλέας τραγικότητας / τρωκτικότητας που είναι δυστυχώς συνυφασμένη με την ανθρώπινη μοίρα–, εμπεριέχουν πάντοτε, χάρις στην επεξεργασία στην οποία υπόκεινται από τον καλλιτέχνη, ένα διαχρονικό, ουσιαστικό μήνυμα. Ένα μήνυμα που ευαισθητοποιεί όχι μονάχα οπτικά αλλά και ψυχικά ακόμη και τον πιο αποστασιοποιημένο θεατή. Μήνυμα που τον προβληματίζει σε βάθος καθώς του εντυπώνεται σθεναρά τόσο στη φαντασία όσο και στον ψυχισμό.

Οι βομβαρδισμοί, οι οβίδες, οι σκηνές βασανιστηρίων στα χαρακτηριστικά και στα λάδια του Max Beckmann, που χρημάτισε νοσοκόμος στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, οι κρατήσεις από τις βόμβες και τις οβίδες, οι στρατιωτικοί καταυλισμοί, τα κατακρημνισμένα χαρακώματα, τα ανθρώπινα ράκη, τα διάτρητα από σφαίρες πτώματα, οι σπουδές και τα προσχέδια με αποκορύφωμα το τρίπτυχο του πολέμου από τον Otto Dix: διαχρονικό μνημείο στη φρίκη και στην τραγικότητα της ανθρώπινης μοίρας, μας υποβάλλουν δημιουργικά –αντί να μας εξαναγκάζουν επίκτητα και επιδερμικά– να αντιληφθούμε, να συναισθανθούμε και να βιώσουμε μέσ' από το επιστητό αλλά και το υποσυνείδητο τις όποιες φρικαλεότητες σε περισσότερες από μια διαστάσεις και μήκη κυμάτων.

Αντίθετα η σύγχρονη τεχνολογία στις συνεχώς πολλαπλασιαζόμενες εκφάνσεις της, επιβάλλοντάς μας σε χρόνο ρεκόρ τόσο από την

άποψη της λήψης όσο και της πληροφόρησης έναν καταιγισμό ακατέργαστων, απανωτών εικόνων που ενώ αυτόνομα σα μονάδες ξεπερνούν ακόμη και την πιο αρρωστημένη φαντασία –ο καμένος, ακρωτηριασμένος, ορφανός Αλί, τα απανωτά κουφάρια όμοια με στοιβαγμένα σακκιά, τα τραυματισμένα, ημιθανή μωρά–, προκαλούν εξαιτίας του φρενήρους ρυθμού προβολής έναν οπτικό κορεσμό και μια παραζάλη. Καταστάσεις που βραχυκυκλώνουν τελικά και αναστέλλουν κάθε ψυχική διεργασία απαραίτητη για την υποβολή κάθε ουσιαστικού προβληματισμού. Διεργασία που λειτουργεί σα μοναδική δικλείδα ασφαλείας ώστε να προστατεύεται ο ψυχισμός μας από τη χειμερία νάρκη στην οποία οδηγείται αμετάκλητα από τον σύγχρονο πολιτισμό. Έναν πολιτισμό υπανθρώπων, αν όχι ανθρωποειδών.

Ήδη οι πρώτες μαρτυρίες αυτής της «νάρκης» και της αθέλητης πλην όμως υπαρκτής αναισθησίας είναι εμφανείς ανάμεσά μας. Ευτυχώς που έχουν ξεμείνει ακόμη ορισμένοι «εκλεκτοί», που –αλώβητοι από τα όσα φρικαλέα δεν συμβαίνουν μοναχά αποδεδειγμένα στο Ιράκ αλλά και στα μουλωχτά παντού γύρω μας– εξακολουθούν και αντιδρούν όταν ξεφυλλίζουν ένα σύγχρονο περιοδικό βλέπουν στο ίδιο φύλλο αντικριστά τις μάνες να σπαράζουν πάνω στα ακρωτηριασμένα παιδιά τους κι από την άλλη την αισθητικά άψογη πλην όμως άψυχη γάμπα ενός μανεκέν με το φιλήδονο παπούτσι του Yves Saint Laurent. Έλεος... δεν μπορούσε άραγε ο αρχισυντάκτης, ο υπεύθυνος της ύλης, κάποιος τέλος πάντων να θυσιάσει έστω γι' αυτήν μόνο τη φορά το αντίτιμο της ρεκλάμας ή τουλάχιστον να επιλέ-

ξει στη θέση της μιαν άλλη, ανώδυνη; Ή μήπως και εξοργίζουμε με την παρατήρησή μας αυτή τον ανέμελο αναγνώστη που έχει μάθει να ξεφυλλίζει δίχως να σκέπτεται;

Αυτή ακριβώς η στέρηση της σκέψης και κάθε αντίστοιχου κριτηρίου που έχει λάβει στις μέρες μας μορφή πανδημίας αποτελεί δυστυχώς τον μεγαλύτερο, καθότι αναπόφευκτο, κίνδυνο. Έναν κίνδυνο που τελεί προ πολλού «προ των πυλών». Η διαχρονικά εξακριβωμένη δύναμη υποβολής της εικόνας, αξιοποιημένη στο έπακρον από τη σύγχρονη τεχνολογία και τις έξυπνες λύσεις της, έχει γίνει το κατεξοχήν έξυπνο και με τεράστιο βεληνεκές όπλο στα χέρια των ανεγκέφαλων κρατούντων. Όπλο όχι απλά μαζικής καταστροφής αλλά ψυχικού και πνευματικού ακρωτηριασμού.

ΝΤΟΡΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΟΓΚΑΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ERNST BALTRUSCH
Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΣΠΑΡΤΗ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΛΑΚΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ

Μετάφραση: Χρήστος Π. Μπαλόγλου
Επιμέλεια: Αγγελική Δεληκάρη
Αιμίλιος Δημ. Μαυρουδής

«Μια μέρα σκέφτηκα, ότι η Σπάρτη παρ' όλη την ολιγανθρωπία της, απέβη η ισχυρότερη και η πιο ονομαστή πόλη της Ελλάδας και απόρησα πώς άραγε συνέβη αυτό. Τότε ανακάλεσα στη μνήμη μου τη ζωή των Σπαρτιατών και έπαυσα πλέον να απορώ» (Ξενοφών). Όποιος λοιπόν επιθυμεί όπως ο αρ-

χάιος συγγραφέας, να λύσει τον γρίφο που περιβάλλει την γεμάτη μυστικοπάθεια Σπάρτη, μέσα από το βιβλίο αυτό παίρνει μια σαφή και πλήρως κατανοητή απάντηση. Ο Ernst Baltrusch προσπάθησε να περιγράψει σύντομα αλλά πειστικά, με βάση τις σωζόμενες μαρτυρίες, την ιστορία, την κοινωνία και τον πολιτισμό της Σπάρτης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

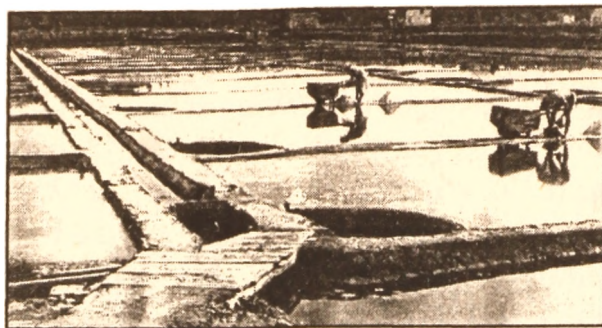
Προσφορά στον Πολιτισμό και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210 36.27.318
www.papadimasbooks.gr e-mail: papadimas@atp.gr

Η Ν Ε Α Ε Υ Ρ Ω Π Η

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την υπογραφή της συνθήκης προσχώρησης των 10 νέων μελών στις 16 Απριλίου στη Στοά του Αττάλου, χαίρετίστηκε στη χώρα μας με θέρμη, γιατί δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη λύση του κυπριακού προβλήματος και την αναβάθμιση της κρατικής οντότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Όμως η διεύρυνση αυτή σήμαινε ασφαλώς πολλά περισσότερα. Εκτός της Κύπρου –και της Μάλτας– οκτώ χώρες της ανατολικής Ευρώπης εντάχθηκαν στην Ε.Ε. Αν και αυτές οι χώρες πολύ πρόσφατα επέδειξαν τον φιλοαμερικανικό προσανατολισμό τους και στήριξαν την αμερικανο-βρετανική εισβολή στο Ιράκ, υπάρχει η προσδοκία ότι θα ενσωματωθούν στην ευρωπαϊκή λογική που σήμερα αυτονομείται από τους

ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Marijan Pfeifer (1969): Αλυκές.

αμερικανικούς στρατηγικούς σχεδιασμούς. Φυσικά αυτή είναι, επί του παρόντος, απλώς μια προσδοκία.

Οι ιδιαιτερότητες των χωρών της ευρωπαϊκής ηπείρου σημαίνουν πολλά για τους πολίτες της Ευρώπης. Οι πολίτες της Ευρώπης θα επιλέξουν την αυτόνομη πορεία της Ευρωπαϊκής Ένω-

σης. Αυτό είναι το στοίχημα και η προσδοκία.

Το Αντί με την ευκαιρία της υπογραφής της συνθήκης προσχώρησης των 10 νέων χωρών στην Ε.Ε. αφιερώνει τις σελίδες που ακολουθούν σε προβλήματα που εκκρεμούν και προβλήματα που προκύπτουν από τη διεύρυνση.

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε όσους βοήθησαν στην πραγμάτωση αυτού του αφιερώματος και ιδιαίτερα τον κ. Γιάννη Κοκκάλα και την κ. Ελένη Κυρανάκη της αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Αθήνα.

Την επιμέλεια του τεύχους είχε ο Θανάσης Ρεντζής.

Οι φωτογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από την έκθεση «Άνθρωπος και Τοπίο» που γίνεται στο Υπουργείο Εξωτερικών (18/4-31/5/03).

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΕΚΑ ΝΕΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Εσθονία

Έκταση: 45.227 τ.χ.
Πληθυσμός: 1,37 εκατ. (Εσθονοί 68%), Ρώσοι 26%, Ουκρανοί 2%)
Γλώσσα: Εσθονικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 9.800 ΜΑΔ (2001)
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 7,1%, 2000: 5%

Κύπρος

Έκταση: 9.251 τ.χ.
Πληθυσμός: 754.800
Γλώσσα: Ελληνικά, Τουρκικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 18.500 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 4%, 2000: 5,1%

Λεττονία

Έκταση: 45.000 τ.χ.
Πληθυσμός: 2.4 εκατ.
Γλώσσα: Λεττονικά (και Ρωσικά)
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 8.700 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 7,7%, 2000: 6,8%

Λιθουανία

Έκταση: 65.200 τ.χ.
Πληθυσμός: 3,69 εκατ. (80% Λιθουανοί, 11% Πολωνοί, 7% Ρώσοι)
Γλώσσα: Λιθουανικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 8.770 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 5,9%, 2000: 3,8%

Μάλτα

Έκταση: 316 τ.χ.
Πληθυσμός: 380.000
Γλώσσα: Μαλτέζικα και Αγγλικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 11.700 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: -0,8%, 2000: 5,5%

Ουγγαρία

Έκταση: 93.036 τ.χ.
Πληθυσμός: 10 εκατ. (Ούγγροι 96,6% & 13 αναγνwr. μειονότητες)
Γλώσσα: Ουγγρικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 11.400 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 3,8%, 2000: 5,2%

Πολωνία

Έκταση: 311.904 τ.χ.
Πληθυσμός: 38,64 εκατ. (Πολωνοί 98% & 13 αναγνwr. μειονότητες)
Γλώσσα: Πολωνικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 9.200 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 1,1%, 2000: 4%

Σλοβακία

Έκταση: 49.035 τ.χ.
Πληθυσμός: 5,4 εκατ. (Σλοβάκοι 85,8%, Ούγγροι 9,7%, Ρομ 1,7%)
Γλώσσα: Σλοβακικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 11.100 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 3,3%, 2000: 2,2%

Σλοβενία

Έκταση: 20.253 τ.χ.
Πληθυσμός: 2 εκατ.
Γλώσσα: Σλοβενικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 16.310 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2002: 3,6%

Τσεχία

Έκταση: 78.866 τ.χ.
Πληθυσμός: 10,3 εκατ.
Γλώσσα: Τσεχικά
ΑΕΠ κατά κεφαλήν: 12.600 ΜΑΔ
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 3,3%, 2000: 3,3%

ΜΑΔ: Συντομογραφία για τις Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης

Νέοι μιλούν για την Ευρώπη

Τι σημαίνουν για την Ευρωπαϊκή Ένωση οι πρόσφατες εξελίξεις με την κρίση στο Ιράκ; Ποια είναι η σχέση των πολιτών, των νεαρής ηλικίας πολιτών, με τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Ενδιαφέρει διόλου τους νέους η ύπαρξή της και έχει γι' αυτούς κάποια προοπτική η

Ευρωπαϊκή Ένωση; Πώς αντιλαμβάνονται οι νέοι την έννοια «Ευρώπη» και ειδικά σε σχέση με την εικόνα που παρουσιάζει η Ευρώπη σ' αυτόν τον πόλεμο; Αυτά ήταν τα ερωτήματα που θέσαμε σε μια παρέα νέων και ζητήσαμε τις απαντήσεις τους. Δημοσιεύουμε εδώ τις απόψεις των νέων όπως καταγράφηκαν.

— Εγώ δεν έχω σκεφθεί γενικά πάνω σ' αυτό το θέμα... Απλά δεν κοίταζα ποτέ το ζήτημα «Ενωμένη Ευρώπη» κ.λπ. Δεν το είχα λάβει μέχρι τώρα υπόψιν μου. Τώρα αρχίζει όλο και πιο πολύ να θερμαίνεται... Αλλά από την άλλη, οι ευρωπαϊκές χώρες που δεν συμμετείχαν στον πόλεμο, δεν το έκαναν από αλτρουισμό. Δεν είναι υπέρ της Ευρώπης αυτό που έγινε. Δεν κατάφεραν επίσης να έχουν ενιαία πολιτική. Δεν κατάφεραν να βγάλουν ούτε ένα ψήφισμα —έστω σε θεωρητικό επίπεδο— κατά του πολέμου και ξέρουμε πολύ καλά πως η όποια αντιπολεμική τους στάση δεν είναι αλτρουιστική. Και ότι, αν σε δεδομένη στιγμή μπορέσουν να εξοικονομήσουν για τον εαυτό τους κάποια οφέλη, θα το κάνουν.

— Τη στιγμή που πηγαίνει η Ευρώπη να ενωθεί, ν' αποτελέσει μια δύναμη, συμβαίνει το γεγονός αυτό και τη διαλύει... Αυτά όλα βέβαια είναι έμμεσα συμπεράσματα που περνούν μέσα από τα γεγονότα.

— Νομίζω ότι αυτός ο πόλεμος έφερε σε αντιπαράθεση την Ευρώπη με την Αμερική. Σε πολιτισμικό επίπεδο, αν θέλετε σε επίπεδο κουλτούρας. Ναι, ο Σιράκ έχει πουλήσει όπλα στο Ιράκ και τα συμφέροντα παίζουν μεγάλο ρόλο. Όλα αυτά ισχύουν. Όμως τα 5 εκ. στη Μαδρίτη, τα 3 εκ. στο Παρίσι και όλα αυτά δεν είναι η αποτύπωση του Σιράκ. Είναι τελείως διαφορετικό πράγμα και τελικά η δική μου γνώμη είναι ότι παρ' όλο που η Ευρωπαϊκή Ένωση σε κεντρικό επίπεδο δείχνει μια διάσπαση, να χωρίζεται, στην πραγματικότητα ο κόσμος της ενώνεται.

• Δημιουργείται δηλαδή ευρωπαϊκή συνείδηση;

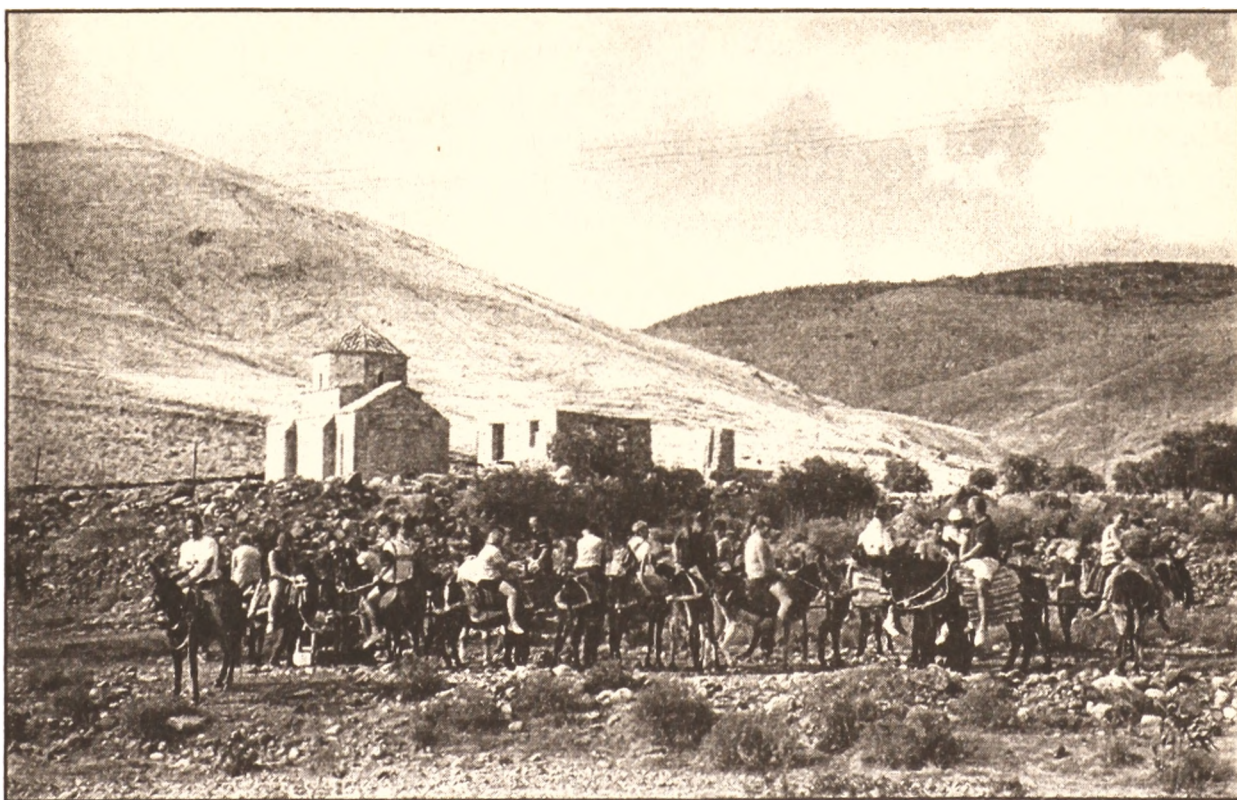
— Δεν είναι το όραμά μου οι ταυτότητες, αλλά νομίζω πως ναι. Αυτός ο πό-

λεμος τελικά ήταν η αφορμή και νομίζω ότι θα είναι η αφορμή για να δημιουργηθεί αυτό που λέμε «ευρωπαϊκή συνείδηση». Με την εξής έννοια: Φτιάξαμε την ΕΕ, είμαστε τόσα κράτη στην ΕΕ, δεν μπορεί να πει κάποιος «άντε, αύριο τη διαλύουμε, να ξαναπάρουμε τη δραχμή»... Τελικά έχεις μπει σ' ένα παιχνίδι που η οικονομική βάση είναι ενιαία —που όλος ο κόσμος έχει αρχίσει και το αντιλαμβάνεται— και δεν είναι εύκολο να βγεις από αυτό. Πρέπει λοιπόν να παίζεις πιο δυναμικά στο πολιτικό παιχνίδι. Ο κόσμος ίσως ασυνείδητα «παίζει». Θέλει να φτιάξει ένα άλλο πολιτικό πρόσωπο στο πλαίσιο της ΕΕ. Η «ευρωπαϊκή συνείδηση», αν υπάρχει ευκαιρία, κάποια βάση να στηθεί, τώρα είναι η στιγμή — παρ' όλη τη διάσπαση της ΕΕ στο κεντρικό επίπεδο. Πάντως ο κόσμος πιέζει και αυτό φαίνεται. Πιέζει τις κυβερνήσεις του να έχουν άλλη πολιτική. Θα χάσει ο

Μπλερ, θα χάσει ο Αθνάρ, θα χάσει ο Μπερλουσκόνι.

— Προφανώς εξακολουθεί να υπάρχει το στοίχημα και της «ευρωπαϊκής συνείδησης» και της «αριστερής συνείδησης»...

— Δεν ισχύει ακριβώς αυτό το «ο καθένας τα συμφέροντά του». Υπό μια έννοια θα μπορούσε να ήταν συμφέρον της Γαλλίας —από τη στιγμή που φάνηκε ότι θα γίνει τελικά ο πόλεμος— να συμπλεύσει και να εξασφαλίσει αυτά που είχε από πριν. Νομίζω ότι η διαφορά είναι αυτό ακριβώς. Ότι υπάρχει μια άλλη κουλτούρα. Εγώ την καταλαβαίνω ως πιο δημοκρατική. Υπάρχει μια διαφορά κουλτούρας που η δημοκρατία είναι βασικό της χαρακτηριστικό. Δεν νομίζω να υπάρχει Ευρωπαίος που να θεωρεί ότι στην Αμερική υπάρχει δημοκρατία. Το να ισχυρίζεται κανείς κάτι τέτοιο περίπου είναι αστείο...

ΚΥΠΡΟΣ

Σωτήρης Γ. Παφίτης: Στην Παναγιά του Σίντη.

Διεύρυνση: η πρόκληση για τη γενιά μας

Του Pat Cox, Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Στη Σύνοδο Κορυφής της Κοπεγχάγης το Δεκέμβριο του 2002 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των 15 κρατών μελών έδωσαν το πράσινο φως για την πέμπτη και πλέον φιλόδοξη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περισσότερα από δεκατρία χρόνια μετά την κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου και μετά από σειρά ετών προετοιμασιών, συζητήσεων και διαπραγματεύσεων, η Συνθήκη Προσχώρησης δέκα νέων κρατών μελών υπογράφηκε τελικά στην Αθήνα στις 16 Απριλίου του 2004.

Η Σύνοδος Κορυφής της Κοπεγχάγης υπήρξε ένας σημαντικός σταθμός στην πορεία προς μια ενωμένη Ευρώπη. Κατά τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης, η Επιτροπή επέτελεσε εξαιρετικό έργο με τον Πρόεδρο Prodi και τον Επίτροπο Verheugen επικεφαλής μιας εξαιρετικής ομάδας εμπειρογνομόνων. Θα ήθελα επίσης να αποτίσω φόρο τιμής στο έργο των διαπραγματευτών από τις υποψήφιες χώρες. Τώρα όμως ήλθε η στιγμή για τους πολιτικούς και τους βουλευτές να επωμισθούν την υποχρέωση – όχι μόνον στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το οποίο μετά από σχετική ψηφοφορία παρείχε τη σύμφωνη γνώμη του στις Συνθήκες Προσχώρησης στις 9 Απριλίου, αλλά και στα 25 σημερινά και μελλοντικά κράτη μέλη. Εάν το 2002 ήταν το έτος προετοιμασίας για τη διεύρυνση, το 2003 θα είναι το έτος των κοινοβουλίων και των πολιτών – διότι είναι στα χέρια μας πλέον η διαδικασία κύρωσης εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων. Παρακολουθώντας την εμπειρία των δύο πρόσφατων δημοψηφισμάτων για τη Συνθήκη της Νίκαιας στη χώρα μου την Ιρλανδία, γνωρίζω ότι αυτό θα συμβεί μόνον εάν βρούμε έξω και αναλάβουμε δραστήρια εκ-

στρατεία, εάν μιλήσουμε στους ανθρώπους και τους καταστήσουμε αντιληπτά τα επιχειρήματά μας.

Όταν εκλέχθηκα Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Ιανουάριο του 2002, η δέσμευσή μου, ως η πρώτη, ύψιστη και διαρκής προτεραιότητά μου, ήταν να εργασθώ για μια επιτυχή διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πιστεύω ότι η διεύρυνση αποτελεί για την Ευρώπη μια εξαιρετικά θετική κοινή ευκαιρία. Είναι μια χρονική στιγμή ανανέωσης και επούλωσης, θέτοντας τελικά τέρμα στο βάρβαρο 20ό αιώνα της Ευρώπης – έναν αιώνα ο οποίος κηλιδώθηκε από τη σκοτεινή περίοδο του φασισμού και του κομμουνισμού. Αυτή η διεύρυνση θα προαγάγει και θα στηρίξει κοινές αξίες. Σε τομείς όπως η περιβαλλοντική πολιτική, η πυρηνική ασφάλεια, η καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος και λαθρεμπορίου, το άσυλο και η μετανάστευση, η διεύρυνση θα συμβάλει σημαντικά στην ευρωπαϊκή ασφάλεια. Σε μια περίοδο διεθνούς έντασης η διευρυμένη Ευρώπη θα πρέπει να παράσχει ένα ισχυρό θεμέλιο σταθερότητας και ευημερίας για τους λαούς της.

Για να δώσω ένα συγκεκριμένο παράδειγμα, η πρόσφατη απόφαση μετά

από διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση της Λιθουανίας για το κλείσιμο του δεύτερου πυρηνικού αντιδραστήρα στο Ιγκναλίνα – ενός αντιδραστήρα παλαιού τύπου όπως του Τσερνομπίλ – ήταν το αποτέλεσμα της δυναμικής αποφασιστικότητας που σχετίζεται με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Κοστίζει πολύ λιγότερο οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά να υποστηρίξουμε τη μετάβαση των γειτόνων μας σε σταθερές δημοκρατίες και ανοικτές οικονομίες από ό,τι κοστίζει να ξανακτιστούν αυτές οι χώρες μετά από συγκρούσεις. Μπορούμε να συγκρίνουμε την πρόσφατη ιστορία κρατών τα οποία στράφηκαν προς την ένταξή τους στην ΕΕ, όπως η Σλοβενία, και εκείνα τα οποία δεν το έπραξαν, όπως η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας κατά τη διάρκεια της περιόδου Μιλόσεβιτς. Πέρυσι η ΕΕ δαπάνησε 30 εκατομμύρια ευρώ ως βοήθεια προς τη Σλοβενία προκειμένου να προετοιμασθεί για την ένταξή της στην ΕΕ, ενώ δαπάνησε 440 εκατομμύρια ευρώ για την ανασυγκρότηση του Κοσσυφοπεδίου.

Οι ευρωπαϊκές εταιρείες θα επωφεληθούν από την πρόσβαση στη μεγαλύτερη ενιαία αγορά για εμπόριο και επενδύσεις στον κόσμο – περίπου 500 εκατομμύρια καταναλωτές μετά τη διεύρυνση – μεγαλύτερη από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία μαζί. Αυτό θα σημαίνει ευρύτερο φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών, όπου και τα μεν και οι δε θα πληρούν τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της ΕΕ και θα παρέχονται σε χαμηλότερες τιμές για τους καταναλωτές.

Θα ήθελα τώρα να αναφερθώ στο ζήτημα των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας. Πιστεύω ότι οι σχέσεις μας με την Τουρκία αποτελούν ένα πεδίο δοκιμών για

πολλές από τις ιδέες τις οποίες ισχυριζόμαστε ότι υποστηρίζουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με μια ευρεία πλειοψηφία (376 ψήφοι υπέρ, 156 κατά και 18 αποχές), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το Νοέμβριο του περασμένου έτους ψήφισε υπέρ μιας ανοικτής στάσης – επιβεβαιώνοντας τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας, επιδεικνύοντας ταυτόχρονα σύνεση και αναγκαστικά εξαρτώντας την όλη στάση μας από όρους, και αποφασίζοντας να μην ακολουθήσουμε μια εναλλακτική διαδρομή η οποία θα αρνιόταν την ένταξη και αντ’ αυτής θα πρότεινε στενή εταιρική σχέση. Αυτό είχε ιδιαίτερη σπουδαιότητα. Αυτό που έλεγε το Κοινοβούλιο ήταν ότι οι ιδιαίτερες γεωγραφικές ή πολιτιστικές αντιλήψεις της Ευρώπης δεν θα πρέπει να αποτελούν εμπόδιο στην ένταξη μελών. Αυτό που λέμε είναι ότι η ισότητα μεταχείρισης θα πρέπει να είναι η βάση με την οποία εξετάζουμε την αίτηση, αλλά η ισότητα μεταχείρισης επιβάλλει επίσης υποχρεώσεις.

Αυτή η διεύρυνση θέτει μια νέα πρόκληση: να εξηγήσουμε στους πολίτες μας αυτό που οι πολιτικοί ηγέτες τους αποφάσισαν γι’ αυτούς· να κερδίσουμε τη συναίνεση και την υποστήριξή τους κατά τρόπον που θα δείξει στους πολίτες τι υπάρχει στη διεύρυνση γι’ αυτούς. Από τη στιγμή που το «γεγονός» έχει παρέλθει, υπάρχει χρόνος για να μπορέσει να λειτουργήσει η διαδικασία διεύρυνσης. Θα έλθει επίσης ο χρόνος που η επικοινωνία χρειάζεται να τύχει προσεκτικού χειρισμού, να αποφευχθεί η δημιουργία ψευδών ελπίδων ή η επίτευξη ίδιων στόχων με τη διάψευση προσδοκιών. Η κοινή γνώμη μας πρέπει να επαναδεσμευθεί σ’ αυτή τη διαδικασία.

Στη Δυτική Ευρώπη μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξαν άνθρωποι οι οποίοι είχαν το θάρρος να ατενίσουν μακριά. Άνθρωποι όπως ο Κόνραντ Αντενάουερ, ο Ρομπέρ Σουμάν, ο Ζαν Μονέ, ο Πωλ-Ανρί Σπάακ και άλλοι οι οποίοι είχαν το χρόνο αλλά και την ηγετική ικανότητα, τη βούληση και την πολιτική και προσωπική αποφασιστικότητα να σκεφθούν και να στοχασθούν. Να μην χαθούμε στις ασήμαντες μικρολεπτομέρειες αλλά να καλπάσου-

ΠΟΛΩΝΙΑ

Wojcieh Plewinski: Παγκάκια.

με πάνω από τις στάχτες εκείνου του πολέμου και να δούμε ελπίδα εκεί όπου υπήρχε απελπισία, να δούμε ευκαιρία εκεί όπου υπήρχε τότε οικονομική κατάρρευση και να δούμε στο ευρωπαϊκό σχέδιο ένα ιδεώδες συμφιλίωσης με μια ευκαιρία που ήταν καθοριστική γι’ αυτούς ως ειδική γενιά σε όλες τις ευρωπαϊκές γενιές που είχαν χαθεί πριν.

Η σημερινή γενιά είναι αντιμέτωπη με μια παράλληλη και παρόμοια πρό-

κληση. Μας δίνεται η ευκαιρία, σε μια πραγματικά ηπειρωτική κλίμακα, με την επόμενη διεύρυνση να κάνουμε ό,τι δεν έχει γίνει στην ιστορία της Ευρώπης επί χιλιετίες – να δημιουργήσουμε μια νέα ενότητα, όχι με την αιχμή του σπαθιού ούτε με την κάννη του όπλου, αλλά με την ελεύθερη βούληση ελεύθερων, κυρίαρχων, ανεξάρτητων λαών.

Στις 16 Απριλίου η ευρωπαϊκή δημοκρατία επέστρεψε στο πατρίο έδαφος της Αθήνας.

Η Νέα Μορφολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Του Π.Κ. Ιωακειμίδη

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στο Laeken του Βελγίου (Δεκέμβριος 2001) υιοθέτησε Δήλωση¹ ως βάση για την έναρξη του «δομημένου διαλόγου» για το «Μέλλον της Ευρώπης» που προβλέπεται στα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Νίκαιας (Δεκέμβριος 2000)². Ο διάλογος αυτός διεξάγεται στο πλαίσιο της Συνέλευσης (Convention)³ που συγκροτείται από εκπροσώπους των εθνικών κυβερνήσεων και κοινοβουλίων των κρατών μελών και υποψηφίων για ένταξη κρατών, καθώς και εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι εργασίες της Συνέλευσης, που έχει προγραμματισθεί να ολοκληρωθούν τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους, θα οδηγήσουν στη σύγκληση της νέας Διακυβερνητικής Διάσκεψης, η οποία θα αποφασίσει τις μεταρρυθμίσεις για τη διευρυνόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της που η Ένωση επιχειρεί την αναθεώρηση των Συνθηκών με την προσφυγή σε μια περισσότερο δημοκρατική διαδικασία με τη σύσταση της Συνέλευσης. Και είναι η πρώτη φορά που εκπρόσωποι των εθνικών κοινοβουλίων έχουν τη δυνατότητα άμεσης συμμετοχής στην ενοποιητική διαδικασία.

Κεντρικός στόχος της διαδικασίας είναι να εφοδιάσει την Ένωση με Σύμφωνο⁴ ως μέσον για την ενίσχυση του δημοκρατικού χαρακτήρα της αλλά και της αποτελεσματικότητάς της να διαμορφώνει πολιτική και να λαμβάνει

αποφάσεις μετά τη διεύρυνσή της σε εικοσιπέντε κράτη μέλη. Ειδικότερα εκτιμάται ότι μέσω του Συντάγματος η Ένωση θα απαντήσει στις κεντρικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει· δηλαδή:

α) την πρόκληση της δημοκρατικής νομιμοποίησης, της αποδοχής δηλαδή της Ένωσης από τους ευρωπαίους πολίτες και την κοινωνία ως προϋπόθεση για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς της,

β) την οριοθέτηση της ταυτότητας της Ένωσης, ως υπερεθνικού σχηματισμού και τη σχέση της με τα εθνικά πολιτικά συστήματα (εθνικό κράτος, περιφέρειες, κ.λπ.),

γ) τον προσδιορισμό της σχέσης της Ένωσης με την ευρωπαϊκή κοινωνία και ιδιαίτερα με το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο,

δ) τον καθορισμό του ρόλου και των δυνατοτήτων της Ένωσης στο ευρύτερο διεθνές σύστημα.

Από τις έως τώρα εργασίες προκύπτει ότι η Συνέλευση έχει πράγματι έντονα «φιλο-ενοποιητική δυναμική», δικαιώνοντας τις προσδοκίες όλων εκείνων που συνηγόρησαν για τη σύστασή της⁵. Οι θέσεις των εκπροσώπων των δεκαπέντε κρατών μελών, όπως διατυπώνονται στη Συνέλευση, πιστοποιούν σαφή φιλο-ενοποιητική κατεύθυνση. Αντιθέτως, οι τοποθετήσεις των υποψηφίων για ένταξη κρατών αποτυπώνουν κάποια επιφυλακτικότητα, εν μέρει κατανοητή λόγω της ιστορικής εμπειρίας των κρατών αυτών, εν μέρει αδικαιολόγητη λόγω των προσδοκιών που επενδύουν στην ένταξη. Η διαπίστωση όμως αυτή μπορεί να έχει συνέπειες για τις εργασίες και το χρονοδιάγραμμα της Συνέλευσης (και της διεύρυνσης ίσως;).

Κάπως σχηματικά, τα τέσσερα κεντρικά και ουσιαστικά ερωτήματα που «διατρέχουν» τις εργασίες της Συνέλευσης και την προβληματική για το μέλλον της Ευρώπης μπορούν να συνοψισθούν:

1. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ Ή ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Πρόκειται για το πρώτο κεντρικό πολιτικό ερώτημα πάνω στο οποίο έχουν αναπτυχθεί οι συγκρούσεις ανάμεσα στις διάφορες πολιτικές δυνάμεις και συνιστώσες της Συνέλευσης. Το ερώτημα αυτό παραπέμπει σε ορισμένες υπαρκτικής διάστασης πλευρές στη σχέση Ευρωπαϊκής Ένωσης και εθνικού κράτους. Η διαμόρφωση της σχέσης αυτής βρίσκεται «στην καρδιά» του όλου προβληματισμού για τη μελλοντική μορφολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶.

Οι απόψεις που προβάλλονται μπορούν σχηματικά να συνοψισθούν σε δύο κύριες κατηγορίες. Η πρώτη προβάλλει την υπεροχή του εθνικού κράτους στη διαμόρφωση της θεσμικής ταυτότητας της Ένωσης. Οι θεσμοί/όργανα της Ένωσης θα πρέπει συνεπώς να κυριαρχούνται από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών. Επομένως χρειάζεται να αναβαθμισθούν εκείνοι οι θεσμοί που επιτρέπουν την κυρίαρχη παρουσία των εθνικών κρατών. Πρόκειται για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (διάσκεψη κορυφής των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων) και το Συμβούλιο της Ένωσης, στο οποίο εκπροσωπούνται επίσης οι κυβερνήσεις των κρατών μελών. Οι θεσμοί αυτοί θα συγκροτήσουν το κυβερνητικό μόρφωμα της διευρυνόμενης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς θα υποβαθμισθεί ο κεντρικός ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Ο Π.Κ. Ιωακειμίδης είναι καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Πρόεδρος του Ελληνικού Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών (ΕΚΕΜ).

του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (ΔΕΚ), των υπερεθνικών δηλαδή οργάνων και θεσμών της Ένωσης.

Η προσέγγιση αυτή υποστηρίζεται σε σημαντικό βαθμό από χώρες όπως Βρετανία⁷, Ισπανία Γαλλία, Σουηδία και Δανία. Στη λογική των μεγαλύτερων κρατών μελών, η υποστήριξη της διακυβερνητικότητας οδηγεί και συνεπάγεται κατά κάποιο τρόπο τη σύσταση θεσμικών μορφών περιορισμένης συμμετοχής (διευθυντήριο κ.λπ.) παραβιάζοντας τη συνταγματική/θεσμική ισότητα όλων των κρατών μελών.

Η εναλλακτική προσέγγιση αποβλέπει σε αναβάθμιση των υπερεθνικών θεσμών και κυρίως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως του κεντρικού κυβερνητικού σχήματος της Ένωσης. Οι χώρες που υποστηρίζουν την προσέγγιση αυτή (Benelux, Ελλάδα⁸, Γερμανία κ.ά.) δεν αποβλέπουν ούτε σε κατάργηση του εθνικού κράτους ούτε βεβαίως σε δημιουργία ενός ευρωπαϊκού υπερκράτους⁹. Θεωρούν όμως ότι το ενωσιακό σύστημα μπορεί να μετεξελιχθεί ως αποτελεσματικό και νομιμοποιημένο σύστημα, χωρίς να οδηγηθούμε σε νέες επικίνδυνες διαιρέσεις και ηγεμονικές καταστάσεις με την εδραίωση των υπερεθνικών θεσμών (που έχουν ομοσπονδιακό χαρακτήρα και περιεχόμενο). Αναπόφευκτα κατάληξη θα αποτελέσει η σύνθεση των διαφόρων απόψεων, αλλά έχει ιδιαίτερη σημασία το πώς θα διαμορφωθεί το «θεσμικό μείγμα» στους άξονες «διακυβερνητικότητα/υπερεθνικότητα»¹⁰.

2. ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΙΚΗ Ή ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ;

Το ερώτημα αυτό παραπέμπει τελικά στο αν η Ένωση «ξεφύγει» από τη γραφειοκρατική, τεχνοκρατική, οργάνωση και διαδικασίες και «καταφύγει» στην πολιτική συγκρότηση, που σε τελευταία ανάλυση σημαίνει να μετεξελιχθεί σε Πολιτική Ένωση¹¹. Η μετεξέλιξη σε Πολιτική Ένωση συνεπάγεται μια σειρά από συγκεκριμένες θεσμικές ρυθμίσεις και διευθετήσεις. Συνεπάγεται κυρίως «το άνοιγμα» της ενοποιητικής διαδικασίας στην εκλογική, δημοκρατική διαδικασία και στο δημόσιο έλεγχο (διαφάνεια). Το πέραςμα δηλαδή στην πολιτική Ευρώπη στην πράξη ση-

ΚΥΠΡΟΣ

Ασπασία Γεωργιάδου: Κουρείο.

μαίνει μετάβαση στη δημοκρατική Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στη βάση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική η (άμεση ή έμμεση) εκλογή των κεντρικών πολιτικών αξιωμάτων της Ένωσης. Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μπορεί να εκλέγεται είτε άμεσα από το ευρωπαϊκό εκλογικό σώμα (ταυτόχρονα με τις ευρωεκλογές) είτε έμμεσα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η μετάβαση στην πολιτική Ευρώπη συνεπάγεται επίσης δημοσιότητα στις εργασίες των νομοθετικών οργάνων της Ένωσης και πλήρη διαφάνεια στις διαδικασίες διαμόρφωσης πολιτικής της ΕΕ.

Όσον αφορά σε ορισμένες χώρες μέλη, η μετάβαση στην Πολιτική Ένωση μετά την ολοκλήρωση της νομισματικής ένωσης συνιστά προϋπόθεση για την επιβίωση της Ένωσης μετά τη διεύρυνσή της, με ουσιαστική νομιμοποίησή της από την κοινωνία. Η Ένωση των élites (γραφειοκρατών, οικονομικών παραγόντων, κ.λπ.) έφθασε εμφανώς στα όριά της. Η πολιτικοποίηση της ενοποιητικής διαδικασίας συνιστά γεγονός, αίτημα και πρόκληση για το μέλλον της Ένωσης. Και η κατάλληλη θεσμική εμπλαίσωση της Πολιτικής Ένωσης, την απάντηση στην πρόκληση. Η εκπόνηση ευρωπαϊκού Συντάγματος/συνταγματικής συνθήκης συνιστά συμβολική έκφραση της πολιτικο-

ποιημένης Ένωσης.

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ Ή ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ;

Το τρίτο κεντρικό ερώτημα πάνω στο οποίο διαμορφώνεται η πολιτική σύγκρουση, αναφέρεται στο αν η Ένωση θα έχει μόνο οικονομικό χαρακτήρα, με τη στενή έννοια του όρου, ή «περιεκτικό» χαρακτήρα. Για ορισμένες χώρες μέλη, η εγκαθίδρυση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς και της νομισματικής ένωσης, από κοινού με την κοινή εμπορική πολιτική (trade policy), συνιστά αποδεκτή ενοποίηση στον τομέα των πολιτικών (policy integration). Οι υπόλοιποι τομείς, και κυρίως εκείνοι που συνδέονται με την κοινωνική πολιτική, τις λειτουργίες του «κοινωνικού κράτους» (welfare state), θα πρέπει να παραμείνουν στις αποκλειστικές αρμοδιότητες του εθνικού κράτους (με βάση την αρχή της επικουρικότητας).

Για μια άλλη όμως ομάδα χωρών και συντελεστών της Συνέλευσης κεντροαριστερής προέλευσης, η Ένωση δεν μπορεί παρά να έχει «περιεκτικό» (inclusive) χαρακτήρα. Θα πρέπει να λειτουργεί (και) ως κοινωνική ένωση με τη διασφάλιση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Να διαθέτει πακέτο αναδιανεμητικών πολιτικών (redistributive policies) με αυξημένο προϋπολογισμό ως μέσον άσκησης μακροοικονομικής πολιτικής και παρέμβασης.

ΜΑΛΤΑ

Chris Sant Fournier (1997): Αιώνιος επιζών.

Τα ερείπια ενός εργοστασίου πυροτεχνημάτων μετά την έκρηξη. Το άγαλμα της Παναγίας Παρδένου παρέμεινε αλώβητο.

Όλα, ή μερικά από τα στοιχεία αυτά, μπορεί να λάβουν χαρακτήρα «οικονομικής κυβέρνησης» (πρόταση Γαλλίας) ή ουσιαστικής οικονομικής ένωσης, ως απαραίτητο συμπλήρωμα της νομισματικής ένωσης/ΟΝΕ (πρόταση έλληνα πρωθυπουργού Κ. Σημίτη¹²). Είναι ενδιαφέρον ότι ορισμένες χώρες μέλη (π.χ. Γερμανία), που επιχειρηματολογούν υπέρ της ομοσπονδιακής συγκρότησης της Ένωσης, εξαντλούν την επιχειρηματολογία τους στη θεσμική μόνο διάσταση της ομοσπονδίας. Λησμονούν έτσι ότι η ομοσπονδία περιλαμβάνει εκτός από τους θεσμούς και δέσμη συγκεκριμένων πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών μέτρων, κ.λπ. (δημοσιονομικός φεντεραλισμός).

4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Ή ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΥΝΑΜΗ

Ο ρόλος της Ένωσης στο διεθνές σύστημα αποτελεί ένα καίριο ερώτημα ιδιαίτερα μετά την κρίση στις διατλαντικές σχέσεις λόγω του πολέμου στο Ιράκ και των διαιρέσεων που εκδηλώθηκαν στην ΕΕ. Σύμφωνα με ισχυρή προσέγγιση, φαινόμενα όπως η «παγκοσμιοποίηση χωρίς διακυβέρνηση», ο μονοπολισμός (ηγεμονία ΗΠΑ), οι ανισορροπίες του διεθνούς συστήμα-

τος κ.ά. επιβάλλουν ανάδειξη της Ένωσης σε παγκόσμια δύναμη (global power). Αυτό αποτελεί προϋπόθεση για την αποκατάσταση της συμμετρικότητας και ισορροπίας στο παγκόσμιο σύστημα. Για να λειτουργήσει όμως η ΕΕ ως «παγκόσμια δύναμη», θα πρέπει να αναπτύξει τα μέσα και τις ικανότητες κυρίως της κοινής εξωτερικής πολιτικής και κοινής άμυνάς της. Παρά το χάσμα που τη χωρίζει από τις ΗΠΑ στον τεχνολογικό/αμυντικό τομέα, η Ένωση αξιοποιώντας τα «ήπια μέσα» που διαθέτει και με την ανάπτυξη στον εφικτό βαθμό της «αμυντικής ικανότητάς της» μπορεί να αναπτύξει το διεθνή ρόλο της, όχι απλώς ως «πολιτική» (civilian), αλλά και ως στρατιωτική δύναμη. Για μια άλλη προσέγγιση βέβαια, η Ένωση θα πρέπει να παραμείνει απλώς ένας πολιτικός (civilian) περιφερειακός συντελεστής (regional player) με την αξιοποίηση μόνο των οικονομικών μέσων που έχει στη διάθεσή της (χωρίς την ανάπτυξη δηλαδή αμυντικών/στρατιωτικών λειτουργιών)¹³.

Η ανάδειξη της Ένωσης σε παγκόσμια δύναμη δεν σημαίνει αναγκαία ότι θα είναι ικανή να ανταγωνισθεί τις ΗΠΑ. Αλλά, όπως έγραψε στην

Guardian ο Timothy Garton Ash (4 Απριλίου 2002), η Ευρώπη μπορεί να αποβεί η μόνη δύναμη που θα μπορέσει να ελέγξει και συμπληρώσει την υπερδύναμη των ΗΠΑ.

Αυτά είναι τα κεντρικά ερωτήματα βάσει των οποίων αρθρώνονται οι πολιτικές διαμάχες για το μέλλον της Ευρώπης. Το καταληκτικό ωστόσο πρότυπο θα είναι η σύνθεση των διαφορετικών απόψεων.

ΟΙ ΔΙΑΦΑΙΝΟΜΕΝΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Από τις μέχρι σήμερα εργασίες της Συνέλευσης προκύπτει κατ' αρχήν υποστήριξη, με ευρεία συναίνεση, πάνω σε δέσμη αλλαγών στη διάρθρωση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενόψει της διεύρυνσής της σε εικοσιπέντε κράτη μέλη. Σε άλλα κεντρικά θέματα καταγράφεται υποστήριξη, αλλά ταυτόχρονα με σοβαρές επιφυλάξεις από ορισμένες πλευρές. Έτσι αρχίζει να διαφαίνεται η μορφολογία της διευρυμένης Ένωσης, εάν βεβαίως οι εργασίες της Συνέλευσης καταλήξουν σε οριστικό θετικό αποτέλεσμα.

Εκτίμησή μου είναι ότι οι αλλαγές –έστω εάν υιοθετηθούν στο σύνολο τους– δεν απαντούν στο κεντρικό θέμα της αποτελεσματικής και δημοκρατικής διακυβέρνησης της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Απαιτούνται τολμηρότερες λύσεις στην κατεύθυνση της ομοσπονδιακής ενισχυμένης συνεργασίας.

Τα σημεία/θέματα πάνω στα οποία καταγράφεται ευρεία υποστήριξη συνοψίζονται:

1. Προϊκοδότηση της Ένωσης με Συνταγματική Συνθήκη. Έχει διαμορφωθεί ήδη ευρύτατη συναίνεση υπέρ της επεξεργασίας Συνταγματικής Συνθήκης, η οποία θα απορροφήσει όλες τις υπάρχουσες μέχρι σήμερα συνθήκες για τη διάρθρωση και λειτουργία της Ένωσης. Σχέδια Συντάγματος έχουν υποβληθεί από πολλές πλευρές (πολιτικές ομάδες, προσωπικότητες κ.λπ.). Ο Πρόεδρος της Συνέλευσης Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Εστέν παρουσίασε σχέδιο («σκελετό») Συνταγματικής Συνθήκης που αποτελεί τη βάση των διαπραγματεύσεων στη Συνέλευση¹⁴. Η πολιτική και συμβολική σημασία της προϊκοδότησης της Ένωσης με ένα συνταγματι-

κό κείμενο είναι προφανές. Προσδίδει στην Ένωση τα συμβολικά τουλάχιστον χαρακτηριστικά κρατικής οντότητας. Η Συνταγματική Συνθήκη θα ενσωματώνει, ως νομικά δεσμευτικό κείμενο, το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (μόνο η Βρετανία φαίνεται να διατηρεί σήμερα επιφυλάξεις για την ενσωμάτωση του Χάρτη)¹⁵.

2. Εκλογή Προέδρου Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η πρόταση για την εκλογή του Προέδρου της Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (και την «επιβεβαίωσή» του από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο) έχει αρχίσει να γίνεται ευρύτατα αποδεκτή και τελικώς φαίνεται ότι θα αποτελέσει ρύθμιση της νέας συνταγματικής και θεσμικής δομής της Ένωσης. Η εκλογή (με κάποια αυξημένη πλειοψηφία από το ΕΚ) θα ενισχύσει τη δημοκρατική και πολιτική νομιμοποίηση της Επιτροπής και επομένως το ρόλο της στο πολιτικό σύστημα της Ένωσης.

3. Δημιουργία θέσης Υπουργού Εξωτερικών για την Ένωση. Έχει διαμορφωθεί ήδη ευρύτατη συναίνεση υπέρ της ενίσχυσης του ρόλου της Ένωσης στο διεθνές σύστημα μέσω της ενδυνάμωσης της κοινής εξωτερικής πολιτικής (ΚΕΠΠΑ) και κοινής άμυνας (ΚΕΠΑΑ). Για το λόγο αυτό προτείνεται η δημιουργία θέσης Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης με τη συγχώνευση των θέσεων του «Υπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ» και του Επιτρόπου υπεύθυνου για τις Εξωτερικές Σχέσεις. Ο Υπουργός Εξωτερικών θα προεδρεύει, μεταξύ άλλων, του Συμβουλίου Εξωτερικής Πολιτικής και Σχέσεων της Ένωσης και «θα εκφράζει» την ΕΕ στο διεθνές προσκήνιο¹⁶.

4. Αλλαγή συστήματος Προεδρίας στο Συμβούλιο. Η εξάμηνη «εκ περιτροπής» (rotating) Προεδρία στο Συμβούλιο της Ένωσης θεωρείται ότι δε θα μπορέσει να λειτουργήσει αποτελεσματικά στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση των εικοσιπέντε κρατών μελών. Επομένως υπάρχει ευρύτατη συμφωνία για την αλλαγή του συστήματος. Υπάρχουν όμως σημαντικές αποκλίσεις ως προς το περιεχόμενο των αλλαγών. Θα πρέπει βεβαίως να γίνουν σεβαστές ορισμένες αρχές, όπως η ισότητα όλων των κρατών μελών και η διατή-

ΣΛΟΒΑΚΙΑ

Κάθε χρόνο στις αρχές του Σεπτεμβρίου γιορτάζεται η Ημέρα των Ανδρακωρύχων. Προαύλιο εργοστασίου μαγνησίου. Lubenik, 1995.

ρηση της αρχής της «εκ περιτροπής» αλλά με θητεία Προεδρίας μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας (1 χρόνος).

5. Δημιουργία «Συμβουλίου Νομοθετικών Υποθέσεων». Διαμορφώνεται ευρύτατη συναίνεση υπέρ της διάκρισης των «νομοθετικών» και «εκτελεστικών» εξουσιών/λειτουργιών του Συμβουλίου της Ένωσης. Με τον τρόπο αυτό θα δημιουργηθεί ένα «Συμβούλιο Νομοθετικών Υποθέσεων» (Legislative Affairs Council) που θα συγκροτείται από μονίμους Υπουργούς Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. Οι συνεδριάσεις θα είναι ανοιχτές στο κοινό και θα μπορούν να συμμετάσχουν σ' αυτό οι «καθ' ύλην αρμόδιοι Υπουργοί».

6. Κατάργηση δομής πυλώνων – ενιαία νομική προσωπικότητα. Η διάρθρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πυλώνες (pillars) που θέσπισε η Συνθήκη της ΕΕ (Συνθήκη Μάαστριχτ) κρίνεται σχεδόν καθολικά ως αναχρονιστική και συνεπώς θα καταργηθεί. Οι δύο πυλώνες (ΚΕΠΠΑ, Συνεργασία σε αστυνομικά και ποινικά θέματα) θα συγχωνευθούν στον πρώτο πυλώνα (Ευρωπαϊκή Κοινότητα). Παράλληλα η Ένωση θα αποκτήσει ενιαία νομική προσωπικότητα, εξέλιξη ιδιαίτερα σημαντική για το ρόλο της στο διεθνές σύ-

στημα.

7. Επέκταση ειδικής πλειοψηφίας. Προτείνεται η γενίκευση της αρχής της ειδικής πλειοψηφίας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ, περιλαμβανομένης και της κοινής εξωτερικής πολιτικής (ΚΕΠΠΑ), με ορισμένες εξαιρέσεις για θέματα ζωτικής σημασίας.

8. Ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Με την επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας θα επεκταθεί και η «διαδικασία της συναπόφασης» (co-decision) με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη νομοθετική διαδικασία της Ένωσης. Θα ενισχυθούν επίσης οι εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη διαδικασία έγκρισης του Προϋπολογισμού της Ένωσης.

9. Ενίσχυση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων. Υπάρχει ευρύτατη υποστήριξη για το ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στην «ενοποιητική διαδικασία» αλλά όχι με τη δημιουργία νέων θεσμών που θα συγκροτούνται από εκπροσώπους των εθνικών κοινοβουλίων (όπως π.χ. το Congress), όπως έχουν προτείνει ορισμένες χώρες (Βρετανία, Γαλλία).

10. Ενίσχυση της αρχής της επικουρικότητας. Με την εγκατάλειψη της αρχικής ιδέας για αυστηρή οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, συμφωνεί-

ται η ενίσχυση της αρχής της επικουρικότητας (subsidiarity). Η αρχή αυτή επιβάλλει τη γνώμη των αποφάσεων στη διαδικασία άσκησης των εξουσιών της ΕΕ «όσο το δυνατό πλησιέστερα προς τον ευρωπαίο πολίτη». Υπάρχουν όμως ισχυρές επιφυλάξεις για τη θέσπιση «μηχανισμού προληπτικού ελέγχου» της επικουρικότητας από τα εθνικά κοινοβούλια.

Ορισμένα κεντρικά θέματα για τη μελλοντική μορφολογία της Ένωσης πάνω στα οποία όμως εκδηλώνονται σοβαρές πολιτικές διαφωνίες είναι:

α. Τοποθέτηση/εκλογή Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η πρόταση των μεγαλύτερων κρατών μελών της ΕΕ (που αποκρυσταλλώθηκε σε σχετική γαλλογερμανική πρωτοβουλία) για εκλογή μόνιμου Προέδρου για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (με 5ετή θητεία) προκαλεί τις αντιδράσεις ορισμένων κρατών μελών. Ωστόσο η πρόταση αυτή μάλλον θα γίνει αποδεκτή αφού διευκρινισθεί ότι ο εν λόγω Πρόεδρος (Chairman και όχι President στην αγγλική διατύπωση) θα έχει εντελώς περιορισμένες εξουσίες που δε θα ανταγωνίζονται τις εξουσίες του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

β. Θεσμοποίηση Eurogroup – Οικονομική Διακυβέρνηση. Η θεσμοποίηση του Eurogroup (άτυπου Συμβουλίου των δώδεκα κρατών μελών της Ευρωζώνης - Ευρώ) κρίνεται αναγκαία στη διευρυμένη Ένωση ως οργάνου που θα λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με το ενιαίο νόμισμα/Ευρώ. Το επιχείρημα είναι απλό: θα είναι αδύνατο στη διευρυμένη Ένωση των 25, όπου μόνο δώδεκα με δεκαπέντε χώρες θα συμμετέχουν στο Ευρώ, οι σχετικές τυπικές αποφάσεις για την Ευρωζώνη να λαμβάνονται από το Συμβούλιο Οικονομικών Υποθέσεων (Ecofin) των εικοσιπέντε. Ορισμένες χώρες μέλη αντιδρούν όμως στη θεσμοποίηση του Eurogroup (π.χ. Βρετανία), ενώ υποστηρίζεται ισχυρά από ορισμένες άλλες (Γαλλία, Γερμανία κ.ά.)¹⁷.

γ. Διεύρυνση κοινωνικών στόχων. Η διεύρυνση των κοινωνικών αρμοδιοτήτων/στόχων της Ένωσης (πλήρης απασχόληση κ.λπ.): Είναι ένα επίσης θέμα που προκαλεί έντονες αντιδράσεις από ορισμένες χώρες μέλη. Γενικά υπάρχει

έντονη απροθυμία για την ενίσχυση του «αναδιανεμητικού ρόλου της Ένωσης»¹⁸.

δ. Ενίσχυση κοινής άμυνας (ΚΕΠΑΑ). Οι προτάσεις χωρών μελών (Γαλλίας, Γερμανίας, Benelux, Ελλάδας κ.ά.) και εκπροσώπων της Συνέλευσης για ουσιαστική ενίσχυση της ΚΕΠΑΑ (με θέσπιση ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής, επέκταση ενισχυμένης συνεργασίας στην ΚΕΠΠΑ) βρίσκουν σημαντική υποστήριξη αλλά και ισχυρές επιφυλάξεις ορισμένων κρατών μελών (π.χ. Βρετανία)¹⁹.

ε. Διαδικασία επικύρωσης Συνταγματικής Συνθήκης. Ο τρόπος επικύρωσης της νέας Συνθήκης και ιδιαίτερα εάν μια χώρα που δεν επικυρώνει θα πρέπει να αποχωρήσει ή όχι από την Ένωση αποτελεί ένα πολιτικά ευαίσθητο θέμα για επίλυση.

Εκτός από τα παραπάνω σημεία υπάρχουν βεβαίως και άλλα για τελική διευθέτηση, όπως η απλοποίηση και ιεράρχηση των κανόνων και μέσων της Ένωσης, η μεταρρύθμιση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, η αναφορά ή όχι της χριστιανικής διάστασης της Ένωσης κ.λπ.

Βεβαίως παρά την φιλο-ενοποιητική δυναμική της Συνέλευσης και την πρόοδο που έχει σημειωθεί αρκετοί αστάθμητοι παράγοντες (διεθνής κρίση, πορεία διεύρυνσης κ.λπ.) μπορεί να επηρεάσουν το έργο της και να δημιουργήσουν περιπλοκές στο τελικό στάδιο της διαδικασίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *Το Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Δήλωση του Λάακεν*, 15/12/2001, http://www.europa.eu.int/futurum/informations_el.htm#txt
2. Jens-Peter Bonde, *The Convention on the future of Europe*, Βρυξέλλες, 27/02/2002, On-Line Book, www.bonde.com
3. Σχετικά με το επίσημο site της Συνέλευσης βλ. <http://european-convention.eu.int>
4. *Ευρωπαϊκό Σύνταγμα: Ρόλος, Σημασία, Περιεχόμενο*, ΕΚΕΜ, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002.
5. C. Barbier, *La Convention européenne. Genèse et premiers résultats*, Centre de recherche et d'information socio-politiques (CRISP), 2002,

<http://www.ose.be/fr.htm>

6. Jean-Louis Quermonne, *La question du gouvernement européen*, Groupement d'Études et de recherche Notre Europe, 20 Νοεμβρίου 2002, www.notre-europe.asso.fr
7. Ulrike Rub (ed.), *European Governance - Views from the UK on Democracy, Participation and Policy-making in the EU*, με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ιανουάριος 2003, www.fedtrust.co.uk/uk_views.htm
8. Π.Κ. Ιωακειμίδης (επιμ.), *Το Μέλλον της Ευρώπης και η Ελλάδα*, ΕΚΕΜ, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002.
9. Dusan Sidjanski, *Η αναζήτηση μιας πρωτότυπης Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002.
10. G. Andreani, *What Future For Federalism?*, 9/2002, www.cer.org.uk
11. Δ. Τσάτσος, *Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2002.
12. Ομιλία του Κώστα Σημίτη στην ημερίδα του ΕΚΕΜ (11 Ιουλίου 2001). Έκδοση με θέμα *Το Μέλλον της Ευρώπης και η Ελλάδα*. Κοινή Έκδοση (στην ελληνική, αγγλική και γαλλική) ΕΚΕΜ - Γραφείου Τύπου Πρεσβείας της Ελλάδας στο Βέλγιο - Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ελλάδας στην ΕΕ.
13. Κ. Σημίτης, *Για μια ισχυρή Ελλάδα στην Ευρώπη και στον κόσμο*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2002.
14. Ευρωπαϊκή Συνέλευση, *Προσχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης - CONV 369/02*, Βρυξέλλες 28 Οκτωβρίου 2002.
15. Γ. Παπαδημητρίου, *Η Συνταγματοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2002.
16. Ευρωπαϊκή Συνέλευση, *Τελική Έκθεση της Ομάδας Εργασίας VII «Εξωτερική Δράση» - CONV 459/02*, Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2002 (19.12).
17. Ευρωπαϊκή Συνέλευση, *Τελική Έκθεση της Ομάδας Εργασίας IV «Οικονομική Διακυβέρνηση» - CONV 357/02*, Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2002 (30.10).
18. C. de la Porte και Ph. Pochet (επιμ.), *Building Social Europe through the Open Method of Co-ordination*, Βρυξέλλες 2002, www.ose.be/en/default.htm
19. Ευρωπαϊκή Συνέλευση, *Τελική Έκθεση της Ομάδας Εργασίας VIII «Άμυνα» - CONV 461/02*, Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2002 (19.12).

Οι προκλήσεις για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης

του Γιώργου Δημητρακόπουλου, ευρωβουλευτή της Ν.Δ. και Αντιπροέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Η συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης, μία συζήτηση που αποσκοπεί στο να δώσει απάντηση στο σημαντικό ερώτημα για τη δομή, τη λειτουργία και τις πολιτικές που πρέπει να υιοθετεί και να εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, και οι διεργασίες και διαβουλεύσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης στο Ιράκ είναι σήμερα τα δύο σημαντικότερα ζητήματα που απασχολούν την Ευρωπαϊκή Ένωση και τους ευρωπαίους πολίτες στο σύνολό τους. Ζητήματα αλληλένδετα αφού λύσεις και αποφάσεις για το πρώτο θα μπορούσαν ως ένα μεγάλο βαθμό να καθορίσουν και να διευκολύνουν τις διεργασίες και τις διαβουλεύσεις για την αντιμετώπιση του δεύτερου, τουλάχιστον όσον αφορά στη στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ζήτημα αυτό.

I. Η αγωνία και ο προβληματισμός για το μέλλον της Ευρώπης εξωτερικεύονται τελευταία κατά τρόπο έντονο και πιεστικό, αφού συνδέονται ευθέως, άρα και προκαλούνται πρώτα από τη σημαντική πρόκληση που συνιστά η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη συνέχεια από τις «πιέσεις» που δημιουργούν και στο ευρωπαϊκό στερέωμα οι μεγάλες προκλήσεις του 21ου αιώνα όπως η βιοτεχνολογία, το περιβάλλον, η δημόσια υγεία και η ασφάλεια τροφίμων, η κοινωνική επίδραση των νέων τεχνολογιών (π.χ. η λογική των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου που καθημερινά ολοένα και περισσότερο μετατρέπονται σε νέους κοινωνικούς ιστούς), οι νέοι παράγοντες του διεθνούς συστήματος (π.χ. η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα) και τέλος από το πιεστικό αίτημα των ευρωπαίων πολιτών που παρατηρούν αλλά και υφίστανται τις συνέπειες όλων των προαναφερθέντων και συνεπώς απαιτούν η Ευρωπαϊκή Ένωση να

λειτουργεί στο μέλλον πιο δημοκρατικά, πιο αποτελεσματικά και με περισσότερη διαφάνεια ώστε να αντιμετωπίζονται με επιτυχία όλες οι προκλήσεις και τα ζητήματα που αυτές θέτουν.

Βέβαια συζητήσεις για το αύριο της Ευρώπης έχουν γίνει και παλαιότερα. Όμως σήμερα είναι ίσως η πρώτη φορά στην ιστορία της Ε.Ε. που η συζήτηση αυτή γίνεται κατά τρόπο συντεταγμένο, ουσιαστικό και ολοκληρωμένο. Και αυτό γιατί η συζήτηση αυτή δεν γίνεται όπως στο παρελθόν μόνο σε διακυβερνητικό επίπεδο. Αντίθετα γίνεται, μετά την ουσιαστική συμβολή και παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στο πλαίσιο ενός νέου θεσμού, της Συνέλευσης, όπου αφενός αντικατοπτρίζονται όλες οι πολιτικές δυνάμεις που δρουν στην Ευρώπη, αφετέρου έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για τη διαρκή και ουσιαστική σχέση με την κοινωνία των πολιτών. Αυτή η πλουραλιστική και ταυτόχρονα διαλεκτική σχέση που χαρακτηρίζει τη Συνέλευση είναι η καλύτερη εγγύηση για ένα συνολικό αποτέλεσμα που να είναι προϊόν της ευρύτερης δυνατής πανευρωπαϊκής συμφωνίας, ώστε και να είναι διαρκές αλλά και να επιτρέπει τους επαναπροσδιορισμούς και τις τομές που σήμερα είναι αναγκαίες για την επιτυχή πορεία της Ευρώπης στο μέλλον.

II. Η συνολική πρόταση για το μέλλον της Ευρώπης δεν μπορεί παρά να ξεκινά, όπως πολλές φορές έχει άμεσα ή έμμεσα υπογραμμίσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, από τη σκιαγράφηση ενός οράματος, μίας αντίληψης που να σηματοδοτεί τη φιλοσοφία και το περιεχόμενο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μία σκιαγράφηση που ως εκ τούτου θα συνιστά το σημείο αναφοράς αλλά και τον «καθοδηγητή» της στην πορεία της στο μέλλον. Σε αυτή την «άσκηση» ση-

μασία έχει αφενός να επαναβεβαιωθούν σημαντικές αρχές και αξίες (π.χ. ο σεβασμός της δημοκρατίας, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η κοινωνική ευαισθησία μέσα από την πολιτική των κοινωνικών συμβολαίων) που ήταν πάντα κυρίαρχα στοιχεία στη διαμόρφωση ευρωπαϊκών πολιτικών και θέσεων, αφετέρου να ενσωματωθούν νέες που να συμβάλλουν τόσο στην αντιμετώπιση των συνεπειών της παγκοσμιοποίησης όσο και στην αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων που σήμερα προσδιορίζουν το διεθνές σύστημα και τις κοινωνίες.

Απόψεις και γνώμες έχουν εκφραστεί πολλές και διαφορετικές. Η προσεκτική όμως παρατήρηση και ανάλυση των συνθηκών που σήμερα προσδιορίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινείται η Ευρώπη οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι μόνον μία Ευρώπη:

- α. πιο δημοκρατική,
 - β. πιο οικολογική, με ευαισθησία στο περιβάλλον,
 - γ. πιο διαφανής, με επαναπροσδιορισμένες σχέσεις ανάμεσα στην εξουσία και τους πολίτες,
 - δ. πιο κοινωνικά ευαίσθητη,
 - ε. πιο φιλειρηνική,
 - στ. με περισσότερο σεβασμό στον πολιτισμό,
- θα είναι η Ευρώπη που θα μπορεί να ανταποκριθεί με επιτυχία στον 21ο αιώνα και σε όλα όσα ο όρος αυτός περιλαμβάνει.

Η υλοποίηση του ευρωπαϊκού οράματος περνά, όπως είναι εύκολα κατανοητό, από τρεις βασικές προϋποθέσεις: η πρώτη αφορά στη δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δεύτερη στους θεσμούς με βάση τους οποίους λειτουργεί, ενώ η τρίτη αφορά στις πολιτικές που θα υιοθετεί και θα υλοποιεί στο μέλλον.

III. Απο την ημέρα της έναρξης των

ΛΕΤΤΟΝΙΑ

Modris Rubenis: Andris Sics.

εργασιών της, η Συνέλευση εξετάζει προσεκτικά αφενός ερωτήματα που αφορούν στη μελλοντική δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφετέρου το περιεχόμενο των μεταρρυθμίσεων στα θεσμικά όργανα όπως επίσης και τις αλλαγές που πρέπει να υιοθετηθούν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, προκειμένου η Ευρωπαϊκή Ένωση να λειτουργεί στο μέλλον πιο δημοκρατικά, πιο αποτελεσματικά και με περισσότερη διαφάνεια. Η προσεκτική ανάγνωση των σε τακτά χρονικά διαστήματα αναλυτικών δηλώσεων τόσο του προέδρου της Συνέλευ-

σης Ζισκάρ Ντ' Εστέν όσο και διακεκριμένων μελών της Συνέλευσης όπως ο επικεφαλής της αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Iñigo Mendes de Vigo, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ολοκληρωμένη πρόταση που η Συνέλευση θα παραδώσει με την μορφή Ευρωπαϊκού Συντάγματος στην Ελληνική Προεδρία τον Ιούνιο προκειμένου να επικυρωθεί από την Διακυβερνητική Διάσκεψη του 2004 ώστε η Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 χωρών μελών να είναι έτοιμη για την παραπέρα πορεία της στον 21ο αιώνα, θα χαρακτηρίζεται από

τα ακόλουθα στοιχεία:

α. Την πιο ομοσπονδιακή μορφή με τη διατύπωση «ever closer Europe» με διακριτικές αρμοδιότητες και εξουσίες της Ένωσης και των χωρών μελών.

β. Τον σαφή επαναπροσδιορισμό των αρχών της επικουρικότητας και αναλογικότητας.

γ. Συγκεκριμένες προτάσεις για τις μεταρρυθμίσεις στα θεσμικά όργανα της Ένωσης, κύρια χαρακτηριστικά των οποίων θα είναι η διατήρηση της ανεξαρτησίας της Επιτροπής, η επέκταση των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και σε άλλους τομείς, η ενίσχυση του ρόλου του Συμβουλίου και των οργάνων του ιδιαίτερα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, όπως επίσης και προτάσεις για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

δ. Προτάσεις για το ρόλο και τη συμμετοχή των Εθνικών Κοινοβουλίων στην ευρωπαϊκή διαδικασία.

ε. Προτάσεις για την οργάνωση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

στ. Προτάσεις για την υιοθέτηση διαδικασιών που να οδηγούν σε μια πιο κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική άμυνας.

Παρουσίαση όλων των προτάσεων αυτών, οι περισσότερες από τις οποίες είναι ήδη διατυπωμένες στη μορφή άρθρων συντάγματος, και ο αναλυτικός σχολιασμός τους είναι μία «άσκηση» αρκετά τεχνοκρατική και σε ορισμένες περιπτώσεις εξειδικευμένη.

Είναι όμως σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η λογική των συναινετικών διαδικασιών και των καλώς εννοουμένων συμβιβασμών που διέπει τις εργασίες της Συνέλευσης αποτελεί μια εγγύηση για το περιεχόμενο τους.

Παράλληλα είναι ανάγκη να γίνει ειδική αναφορά στην πρόταση για τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που είναι επίσης προϊόν μιας παρόμοιας Συνέλευσης. Η πρόταση αυτή που στην ουσία ζητά την ενσωμάτωση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στο νέο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα ή στην –κατά την προσφιλή φράση του Ζισκάρ Ντ' Εστέν– Συνθήκη Συνταγματικού Περιεχομένου, θα κάνει το σημαντικό αυτό επίτευγμα, κείμενο δεσμευτικό δίνοντας έτσι περισσότερη αξία στον

Χάρτη και σηματοδοτώντας με τον τρόπο αυτό τη διαρκή προσήλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

IV. Ιδιαίτερη σημασία έχουν και τα τμήματα και άρθρα του υπό συζήτηση σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος που αναφέρονται στις πολιτικές που θα πρέπει να υιοθετεί η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις και τα αιτήματα των ευρωπαίων πολιτών.

Είναι φυσικό ένα Σύνταγμα να μην υπεισέρχεται στη λεπτομέρεια της κάθε πολιτικής, αλλά να δίνει γενικές, θεσμικού χαρακτήρα κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές αυτές.

Το περιεχόμενο των προτεινόμενων πολιτικών θα είναι βέβαια πάντοτε υπό συζήτηση. Η συζήτηση όμως αυτή είναι κατά κύριο λόγο ευθύνη των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων, το καθεστώς και η χρηματοδότηση των οποίων είναι υπό διαμόρφωση. Το ζήτημα είναι χωρίς αμφιβολία σημαντικό, αφού η συμβολή των κομμάτων στη διαμόρφωση και υλοποίηση της μιας ή της άλλης πολιτικής είναι ουσιαστική. Παράλληλα, ο ρόλος των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων στη σύσταση και λειτουργία των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι και θα είναι καθοριστικός.

Θα πρέπει εδώ να τονιστεί ότι πέρα από τα γνωστά σε όλους ιστορικά ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα έχει ήδη αρχίσει να αναπτύσσεται διεθνώς και ειδικότερα στην Ευρώπη ένα νέο σημαντικό κοινωνικο-πολιτικό ρεύμα με αξιοπρόσεκτες θέσεις στα μεγάλα θέματα και προβλήματα, που εκφράζεται μέσα από το Κοινωνικό Forum και που μετουσιώνεται σταδιακά αλλά σταθερά σε συντεταγμένη πολιτική δύναμη με συγκεκριμένους προσανατολισμούς και θέσεις, και με στόχο την αποκατάσταση μίας πολιτικο-κοινωνικής ισορροπίας την οποία η λαίλαπα της συγκεκριμένης λογιστικής παγκοσμιοποίησης με τις αρνητικές συνέπειές της έχει διαταράξει.

Οι δύσκολες και ασύμμετρες συνθήκες που σήμερα χαρακτηρίζουν το διεθνές σύστημα, τα πολλά και σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν όλες

ΛΕΤΤΟΝΙΑ

Vilnis Auzins: Πρόκληση.

οι κοινωνίες του πλανήτη, ο φόβος και η αβεβαιότητα για το αύριο που διακατέχει τους πολίτες σε όλα τα κράτη της γης, δίνουν στην Ευρώπη έναν εξέχοντα ρόλο και υπογραμμίζουν την ευρωπαϊκή ευθύνη για την ουσιαστική συμβολή στην αντιμετώπιση όλων αυτών των σημαντικών προβλημάτων. Είναι βέβαιο ότι η Ευρώπη θέλει να ανταποκριθεί στη σημαντική αυτή πρόκληση. Για να μπορέσει όμως να το πράξει, χρειάζεται ένα νέο θεσμικό πλαίσιο

μέσα στο οποίο να συνυπάρχουν ειρηνικά και αρμονικά η πλούσια ευρωπαϊκή ιστορία και παράδοση με τις προκλήσεις που περικλείει και τους επαναπροσδιορισμούς που επιβάλλει ο 21ος αιώνας.

Ένα πλαίσιο που να εγγυάται την εσωτερική ευρωπαϊκή συνύπαρξη, κοινωνική γαλήνη και πρόοδο, ώστε να είναι δυνατή η ουσιαστικότερη ευρωπαϊκή παρουσία και παρέμβαση στο διεθνές σύστημα.

Σχετικά με τον εναλλακτικό ρόλο της Ευρώπης

του Αλέκου Αλαβάνου ευρωβουλευτή του ΣΥΝ

Από μια πρώτη άποψη η Ευρωπαϊκή Ένωση με 10 νέες χώρες εμφανίζεται ως μια δύναμη πιο ισχυρή και με μεγαλύτερο βάρος στη διεθνή σκηνή απ' ό,τι προηγούμενα με τα 15 μέλη. Μεγαλύτερη έκταση, περισσότερος πληθυσμός, ισχυρότερη παραγωγική βάση, διείσδυση στο ανατολικό τμήμα της Ευρώπης και στη Μεσόγειο.

Η εικόνα αυτή ίσως είναι απατηλή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μοιάζει κάπως με ένα μεγάλο σκάφος, που είναι βαρύ, δυσκίνητο, χωρίς ευλυγισία. Ίσως ακόμη αρχίζει να μοιάζει με τους δεινοσαύρους, που εξαφανίσθηκαν ακριβώς λόγω του τεράστιου όγκου και της μάζας τους που δεν τους επέτρεψε να προσαρμοσθούν στις μεταβαλλόμενες κλιματολογικές συνθήκες. Έτσι και η Ευρώπη βρίσκεται σήμερα μπροστά σε ραγδαία μεταβαλλόμενες διεθνείς πολιτικές συνθήκες, που δεν έχουν σχέση με την εποχή του ψυχρού πολέμου ή με την ευφορία ορισμένων για την κατάρρευση του σοβιετικού στρατοπέδου, αλλά με την επιθετική και τυχοδιωκτική επιχείρηση επιβολής της παγκόσμιας μονοκρατορίας των ΗΠΑ.

Ένα ζευγάρι που βρίσκεται στα μαχαίρια δεν αρχίζει να αραδιάζει παιδιά. Ένας οργανισμός όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, που μεγάλες χώρες μέλη της έχουν θεμελιώδεις διαφορές στις κεντρικές κατευθύνσεις τους, όπως μεταξύ Αγγλίας και Γερμανίας ή Ιταλίας και Γαλλίας, δεν μπορεί να ενσωματώσει νέες, πιο αδύναμες και άπειρες χώρες, πριν να υπάρξει μια συναίνεση σε κοινές αξίες και κατευθύνσεις. Έτσι υπάρχει κίνδυνος να καταλήξει στο χάος, στην ακυβερνησία και στη δυνατότητα «ξένων» να παρεμβαίνουν με άνεση στα του οίκου της. Αυτό το έχουν ήδη εκδηλώσει με σαφήνεια οι ΗΠΑ, μιλώντας για «Νέα Ευρώπη»

και βάζοντας τις υποψήφιες χώρες να υπογράφουν δηλώσεις ενάντια στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ακολουθείται βέβαια τώρα η πολιτική του πρωθύστερου. Εκκρεμεί η Συνέλευση για τη διαμόρφωση ενός Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι λάθος όμως να πιστεύουμε ότι η συνταγματική αυτή αναθεώρηση μπορεί να δώσει ένα συγκεντρωτικό και μονολιθικό σύστημα εξουσίας που δεν θα επιτρέψει στην Ένωση να παρουσιασθεί διχασμένη και παράλυτη, όπως έγινε με την κρίση στο Ιράκ. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει, δεν θα το δεχτούν πολλές χώρες. Και δεν πρέπει να γίνει. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν πρέπει να γίνει ένα αντίγραφο των ΗΠΑ, να έχει ένα δικό της ΕυρωΜπους, ως πρόεδρο, ή ένα ΕυρωΡάμσφελντ ως υπουργό Άμυνας, γιατί αυτό θα είναι κακέκτυπο, γελοιογραφία και αποτυχία.

Αξίζει εδώ να συγκρίνει κανείς την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τη διάρκεια της κρίσης στη Γιουγκοσλαβία και κατά τη διάρκεια της κρίσης στο Ιράκ. Στην πρώτη περίπτωση η Ένωση υπήρξε πειθαρχική, συντεταγμένη, ομοноούσα, με κοινή φωνή και δράση. Όλα αυτά όμως στη βάση μιας άθλιας πολιτικής δουλικής υποστήριξης της αμερικανονατοϊκής επέμβασης στη Γιουγκοσλαβία. Στη δεύτερη περίπτωση η Ένωση μπορεί να εμφανίζεται διχασμένη, μπορεί να είναι μειωμένη η αξιοπιστία και το κύρος της διεθνώς, όμως ένα σημαντικό της τμήμα απογαλακτίζεται, έστω συγκυριακά από τις ΗΠΑ, ανθίσταται στις επίμονες πιέσεις, διαφοροποιείται μέσα στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ακυρώνει την προσπάθεια νομιμοποίησης της αμερικανικής εισβολής από τον ΟΗΕ. Στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας είχαμε μια συνεκτική αλλά πολιτικά ανύπαρκτη

Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην περίπτωση του Ιράκ είχαμε μια διχασμένη Ένωση, που όμως για πρώτη φορά στην ιστορία της, σε ένα τόσο σημαντικό θέμα όπως η κρίση στο Ιράκ, παρήγαγε μια αυτόνομη από τις ΗΠΑ και τον ατλαντισμό στάση. Κατά κάποιο τρόπο στην κρίση του Ιράκ είχαμε τη γέννηση μιας αληθινά ευρωπαϊκής πολιτικής, κι ως μην είχε το ένδυμα της υποστήριξης από όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρώπη αυτή βέβαια είναι ακόμη βρέφος και κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο της βρεφοκτονίας.

Αυτό που μπορεί να κάνει η Συνέλευση είναι να δώσει ένα πιο λειτουργικό, πιο αποτελεσματικό και λιγότερο γραφειοκρατικό σύστημα αποφάσεων. Να προωθήσει τις κοινοτικές πολιτικές εκεί που είναι περιορισμένες και ατελείς, όπως στον εξωτερικό, τον κοινωνικό, τον πολιτιστικό τομέα. Να ενισχύσει τη δημοκρατική νομιμοποίηση που είναι σήμερα ανεπαρκής, με την ενίσχυση του πόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και την εμπλοκή των εθνικών κοινοβουλίων και να σπάσει την αποξένωσή της από τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι μια από τις κύριες αδυναμίες της.

Εδώ θέλει ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα της ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής, που αποτελεί ένα από τα κεντρικά ζητήματα στη συντακτική συνέλευση. Είναι γλυκό το τραγούδι των σειρήνων, ακόμα και για τ' αφτιά της αριστεράς, που καλεί για κοινές ταξιαρχίες, για αύξηση των πόρων που διατίθενται στους εξοπλισμούς, για κοινή πολιτική εξοπλισμών. Σχεδιάζεται μια γοητευτική εικόνα μιας υπερεξοπλισμένης Ευρώπης που θα μπορεί ν' αποτελέσει το στρατιωτικό αντίβαρο στη στρατιωτική ισχύ των ΗΠΑ. Κάτι τέτοιο όμως θα είχε ως αποτέλεσμα στην πράξη, όπως έχουμε δει στη μέχρι τώρα εξέλιξη της

ευρωπαϊκής πολιτικής, τη μεγαλύτερη ενσωμάτωση στους ατλαντικούς μηχανισμούς που ελέγχουν ήδη την κοινή άμυνα. Θα οδηγούσε αργά ή γρήγορα σε παρόμοιες συμπεριφορές με αυτές των ΗΠΑ. Θα ενίσχυε τις διεθνείς τάσεις για την στρατιωτικοποίηση της παγκόσμιας πολιτικής ζωής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αναζητήσει το ρόλο της και το μέλλον της όχι στο ίδιο, αλλά σε ένα εναλλακτικό προς το αμερικανικό μοντέλο, όπου η οικονομική της δύναμη, οι ανοικτές σχέσεις συνεργασίας όπως οι πρόσφατες με Ρωσία και Κίνα, η εμμονή στη διεθνή νομιμότητα και τη διπλωματία θα την αναδείξουν σε ένα πραγματικό και διαφοροποιημένο ισχυρό πόλο στον κόσμο του 21ου αιώνα.

Υπάρχει μια κεντρική προϋπόθεση που θα κρίνει την επιτυχία ή την αποτυχία των νέων θεσμών: Το αν θα στηρίζονται σε κοινές αξίες και στρατηγικούς στόχους. Οι καλύτεροι θεσμοί, με αποκλίνουσες και αλληλοσυγκρουόμενες αξίες, θα καταρρεύσουν. Πιο ατελείς θεσμοί, πάνω σε κοινή θέληση, θα επιβιώσουν.

Οι αξίες αυτές δεν μπορεί να είναι άλλες από την επιδίωξη της ειρήνης, τον σεβασμό στον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ, την ευρωπαϊκή ταυτότητα σε αντιδιαστολή με την αμερικανική, το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο.

Υπάρχει, τέλος, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό στη σημερινή Ευρώπη. Η αφύπνιση των πολιτών. Μέχρι σήμερα υπήρχε αδιαφορία, δυσπιστία, απόσταση, άγνοια για τα ιερογλυφικά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των τεχνοκρατών της Επιτροπής και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κρίση στο Ιράκ έφερε τους πολίτες στο δρόμο, κέντρισε το ενδιαφέρον στα τεκταινόμενα στην Ένωση, στην πολιτική της κάθε κυβέρνησης των 15 όπως και των 10 νέων μελών, γέννησε ενδιαφέρον και ανησυχίες για τις προοπτικές της Ευρώπης και ιδιαίτερα τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ. Ενώ στην κορυφή υπήρχε απόκλιση, στην κοινωνική βάση της Ένωσης υπήρχε σύγκλιση, κοινότητα αξιών για την ειρήνη. Ένα καλό θεμέλιο για την Ευρώπη που κτίζεται. Είναι αληθινά κρίμα που η ελληνική κυβέρνηση που είχε την προεδρία

ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Stojan Kerbler (1978): Πριν από το μεσημεριανό διάλειμμα για φαγητό.

ΜΑΛΤΑ

Frank Attard (1970): Καπουτσίνος μοναχός ψαρεύει δίπλα το όπλο του.

αυτό το θερμό εξάμηνο θα περάσει χωρίς να αφήσει μνήμες στους λαούς της Ευρώπης, ως μια ασημαντότητα, ως μια προεδρία που κατατάχτηκε ως ουδέτερη στο θέμα της εισβολής του Ιράκ, πιο φιλοαμερικανική παρά ευρωπαϊκή.

Για την αριστερά όμως αυτή η αφύπνιση είναι μια πολύτιμη πηγή ενέργειας. Περισσότερο ακόμα κι από το κίνη-

μα του Βιετνάμ, γιατί αυτή τη φορά η κινητοποίηση για την ειρήνη γεννήθηκε ως δίδυμο με το κριτικό προς την καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση κίνημα και συναρθρώθηκε με τους κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους του. Ας μην αφήσουμε λοιπόν το κίνημα αυτό, από επιπολαιότητες και ιδιοτέλειες, να εξατμισθεί. Είναι ο πιο ελπιδοφόρος άνεμος στη σημερινή Ευρώπη.

Είμαστε αντίθετοι με τη διεύρυνση

του Στρατή Κόρακα μέλους της ΚΕ και ευρωβουλευτή του ΚΚΕ

Είμασταν και είμαστε αντίθετοι με τη διεύρυνση και παραπέρα ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όχι διότι διαπνεόμαστε από αντιευρωπαϊκά αισθήματα, όπως ισχυρίζονται μερικοί καλοθελητές, αλλά ακριβώς για το αντίθετο.

Οραματιζόμαστε και παλεύουμε για μια Ευρώπη της ειρήνης, ενωμένη στο σύνολό της, που όμως θα διαφεντεύεται από τους λαούς της και όχι τους εκμεταλλευτές, καταπιεστές και μακελάρηδες τους. Μια Ευρώπη της αλληλεγγύης και της αδελφοσύνης των εργαζομένων, των λαών της γενικότερα και όχι των μεγαλοκαρχαριών, όπως είναι σήμερα. Μια Ευρώπη σοσιαλιστική.

Από την πρωτοεμφάνιση της ΕΟΚ, σήμερα Ε.Ε., το ΚΚΕ ξεκαθάρισε τη θέση του. Πρόκειται για μια συνένωση των δυνάμεων του μεγάλου κεφαλαίου των χωρών μελών της, επειδή έτσι «επιτάσσουν» οι εσωτερικές ανάγκες αναπαραγωγής του κεφαλαίου, αλλά και επειδή ένιωθαν να απειλείται η εξουσία τους, κάτω και από την επίδραση των πρωτόγωνων επιτευγμάτων και της προόδου του νεαρού τότε σοσιαλιστικού συστήματος και των θριάμβων του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος των καταπιεσμένων λαών.

Κύρια λοιπόν αποστολή-στόχος της ΕΟΚ-Ε.Ε. είναι να θωρακίσει την εξουσία του μεγάλου κεφαλαίου στις χώρες μέλη της, να διαιωνίσει την εκμετάλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο, ν' αυξήσει τα κέρδη του, διασφαλίζοντας τη λεηλασία του μόχθου και του πλούτου των εργαζομένων, των λαών γενικότερα.

Η 45χρονη πορεία της Ε.Ε., ιδιαίτερα τα τελευταία 15 χρόνια, καθώς εντείνεται η στρατιωτικοποίηση και επιθετικότητά της, στις νέες ευνοϊκές για το κεφάλαιο συνθήκες που δημιουργήθηκαν με την ανατροπή του σοσιαλισμού στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και τη διάλυση της Σοβιετι-

κής Ένωσης, επιβεβαιώνει αυτή την εκτίμησή μας.

Πράγματι η Ε.Ε. ξεκίνησε στη δεκαετία του '50 ως Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) των «6», αρχικά ως οικονομικός συνασπισμός.

Μέσα από μια βασανιστική πορεία, η ΕΟΚ διευρύνεται με προσχώρηση νέων κρατών, ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα, και καταφέρει, πότε ξεπερνώντας πότε παρακάμπτοντας τα προβλήματα και τους εσωτερικούς ανταγωνισμούς, να προωθεί την ολοκλήρωσή της ως μια λυκοσυμμαχία κεφαλαιοκρατών, με κυρίαρχο στόχο την εκμετάλλευση των λαών, μέσα και έξω από τους κόλπους της.

Βέβαια δεν παύει να διακηρύσσει την προσήλωσή της σε ακαθόριστες «ευρωπαϊκές αξίες», στην ειρήνη, στη δικαιοσύνη και την ελευθερία. Το πώς τα εννοεί όλα αυτά όμως φάνηκε από τα πρώτα βήματά της, με τη σφαγή του αλγερινού, βιετναμικού και άλλων λαών από τους γάλλους αποικιοκράτες, βασική συνιστώσα της ΕΟΚ, την καταστολή της κογκολέζικης επανάστασης του Πατρίς Λουμπούμπα από τους βέλγους αποικιοκράτες, προδρόμους της ΕΟΚ, και πολλά άλλα τέτοια «επιτεύγματα» της «ευρωπαϊκής ιδέας». Έτσι φτάνουμε στις μέρες μας στην ομόφωνη στήριξη του διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας και της επίθεσης εναντίον της, με τα γνωστά αποτελέσματα. Ζήσαμε τη διακήρυξη υποταγής στις ΗΠΑ, με πρόσχημα το αποτροπιαίο χτύπημα της 11ης του Σεπτεμβρίου 2001, τη στήριξη και συμμετοχή στην επίθεση κατά του Αφγανιστάν και τώρα την πολύμορφη συμβολή στη ληστρική, εγκληματική επίθεση των Αμερικανών και Βρετανών κατά του μαρτυρικού Ιράκ, ακόμη και αυτών που είχαν αντίρρηση να γίνει κάτι τέτοιο χωρίς απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Πρόσφεραν πράγματι τον εναέριο χώρο τους, τα λιμάνια, το έδαφός τους, με

προεξάρχουσα την ελληνική κυβέρνηση, για να περάσουν οι επιδρομείς, παρά τον πρωτοφανή ξεσηκωμό των λαών τους. Δεν συμφώνησαν να διεξαχθεί ο πόλεμος, επειδή θίγονταν τα δικά τους συμφέροντα στη Μέση Ανατολή, επειδή οι ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις έχουν οξυνθεί περισσότερο.

Και σήμερα, σαν τις ύαινες σπεύδουν όλοι οι ευαίσθητοι «ανθρωπιστές» να εκλιπαρήσουν μερίδιο από τη λεία, προφανώς όχι μόνο σε πετρέλαιο αλλά και σε αρχαίους θησαυρούς, από τη λεηλασία των Μουσείων του «ομφαλού» του πανανθρώπινου πολιτισμού.

Κατανοώντας ότι αυτή η πολιτική τους θα προκαλέσει τη δυναμική αντίδραση των εργαζομένων και των λαών γενικότερα, παίρνουν τα μέτρα τους. Αναπτύσσουν τους ήδη υπάρχοντες και δημιουργούν νέους κατασταλτικούς μηχανισμούς, παίρνουν αποφάσεις σε επίπεδο Ε.Ε. και προωθούν νόμους στο εσωτερικό της κάθε χώρας μέλους, για την υλοποίησή τους. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε την υιοθέτηση ορισμού της «τρομοκρατίας», που περιλαμβάνει και το λαϊκό κίνημα ως «τρομοκράτη»!

Διατυπώνουν και θέτουν σε εφαρμογή «Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας» με δημιουργία, μεταξύ άλλων, Ευρωστρατού 60.000 ανδρών, με στόχο να επεμβαίνει όπου γης, κατά την κρίση τους και όπου «διατάζει να επέμβει το ΝΑΤΟ»!!! Προσυπογράφουν στην Πράγα (Νοέμβρης 2002) την υιοθέτηση του «προληπτικού χτυπήματος» από το ΝΑΤΟ (που δημιουργεί επίσης «Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης»). Υιοθετούν το «προληπτικό χτύπημα» και για τον Ευρωστρατό και αποφασίζουν την παραπέρα σύσφιξη των σχέσεων της Ε.Ε. με το ΝΑΤΟ, που είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στις ΗΠΑ και τα ευρωπαϊκά συμφέροντα.

Με την ευκαιρία θα ήθελα να σημειώσω ότι δεν ευσταθούν τα όσα λέγονται

και από τον Συνασπισμό περί Ε.Ε.-«αντίπαλου δέους» απέναντι στις ΗΠΑ, αφού, μεταξύ άλλων, ως γνωστόν η ιμπεριαλιστική Ε.Ε. έχει ταυτόσημο με τις ΗΠΑ στόχο: τη διαιώνιση και ένταση της εκμετάλλευσης των λαών. Επιδιώκουν ως Ένωση ή ως ομάδα μελών της, σε συνεργασία και ανταγωνισμό με τις ΗΠΑ, να εξασφαλίσουν ένα όσο γίνεται μεγαλύτερο κομμάτι της παγκόσμιας πίτας. Αυτό φάνηκε και πρόσφατα, με ιδιαίτερα κραυγαλέο τρόπο, με τη στάση τους απέναντι στην επίθεση κατά του Ιράκ.

Ιδιαίτερα αποκαλυπτική είναι η πείρα του λαού μας. Αξίες όπως «λαϊκή και εθνική κυριαρχία», «εθνική ανεξαρτησία», αλλά και οι κοινωνικές και δημοκρατικές κατακτήσεις του πλήττονται βάνουσα, γκρεμίζονται.

Μετά απ' όσα είπαμε πιο πάνω, θα ήταν περιέργο αν ψηφίζαμε υπέρ της ένταξης νέων χωρών και της Κύπρου. Θα δείχναμε ασυνέπεια στις θέσεις μας και θα εκδηλώναμε εχθρότητα προς τους λαούς τους. Δεν είναι δυνατό να αγωνιζόμαστε για την αποδέσμευση της Ελλάδας, το αποδυνάμωμα και τη διάλυση της Ε.Ε. και ταυτόχρονα να ψηφίζουμε υπέρ της ένταξης και άλλων χωρών και της ενίσχυσης αυτού του ιμπεριαλιστικού οργανισμού.

Αισθήματα λοιπόν αλληλεγγύης προς τους λαούς των υπό ένταξη χωρών, επέβαλαν και επιβάλλουν τη στάση μας, στάση αρχών, απέναντι στην ενίσχυση της ιμπεριαλιστικής Ένωσης που σημαίνει η διεύρυνσή της.

Για την Κύπρο, επιπρόσθετα, η ένταξη χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται ως μοχλός πίεσης για την οριστικοποίηση και de jure αναγνώριση των αποτελεσμάτων της βάρβαρης εισβολής και κατοχής.

Επιπλέον, όπως ξεδιάντροπα διακηρύσσουν οι ιθύνοντες της Ε.Ε., οι υπό ένταξη χώρες και ιδιαίτερα η Κύπρος θα αποτελέσουν τα στρατηγικά προπύργια (το διακηρύσσει με ιδιαίτερη υπερηφάνεια και ο έλληνας υπουργός Εξωτερικών, σε πρόσφατή του συνέντευξη σε ελληνική εφημερίδα) των ευρωπαϊκών ιμπεριαλιστών για την προώθηση των στόχων τους στη γύρω περιοχή, αλλά και στον κόσμο.

Ακόμη, σε ότι αφορά στην Κύπρο, εί-

ΜΤΙ (Ουγγρικό Πρακτορείο Ειδήσεων). Η κεντρική πλατεία της πόλης Σαντ Αντρέα. Η κωμόπολη Σαντ Αντρέα είναι χτισμένη στην όχθη του Δούναβη στα βόρεια της Βουδαπέστης. Από τον 18ο αιώνα μίλησαν εδώ κοινότητες Σέρβων και Ελλήνων. Στην εκκλησία υπάρχει χάρτης του Ρήγα.

χαμε την ευκαιρία να διαπιστώσουμε ότι οι «ευαίσθητοι» της Ε.Ε., όχι μονάχα δεν ζήτησαν ποτέ να φύγουν τα στρατεύματα κατοχής από την Κύπρο, στρατεύματα χώρας υποψηφίου μέλους της Ε.Ε., αλλά με την υποστήριξή τους στο σχέδιο Ανάν αποδέχτηκαν, μεταξύ άλλων, τον εισβολέα ως εγγυήτρια δύναμη! Άρα σε καμιά περίπτωση

η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. δεν διασφαλίζει την ασφάλειά της.

Είμαστε βέβαιοι ότι σ' αυτές τις συνθήκες και οι λαοί των υπό ένταξη χωρών, όπως δείχνουν και οι σφυγμομετρήσεις, θα σφυρηλατήσουν το μέτωπό τους στην κάθε χώρα και θα ενώσουν τις δυνάμεις τους ενάντια στην Ε.Ε., ενάντια στον ιμπεριαλισμό γενικά.

Ευρωπαϊκό Σύνταγμα:

Η κρίσιμη θεσμική τομή της ευρωπαϊκής ενοποίησης

του Π.Γ. Μαντζούφα

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης έχει εισέλθει σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη φάση, καθώς το αίτημα για ένα Ευρωπαϊκό Σύνταγμα αναπόφευκτα ανακινεί όλο τον προβληματισμό για τη φύση και την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη σχέση της με τα κράτη μέλη¹. Βρισκόμαστε στο τελικό στάδιο της πρώτης φάσης μιας περίπλοκης διαβουλευτικής διαδικασίας που διεξάγεται στη Συνέλευση² –όργανο ευρύτατης σύνθεσης που συνιστά μια ιστορική καινοτομία για την κοινοτική μέθοδο και περιλαμβάνει εκπροσώπους κρατών, εθνικών κοινοβουλίων και των άμεσων οργάνων της ΕΕ– και θα ολοκληρωθεί με την κατάρτιση ενός σχεδίου Συντάγματος.

Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει την επεξεργασία του σχεδίου από τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 2004 ως την οριστική του διαμόρφωση σε τελικό κείμενο που θα τεθεί υπό την κρίση των αρμοδίων οργάνων των κρατών μελών στην τρίτη φάση, προκειμένου να κυρωθεί και να επικυρωθεί. Όπως γίνεται αντιληπτό, αυτή η πολυεπίπεδη διαδικασία δεν είναι προϊόν μιας πρωτογενούς συντακτικής εξουσίας, ενώ είναι προφανές ότι και στις τρεις φάσεις –παρ' όλη την ευρεία σύνθεση της Συνέλευσης– κυρίαρχο είναι το διακυβερνητικό στοιχείο, δηλαδή η εξάρτηση της ενοποιητικής διαδικασίας από τη θέληση και την πρωτοβουλία των κρατών.

Ο Π.Γ. Μαντζούφας είναι λέκτορας Νομικής στο ΑΠΘ.

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ

Ο πρωτεύον ρόλος των κρατών θα μπορούσε να θεωρηθεί αυτονόητος, αν σκεφτούμε ότι η πολιτική ενοποίηση της ΕΕ και η μελλοντική της θεσμική μορφή αγγίζει τον πυρήνα της κρατικής οντότητας που είναι η κυριαρχία. Επομένως η συζήτηση γύρω από το όρο «Σύνταγμα» δεν υποδηλώνει φετιχιστική εμμονή σε παραδοσιακές έννοιες, αλλά τον προβληματισμό για το σύγχρονο νόημα της κυριαρχίας³ σε συνθήκες κρίσης του έθνους-κράτους σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

Απ' την άλλη, η άνευ ετέρου μεταφορά θεμελιωδών κρατικογενών εννοιών, όπως Σύνταγμα, δημοκρατική νομιμοποίηση, διάκριση εξουσιών, στο επίπεδο της ΕΕ και η αναγωγή τους σε κριτήρια ελέγχου της ενοποιητικής διαδικασίας θα παραγνώριζε το γεγονός ότι η ΕΕ αποκλίνει από το πολιτειολογικό πρότυπο του συνταγματικού κράτους. Αν αναχθούμε στην ιστορική καταγωγή της ευρωπαϊκής ιδέας και στη μετέπειτα θεσμική της πορεία, θα διαπιστώσουμε ότι παρόμοιος προβληματισμός βρίσκεται στην ίδια τη σύλληψη των ευρωπαϊκών θεσμών⁴. Εξ αρχής η Ένωση είχε χαρακτηριστικά που υπερέβαιναν την τυπολογία τόσο της πολιτικής μορφής του κράτους όσο και των διεθνών οργανισμών, ενώ κατά τη σαρανταπεντάχρονη πορεία της ισορροπούσε διαρκώς ανάμεσα σε ένα μοντέλο ομοσπονδιακής οργάνωσης⁵ και μιας ιδιότυπης ένωσης κρατών με χαλαρούς και ευμετάβλητους δεσμούς, στην οποία ζητούμενο ήταν η δια των συμβιβασμών βήμα προς βήμα κοινή πορεία. Συνεπώς το ζητούμενο δεν είναι να ταυτισθεί η ΕΕ με πρότυπα ξένα

προς τη φύση της, αλλά να διατηρήσει τα νομιμοποιητικά και εγγυητικά εκείνα στοιχεία που εξασφάλιζαν στις δυτικές δημοκρατίες ασφάλεια και μακροβιότητα.

Στο πλαίσιο αυτό η χρησιμοποίηση του όρου Σύνταγμα δεν είναι τυχαία, καθώς παραπέμπει στα νοήματα και τους συμβολισμούς που συνόδευσαν τη δημιουργία των κρατών-εθνών, προσδίδοντας έτσι στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα το κύρος της νομιμοποιητικής του λειτουργίας⁶.

ΟΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Ωστόσο η θεσμική τομή που στεγάζεται κάτω από τον συνταγματικό τύπο δεν περιορίζεται μόνο στο συμβολικό επίπεδο αλλά συνεπάγεται και σημαντικές πολιτικές μεταβολές. Όσο προχωρά η διαδικασία της ενοποίησης που προϋποθέτει εμβάθυνση των θεσμών και όσο η διευρύνεται η ΕΕ με τη συμμετοχή νέων κρατών, τόσο εντείνεται ο προβληματισμός για τις υπάρχουσες δυσλειτουργίες και τα ελλείμματα (δημοκρατικό, δικαιοκρατικό) αλλά και για το θεσμικό μέλλον της ΕΕ⁷.

Είναι γεγονός ότι οι θεσμικές μεταβολές της ΕΕ είναι πολλές και σημαντικές (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Συνθήκες Μάαστριχτ, Άμστερνταμ, Νίκαιας) και οδήγησαν αναπόφευκτα σ' ένα συνονθύλευμα θεσμών δυσνόητο ακόμα και για τους ειδικούς. Αν αυτό συνδυαστεί με το πολύπλοκο των κοινοτικών μηχανισμών, τη σύγχυση εξουσιών και αρμοδιοτήτων, το αδιαφανές των διαδικασιών της κοινοτικής νομοθεσίας και τον γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό των Βρυξελλών, προκύπτει ένα αίσθημα αποξένωσης του ευρωπαίου πολίτη

από το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Διαμορφώθηκε σταδιακά ένας πυρήνας από πολιτικά και θεσμικά αιτήματα που καλείται η συνταγματική συνθήκη να ικανοποιήσει⁸.

Τα κύρια αιτήματα θα μπορούσαν να κωδικοποιηθούν ως εξής: α) Η μελλοντική συνταγματική συνθήκη πρέπει να αποτελέσει ένα σταθερό πλαίσιο αναφοράς απλοποιημένης μορφής που να διαχωρίζει τους κανόνες συνταγματικής περιωπής από τις δευτερεύουσες και εν πολλοίς τεχνικές και λεπτομερειακές ρυθμίσεις. β) Η απαίτηση για σαφήνεια στη νομική μορφή της ΕΕ και στην κατανομή των αρμοδιοτήτων στα όργανα θα προσδώσει συνοχή και αποτελεσματικότητα, θα συμβάλει στη διεθνή παρουσία και θα διευκολύνει τη διεύρυνση, δεδομένου ότι οι υποψήφιος χώρες θα γνωρίζουν τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν. γ) Η ευρωπαϊκή συνθήκη θα πρέπει να αποτυπώνει τις κοινές αξίες και τις παραδόσεις των κρατών μελών, (ειρήνη, δικαιοσύνη, δημοκρατία, δικαιώματα), ώστε να ανανεωθεί η λαϊκή εμπιστοσύνη στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. δ) Ένα εξελιγμένο σύστημα νομικών και πολιτικών εγγυήσεων και ένας σύγχρονος δικαιοδοτικός μηχανισμός είναι απαραίτητος προκειμένου να περιορισθεί κατά το μέτρο του δυνατού το υπάρχον δικαιοκρατικό και δημοκρατικό έλλειμμα.

ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΝΟΠΙΩΣΗΣ

Οι μέχρι σήμερα εργασίες της Συνέλευσης υπήρξαν παραγωγικές και το σχέδιο της συνταγματικής συνθήκης που δόθηκε στη δημοσιότητα⁹ προσπαθεί να δώσει απάντηση στα παραπάνω αιτήματα. Αν αποφύγουμε τις λεπτομέρειες των ρυθμίσεων, μπορούμε να καταλήξουμε σε δύο πρωτοβάθμιες ερμηνευτικές προτάσεις: Καταρχήν το ευρωπαϊκό Σύνταγμα ή η συνταγματική συνθήκη όπως και αν διαμορφωθεί μελλοντικά δεν θα οριοθετεί ούτε θα συμβολίζει την κυριαρχία μίας «κρατικής» εξουσίας αλλά θα θέτει τις βάσεις ενός ιδιαίτερου υπερεθνικού μορφώματος που είναι η ΕΕ. Το θεμέλιο και η πηγή νομιμοποίησης αυτής της εξουσίας θα είναι διπλό, θα απορρέει τόσο από τη βούληση των ευρωπαϊκών λαών, όσο και από την ισότιμη συναίνεση των κρα-

ΣΛΟΒΑΚΙΑ

Πρώην νεωκόρος συνέβαλε ενεργά στο χτίσιμο πιστού αντιγράφου του Παναγιού Τάφου της Ιερουσαλήμ. Lendak, 1992.

τών¹⁰. Αν το σημερινό δημοκρατικό έλλειμμα της Ένωσης είναι το τίμημα της διατήρησης της κυριαρχίας και του ελέγχου των εξελίξεων από την πλευρά των κρατών μελών και αν η πολιτική ολοκλήρωση αναζητά ένα μοντέλο με ομοσπονδιακά χαρακτηριστικά που να στηρίζεται στα υπερεθνικά όργανα της ΕΕ (Ευρωκοινοβούλιο, Επιτροπή, Δικαστήριο), τότε απαιτείται μια νέα ανανεωμένη θεωρία περί δημοκρατίας που να περιλαμβάνει τον κανόνα της διπλής νομιμοποίησης, λαών και κρατών.

ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΝΤΩΝ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

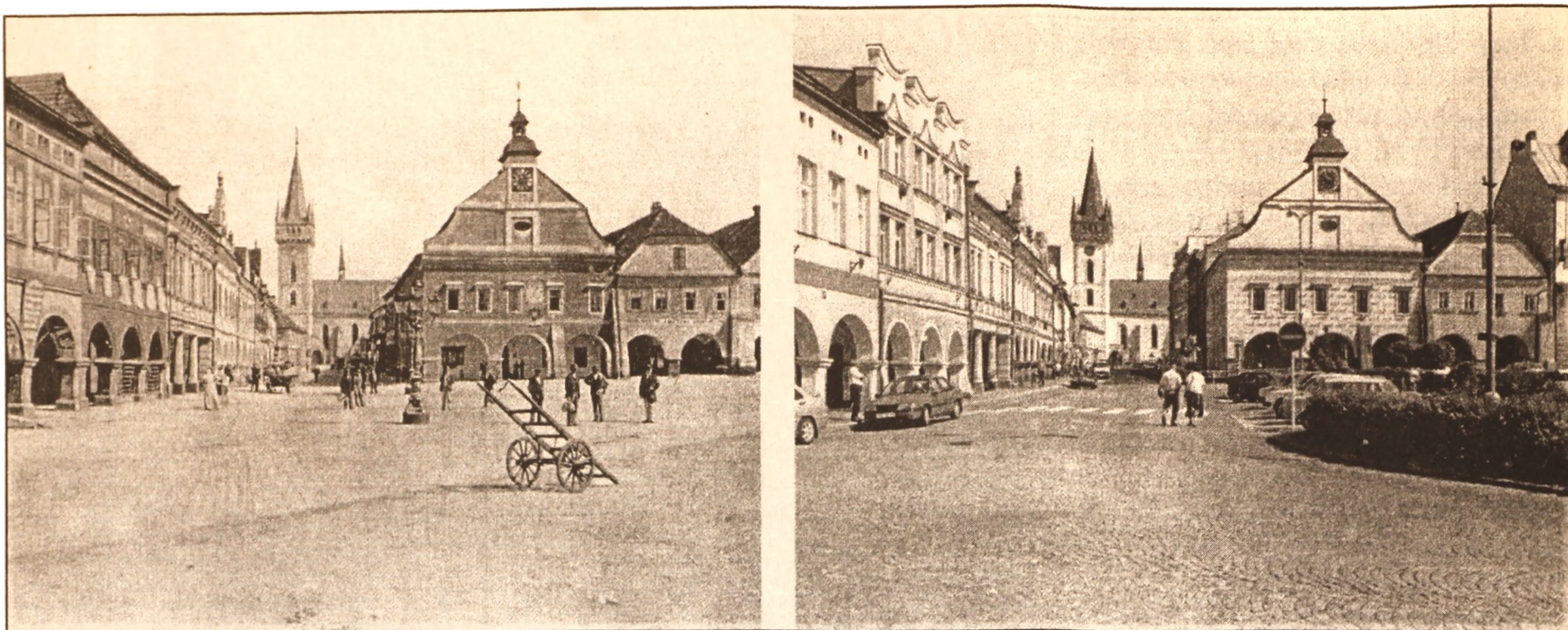
Τέλος οποιαδήποτε εμβάθυνση της ενοποιητικής διαδικασίας θα είναι ανεπαρκής αν δεν περιλαμβάνει ένα κατάλογο θεμελιωδών δικαιωμάτων. Προς αυτή την κατεύθυνση καθοριστική είναι η επιρροή του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ), το οποίο από μακρού αφενός εκλάμβανε το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο ως το Σύνταγμα της Κοινότητας και αφετέρου κατόρθωσε με τη νομολογία του να διαμορφώσει ήδη ένα κατάλογο κοινοτικών δικαιωμάτων σαφώς ευρύτερο από τις αποκλειστικά οικονομικές ελευθερίες¹¹. Ωστόσο η ένταξη στη συνταγματική συνθήκη του Χάρτη θεμε-

λιωδών δικαιωμάτων¹² θα έχει σημαντικές συνέπειες στην ίδια την ταυτότητα της ΕΕ, εφόσον συνοδευτεί με την ολοκλήρωση του δικαιοδοτικού συστήματος και την ενίσχυση των εξουσιών του ΔΕΚ με τη θέσπιση αυτοτελούς «συνταγματικής» προσφυγής για την προστασία τους. Ο ευρωπαίος πολίτης θα θωρακισθεί με εγγυήσεις, δίνοντας τη δυνατότητα στο ΔΕΚ να επωμισθεί έναν κυρίαρχο ενοποιητικό ρόλο, επηρεάζοντας παράλληλα και τις εθνικές νομολογίες, οι οποίες είναι προσηλωμένες στο ερμηνευτικό πρότυπο της ενότητας του Συντάγματος. Έτσι θα συμβάλει στη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου νομικού status του ευρωπαίου πολίτη¹³, ο οποίος θα μπορεί να επικαλείται τα κοινοτικά δικαιώματα και έναντι των εθνικών αρχών.

Επιπλέον θα αποτελέσει ένα πραγματικό έρεισμα για την περαιτέρω ενοποίηση, διότι τα κράτη και οι πολίτες θα αισθάνονται ότι εντάσσονται σε μια κοινότητα αξιών και αρχών και όχι σε μια απλή οικονομική ενότητα.

* * *

Ολοκληρώνοντας, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η αρτιότερη νομοτεχνικά συνταγματική συνθήκη δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις θεμελιώδεις πολιτικές και ψυχολογικές προϋποθέσεις

ΤΣΕΧΙΑ

Πράγα, Μεταμορφώσεις της πλατείας Ceska Kamenice, 1898-1998.

μιας οποιασδήποτε πολιτικής ενότητας. Η ύπαρξη ενός ευρωπαϊκού δημόσιου χώρου και ενός υπερεθνικού πολιτικού συστήματος συνιστούν απαραίτητα στοιχεία τόσο για τη συγκατοίκηση λαών και πολιτισμών όσο και για τη νομιμοποίηση της ενωσιακής εξουσίας. Η απουσία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συστήματος επικοινωνίας, κυρίως εξαιτίας της γλωσσικής ποικιλίας, έχει ως συνέπεια την αδυναμία διαμόρφωσης ενός ευρωπαϊκού δημόσιου πολιτικού λόγου¹⁴. Ενώ οι εθνικές ταυτότητες ανακαλούν μια ιστορική παράδοση όπου η εθνική γλώσσα, η πεποίθηση κοινής καταγωγής και οι μηχανισμοί της εκπαίδευσης εδραιώνουν τον ψυχολογικό δεσμό με το έθνος-κράτος, οι μηχανισμοί που θα σφυρηλατήσουν μια αντίστοιχη πίστη στην ΕΕ είναι ακόμα ασθενείς και η συγκρότηση μιας ευρωπαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας δεν φαίνεται να ριζώνει στην καθημερινή ζωή των Ευρωπαίων¹⁵. Το στοιχείο αυτό εμποδίζει τη συγκρότηση μιας αναπτυγμένης συλλογικής ταυτότητας. Απομένει λοιπόν να δούμε αν η ταυτότητα του ευρωπαίου πολίτη –και με τη βοήθεια της διαγραφόμενης συνταγματικής συνθήκης– θα μπορέσει να στηριχθεί σ' ένα συνταγματικό πατριωτισμό που θα είναι ταυτόχρονα νομικός, πολιτικός και ηθικός, που θα διαμορφώνεται μέσα σε προγράμματα και αξίες και που οφείλει να σφυρηλατήσει δε-

σμούς αλληλεγγύης μεταξύ των πολιτών ισχυρούς και μακρόβιους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για τον προβληματισμό γύρω από την έννοια του Συντάγματος στην ΕΕ βλ. Π.Γ. Μαντζούφα, «Το συνταγματικό ζήτημα στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης», *Επιστημονική Επετηρίδα Αρμενόπουλου*, 1998, σ. 151-180.
2. Για τη διαδικασία της Συνέλευσης βλ. τον τόμο Γ. Παπαδημητρίου-Γ. Καριψιάδη-Κ. Παπανικολάου, *Η Συνέλευση για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2002.
3. Βλ. Δ. Τσάτσου, *Επίμαχες έννοιες της Ευρωπαϊκής Ενωσιακής Τάξης*, εκδ. Α. Σάκουλα, Αθήνα 1997, σ. 31 επ.
4. Βλ. G. Herring, «Η εξέλιξη της ιδέας της Ευρώπης από ιστορική σκοπιά» και S. Wolf, «Υπάρχει ενότητα στην ευρωπαϊκή ιστορία και ταυτότητα;», περ. *Σύγχρονα Θέματα*, 1994, σ. 30 επ. και 41 επ. αντίστοιχα.
5. Για τον σύγχρονο προβληματισμό περί ομοσπονδίας βλ. Μ.Ι. Τσινιτσιζέλη, *Quo vadis Europa?*, 2001, σ. 159 επ.
6. Βλ. Δ. Τσάτσου, *Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία*, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 2001, σ. 145 επ.
7. Για τον γενικότερο προβληματισμό βλ. Κ. Στεφάνου, *Η θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 1996.
8. Βλ. σχετικά τα πρακτικά της ημερίδας

προβληματισμού που διοργάνωσε το ΚΕΜΕ στον τόμο *Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, ρόλος, σημασία, περιεχόμενο*, εκδ. Α. Σάκουλας, Αθήνα 2002.

9. Το σύνολο των σχετικών κειμένων υπάρχει στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: www.european.convention.int
10. Βλ. Δ. Τσάτσου, *Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία*, ό.π., σ. 23 επ.
11. Βλ. Π.Ν. Στάγκου, «Προς ένα Ευρωπαϊκό Σύνταγμα: κράτος δικαίου, θεμελιώδη δικαιώματα, ιδιότητα του "πολίτη της Ένωσης"», στον τόμο *Εισαγωγή στις ευρωπαϊκές σπουδές*, τόμος Α', (Κ. Στεφάνου-Α. Φατούρος-Θ. Χριστοδουλίδης επιμ.) εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2001, σ. 403 επ.
12. Βλ. Γ. Παπαδημητρίου, *Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων, σταθμός στην θεσμική ωρίμανση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2001.
13. Βλ. τον τόμο *Τα δικαιώματα του πολίτη στην Κοινοτική Έννομη Τάξη*, (εισ.-επιμ. Κ. Στεφάνου), εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1993.
14. Το στοιχείο αυτό επισημαίνει ο D. Grimm, «Does Europe need a Constitution?», *European Law Journal*, vol. 1, 1995, σ. 296.
15. Για τη σχέση μεταξύ εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας βλ. Π. Θεοδωρίδη-Π.Γ. Μαντζούφα, *Έθνος και Ευρωπαϊκή Ιθαγένεια: Οι μεταμορφώσεις της ιδιότητας του πολίτη*, 1998, σ. 271 επ.

Η ευρωπαϊκή προοπτική αιεφόρου ανάπτυξης των νησιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

του Γιώργου Κρεμλή

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ τροποποίησε τη διατύπωση του πρώην άρθρου 130 Α παρ. 2 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (στο εξής ΣυνθΕΚ) προσθέτοντας στην απαρίθμηση των περιοχών που χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας και τις νήσους, ρύθμιση στην οποία η Συνθήκη της Νίκαιας δεν επέφερε καμία τροποποίηση.

Το νέο άρθρο 158 παρ. 2 ΣυνθΕΚ προβλέπει τα εξής:

«Η Κοινότητα αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στην μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών» (δική μας υπογράμμιση). [Το αγγλικό κείμενο χρησιμοποιεί την έκφραση *least favoured regions or islands*, ενώ το γαλλικό διαφέρει ουσιωδώς: *régions ou îles les moins favorisées*].

Η διατύπωση, έστω και ενδεικτική, χρησιμοποιεί ως προς το δεύτερο σκέλος της τον επιθετικό προσδιορισμό «μειονεκτικός», που δεν είναι σαφές αν παραπέμπει και στις νήσους, έναντι των οποίων αναλαμβάνεται η δέσμευση να μειωθεί η καθυστέρησή τους. Αν δηλαδή η διάταξη προϋποθέτει για την εφαρμογή της τα νησιά να είναι επιπλέον μειονεκτικά ή αρκείται στον νησιωτικό τους χαρακτήρα. Το γράμμα της διάταξης στη γαλλική κυρίως διατύπωση φαίνεται να καλύπτει μόνο τα μειονεκτικά νησιά, ενώ το ελληνικό, αγγλικό, ιταλικό, σουηδικό και γερμανικό κείμενο φαίνεται να καλύπτουν τα νησιά στο σύνολό τους. Σχετικά κατατέθηκαν οι γραπτές ερωτήσεις P-2579/99, E-2598/99, P-0574/00 και η προ-

φορική H-0987/00, στις οποίες όμως η Επιτροπή έδωσε απάντηση σιβυλλική. Το ερώτημα είναι κρίσιμο υπό την έννοια ότι αν όλα τα νησιά καλύπτονται από τη γενική αυτή πολιτική δέσμευση, μπορεί να ζητηθεί η λήψη μέτρων ανάπτυξής τους. Αν όχι, ως προς τα άλλα νησιά, τα μη μειονεκτικά, ισχύει η γενικού χαρακτήρα δέσμευση «μείωσης των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες περιλαμβάνονται τόσο οι ηπειρωτικές όσο και οι νησιωτικές περιοχές και στην οποία οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις της Κοινότητας κατατείνουν. Το θέμα συζητήθηκε εκτενώς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη συνεδρίαση της 24 Οκτωβρίου 2000 όπου ο αρμόδιος Επίτροπος κ. Barnier παρατήρησε ότι ο νησιωτικός χαρακτήρας δεν αποτελεί αφεαντού κριτήριο επιλεξιμότητας και άφησε να εννοηθεί ότι η διατύπωση καλύπτει μόνο τα μειονεκτικά νησιά, πράγμα που επιβεβαίωσε ο Γάλλος Υπουργός κ. Moscovici ως εκπρόσωπος της Προεδρίας.

Η αρχή της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, όπως εκφράζεται ειδικότερα στο άρθρο 158 παρ. 2 ΣυνθΕΚ για τις «μειονεκτικές» περιοχές, νησιωτικές και μη, δεν αποτελεί νομικά καταναγκαστική αρχή, υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη ή οι περιοχές τους δεν μπορούν να στραφούν κατά της Επιτροπής ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και να ζητήσουν τη δεσμευτική εφαρμογή της. Αποτελεί διακήρυξη πολιτική και δέσμευση έναντι

των κρατών μελών, που υλοποιείται κυρίως μέσω της Διαρθρωτικής Πολιτικής της ΕΚ και συγκεκριμένα των Διαρθρωτικών Ταμείων της στο πλαίσιο των εκάστοτε Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ). Στο ειδικότερο αυτό πλαίσιο κανόνων που θέτουν οι κανονισμοί που διέπουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία και τις παρεμβάσεις τους δημιουργούνται εκατέρωθεν αγωγήματα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Εξάλλου στις δηλώσεις που υιοθέτησε η Διακυβερνητική Διάσκεψη του Άμστερνταμ συμπεριλαμβάνεται και η Δήλωση αριθ. 30 «για τις νησιωτικές περιοχές»: «Η Διάσκεψη αναγνωρίζει ότι οι νησιωτικές περιοχές αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα οφειλόμενα στον νησιωτικό τους χαρακτήρα, τα οποία, επειδή είναι μόνιμα, εμποδίζουν την οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη.

Η Διάσκεψη αναγνωρίζει αντιστοίχως [κακή απόδοση του αγγλικού όρου *accordingly*: κατά λογική ακολουθία] ότι η κοινοτική νομοθεσία πρέπει να λάβει υπόψη τα προβλήματα αυτά και ότι, εφόσον υπάρχει ανάγκη [where justified], μπορούν να λαμβάνονται ειδικά μέτρα υπέρ των περιοχών αυτών και για την καλύτερη ένταξή τους στην εσωτερική αγορά με δίκαιους όρους [on fair conditions]».

Η διατύπωση της δεύτερης παραγράφου της Δηλώσεως είναι ως προς το δεύτερο σκέλος της ελλειπτική. Αναφέρεται προφανώς στις νησιωτικές περιοχές που αποτελούν μέρος της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, κατά την έννοια του άρθρου 14 ΣυνθΕΚ (ως προς τις οποίες δηλαδή δεν προβλέπεται ειδικό δασμολογικό ή άλλο καθεστώς παρέκκλισης). Ως προς τις νησιωτικές αυτές περιοχές, τα «εσωτερικά σύνορα» (πρβλ. άρθρ. 14 παρ. 2 ΣΕΚ) δεν καταργούνται στην πράξη, λόγω της γεωγραφικής τους απομόνωσης

Ο Γιώργος Κρεμλής είναι Προϊστάμενος της Νομικής Υπηρεσίας της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι απόψεις που εκφράζονται στο άρθρο είναι προσωπικές.

από τον ενιαίο κορμό της εσωτερικής αγοράς, που δεν τους επιτρέπει να επωφεληθούν από τις οικονομίες κλίμακας που συνεπάγεται η εγκαθίδρυση και λειτουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Στην άρση αυτού του μειονεκτήματος προφανώς αποβλέπει η Δήλωση προβλέποντας ότι «*μπορούν να λαμβάνονται ειδικά μέτρα υπέρ των περιοχών αυτών για την καλύτερη ένταξή τους στην εσωτερική αγορά με δίκαιους όρους*». Σκοπός των μέτρων αυτών είναι να δημιουργήσουν μόνιμες και σταθερές «γέφυρες» σύνδεσης και επικοινωνίας μεταξύ των νησιωτικών περιοχών και του κύριου κορμού της εσωτερικής αγοράς καθώς και των νησιωτικών περιοχών μεταξύ τους, αλλά και να επιτρέψουν μια αυτόνομη και αειφόρο ανάπτυξη –στην τρισδιάστατη έκφρασή της, περιβαλλοντική, αναπτυξιακή, κοινωνική– στις περιοχές αυτές περιορίζοντας την εξάρτηση και «κηδεμονία» τους από τις ηπειρωτικές περιοχές.

Η έννοια «δίκαιοι όροι» δεν έχει αυστηρώς νομικό περιεχόμενο και σε κάθε περίπτωση πάσχει από σαφήνεια. Αποτελεί προφανώς διπλωματική ορολογία συμβιβασμού, που αφενός μπορεί να υπονοεί ότι μονομερείς παρεμβάσεις υπέρ των νησιωτικών περιοχών πρέπει να γίνονται στο πλαίσιο των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης στρεβλώσεων του ανταγωνισμού εκατέρωθεν, δηλαδή σε σχέση με τις ηπειρωτικές περιοχές αλλά και στις μεταξύ των νησιωτικών περιοχών σχέσεις, και αφετέρου ότι τα θετικά μέτρα (positive actions) που λαμβάνονται υπέρ των περιοχών αυτών για την καλύτερη ένταξή τους στην εσωτερική αγορά, επειδή προφανώς η ένταξη αυτή δεν συνεπάγεται μόνο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις, πρέπει να είναι δίκαια. Τίθεται δηλαδή με τον όρο αυτόν ένα ποιοτικό κριτήριο υπέρ των νησιωτικών περιοχών, ώστε τα συμπληρωματικά μέτρα να οδηγούν σε περαιτέρω ενσωμάτωσή τους στην εσωτερική αγορά με ευνοϊκούς, δίκαιους γι' αυτές όρους.

Η Δήλωση αυτή, όπως και οι άλλες δηλώσεις της Διάσκεψης (συνολικά 51), δεν είναι νομικά δεσμευτική. Αποτελεί πολιτική δέσμευση της Ένωσης που απευθύνεται στα κοινοτικά όργανα, τόσο στο στάδιο της θεσπίσεως νέας κοι-

νοτικής νομοθεσίας όσο και της εφαρμογής της υπάρχουσας, καλώντας τα να λάβουν υπόψη τους τα προβλήματα των νησιωτικών περιοχών και να προβλέψουν ειδικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπισή τους.

Πάντως από τον συνδυασμό του προαναφερθέντος άρθρου 158, παρ. 2 ΣυνθΕΚ και της προαναφερθείσας Δηλώσεως προκύπτει σαφώς η πολιτική βούληση και δέσμευση της Κοινότητας να ασχοληθεί ενεργά με τα διαρθρωτικά προβλήματα των νήσων και νησιωτικών περιοχών, χρησιμοποιώντας για την αντιμετώπισή τους όχι μόνο το ισχύον κοινοτικό κεκτημένο (λ.χ. Διαρθρωτικά Ταμεία, κοινοτικές πρωτοβουλίες) αλλά και νέα μέσα ή δράσεις, μέσω νέων κοινοτικών κανόνων ή τροποποιήσεως υπαρχόντων. Ένα πρώτο βήμα προόδου προς αυτή την κατεύθυνση έγινε πρόσφατα με το ψήφισμα του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 2002 «*σχετικά με ειδικές ενισχύσεις στον τομέα της πολιτικής προστασίας σε εξόχως απόκεντρες και απομονωμένες περιοχές, σε νησιωτικές και δυσπρόσιτες περιοχές καθώς και σε αραιοκατοικημένες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης*» (ΕΕ C 24, 31.01.03, σελ. 10). Το Ψήφισμα αυτό απευθύνεται σε ευρύτερη κατηγορία περιοχών από αυτήν στην οποία αναφέρονται η παράγραφος 2 του άρθρου 158 και η παράγραφος 2 του άρθρου 299 ΣυνθΕΚ (αιτιολογική σκέψη 4), και μνημονεύει την απόφαση 1999/847/ΕΚ του Συμβουλίου και την απόφαση 2001/792/ΕΚ Ευρατόμ του Συμβουλίου όπου γίνεται επίσης λόγος για την ιδιαιτερότητα των χαρακτηριστικών αυτών των περιοχών (αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2). Το Ψήφισμα αναγνωρίζει, παρά την κατά κύριο λόγο ένταξη της πολιτικής προστασίας στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, την ανάγκη να καταβληθούν προσπάθειες σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι πολίτες [της Ένωσης] που διαμένουν στις εξόχως απόκεντρες, απομονωμένες, νησιωτικές... περιοχές, ή που τις επισκέπτονται, απολαμβάνουν επιπέδο ασφαλείας ανάλογο προς το υφιστάμενο σε άλλες περιοχές της Ένωσης. Γίνεται αναφορά στην αναγκαιότητα εφαρμογής ολοκληρωμένων στρατηγικών και δράσεων, ώστε η κάθε περιοχή να απο-

κτήσει κατάλληλο χωροταξικό σχεδιασμό και μηχανισμούς έγκαιρης προειδοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκεκριμένα εκάστοτε χαρακτηριστικά της, αναγνωρίζεται η θεμελιώδης σημασία των επικοινωνιών και η σπουδαιότητα ύπαρξης ειδικευμένων ομάδων παρέμβασης, ενώ λαμβάνεται υπόψη και η ειδική σημασία του τουριστικού τομέα στην οικονομία ορισμένων από τις περιοχές αυτές (διενέργεια εκστρατειών ενημέρωσης σχετικά με τα μέτρα αυτοπροστασίας για τους επισκέπτες), χαρακτηριστικά παραδείγματα των οποίων αποτελούν τα νησιά μας. Με το Ψήφισμα το Συμβούλιο καλεί τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν καλύτερα τη χρήση υφιστάμενων κοινοτικών προγραμμάτων (ιδίως του Interreg III), καθώς επίσης να υποβάλουν, κατά το δυνατόν, εκθέσεις προς την Επιτροπή σχετικά με τη συνέχεια που θα δοθεί στο Ψήφισμα, ενώ η Επιτροπή με τη σειρά της καλείται να υποβάλει εκθέσεις για το πρόγραμμα δράσης και το μηχανισμό στον τομέα της πολιτικής προστασίας.

Βεβαίως, αν και το Ψήφισμα αποτελεί δείγμα της πολιτικής βούλησης και δέσμευσης της Κοινότητας να ασχοληθεί ενεργά με τα προβλήματα των νήσων και νησιωτικών περιοχών με μέσα και δράσεις πέρα από το ισχύον κοινοτικό κεκτημένο, δεν παύει να αποτελεί μέτρο που αφορά μόνο στον τομέα της πολιτικής προστασίας. Ωστόσο η ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών προϋποθέτει μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική πολύ πιο εκτεταμένη και ουσιαστική. Στη Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης, η οποία προχωρεί σύντομα στην επεξεργασία των προτάσεών της που θα τροφοδοτήσουν τη νέα Διακυβερνητική Διάσκεψη, δεν έχει ακουστεί η φωνή των νησιωτικών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως αυτών για τις οποίες δεν έχουν θεσπιστεί ευνοϊκά καθεστώτα, όπως δυστυχώς είναι η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου. Η Συνέλευση και η νέα Διακυβερνητική θα είναι ίσως οι τελευταίες ευκαιρίες για τη θέσπιση ειδικού ευνοϊκού καθεστώτος υπέρ των νησιωτικών περιοχών, καθώς η Διακυβερνητική (που θα συγκληθεί μέσα στο 2004) θα τροποποιήσει και πάλι τις Συνθήκες και θα διαμορφώσει τη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική της Ευ-

ρώπης των εικοσιπέντε κρατών μελών.

Η νέα διεύρυνση εντάσσει στην ευρωπαϊκή οικογένεια χώρες κυρίως ηπειρωτικές (με εξαίρεση την Κύπρο και τη Μάλτα που αποτελούν κράτη-νησιά), χωρίς νησιωτικούς χώρους, που άρα θα είναι εκ προοιμίου αδιάφορες στα θέματα που αφορούν στις νησιωτικές περιοχές.

Η Ελλάδα ανέλαβε για τέταρτη φορά την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πρώτο εξάμηνο του 2003 και οφείλει να αξιοποιήσει την ευκαιρία αυτή κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Σε ένα πρώτο στάδιο πρέπει να ενσωματωθεί ρητή αναφορά στα συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης τον Ιούνιο του 2003 (σχετική μνεία έγινε και στα Συμπεράσματα της Προεδρίας στη Νίκαια με διατύπωση αντίστοιχη αυτής της Δήλωσης αριθ. 30), που θα επισημαίνει την ανάγκη πρόβλεψης ειδικών ρυθμίσεων στη νέα Συνθήκη και επεξεργασίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών, ενώ το θέμα θα πρέπει να τεθεί και στο πλαίσιο της Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης. Στόχος των ενεργειών αυτών θα πρέπει να είναι η ενσωμάτωση ειδικής διάταξης δεσμευτικού χαρακτήρα στη νέα Συνθήκη για τις νησιωτικές περιοχές, που θα επιτρέπει παρεκκλίσεις από ορισμένους κοινοτικούς κανόνες και θα λειτουργεί και ως νομική βάση για τη λήψη ευνοϊκών μέτρων χρηματοδοτικού ή άλλου χαρακτήρα. Παράλληλα θα πρέπει να στοχεύει στη δημιουργία ειδικού Ταμείου για τις νησιωτικές περιοχές, κατά το πρότυπο του Ταμείου Συνοχής που χρηματοδοτεί υποδομές στο περιβάλλον και στις μεταφορές. Πέρα όμως από τη θεσμική κατοχύρωση των νησιωτικών περιοχών από την ίδια τη Συνθήκη, θα πρέπει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να ζητήσει από την Επιτροπή να επεξεργασθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα για τις νησιωτικές περιοχές, που θα προβλέπει δέσμη μέτρων, ώστε όταν εγκριθούν οι κανονισμοί των Διαρθρωτικών Ταμείων του 4ου ΚΠΣ, να υπάρξουν ειδικές ρυθμίσεις για τις νησιωτικές περιοχές, ανεξάρτητα από το βαθμό ανάπτυξης των επί μέρους νησιών τους.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

László Mészáros: Γητευτής που προετοιμάζει Gulyas.

Πέρα από την τροποποίηση του άρθρου 158 ΣΕΚ ώστε να επιτρέπει τη λήψη ειδικών μέτρων υπέρ των νησιωτικών περιοχών, θα μπορούσε να εξετασθεί η δυνατότητα –έστω και καθυστερημένα– να προβλεφθεί για ορισμένα νησιά του Αιγαίου καθεστώς αντίστοιχο αυτού που προβλέπεται στην ΣΕΚ (άρθρο 299) για τις Αζόρες, τη Μαδέρα και

τις Κανάριες Νήσους.

Οι δράσεις και τα μέτρα στα οποία αναφέρθηκαν αποτελούν τον μέγιστο διαπραγματευτικό στόχο, που υπό την παρούσα ευρωπαϊκή συγκυρία είναι ίσως δύσκολο να επιτευχθεί. Οπωσδήποτε η διεκδίκηση έστω και ορισμένων από αυτά, θα είναι επιτυχία σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση πραγμάτων.

Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση:

Ιστορική Αναδρομή - Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές

Του Σταύρου Κυρανάκη

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι μετά τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Μάαστριχ 1992) το ενδιαφέρον της Κοινότητας για τα εκπαιδευτικά έχει ενταθεί. Επιπλέον, ο «στρατηγικός στόχος» που έθεσε το Συμβούλιο Κορυφής στη Λισαβόνα το 2000, να καταστεί η Ένωση η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία του κόσμου βασισμένη στη γνώση, προσέδωσε στην εκπαίδευση μείζονα σημασία για το μέλλον της Ευρώπης.

Θεσμικά τα κράτη μέλη έχουν την αποκλειστική αρμοδιότητα για τη μορφή και τη λειτουργία του εκπαιδευτικού τους συστήματος καθώς και για το περιεχόμενο του διδακτικού υλικού (επιλογή και κατάρτιση των αναλυτικών προγραμμάτων). Η Ένωση δεν διαθέτει καμία εξουσία εναρμονισμού της εκπαιδευτικής πολιτικής των κρατών μελών. Οι εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες της νομιμοποιούνται από την αρχή της «επικουρικότητας» και περιορίζονται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η συμμετοχή της βοηθά στην αποτελεσματικότερη επίτευξη σαφώς καθορισμένων στόχων. Η πρωτοκαθεδρία του εθνικού φορέα στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής παραμένει ακλόνητη και τονίζεται στα περισσότερα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά κείμενα. Η κοινοτική εκπαιδευτική πολιτική συνίσταται στην έκδοση κοινών νομικών πράξεων (συστάσεις, ανακοινώσεις, έγγραφα εργασίας, πρότυπα σχέδια) που ενισχύουν τη συνεργασία των κρατών μελών και δεν στοχεύουν τόσο σε κοινές εκπαιδευτικές δομές όσο σε

κοινούς εκπαιδευτικούς στόχους. Η βασική υλοποίησή της γίνεται μέσα από τα κοινοτικά εκπαιδευτικά προγράμματα που αποτελούν κύριο μέσο δράσης και επιστέγασμα της συγκεκριμένης πολιτικής.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ η Κοινότητα αναλαμβάνει δράση σε θέματα γενικής παιδείας (άρθρο 149) και επαγγελματικής εκπαίδευσης (άρθρο 150). Οι αποφάσεις λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία από το Συμβούλιο, κάτω από τη διαδικασία της συναπόφασης με το Κοινοβούλιο (άρθρο 251), πράγμα που σημαίνει ότι κανένα κείμενο ή πρόγραμμα δεν μπορεί να εγκριθεί χωρίς τη συμφωνία των δυο αυτών θεσμικών οργάνων. Ως στόχοι της γενικής παιδείας ορίζονται η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης και της κινητικότητας φοιτητών και εκπαιδευτικών, όπως επίσης η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ κρατών και μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της ανταλλαγής νέων. Αντίστοιχα στο επίπεδο της επαγγελματικής εκπαίδευσης η συνθήκη ορίζει ως στόχους την ανάπτυξη, προσαρμογή και βελτίωση της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, την ενίσχυση της κινητικότητας και τη μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων, επιχειρήσεων αλλά και μεταξύ κρατών για κοινά προβλήματα των συστημάτων κατάρτισης (Ευρωπαϊκή Ένωση, 1997).

Οι ανωτέρω στόχοι υλοποιούνται κυρίως μέσω των εκπαιδευτικών κοινοτικών προγραμμάτων. Το πρόγραμμα «Σωκράτης» εστιάζει αποκλειστικά στο χώρο της γενικής παιδείας. Εγκαινιάστηκε το 1995 και είχε πολλαπλούς στόχους: ενθάρρυνση της δια βίου εκ-

παίδευσης και της κινητικότητας, εκμάθηση ξένων γλωσσών, συνεργασία των εκπαιδευτικών φορέων και προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης. Η πρώτη φάση του διήρκεσε μέχρι και το 1999 με τελικό προϋπολογισμό 933 εκατομμύρια ευρώ, ενώ από το 2000 βρισκόμαστε στη δεύτερη φάση («Σωκράτης II») με χρονικό ορίζοντα μέχρι το 2006 και χρηματοδότηση 1.850 εκατομμύρια ευρώ. Ιδιαίτερη έμφαση σ' αυτή τη φάση δίδεται στη δια βίου εκπαίδευση, στην ενθάρρυνση της χρήσης των νέων τεχνολογιών και στην προώθηση των ίσων ευκαιριών. Μέσα στο πρόγραμμα ενσωματώνονται επιμέρους δράσεις με κορυφαία τη διεθνική συνεργασία πανεπιστημίων και την κινητικότητα των φοιτητών και διδασκόντων («Erasmus»). Το «Σωκράτης II» περιλαμβάνει ακόμα προγράμματα για τη σχολική εκπαίδευση («Comenius»), για την εκπαίδευση ενηλίκων και τη δια βίου μάθηση («Grundtvig»), για την εκμάθηση και τη διδασκία των ξένων γλωσσών («Lingua») και για την επέκταση της ανοιχτής και εξ αποστάσεως μάθησης και τη σύνδεση τεχνολογίας και εκπαίδευσης («Minerva»). Το συγκεκριμένο πρόγραμμα δίνει μεγάλη έμφαση στη συνεργασία των εθνικών φορέων με την Κοινότητα και είναι σε μεγάλο ποσοστό αποκεντρωμένο. Ενδεικτικό του μεγέθους του είναι το γεγονός ότι με στοιχεία για το ακαδημαϊκό έτος 2001/2002 περισσότερα από 1.800 πανεπιστήμια και 10.000 σχολεία συμμετείχαν στις διάφορες δραστηριότητές του, ενώ οι σπουδαστές που έχουν συμμετάσχει μόνο στο «Erasmus» είναι περισσότεροι από ένα εκατομμύριο. Η εκπαιδευτική δράση της Κοινότητας συμπληρώνεται με το πρόγραμμα «Leonardo Da Vinci» που αφορά απο-

Ο Σταύρος Κυρανάκης έχει Master στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης.

κλειστικά στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Κεντρικοί του στόχοι είναι η προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης, η προβολή της επαγγελματικής εκπαίδευσης ως εναλλακτικής και ισότιμης της γενικής και η σύνδεση ιδρυμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιχειρήσεων. Στην πρώτη του φάση υποστήριξε πάνω από 3.000 σχέδια που αφορούσαν σχεδόν 60.000 εταίρους και ενθάρρυνε την κινητικότητα περίπου 130.000 ατόμων, με συνολική επένδυση 730 εκατομμύρια ευρώ. Η επιτυχία του οδήγησε στην έγκριση της δεύτερης φάσης του προγράμματος (2000-2006) με προϋπολογισμό 1.150 εκατομμύρια ευρώ. Ο βασικός στόχος που τέθηκε είναι η αύξηση της ικανότητας επαγγελματικής ένταξης μέσω της βελτίωσης της ποιότητας της διαρκούς επαγγελματικής κατάρτισης και της δια βίου απόκτησης ικανοτήτων.

Αν εξετάσουμε ιστορικά την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική θα δούμε ότι έχει ως κύριο τομέα άσκησης της την μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση (τεχνική-επαγγελματική και τριτοβάθμια). Αυτή η έμφαση ίσως θα μπορούσε να εξηγηθεί από την κυρίως οικονομικού χαρακτήρα πολιτική της πρώην Ε.Ο.Κ. και την άμεση σύνδεση των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών βαθμίδων με την οικονομία. Στον θεμέλιο λίθο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη «Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας» (Ρώμη 1957), αναφέρεται ρητά η θέσπιση γενικών αρχών μόνο «για την εφαρμογή κοινής πολιτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης» (Ευρωπαϊκή Ένωση, 1982: 315). Αντίθετα οι αναφορές σε θέματα γενικής παιδείας είναι ελάχιστες, πράγμα που αποδεικνύει την πρόθεση να μείνει αυτός ο τομέας στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών. Η συγκεκριμένη πολιτική θα είναι κυρίαρχη για μια μεγάλη χρονική περίοδο – χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 1970 οι διατάξεις σχετικά με την εκπαίδευση είναι ελάχιστες.

Με την πάροδο του χρόνου η Κοινότητα εκδηλώνει με σαφήνεια την πρόθεσή της να προχωρήσει σε μια ευρύτερη ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και μια

ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

Giedrius Baranauskas: Όταν ο καλύτερος φίλος του ανθρώπου αρχίζει να κουράζεται.

στενότερη ένωση των λαών των κρατών μελών σε πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο. Το πρώτο μεγάλο βήμα γίνεται με την υπογραφή της «Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης» το 1986. Εδώ για πρώτη φορά η εκπαίδευση αναγνωρίζεται ως προωθητικός παράγοντας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενο-

ποίησης. Αρχίζει λοιπόν να προωθείται μια στενότερη διακρατική συνεργασία και παρατηρείται αύξηση του κοινοτικού ενδιαφέροντος για τη σχολική εκπαίδευση, κάτω κυρίως από το δόγμα της «ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης». Η «τομή» θα έρθει με τη συνθήκη του Μάαστριχ (Ευρωπαϊκή

Ένωση, 1992) όπου διαμορφώνεται για πρώτη φορά ένα ισχυρό πλαίσιο παρέμβασης σε ζητήματα γενικής παιδείας και καθορίζεται ο τρόπος λήψης αποφάσεων. Έτσι λοιπόν η «πρόθεση» της συνθήκης Ε.Ο.Κ. για μια απλή συνεργασία περιορισμένη μόνο σε επίπεδο επαγγελματικής εκπαίδευσης, μετατρέπεται σε «βούληση» για ουσιαστική παρέμβαση σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Όπως προαναφέρθηκε, ισχυρότατη «ώθηση» στην κοινοτική εκπαιδευτική πολιτική έδωσε ο νέος στρατηγικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που τοποθετεί σε κεντρικό ρόλο μια εκπαίδευση που θα οδηγεί στην Κοινωνία της Γνώσης. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια δύο κύριες κατευθύνσεις της εν λόγω πολιτικής: αφενός η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και αφετέρου η διασφάλιση της ποιότητας και η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου το γεγονός ότι και στο «Πρόγραμμα της Ελληνικής Προεδρίας για Θέματα Παιδείας» δίδεται προτεραιότητα στα δύο αυτά σημεία.

Η σύνδεση νέων τεχνολογιών - εκπαίδευσης, «ηλεκτρονικός διαφωτισμός» σύμφωνα με την Ελληνική Προεδρία, είναι κορυφαία προτεραιότητα για την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική. Η Κοινότητα, αναγνωρίζοντας τον μειζονα ρόλο της εκπαίδευσης, αναλαμβάνει κατάλληλες πολιτικές για να εκμεταλλευθεί πλήρως τις δυνατότητες που ανοίγονται στην νέα οικονομία και στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Υπάρχουν πολλές πρωτοβουλίες και δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση με κύριο εκφραστή το σχέδιο δράσης «e-Learning» για την ηλεκτρονική μάθηση. Το σχέδιο εντάσσεται στο ευρύτερο πρόγραμμα για την Ηλεκτρονική Ευρώπη («e-Europe») και προωθεί τη σύνδεση του εκπαιδευτικού χώρου με τις νέες τεχνολογίες, την ψηφιακή εποχή και το διαδίκτυο, με κινητήριο μοχλό τη δια βίου εκπαίδευση. Καλύπτει την περίοδο 2001-2004 και συνίσταται σε τέσσερα στοιχεία: εξοπλισμό των σχολείων με Η/Υ, εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τις ψηφιακές τεχνολογίες, ανάπτυξη ευρωπαϊκού εκπαιδευ-

τικού λογισμικού και επιτάχυνση της «δικτύωσης» σχολείων και διδασκάλων.

Αντίστοιχα, στο θέμα της διασφάλισης της ποιότητας και της αξιολόγησης της σχολικής και κυρίως της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης γίνονται προσπάθειες για να αναδιαρθρωθούν τα συστήματα εκπαίδευσης κάτω από ένα κοινό πλαίσιο (βλ. και Διακήρυξη της Μπολόνια το 2000). Μέσα σ' αυτό το κλίμα δημιουργούνται ενιαία πρότυπα εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης και προωθείται η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών κυρίως μέσω της ανταλλαγής «βέλτιστων εκπαιδευτικών πρακτικών» (best practices). Παράλληλα γίνονται προσπάθειες για να υπάρξουν κοινές συμφωνίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στο περιεχόμενο των προγραμμάτων, στον τρόπο βαθμολόγησης μαθημάτων και πτυχίων, στο θέμα της αναγνώρισης, ακόμα και στην εκπαίδευση και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες ανοίγουν το δρόμο για τη δημιουργία ενός κοινού «ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού χώρου». Προς αυτή την κατεύθυνση ζητήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να καθορισθούν οι μελλοντικοί συγκεκριμένοι στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων και των συστημάτων κατάρτισης για τα προσεχή δέκα χρόνια. Η αντίστοιχη έκθεση εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2001 και το πρόγραμμα εργασίας τον Φεβρουάριο του 2002. Οι στόχοι της δράσης θα επιτευχθούν με τη νέα μέθοδο του «ανοικτού συντονισμού» (βλ. διαδικασία Λουξεμβούργου) που συνίσταται σε μία συντονισμένη στρατηγική με την οποία τα κράτη μέλη θέτουν κοινούς στόχους και μέσα. Ως βασικός στόχος ορίστηκε η βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης αλλά και το «άνοιγμά» τους σε όλους τους πολίτες και κυρίως τους νέους με σκοπό να επιτευχθεί μεγαλύτερη πρόσβαση. Το χρονοδιάγραμμα προβλέπει αξιολόγηση των αποτελεσμάτων στα μέσα του 2003, καινούργια πρόταση που θα υποβληθεί στην εαρινή σύνοδο κορυφής το 2004 και τελική έκθεση το 2010 οπότε και ελπίζεται να έχουν αναγνωριστούν τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήμα-

τα ως «ένα ποιοτικό σημείο αναφοράς παγκοσμίως». Οι παραπάνω ενέργειες για τη δημιουργία ενός μελλοντικού «ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού χώρου» εγείρουν σοβαρά ζητήματα όπως αυτά της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου αλλά και του ανταγωνισμού, για τα οποία γίνεται πολύς λόγος πρόσφατα.

Τέλος θα πρέπει να τονιστεί ότι η ώθηση που δίνεται στην πολιτική συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης προωθεί και τις εκπαιδευτικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις υπό ένταξη αλλά και με τις τρίτες χώρες. Εξάλλου από τον Μάρτιο του 2001 έχει ληφθεί η απόφαση να «ανοίξουν στον κόσμο» τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, με το σκεπτικό ότι η ευρωπαϊκή εκπαίδευση αποτελεί ένα διεθνές πλεονέκτημα. Έτσι λοιπόν το κοινοτικό πρόγραμμα «Tempus» αφορά στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, τη δυτική πλευρά των Βαλκανίων και τη Μογγολία και το πρόγραμμα «Alfa» (τριτοβάθμια εκπαίδευση) στη Λατινική Αμερική, ενώ για την ίδια εκπαιδευτική βαθμίδα υπάρχουν συμφωνίες με τις ΗΠΑ και τον Καναδά, οι οποίες ανανεώθηκαν το 2001 για μια πενταετία. Όσον αφορά στη διεύρυνση, οι υποψήφιες χώρες έχουν ήδη προσαρμόσει τις νομοθεσίες τους και έχουν ολοκληρώσει το «κοινοτικό κεκτημένο» στο κεφάλαιο που αναφέρεται στην εκπαίδευση. Παράλληλα ήδη συμμετέχουν στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, στη διαδικασία σύγκλισης προς έναν «ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό χώρο», αλλά και στο πρόγραμμα εργασίας για τους «μελλοντικούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης», υιοθετώντας κοινούς στόχους και δείκτες αξιολόγησης.

Το θέμα της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης είναι μεγάλο, με κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις. Η πολυπλοκότητα και η διαφορετικότητα στην οργάνωση και λειτουργία των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων καθιστά δύσκολη την υιοθέτηση κοινών αποφάσεων, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι είναι «διστακτικοί» όταν η Κοινότητα αναλαμβάνει έντονες πρωτοβουλίες. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι

προτεραιότητες στη σημερινή ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική είναι ο καθορισμός των δεικτών ποιότητας και αξιολόγησης, ο ορισμός των μελλοντικών στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και η εκμάθηση των νέων τεχνολογιών.

Όμως, πέρα από ορισμένα αναμφισβήτητα θετικά στοιχεία που προωθούν οι συγκεκριμένες πολιτικές, υπάρχουν ζητήματα που πρέπει να εξεταστούν πιο προσεκτικά για να δούμε σε ποιο δρόμο «πορεύεται» η παιδεία στην Ευρώπη. Οι φωνές για εμπορευματοποίηση και υποβάθμιση της εκπαίδευσης δεν είναι λίγες όπως για παράδειγμα οι πρόσφατες αντιδράσεις για την ένταξη των εκπαιδευτικών υπηρεσιών στη Γενική Συμφωνία για το Εμπόριο των Υπηρεσιών (GATS), ή για την απαξίωση των πτυχίων. Παράλληλα πρέπει να ληφθεί πρόνοια για θέματα κοινωνικής ανισότητας όπως ο ηλεκτρονικός αναλφαβητισμός (η αδυναμία δηλαδή πρόσβασης στην πληροφορία και κατ' επέκταση στην κοινωνία της πληροφορίας) και η συμμετοχή γόνων από χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα στα εκπαιδευτικά προγράμματα της Κοινότητας.

Θα μπορούσαμε ίσως να ισχυριστούμε ότι, παρά τις διακηρύξεις περί του αντιθέτου, στους κόλπους της Κοινότητας συνεχίζει να υπάρχει μια «τάση» που δίνει προτεραιότητα στην οικονομική ολοκλήρωση και θέτει τις προσπάθειες για μια ευρύτερη πολιτικο-πολιτιστική ένωση σε δεύτερη μοίρα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να προωθείται διαρκώς η κοινωνικο-οικονομική διάσταση της εκπαίδευσης εις βάρος της πολιτικο-πολιτισμικής διάστασής της. Έτσι ακόμα και σήμερα διατηρείται η έμφαση στην επαγγελματική εκπαίδευση, ενώ και στην περίπτωση που προωθούνται θέματα ευρύτερης παιδείας, αυτό γίνεται κάτω από τη ρητορική της αναμόρφωσης και του εκσυγχρονισμού των εκπαιδευτικών συστημάτων με στόχο την προσαρμογή τους στις ανάγκες της αγοράς. Αν η νέα, διευρυμένη, Ευρωπαϊκή Ένωση θέτει ως στόχο της μια ευρύτερη ενοποίηση και μια Κοινωνία των Πολιτών, ίσως θα πρέπει να στρέψει το βλέμμα της και προς την ανάπτυξη των κοινωνικών αξιών (κοι-

ΕΣΘΟΝΙΑ

Arne Maasik: Θάλασσα στη βόρεια Εσθονία.

νωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη, πολιτισμική ανοχή) οι οποίες πηγάζουν από τη γενική παιδεία και την πολιτικο-πολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης. Το μεγάλο στοίχημα της διεύρυνσης δεν μπορεί να το κερδίσει μια Ευρωπαϊκή Ένωση μόνο οικονομική και θεσμική αλλά μια «ένωση» κοινωνικών αξιών και πολιτισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ευρωπαϊκή Ένωση, *Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Συνθήκες περί αναθεωρήσεως των συνθηκών αυτών - Πράξεις προσχωρήσεως*, Υπηρεσία των Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 1982.

Ευρωπαϊκή Ένωση, *Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη*, Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Υπηρεσία των Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

Λουξεμβούργο 1986.

Ευρωπαϊκή Ένωση, *Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση*, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 224, 31/8/1992.

Ευρωπαϊκή Ένωση, *Συνθήκη του Άμστερνταμ*, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 340, 10/11/1997.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 23-24 Μαρτίου 2000*, Λισαβόνα: Συμπεράσματα της Προεδρίας, Δελτίο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 01/ S-2000.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 15-16 Μαρτίου 2002*, Βαρκελώνη: Συμπεράσματα της Προεδρίας, Δελτίο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 01/ S-2002.

«Πρόγραμμα της Ελληνικής Προεδρίας για Θέματα Παιδείας» στο www.ypepth.gr/docs/prog_eu_precid.doc.

Η νέα στρατηγική της υπερδύναμης

Με ποιο τρόπο θα αναχαιτισθεί η Ενωμένη Ευρώπη

Το βάθος των διαφορών εντεύθεν κακείθεν του Ατλαντικού δεν μπορεί πια να αποκρυφθεί, διαπιστώνει ο **John Hulsman**, ειδικός ερευνητής στο συντηρητικό ινστιτούτο The Heritage Foundation της Ουάσιγκτον για την Ευρώπη, ο οποίος σε έκθεσή του εξάγει το συμπέρασμα σχετικά με τις πρακτικές συνέπειες που προκύπτουν για την αμερικάνικη διπλωματία: διαίρεση του ευρωπαϊκού συνόλου εις τα εξ'ων συνετέθει. Διδακτικό, σχολιάζει το γαλλικό περιοδικό **Courrier International** και παραθέτει τα παρακάτω ενδιαφέροντα αποσπάσματα.

Οι φιλοφρονήσεις που αντήλλασσαν μεταξύ τους οι εταίροι από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού και η αρκετά αόριστη ρητορική αναφορικά με μια «ενωμένη και ελεύθερη» Ευρώπη, λέει ο Hulsman, απέκρυβαν το γεγονός μιας όλο και σοβαρότερης κρίσης στις σχέσεις τους. Λαμβάνοντας όμως υπ' όψιν την αναβίωση ενός νεο-γκωλικού πνεύματος στη Γηραιά Ευρώπη και τις προσπάθειες που καταβάλλει, από καιρό, να γίνει μια παγκόσμια δύναμη ικανή ν' αντισταθμίσει την αμερικανική ισχύ, καθίσταται όλο και περισσότερο θεμιτό να τεθεί εν αμφιβόλω αυτό το «κλισέ» της ενωμένης και ελεύθερης Ευρώπης.

Ο ίδιος προσθέτει ότι τα τελευταία χρόνια αναφάνηκαν πραγματικές πολιτικές διαφορές ανάμεσα στις Ηνωμένες Πολιτείες και τους ευρωπαίους συμμάχους τους και απαριθμεί «μερικές μόνο», όπως τονίζει, απ' αυτές, όπως τον «πόλεμο της μπανάνας», τα μεταλλαγμένα τρόφιμα, το ευνοϊκότερο για τις αμερικάνικες εξαγωγές σύστημα δασμών, την άρνηση της Ευρώπης ν' αναμορφώσει την κοινή αγροτική πολιτική της και τις επιπτώσεις της στις συζητήσεις για το παγκόσμιο εμπόριο, την ηθική νομιμότητα της θανατικής ποινής, το Ιράκ, την ισραηλο-παλαιστινιακή διένεξη, τον ρόλο των διεθνών θεσμών στην παγκόσμια σκηνή, το πότε επιτρέπεται στα κράτη να καταφεύγουν στη βία, το Πρωτόκολλο του Κιότο, το Διεθνές Ποινικό Δικασ-

τήριο, την αντιπυραυλική άμυνα, τις συζητήσεις εντός του ΝΑΤΟ αναφορικά με τον καταμερισμό καθηκόντων, την αμερικανική μονομέρεια, τον ρόλο της Τουρκίας στις δυτικές δυνάμεις, τη διαφορά εκτίμησης αναφορικά με το στρατηγικό ρίσκο, το δόγμα επέμβασης για ανθρωπιστικούς λόγους, και τέλος τον τρόπο οργάνωσης της οικονομίας για τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για την κοινωνία.

Κατά τον Hulsman, ο μη πλήρης αυτός κατάλογος θα έπρεπε να πείσει και τον αφελέστερο αναλυτή ότι «η επιδείνωση των σχέσεων αυτών πάει μακρύτερα απ' τις εκφυλιστικές εναντίον της αμερικανικής κυριαρχίας από μερικούς καφενόβιους Ευρωπαίους», γι' αυτό και το φαινόμενο αξίζει να μελετηθεί πολύ σοβαρότερα απ' ό,τι έγινε ως τώρα στην Ουάσιγκτον. Οι Ευρωπαίοι, που έχουν στρατευθεί στην πολιτική οικοδόμηση μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης πιο συγκεντρωτικής, πιο ομόσπονδης και πιο δεμένης, επιμένουν όλο και περισσότερο πάνω στα στοιχεία που τους διαφοροποιούν από τους Αμερικανούς. Οι νεο-γκωλικοί Ευρωπαίοι βλέπουν την ανάδυση ενός ευρωπαϊκού πόλου ως ένα αποτελεσματικό αντίβαρο στην άμετρη ισχύ της Αμερικής. Μόλις έσβησε ο ενωτικός για τη Δύση γρυλισμός της σοβιετικής αρκούδας, τίποτα πλέον δεν υπήρχε να σκεπάσει το γεγονός ότι τα διάφορα ευρωπαϊκά κράτη και οι ΗΠΑ δεν είχαν κοινά διεθνή συμφέροντα.

Οι ΗΠΑ αναδύθηκαν, μετά τον ψυχρό πόλεμο, ως η μόνη υπερδύναμη, ενώ τα ευρωπαϊκά κράτη είχαν την όψη περιφερειακών δυνάμεων. Η Αμερική, όχι μόνον δεν έπαψε να δυναμώνει κατά τη νέα αυτή περίοδο, αλλ' απέναντί της η Ευρώπη αποδείχτηκε ανίκανη ν' αναδυθεί ως μια πράγματι ενωμένη δύναμη. Αυτή η εντύπωση μιας αναγεννημένης Αμερικής, όλο και πιο απελευθερωμένης στις κινήσεις της, σε συνδυασμό με μια Ευρώπη εσωστρεφή κι όλο περισσότερο περιθωριοποιημένη, αποτελεί, κατά μεγάλο μέρος, εξήγηση όχι μόνον των πολιτικών διαφορών μεταξύ των δύο πόλων αλλά και της δηκτικότητας με την οποία πολλοί Ευρωπαίοι αντιμετωπίζουν τους πολιτικούς προσανατολισμούς της Αμερικής, με τους οποίους δε συμφωνούν.

Το παράδειγμα της ευρωπαϊκής στρατιωτικής αδυναμίας είναι ενδεικτικό του γιατί πολλοί ευρωπαίοι πολιτικοί εναντιώνονται σκληρά στην χρησιμοποίηση στρατιωτικής ισχύος στις διεθνείς σχέσεις, αρνούνται την προσφυγή στη βία κι επιθυμούν έναν κόσμο που να διέπεται από τους νόμους και τους διεθνείς κανονισμούς διακηρύσσοντας ίσα δικαιώματα για όλα τα κράτη, που να προστατεύονται κατά ταυτόσημο τρόπο από κανόνες συμπεριφοράς διεθνώς αναγνωρισμένους, μεταβάλλοντας μια εξαιρετικά συγκεκριμένη ανάγκη σε φιλοσοφική αρετή. Επιδιώκουν δε να εμπλέξουν τις ΗΠΑ σε διεθνείς θεσμούς, ώστε να μπορούν να εκφέρουν γνώμη για το πώς η τέραστια αμερικανική δύναμη πρέπει να χρησιμοποιηθεί. Γι' αυτό η Γαλλία επέμενε ότι οποιαδήποτε ενέργεια εναντίον του Σαντάμ Χουσεΐν έπρεπε να περάσει αναγκαστικά από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, όπου το Παρίσι διαθέτει δικαίωμα βέτο.

Αυτή η προσπάθεια των Λιλιπούτειων να παρεμποδίσουν τον Γκιουλιβερ εί-

ναι απόλυτα κατανοητή, αν κρίνει κανείς την τεράστια δυσαναλογία των εκατέρωθεν δυνάμεων. Η επιθυμία τους είναι να δημιουργηθεί ένας πόλος που να είναι ανταγωνιστικός, ο οποίος όμως προσδιορίζεται από την τρομερά αντιαμερικανική φύση του, ως λογική ίσως δομική απάντηση απέναντι σ' έναν κόσμο όπως υφίσταται σήμερα.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΔΥΝΑΜΙΑ

Κατά τον Hulsman, δεν υπάρχει κανένας λόγος –θα ήταν λάθος– να υπερεκτιμηθεί η ικανότητα της Ευρώπης ν' αναδυθεί ως μεγάλη δύναμη, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Από στρατιωτική άποψη, η Ευρώπη δεν δαπανά παρά τα δυο τρίτα απ' όσο οι ΗΠΑ, οι αυξήσεις του σημερινού στρατιωτικού προϋπολογισμού των οποίων είναι σημαντικότερες από το σύνολο του αμυντικού προϋπολογισμού οποιασδήποτε συμμάχου μας χώρας στην Ευρώπη. Όπως το διετύπωσε ωμά ο Ρίτσαρντ Περλ, «οι ευρωπαϊκές στρατιωτικές δυνάμεις έχουν φτάσει σε τέτοιο σημείο ατροφίας, ώστε να είναι στην πραγματικότητα ανύπαρκτες» και αντιστροφή αυτής της παρακμής δεν προβλέπεται, αν δει κανείς την αναιμική κατάσταση των ευρωπαϊκών οικονομιών και την αντίδραση της κοινής γνώμης των ευρωπαϊκών χωρών έναντι των στρατιωτικών δαπανών. Άρα οι αμερικανοί υπεύθυνοι θα πρέπει ν' αντιληφθούν τις πραγματικές δυνατότητες των διαφόρων ευρωπαϊών συμμάχων τους...

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΤΕΛΜΑΤΩΣΗ

Από οικονομική άποψη, το τέλος της δεκαετίας του '90 δεν οδήγησε την Ευρώπη στη «Γη της Επαγγελίας» που τόσοι είχαν προβλέψει με περισσή σιγουριά. Αντ' αυτής, βαρύτατα δομικά προβλήματα γενικώς αγνοημένα –η ακαμψία όσον αφορά στο εργατικό δυναμικό, η βραδυφλεγής βόμβα των συντάξεων συνδεδεμένη με το δημογραφικό, τα εμπόδια στην ουσιαστική μείωση της ανεργίας λόγω προστατευτικών κοινωνικών μέτρων, ο υπερβολικός ρόλος του κράτους στην ήδη νοσούσα οικονομική ανάπτυξη– οδήγησαν την Ευρώπη σ' ένα αδιέξοδο. Καταπληκτική διαπίστωση: ο αριθμός των απασχολούμε-

νων στον ιδιωτικό τομέα δεν έχει αυξηθεί από το 1970 (χτυπητό παράδειγμα η Γερμανία, της οποίας η ανάπτυξη θα πρέπει να αγγίξει το 0,6 το 2003, από το 0,2 που ήταν πέρυσι).

Από ορισμένες πλευρές, το ευρώ επιδείνωσε περισσότερο τη δύσκολη αυτή κατάσταση. Η ενιαία μακροοικονομική πολιτική οδήγησε στην καθήλωση των επιτοκίων πολύ υψηλότερα απ' ό,τι έπρεπε για την ασθμαίνουσα γερμανική οικονομία, απειλώντας ταυτοχρόνως τη δυναμική Ιρλανδία μ' έναν μακροπρόθεσμο πληθωρισμό. Η ζώνη του ευρώ πολύ απέχει από το ν' αποτελέσει μια ευνοϊκή νομισματική απάντηση.

Κατά παράδοξο τρόπο, ενώ το σύμφωνο σταθερότητας θεσπίστηκε για να καθησυχάσει τη Γερμανία, όσον αφορά σε μια μελλοντική οικονομική υγεία χωρών όπως η Ελλάδα, η Ιταλία και η Πορτογαλία, εμποδίζει πλέον το ίδιο το Βερολίνο (αλλά και τη Λισαβόνα) με το να απαιτεί τα ελλείμματα του προϋπολογισμού να είναι κατώτερα του 3% ετησίως. Πολλοί Ευρωπαίοι, αρχίζοντας από τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ρομάνο Πρόντι, ως και τις κυβερνήσεις Γαλλίας και Γερμανίας, επιμένουν στην ανάγκη ολικής μεταρρύθμισης του εγχειρήματος. Αλλά λίγες είναι οι ενδείξεις που πιστοποιούν ότι η Γερμανία ή η Ευρώπη στο σύνολό της θα μπορέσουν να ξεπεράσουν την οικονομική τους καθυστέρηση απέναντι στις ΗΠΑ, βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Τα τελευταία πέντε ως οκτώ χρόνια οι οικονομίες Βρετανίας, Ισπανίας, Ολλανδίας και Ιρλανδίας γνώρισαν ένα ποσοστό αύξησης απόλυτα σεβαστό· έτσι φαίνεται ότι ο οικονομικός φιλελευθερισμός ακμάζει στην περιφέρεια, γύρω από τον παραδοσιακό κινήρα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης – Γαλλίας, Ιταλίας, Γερμανίας.

Ο Hulsman καταλήγοντας προσθέτει ότι οι Ευρωπαίοι απέχουν έτη φωτός απ' το να αναπτύξουν ενιαία εξωτερική και αμυντική πολιτική. Παρά τις ελπίδες και τις ευχές τους, η διαπίστωση που μένει είναι ότι η ευρωπαϊκή ορχήστρα χαρακτηρίζεται από μεγάλη κακοφωνία κι ότι είναι μάλλον απίθανο, ακόμη κι αν παραμένει δυνατό, η Ευρώπη να φτάσει στο σημείο να θέσει,

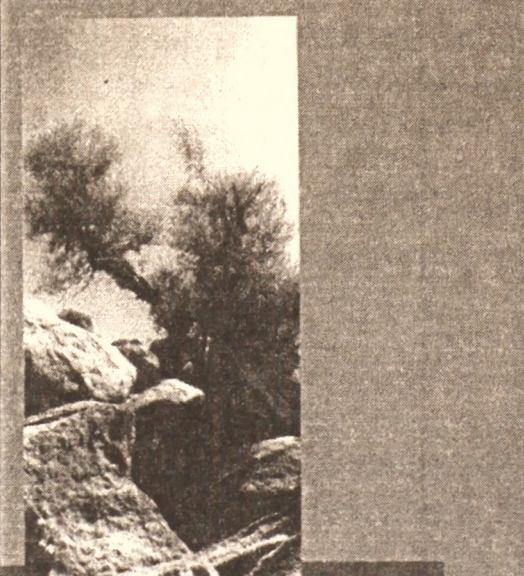
μακροπρόθεσμα έστω, εν αμφιβόλω την αμερικανική πρωτοκαθεδρία.

Πενήντα χρόνια από τότε που οι ΗΠΑ παρότρυναν τη Μεγάλη Βρετανία να μπει στην Ευρώπη, ελπίζοντας το όλο εγχείρημα ν' αποβεί στην υιοθέτηση μιας πιο φιλοαμερικανικής τάσης, ευνοϊκότερης στην ελεύθερη αγορά και στην ατλαντική συμμαχία, ήρθε πια ο καιρός να διαπιστωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έκανε ούτε ένα βήμα από τότε που δημιουργήθηκε.

Αν μάλιστα είχαμε να κάνουμε με μια σοβαρή νεο-γκωλική προσπάθεια δημιουργίας ενός πόλου ανταγωνιστικού προς τις ΗΠΑ, τότε πραγματικά τα πράγματα θα χαλούσαν για τα καλά. Πάντως μια τέτοια προοπτική μπορεί κάλλιστα ν' αποφευχθεί αν οι ΗΠΑ μοιράσουν αρκετά αμοιβαία ωφελήματα, ώστε οι διατλαντικές σχέσεις ν' αποβούν ευεργετικές για το σύνολο των Ευρωπαίων και των Αμερικανών. Στον σημερινό κόσμο οι ΗΠΑ δρουν πλέον πολυμερώς στο μέτρο του δυνατού και μονομερώς όταν είναι απαραίτητο.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΩ ΚΟΚΟΒΛΗ

ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ
Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

ΣΕΙΡΑ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ
Εκδόσεις ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή:

ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ

Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΠΡΟΤΑΣΗ 'ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ (άρ.48)

Υποβαλλομένη συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 48 τοῦ Κανονισμοῦ ὑπὸ τῶν Κυρίων Ἰόσου Ὀρτουόνδου καὶ Γόρκα Κνὺρ περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς Κλασσικῆς Γλώσσης καὶ Παιδείας.

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ

- Ὅρων τὴν προσδευτικὴν τε καὶ ἀνησυχητικὴν ὑποχώρησιν τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς Κλασσικῆς Γλώσσης καὶ Παιδείας ἐν τοῖς διαφόροις ἐκπαιδευτικοῖς προγράμμασιν,

- θεωρῶν·

Α) ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ Παιδεία ἀποτελοῦσιν τὴν πρωταρχικὴν βάσιν τοῦ Δυτικοῦ καὶ εἰδικῶς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ,

Β) ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κλασσικὴ Γλῶσσα ὄργανον ἀποτελεῖ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς τε καὶ ἐργαλεῖον δεδοκιμασμένον τοῦ ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους σκεπτομένους τε καὶ κριτικούς,

Γ) ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κλασσικὴ Γλῶσσα ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατ' ἐξοχὴν ἐπιστημονικὴ γλῶσσα,

Δ) ὅτι ἀναγκαῖον ἔστι ἡ ἐκ νέου ἐπιβεβαίωσις τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητος διὰ τῆς ἐπανακτήσεως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ ἰδιαίτερου πολιτισμοῦ τε καὶ τοῦ συστήματος ἀξιῶν ἐν οἷς τεθεμελίωται,

Ε) τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀναλαμβάνειν τὸ παγκόσμιον ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ·

1. ἈΠΑΙΤΕΙ, ἀπὸ τῆς Συμβουλῆς τε καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ ἀνωτέρω λεγομένου ἕνεκα, τὰς πολιτικὰς τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν εὐαισθητοποίησιν πάντων τῶν παιδευτικῶν πρακτόρων καθιστάναι, ὥστε ἡ παρούσα κατάστασις ἰαθῇ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κλασσικὴ Γλῶσσα τὴν τάξιν τὴν προσήκουσαν ἀναλάβῃ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀπάντων τῶν εὐρωπαίων κοινὴ σοφὴ γλῶσσα γένηται.

2. ΕΠΙΦΟΡΤΙΖΕΙ τὴν αὐτοῦ Πρόεδρον τὴν παροῦσαν Ἀπόφασιν εἰς τὴν Συμβουλήν τε καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν μεταβιβάζειν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω ὑποδεικνυομένων σκοπῶν.

Μία ἀπ' τις πολλὰς προτάσεις γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας ποὺ κατατέθηκε στο Ἐυρωκοινοβούλιο τὴν 29. 03. 2001 ἀπο τοὺς βᾶσκους ευρωβουλευτὲς κ.κ. Josu Ortuondo καὶ Gorka Knör, διατυπωμένη μάλιστα ἐλληνιστί (εἰς ἀπταιστον καθαρεύουσιν) καὶ καταλήγουσα: ὥστε ἡ παροῦσα κατάσταση ἰαθῇ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κλασσικὴ Γλῶσσα τὴν τάξιν τὴν προσήκουσαν ἀναλάβῃ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀπάντων τῶν εὐρωπαίων κοινὴ σοφὴ γλῶσσα γένηται.

Η Ευρωπαϊκή Γλώσσα

του Θανάση Ρεντζή

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ εξελίχθηκε σταδιακά από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (Ε.Κ.Α.Χ. - 1951) με τη συμμετοχή 6 χωρών (Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία, Λουξεμβούργο και Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας) που στη συνέχεια μετεξελίχθηκε σε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ. - Συνθήκη της Ρώμης 1957) και διευρύνθηκε το 1973 με την ένταξη 3 ακόμη χωρών (Μ. Βρετανία, Δανία, Ιρλανδία) για να ακολουθήσει 8 χρόνια αργότερα και η ένταξη της Ελλάδος - της οποίας η σύνδεση είχε παγώσει (λόγω δικτατορίας) για πολλά χρόνια. Η Ε.Ο.Κ. των 10 εμπλουτίζεται μετά μια πενταετία με τις χώρες της Ιβηρικής Χερσονήσου (Ισπανία και Πορτογαλία) και το 1990 με την επανένωση της Γερμανίας εντάσσεται και η ως τότε Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας. Το 1992 η Ε.Ο.Κ. των 12 χωρών προχωρεί στην αναθεώρηση της Συνθήκης της Ρώμης με την διεύρυνση των πεδίων πολιτικής εποπτείας και δικαιοδοσίας καθώς και τη μετονομασία της σε Ευρωπαϊκή Ένωση. Μετά τρία χρόνια υποδέχεται ακόμη τρία μέλη (Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία). Η Ευρωπαϊκή Ένωση (των 15 πλέον χωρών), που αναπτύχθηκε σταδιακά μέσα σε μια πεντηκονταετία, διατήρησε σταθερά την αρχική της πολιτική περί ισοτιμίας των γλωσσών των κρατών μελών οι οποίες αποτελούν και τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης, που συνολικά είναι αυτή τη στιγμή 11: γαλλικά, αγγλικά, γερμανικά, ιταλικά, ολλανδικά, δανικά, ελληνικά, ισπανικά, πορτογαλικά, φινλανδικά και σουηδικά. Έτσι ένα τεράστιο σώμα μεταφραστών και διερμηνέων αποτελεί ίσως το χαρακτηριστικότερο γνώρισμα της Ε.Ε. και η πόλη των Βρυξελλών τους αναγνωρίζει ως μια ιδιαίτερη κοινωνική τάξη.

Αλλά ωστόσο τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο συναντά κανείς σε διάφορα ευρωκοινοτικά συζητητικά κέντρα μια πρωτόγνωρη κατάσταση, όπου οι μετέχοντες έχουν δημιουργήσει ένα ενδοεπικοινωνιακό περιβάλλον, το οποίο αν και αποτελείται από εκπροσώπους όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν κάνει ποτέ σχεδόν χρήση μεταφραστών και διερμηνέων. Συνήθως πρόκειται για επιτροπές, συμβούλια και όργανα που λειτουργούν σ' αναφορά με κάποια κοινοτικά προγράμματα ή προτίθενται ν' αναγνωριστούν σαν πρωτοβουλίες στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνω σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος, καθώς και για επαγγελματικές οργανώσεις και ομάδες κοινών συμφερόντων που και στα καταστατικά τους ακόμα ορίζουν ως επίσημες γλώσσες τα αγγλικά και τα γαλλικά και πολύ σπάνια κάποια άλλη γλώσσα, κι αυτό μόνο στην περίπτωση που υπάρχει βαρύνουσα συμμετοχή κάποιας ιδιαίτερης χώρας. Έτσι ένας τεράστιος όγκος υλικού από μελέτες, αποφάσεις, εκθέ-

σεις, ακόμα και λογιστικές καταχωρήσεις, δεν υφίσταται παρά μόνο σ' αυτές τις δύο γλώσσες. Η κατάσταση αυτή βέβαια, είναι εξ αντικειμένου αποτρεπτική για τη συμμετοχή όλων των υπόλοιπων Ευρωπαίων που δεν τυχαίνει να γνωρίζουν και να χειρίζονται μία από τις δύο αυτές, ας πούμε «γλώσσες εργασίας». Το 55% των κοινοτικών εγγράφων συντάσσονται στα αγγλικά, το 44% στα γαλλικά και το 1% στα γερμανικά, αλλά και οι διερμηνείες πια έχουν αρχίσει να γίνονται μέσω μιας ενδιάμεσης γλώσσας (συνήθως αγγλικά ή γαλλικά) γιατί ο αριθμός των διερμηνέων που θα απαιτούνταν σήμερα (από όλες και προς όλες τις γλώσσες) είναι 110 διερμηνείς και αύριο θα φθάσουν τους 380.

Το γεγονός ότι η Επιτροπή και οι Διευθύνσεις της, τα Συμβούλια Υπουργών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουν καθιερώσει τη λύση της μετάφρασης σε όλες τις κοινοτικές γλώσσες, δεν σημαίνει ότι η λύση αυτή είναι πλέον ικανοποιητική. Πρωτίστως γιατί είναι δυσχερής κι επίπονη, συχνά όχι ακριβής κι εξαιρετικά δαπανηρή, γι' αυτό και δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ευρύτερα. Έτσι εκ των πραγμάτων έχει σχεδόν επικρατήσει σ' όλες τις άλλες περιπτώσεις η χρήση των δύο προαναφερθεισών γλωσσών, ως «γλωσσών εργασίας», γιατί είναι βέβαια και οι πλέον διαδεδομένες στις υπόλοιπες χώρες. Σήμερα στην Ευρώπη υπάρχουν καταγεγραμμένες περί τις 240 γλώσσες (γηγενείς και έμιγρές) και καμιά τους δεν θα έπρεπε να εξαφανισθεί, γιατί μαζί της θα χάνονταν κι ένα μοναδικό κεφάλαιο μνήμης και ιδιαίτερης κληρονομιάς.

Για παράδειγμα σ' ένα σχολείο σε προάστιο του Παρισιού παρατηρήθηκε ό,τι οι μητρικές γλώσσες των μαθητών έφταναν τις εξήντα. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αυτονόητο πως θα οξύνει το πρόβλημα ακόμα περισσότερο, καθώς οι 11 γλώσσες του σήμερα γίνονται αύριο 20; Η μέχρι τώρα σταδιακή εξέλιξη της Ε.Ε. με την ένταξη 1 έως 3 χωρών κάθε φορά δεν παρουσίασε ιδιαίτερα προβλήματα αλλά η ένταξη, δια μιας, άλλων δέκα χωρών και 9 επιπλέον γλωσσών δημιουργεί τοις πράγμασι όχι μόνον ποσοτικώς αλλά και ποιοτικώς μιαν εντελώς νέα κατάσταση. Δεν θα υπάρχει πλέον κανένα περιθώριο στο να παραταθεί η υπάρχουσα «εκκρεμότητα» όπου ανεπίσημη ευρωπαϊκή γλώσσα (όπως λέγεται) είναι εκ των πραγμάτων η αμερικανική. Η καλή θέληση και η διάθεση για προώθηση των διαδικασιών συνοχής και ανάπτυξης της ευρωπαϊκής συνεργασίας έχουν μέχρι στιγμής μεταθέσει για το αύριο τη λύση ενός προβλήματος που κρίνεται πως δεν υπήρχαν μέχρι σήμερα οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την επίλυσή του. Αλλά ενώπιον της πρόσφατης διεύρυνσης που από κάθε άποψη θεωρείται το Quantum Leap της Ευρώπης πια -και όχι μόνον της Ε.Ε.-, καθώς δέκα χώρες εντάσσονται και συντάσσονται σ' έναν

νέο ευρωπαϊκό κορμό που αφήνει πίσω του τα τετελεσμένα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και διευρύνει τα ευρωπαϊκά σύνορα ως και τη Μέση Ανατολή. Είναι προφανές ότι βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα κατ' εξοχήν ποιοτικό άλμα που απαιτεί ανάλογες ρυθμίσεις στη δομή της επικοινωνίας αυτού του νέου σώματος και πρωτίστως στη γλώσσα που είναι ο πρωταρχικός φορέας της. Οι δέκα χώρες που εντάσσονται είναι: Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Σλοβακία, Λιθουανία, Λεττονία, Σλοβενία, Κύπρος, Εσθονία και Μάλτα, ενώ επίκειται και η ένταξη της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας κι ενδεχομένως σε μια προοπτική χρόνου ακόμη και της Τουρκίας.

Η κατάσταση της μέχρι πρότινος γλωσσικής εκκρεμότητας, δεν είναι πλέον εκ των πραγμάτων ανεκτή. Απ' τη μια κοινοί θεσμοί, κοινή νομοθεσία, ενιαία αγορά, κοινές πολιτικές σ' όλα σχεδόν τα πεδία και τους τομείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, αγροτικά, βιομηχανικά, ναυτιλιακά, υπηρεσίες και επικοινωνίες ως τον πολιτισμό, κοινά σύμβολα, σημαία και ύμνος, κοινό νόμισμα κι οσονούπω σύνταγμα· και από την άλλη διαφορετικές γλώσσες, δεν είναι λογικό, ή τουλάχιστον, δεν θα μπορεί να συμβαίνει για πολύ καιρό ακόμη. Κατανοεί κανείς πως το πιο ουσιώδες στοιχείο ταυτότητας ενός λαού είναι η γλώσσα του και γι' αυτό δεν μπορεί να το απαλλοτριώσει έστω κι αν αισθάνεται την αναγκαιότητα ενός ενιαίου γλωσσικού οργάνου σε μια ευρύτερη κοινότητα, στην οποία ο ίδιος επέλεξε να συσσωματωθεί, αλλά κάποια στιγμή το ζήτημα θα πρέπει ν' αντιμετωπισθεί κι απ' την σκοπιά της συμβολής κι όχι μόνο της αναβολής. Η αναβλητικότητα που εκφράζει κάθε επίσημη πτυχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει δώσει έναυσμα σε αρκετές πρωτοβουλίες να διατυπώνουν σκέψεις, να κάνουν προτάσεις ή ακόμα και να προτείνουν για τον σκοπό αυτό, τεχνητά γλωσσικά ιδιώματα, σαν την Glosa, που όπως και η Esperanto παλαιότερα, προσπαθούν να υποκαταστήσουν το όραμα μιας γλώσσας σαν την Αλεξανδρινή Κοινή ή τη Λατινική. Η καθιέρωση μιας κοινής ευρωπαϊκής γλώσσας με κανένα τρόπο δεν καταργεί τις ήδη υπάρχουσες, απλώς δημιουργεί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις συνοχής και κοινής αναφοράς που είναι κάτι περισσότερο από απαραίτητη σε κάθε οργανωμένη κοινωνία. Γιατί αλήθεια πώς αποκαλείται η Ευρώπη (ιδίως από τρίτους); ΕΥΡΩΠΗ, EUROPA, EUROPE, EUROPE, ή άλλο τι; Ποιο είναι το παράγγελμα και πώς η καλημέρα των Ευρωπαίων; Η ισότιμη συμμετοχή των κρατών, που ως τώρα ήταν ο βασικότερος εξισορροπιστικός παράγων, εκ των πραγμάτων θ' ατονεί σταδιακά υπέρ της ισότιμης συμμετοχής των πολιτών.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Κατά καιρούς διάφορες πρωτοβουλίες και προτάσεις, οι περισσότερες απ' τις οποίες δεν γίνονται ευρύτερα γνωστές, προσπαθούν να προωθήσουν το ζήτημα της κοινής ευρωπαϊκής γλώσσας με ποικίλους τρόπους. Οι βάσκοι ευρωβουλευτές (εμφορούμενοι από την Ελληνική Ακαδημία της Βασκωνίας) προτείνουν παγίως την καθιέρωση της ελληνικής, ο άγγλος ευρωβουλευτής Michael Eliot την νεόκοπη (τεχνητή) Glosa, οι Latinistas του Βατικανού τα λατινικά και πλήθος όμιλοι (όπως ο Οργανισμός για την Διεθνοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας) πασχίζουν να πείσουν εαυτούς και αλλήλους ότι τα ελληνικά είναι η πιο ενδεδειγμένη γλώσσα της ενιαίας Ευρώπης, ενώ οι εσπεραντιστές θεωρούν πως ήρθε η στιγμή τους και φυσικά προτείνουν την πρώτη ολοκληρωμένη τεχνητή γλώσσα του κόσμου, την Esperanto. Οι δημοσιεύσεις και οι αρθρογραφίες πληθαίνουν κατά καιρούς, ενώ οι συζητήσεις στα γλωσσολογικά εργαστήρια, τις φιλοσοφικές, φιλολογικές και κοινωνιολογικές σχολές βαθαίνουν όλο και περισσότερο. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις οι προβληματισμοί φτάνουν ν' αγγίξουν μεθοδολογικά και πρακτικά ζητήματα όπως του τρόπου διδασκαλίας της γλώσσας που θα προκριθεί, έτσι ώστε μέσα σε μια γενιά η Ευρώπη να διαβεί μαζί με το πολύγλωσσο μωσαϊκό της σε μια νέα εποχή. Το παράδειγμα του Ισραήλ, όπου μια ξεχασμένη, μια νεκρή γλώσσα (τα εβραϊκά), που δεν εγνώριζε και δεν μιλούσε σχεδόν κανείς επί πολλούς αιώνες –εκτός ίσως από κάποιους ραββίνους κι ελαχιστότατους αρχαιολόγους που κατανοούσαν κάποια βιβλικά εβραϊκά–, όχι μόνο αναβίωσε και ανασυγκροτήθηκε αλλά και μέσα σε μια μόνο γενιά κατέστη μια πλήρης σύγχρονη γλώσσα ενός λαού κι ενός κράτους. Το γεγονός αυτό είναι μια ζώσα πρόκληση και διεγείρει όχι μόνο φαντασιώσεις αλλά και εδραίους συλλογισμούς για ανάλογα εγχειρήματα. Γιατί πώς είναι δυνατόν το Ισραήλ, σε διάστημα μικρότερο της μιας γενιάς, ν' απέκτησε γλώσσα και μάλιστα σε μια τόσο ιδιόμορφη γραφή; Δια της παιδείας, δια της παιδείας, ήταν και είναι η μόνη απάντηση.

Η γενική εικόνα που μπορεί να 'χουμε σήμερα για την Ευρώπη και το γλωσσικό της ζήτημα, είναι περίπου αυτή της αλεξανδρινής, ρωμαϊκής και βυζαντινής, της ισπανικής ή και της αυστρουγγρικής αυτοκρατορίας, όπου ένα πλήθος λαών με τις ιδιαίτερες γλώσσες και παραδόσεις του βρίσκεται σε αναζήτηση μιας κοινής κι επίσημης γλώσσας που θα λειτουργεί μαζί και παράλληλα με τις ήδη υπάρχουσες.

I

Το ζήτημα έχει βέβαια στον ευρωπαϊκό ορίζοντα την προϊστορία του ήδη απ' το 1770, όταν ο Βολταίρος σε μια επιστολή του προς την Αικατερίνη της Ρωσίας την προτρέπει να ιδρύσει μια Ελληνική Ακαδημία και προφητεύει πως κάποια στιγμή η ελληνική γλώσσα θα καταστεί παγκόσμια γλώσσα. Τον Βολταίρο ακολούθησε μετά από πενήντα χρόνια ο ακαδημαϊκός Claude Fauriel, που στην εισαγωγή του μνημειώδους έργου του που εκδόθηκε στο Παρίσι, *Τα Δημοτικά Τραγούδια της Νέας Ελλάδος*, χαρακτήρισε την ελληνική γλώσσα, ως την ωραιότερη της Ευρώπης, *γιατί συγκεντρώνει τον πλούτο και την ομοιογένεια της γερμανικής, την σαφήνεια της γαλλικής, τη μουσικότητα της ιταλικής και τη λυγεράδα της ισπανικής*. Μετά εικοσαετία έρχεται ένα άρθρο του καθηγητή της Νομικής Μάρκου Ρενιέρη (διετέλεσε πρεσβευτής, καθώς και διοικητής της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος), που πραγματεύεται τα *Περί προορισμού του Ελληνικού Έθνους και της Ελληνικής Γλώσσας* και θεωρούσε ότι η ελληνική γλώσσα θα μπορούσε να ήταν η μεγάλη προσφορά του ελληνισμού προς την διεθνή κοινότητα και ιδιαίτερα την ευρωπαϊκή, για την οποία διέβλεπε ήδη από τότε κοινό μέλλον. Δέκα χρόνια αργότερα (1864) ο Gustave d' Eichthal πρότεινε τη χρήση της ελληνικής γλώσσας σε διεθνή κλίμακα γιατί όπως έγραψε είναι: *une langue ayant tous les caractères remplissant toutes le condition d' une langue universelle* (μια γλώσσα που έχει όλα τα χαρακτηριστικά και τις προϋποθέσεις μιας παγκόσμιας γλώσσας), τον ακολούθησαν οι M. Nefftzer και Fr. Dübner με τις εργασίες τους: *Du Grec comme Langue Internationale Universelle* και *De l' Usage Pratique de la Langue Greque*. Πολλοί ακόμα συνέχισαν τον ίδιο δρόμο τροφοδοτώντας τη μυθολογία της ελληνικής ως υπέρτατης γλώσσας (της Γλώσσας των Θεών, όπως την είχε αποκαλέσει ο Κικέρων) και το περίεργο είναι ότι όλα αυτά συνέβησαν την ίδια περίοδο που έγινε η πλήρης αποκαθήλωση της λατινικής (ως μοναδικής γλώσσας παιδείας και επιστήμης) σ' όλη την Ευρώπη και μετά μια πεντηκονταετία δημιουργούνταν μια νέα (τεχνητή γλώσσα), η Esperanto.

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στο Μοντραί (στο Διεθνές Συνέδριο για μια Παγκόσμια Ομοσπονδιακή Οργάνωση), ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός είχε προτείνει την καθιέρωση της νεοελληνικής ως παγκόσμιας γλώσσας, συνδέοντάς την ταυτόχρονα με τη Δελφική Ιδέα και τις Αμφικτιονίες.

Σήμερα όμως τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά κι αυτό που για την ώρα προωθείται περισσότερο ή λιγότερο συστηματικά τόσο από τις χώρες μέλη, όσο και από την ίδια την Ένωση αλλά και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είναι ο πολυγλωσσισμός κατά τα πρότυπα της Ελβετίας ή/και του Βελγίου. Οι Γάλλοι ωστόσο έχουν προωθήσει κι επίσημα εσχάτως την ιδέα του πενταγλωσσισμού, ήτοι: γαλλικά, αγγλικά, γερμανικά, ισπανικά και ιταλικά. Η συμβολή της πολυγλωσσίας στη διεύρυνση κι εμπάθυνση της επικοινωνίας και της αλληλοκατανόησης, καθώς και την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών, είναι οπωσδήποτε κάτι περισσότερο από σημαντική, αλλά η ύπαρξη μιας κοινής και ενιαίας γλώσσας, καθίσταται όλο και περισσότερο κάτι παραπάνω από απαραίτητη, είναι πλέον, εκ των ων ουκ άνευ αναγκαία.

II

Και ξαναρχόμαστε στο ζητούμενο, δηλαδή στο ποία θα είναι η ευρωπαϊκή γλώσσα. Η νεόκοπη Glosa, η κλασσική ελληνική, ή η λατινική; Φυσικά κανείς δεν συζητά, ή έστω προτείνει, μια από τις νεότερες ευρωπαϊκές γλώσσες όπως τη γαλλική, την αγγλική, τη γερμανική, την ισπανική, την ιταλική κ.λπ., όχι μόνο γιατί οι γλώσσες αυτές είναι δευτερογενείς, αλλά και γιατί καμία χώρα μέλος δεν θα αποδεχόταν μια τέτοια λύση και προοπτική στο πλαίσιο του ενυπάρχοντος ενδοκοινοτικού ανταγωνισμού. Η πενταγλωσσία των Γάλλων, είναι κάτι τελείως διαφορετικό (αποκαλείται περιορισμός των υφισταμένων επισήμων γλωσσών της κοινότητας) και δεν φαίνεται να έχει καμιά απολύτως προοπτική, όχι μόνο λόγω των γνωστών ανταγωνισμών, αλλά γιατί κυρίως είναι και πρακτικά ασύμβατη με μια συγκλίνουσα Ευρώπη, καθότι άγει προς έναν άγονο κι εν πολλοίς απαράδεκτο, εκ μέρους όλων των άλλων, πενταπολισμό.

Ας αρχίσουμε με την Glosa, μιας και είναι πρόταση καινοτομικού χαρακτήρα και έχει εκ προοιμίου το ατού της ουδετερότητας ως προς τους ενδοευρωπαϊκούς ανταγωνισμούς. Η Glosa επινοήθηκε στην Αγγλία ως μία *auxlang* (βοηθητική γλώσσα) από τον Lancelot Hogben με τ' όνομα *Interglossa* στα 1943 και αναμορφώθηκε και ολοκληρώθηκε από τους Ronald Clark και Wendy Ashby στην εικοσαετία 1972-1992. Το μέγιστό της μειονέκτημα (όπως και της Esperanto άλλωστε) είναι το ότι ως γλώσσα είναι τεχνητή, επινοημένη, προϊόν εργαστηριακής διεργασίας και τακτοποίησης. Αυτό και μόνο είναι αρκετό για να υποθέσει κανείς πως η μοίρα της δεν θα είναι διαφορετική απ' αυτήν της Esperanto, που παρά το γεγονός ότι έχει διαβεί ήδη έναν και πλέον αιώνα ζωής, δεν κατόρθωσε να ριζώσει πουθενά και συντηρείται από μικροσυλλόγους στο πλαίσιο ενός διεθνιστικού ιδεώδους που βλέπει τις εθνικές γλώσσες σαν φραγμό στη μεγιστοποίηση και προαγωγή της επικοινωνίας. Έτσι οι απανταχού εσπεραντιστές δεν είναι σήμερα παρά θιασώτες μιας γλώσσας που τη μαθαίνουν μεν, αλλά δεν μπορούν να την χρησιμοποιήσουν και συνεπώς να την εξελίσουν. Πρόκειται για μια γλώσσα εκ προελεύσεως νεκρή. (Αυτές είναι πράγματι οι νεκρές γλώσσες και όχι όπως διατείνονται κάποιοι ανιστόρητοι, γλώσσες όπως τα ελληνικά, τα εβραϊκά ή τα λατινικά, δηλαδή γλώσσες με τεράστιο μνημονικό φορτίο, που αποτελεί τους άξονες και τα θεμέλια του δυτικού πολιτισμού).

Η επινόηση της Esperanto (η γλώσσα της ελπίδας), προήλθε από αναγκαιότητες εντελώς διάφορες από αυτές που σήμερα επικρατούν στον ευρωπαϊκό ορίζοντα. Την εποχή που δημιουργήθηκε, το 1887 από τον ρώσο γιατρό Leijzer Ludwig Zamenhof, οι νέες ευρωπαϊκές γλώσσες, στενά συνδεδεμένες με εθνοπατριωτικές και συνταγματικές επιλογές είχαν μόλις εκτοπίσει την μέχρι τότε, εν πολλοίς «πανευρωπαϊκή γλώσσα» γενικής παιδείας, τη Λατινική. Το κενό αυτό φιλοδοξούσε ν' αναπληρώσει η Esperanto προσβλέποντας σ' ένα υποσχετικό μέλλον. Το λεξιλόγιό της κατά βάση λατινογενές ερανοσιμένο με βάση την συχνότητα παρουσίας κάθε λέξης στις περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες και η γραμματική της εξαιρετικά απλή με μόνο 16 κανόνες, χωρίς καμιά εξαίρεση. Η γραφή της είναι φωνητική και οι λέξεις τονίζονται

πάντα στην παραλήγουσα, όπως της γαλλικής στη λήγουσα.

Η Glosa κινείται σ' έναν άλλο άξονα κι έχει δύο αξιοσημείωτες διαφορές που την καθιστούν ευχερέστερη και λειτουργικότερη από την Esperanto – αλλά το ίδιο ασύμβατη με το σώμα των αποδεκτών και χρηστών προς τους οποίους απευθύνεται και προορίζεται να καταστεί όργανο της επικοινωνίας, της σκέψης και της δράσης τους.

Η πρώτη διαφορά εντοπίζεται στο λεξιλόγιο καθώς όλες σχεδόν οι λέξεις είναι ελληνικές και λατινικές και παρά την κάπως λατινόμορφη διατύπωσή τους, συγκλίνουν αποφασιστικά προς τα ελληνικά αρχέτυπα καθώς και οι θεμελιακές έννοιες που επιβιώνουν στις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες και λίγο πολύ είναι οικείες σε οποιονδήποτε ευρωπαϊό πολίτη με βασική μόρφωση.

Η δεύτερη διαφορά εντοπίζεται στη γραμματική, με την έννοια ότι δεν έχουμε καθόλου αριθμούς και κλίσεις, αλλά προσδιοριστικά μόρια που τα καταδηλώνουν με πληρότητα. Η ίδια μορφή της λέξης μπορεί να λειτουργεί ως ρήμα, ουσιαστικό, επίθετο ή και πρόθεση, περίπου όπως συμβαίνει στα κινέζικα και τα μαλαισιανά, όπου για παράδειγμα η λέξη *u feli* = η γάτα και *poli feli* = πολλές γάτες. Η προφορά της όπως και της Esperanto είναι αυστηρά φωνητική και συνεπώς εξαιρετικά απλή. Παρά το γεγονός ότι, όπως ανέφερα ήδη, η Glosa είναι κατ' ουσίαν τεχνητή, μπορεί κανείς να τη δει και σαν μια υπερπροωθημένη ανασυστηματοποίηση, με νεωτεριστικό, ας πούμε, πνεύμα, της υπέρτατης ελληνολατινικής γλωσσικής παράδοσης.

Αλλά, ας έρθουμε στις άλλες δύο περιπτώσεις, που αποτελούν ουσιαστικά και τις πιο σοβαρές προτάσεις, τις «νεκροζώντανες γλώσσες» για τα μάτια των ποικιλώνυμων και ποικιλόγλωσσων σημερινών Ευρωπαίων. Νεκροζώντανες, γιατί απ' τη μια πλευρά δεν είναι ομιλούμενες σήμερα σ' ευρεία κλίμακα, απ' την άλλη όμως παραμένουν οι κύριες γλώσσες αναφοράς και τροφοδοτούν συνεχώς όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες και πάνω απ' όλα το παγκόσμιο πνεύμα.

Γεγονός είναι ότι η ελληνική είναι η πρώτη οικουμενική γλώσσα. Η λατινική είναι η δεύτερη – κι αν είναι ακριβές αυτό που είπε ο Κικέρων, με κάποια υπερβολή βέβαια, για τους Ρωμαίους: *Είμαστε λαός αγροτών με 210 λέξεις. Πήραμε την ελληνική και δημιουργήσαμε τη γλώσσα μας* – τότε η λατινική δεν είναι παρά μια αναπλασμένη ελληνική, όπως η γαλλική είναι μια αναπλασμένη λατινική. Απ' αυτή την άποψη, η ελληνική, είναι η κυριότερη βάση όλης της γλωσσικής γενεαλογίας των σύγχρονων ευρωπαϊκών γλωσσών, μέσα στις οποίες περιέχεται σε σημαντικό βαθμό, τόσο λεξιλογικά, όσο κυρίως εννοιολογικά. Αυτό που είπε ο Κικέρων για την λατινική ισχύει αμεσότερα για όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές γλώσσες, οι οποίες είχαν μια εξίσου περιορισμένη βάση λεξιλογίου κι αναπτύχθηκαν με δάνεια, τόσο απ' την λατινική, όσο και την ελληνική.

Η καθιέρωση της λατινικής θα σήμαινε, για το σύνολο σχεδόν της σύγχρονης Ευρώπης, μια επιστροφή στην προ του 1850 εποχή της λόγιας παράδοσης (πριν την ανάδυση των εθνικών κρατών και των γλωσσών τους) και η αναβίωσή της φαίνεται ότι συγκριτικά, θα ήταν μάλλον πιο ευχερής από οποιαδήποτε άλλη λύση. Κυρίως λόγω του λατινικού αλφα-

βήτου, ως κοινώς λέγεται, αν και τούτο δεν είναι διόλου ακριβές δεδομένου ότι το καλούμενο λατινικό αλφάβητο δεν είναι παρά μια απ' τις πολλές αρχαϊκές παραλλαγές του ελληνικού (το χαλκιδικό) και το οποίο παρέλαβαν οι λατίνοι από μια αποικία της Magna Grecia (στον κόλπο της Νεάπολης), την Κύμη της Καμπανίας και όπως είπε αργότερα ο Juvenalis: *hoc discunt omnes ante alpha et beta puellae*.

Η καθιέρωση της ελληνικής (της μακροβιότερης γλώσσας, όπως την αποκαλεί ο σοφός καθηγητής Francisco Adrados και την οποίαν *χρειάζονται όλοι οι λαοί της Ευρώπης* γιατί όπως λέει, *άλλωστε οι γλώσσες μας είναι ημιελληνικά ή κρυπτοελληνικά*), θα είναι μάλλον λιγότερο ευχερής, τουλάχιστον στην εκκίνηση, απ' αυτήν της λατινικής. Προσφέρει όμως ένα πρωτογενές γλωσσικό όργανο αφετηρίας, όχι μόνο για την μέχρι τώρα γλωσσική εξέλιξη, αλλά κυρίως για την περαιτέρω εξέλιξη και προοπτική. Ως γλώσσα υπέρτατης αναφοράς και τελικής αναγωγής, παρέχει την πρωταρχική ύλη, πάνω στην οποία μπορεί να βασιστεί πληρέστερα κι αποτελεσματικότερα κάθε δυνατή και πιθανή γλωσσική καλλιέργεια και προοπτική. Με τον τρόπο αυτό, ο συνεκτικός ιστός του πολύγλωσσου ευρωπαϊκού οικοδομήματος, θ' αναδυθεί σε ολοκληρωμένο και ενιαίο γλωσσικό σύστημα με πλήρη ανταπόκριση βάσεως και εποικοδομήματος, καθώς και λειτουργική εναρμόνιση της νοηματικής αλληλουχίας.

Ένα ενδιαμέσο στάδιο προς μια τέτοια προοπτική θα ήταν κατ' αρχήν η αποκάλυψη, σ' όλο σχεδόν το φάσμα του γλωσσικού μωσαϊκού της Ευρώπης, της κοινής βάσης και καταγωγής απ' την οποία έχουν αντληθεί ποικίλες λεκτικές αναπλάσεις όπως, σχολείον, scuola, école, school, Schule, escuela, καθώς και η συνειδητοποίηση της ιστορικής διαδρομής, μέσω μιας πρωτότυπης ετυμολογικής διεργασίας, όπου η ετυμολογία των λέξεων ανάγεται στην ετυμολογία των σημείων του πνεύματος. Για παράδειγμα η πλήρης ετυμολογική διαδρομή της ιταλικής λέξης *gusto*, έχει την ακόλουθη σειρά: *gusto < gustus < γεύσις < γεύομαι*, το ίδιο ισχύει φυσικά για πολλές χιλιάδες λέξεις σ' όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές γλώσσες. Αυτοί είναι οι τέσσερεις βασικοί κόμβοι εξέλιξης ενός πολύ μεγάλου μέρους του νεοευρωπαϊκού λεξιλογίου και κατ' επέκταση της ευρωπαϊκής γλωσσικής γενεαλογίας (Ελληνικά → Λατινικά → Σύγχρονες Ευρωπαϊκές Γλώσσες).

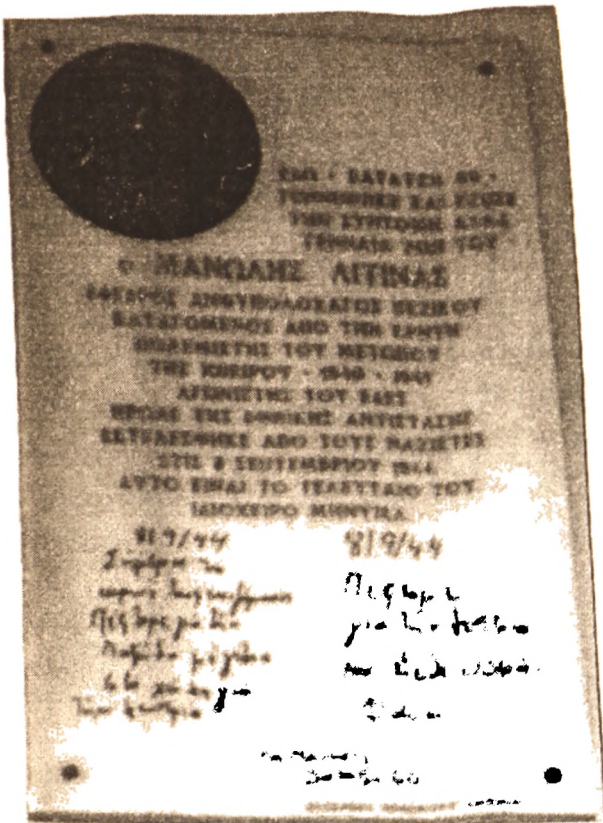
Όπως και οι Αμερικανοί εκλήθησαν πριν από δύο αιώνες να επιλέξουν μια γλώσσα για ένα νεόκοπο κρατικό μόρφωμα, που αποτελούνταν από ένα πλήθος εθνοτήτων και γλωσσικών ιδιωμάτων, έτσι και μεις (κάτω από άλλες συνθήκες και άλλες συγκυρίες) καλούμεθα τώρα να επιλέξουμε μια κοινή γλώσσα. Το παράδειγμα της Σοβιετικής Ένωσης δεν πρέπει ν' αγνοείται, όπου η μεγαλωρωσική διδασκόνταν σ' όλη την επικράτεια και αποτελούσε την επίσημη γλώσσα ολόκληρης της Ε.Σ.Σ.Δ., ενώ 180 γηγενείς γλώσσες εξακολουθούσαν να ομιλούνται και ομιλούνται ακόμη.

Όπως κάθε κοινωνία, μικρή ή μεγάλη, χρειάζεται ένα όργανο επικοινωνίας που να προάγει κατ' ελάχιστον τη συμμετοχική λειτουργία, έτσι και η Ευρώπη του αύριο δεν μπορεί να οικοδομηθεί ως βαβέλ. Ως εκ τούτου απαιτείται ένα κοινό γλωσσικό όργανο συνεννόησης και διανοήσεως.

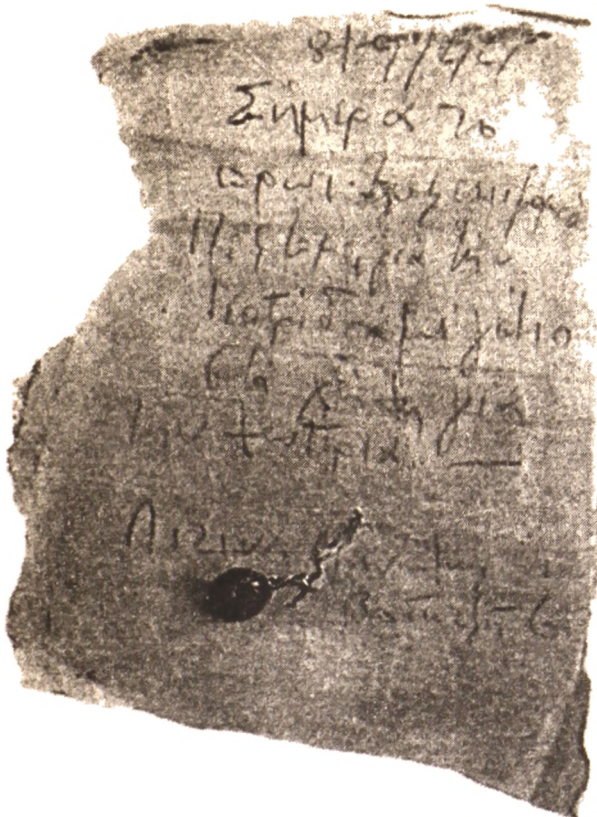

Μνήμες αντίστασης και δυσίας Από την Αθήνα της Κατοχής '41-44

της Γιολάντας Τερέντσιο

Η πλάκα στο σπίτι που γεννήθηκε ο Μανώλης Λίτινας.

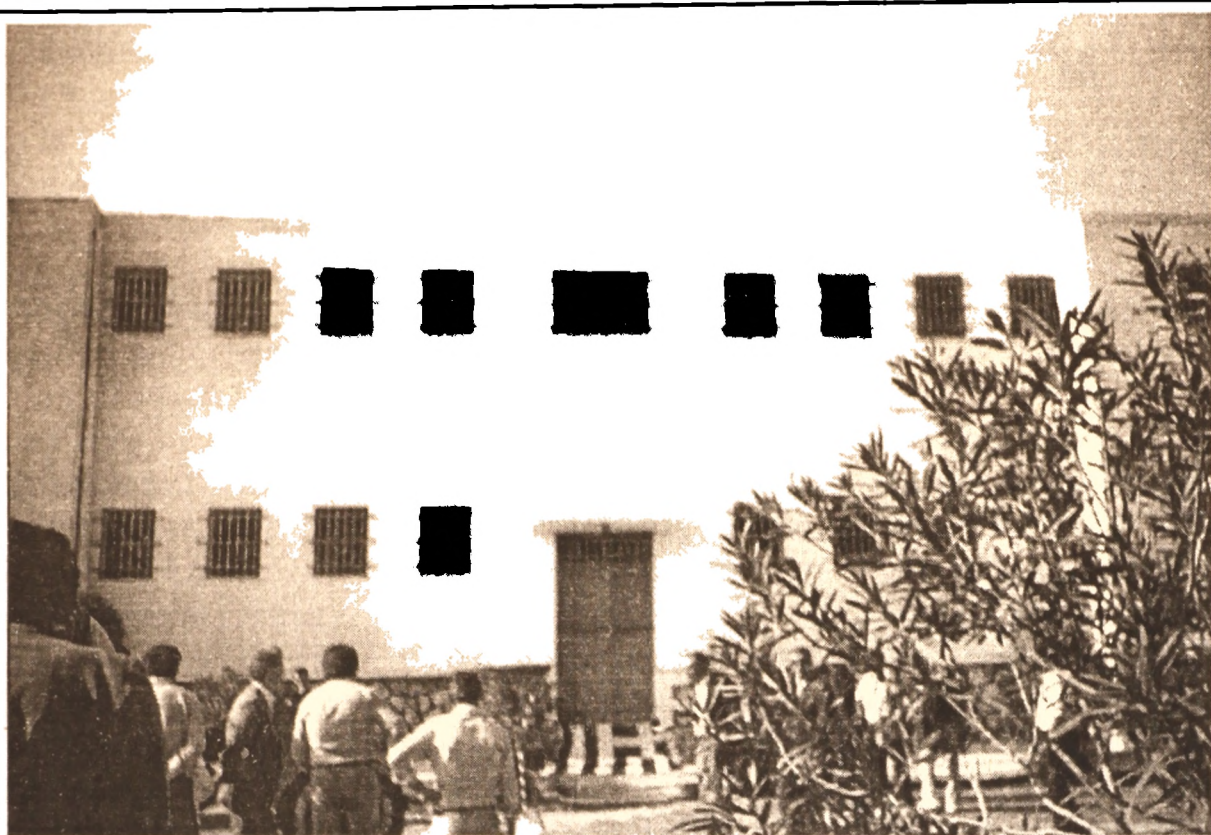
Το σημείωμα που πέταξε ο Μ. Λίτινας καρφισωμένο στο ασπασμένο μανικετόκουμπο του γράφει: 8/9/44 Σήμερα το πρωί τουφεκιζόμαστε. Πέφτομε για την Πατρίδα μας με γέλιο στα χείλη για την λευτεριά. Λίτινας Μανώλης Βατατζή 6.

Αν περάσετε από την οδό Βατάτζη 60, πάροδο της λεωφόρου Αλεξάνδρας, σηκώστε τα μάτια και θα δείτε μια πλάκα στον τοίχο που γράφει ότι εκεί γεννήθηκε ο Μανώλης Λίτινας που εκτελέστηκε από τους Γερμανούς στις 8 Σεπτεμβρίου 1944. Εκεί είχε γεννηθεί το 1917, όταν η περιοχή ήταν ωραία εξοχή. Εκεί γεννήθηκε και η αδερφή του Λιλή Λίτινα, παιδούλα τον καιρό της φοβερής εκείνης τελευταίας εκτέλεσης πριν εγκαταλείψουν οι Γερμανοί την Αθήνα, μιας ανώφελης πράξης εκδικητικής μανίας. Με άσβηστη την ανάμνηση του γενναίου παλληκαριού, έχει γίνει η ακούραστη αγωνίστρια κι ερευνήτρια για κάθε τι που ξαναζωντανεύει την αντίσταση εναντίον των κατακτητών, αλλά και συλλέκτρια πολύτιμων βιβλίων για τη μελλοντική βιβλιοθήκη στη μνήμη του. Ζει με τον αδελφό της Νίκο, ανάπηρο του ελληνοϊταλικού πολέμου. Οι δυο τους εθέσπισαν ένα βραβείο στη μνήμη του Μανώλη Λίτινα, που απονέμεται κάθε χρόνο σ' έναν δη-

μοσιογράφο για την αντιστασιακή του δράση και την όλη δημοσιογραφική σταδιοδρομία του, ενταγμένο στην επη-σία απονομή δημοσιογραφικών βραβείων από το Ίδρυμα Προαγωγής Δημοσιογραφίας Α.Β. Μπότση.

Δημοσιογράφος του αντιστασιακού τύπου της Κατοχής, της Δημοκρατικής Σημαίας του ΕΔΕΣ, ο Μανώλης Λίτινας, μαθαίνοντας πως στελέχη είχαν αποφασίσει να συμπράξουν με τα Τάγματα Ασφαλείας του κατοχικού πρωθυπουργού Ράλλη, ανέβηκε στο βουνό ν' αναφέρει την κατάσταση στον Ναπολέοντα Ζέρβα, κι εκείνος τού ζήτησε να γυρίσει στην Αθήνα και να κοιτάξει να διαγραφούν οι προδότες. «Θα πάω –είπε ο Λίτινας– παρ' όλο που ξέρω ότι θα σκοτωθώ». Πράγματι ο Παρθενίου, ο ανθυπασπιστής της Ειδικής Ασφάλειας κάνει μια αποτυχημένη απόπειρα εναντίον του κοντά στο σπίτι του, πετυχαίνει όμως η Ειδική Ασφάλεια της οδού Ελπίδος να σκοτώσει τον σύντροφό του Μήτσο Γιαννακόπουλο. Κρύβεται μερικές εβδομάδες, ξέρει ότι τα λιμάνια είναι απάγκια, αλλά τα καράβια δεν είναι να μένουν στα λιμάνια! Έτσι πάει στην Πανελλήνια Ένωση Εφέδρων Αξιωματικών στη Χαριλάου Τρικούπη να φέρει το μήνυμα του Ζέρβα να μην καταταγούν αξιωματικοί στα προδοτικά Τάγματα Ασφαλείας, που συνεργάζονται με τους Γερμανούς. Εκεί τον συλλαμβάνει αξιωματικός των Ες-Ες και ο γερμανός φοιτητής της Ιατρικής στο ελληνικό πανεπιστήμιο, Άγγελος Σμιτ, διερμηνέας των Γερμανών από την αρχή της Κατοχής, και τον παραδίδουν στο αρχηγείο των Ες-Ες στην οδό Μέρλιν. Ήταν 7 Απριλίου 1944· επί 6 μήνες τον βασάνισαν άγρια κι εκεί, ύστερα στις φυλακές Αβέρωφ και στην απομόνωση του Μπλοκ 15 στο Χαϊδάρι.

«Εκεί, στο Μπλοκ 15, στο θάλαμο των μελλοθανάτων γνώρισα τον ευγενή, ακαταπόνητο, αγέρωχο νέο, Μανώλη Λίτινα που επάλλετο από τους ευγενέστερους κι αγνότερους σκοπούς της ελληνικής αντίστασης», είχε πει ο δημοσιογράφος Ηλίας Μπρεδήμας, «άγρυπνος από τους κοριούς και τις ψείρες του κελιού μας, διψασμένος και πεινασμένος, η ψυχή του δεν είχε λυγίσει, με το χαμόγελο και βαθιά πίστη για το επικείμενο τέλος του χιτλερικού θηρίου σκόρπιζε στους γύρω του μελλοθανάτους την απόλυτη αισιοδοξία του για το σπάσιμο των δεσμών. «Οι περισσότεροι από σας –μας έλεγε– θα δουν και θ' αναπνεύσουν τον καθαρό αέρα της λευτεριάς μας... όσο για μένα, ξέρω ότι θα με φάει η κρεμάλα ή καμιά ρεματιά... Πέστε στο σπίτι μου, στους συναγωνιστές μου και στους φίλους μου ότι φεύγω τίμια κι υπερήφανα με αδούλωτη την ψυχή μου!» Μου έλεγαν μερικοί απελευθερωθέντες –γιατί είχα βγει δυο μέρες νωρίτερα από την αποθήκη εκείνην του ανθρώπινου υλικού, όπως προσφυώς εχαρακτηριζέτο το κάτεργο της αυστηράς μας απομόνωσης– ότι όταν η βαριά φωνή του γερμανού δεσμοφύλακα τον φώναζε το βράδυ για να τον οδηγήσουν στο Γολγοθά του, ο Μανώλης μας σηκώθηκε ήρεμα, με μια ολύμπια ψυχική γαλήνη, βάδισε με το χαμόγελο στα χείλη μέσα από τους λοιπούς μελλοθανάτους, είπε καληνύχτα κι έφυγε...».

Μνήμη αγωνιστών στρατοπέδου Χαϊδαρίου, όπου κατατέθηκαν στεφάνια μπρος στο Μπλοκ 15, όπου και η Λιλή Λίτινα κατέθεσε 27 κόκκινα τριαντάφυλλα, όσα και τα χρόνια του αδελφού της, που είχε περάσει ατέλειωτες μέρες πίσω από τα σιδερόφρακτα παράθυρα ψηλά-ψηλά στο ταβάνι ώστε να μη βλέπουν οι φυλακισμένοι έξω.

Αίτημα των συγκεντρωμένων ήταν: *Να δοθεί ο χώρος του στρατοπέδου στο χαϊδαριώτικο λαό· να τιμηθεί η μνήμη των αγωνιστών με την ανέγερση μνημείου στο χώρο της θυσίας.* Ιδιαίτερη παράκληση ν' αποκαλυφθούν τα μηνύματα των κρατουμένων, που έχουν καλυφθεί από ασβέστη. Περιττό να πούμε ότι δεν έγινε τίποτα απ' αυτά, το αίτημα παραμένει. Μόνο στην Ελλάδα δεν έχουμε διατηρήσει κανέναν από τους χώρους που θα ήταν ζωντανή μνήμη της ιστορίας και των αυθόρμητων αγώνων και θυσίας του λαού μας. Κι είναι τόσο κρίμα.

25 Μαρτίου 1943

ΚΡΗΤΕΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ

ΘΡΑΚΕΣ

♦

Ζήτη την 25 Μαρτίου μακριά απ' την ιδιαίτερη πατρίδα Σας. Σφίχτε της γροθιές Σας και τὰ δόντια. 'Ο έχθρὸς ποὺ πᾶς ξεριζώσε ἀπὸ τὰ σπίτια σας εἶνε διπλός. 'Ο ἕνας εἶνε ὁ ξένος κατακτητὴς, ὁ δόλιος καὶ βάρβαρος. 'Ο ἄλλος εἶνε ὁ φασισμὸς τῆς Βασιλικῆς δικτατορίας τῆς 4 Αὐγούστου, ὁ προδοτικὸς καὶ καταχθόνιος.

Πρέπει νὰ τοῖς συντρίψουμε τὸν πρῶτο θὰ τὸν χτυπήσουμε ἀλύπητα, σὰν ἔρθη ἡ ὥρα, θὰ τὸν χτυπήσουμε μέχρις ἀναισθησίας γιὰ νὰ μὴ μπορέση, ποτέ, μὰ ποτέ, νὰ σηκώσῃ κεφάλι καὶ ν' ἀπειλήσῃ τὴν γαλήνη σας. Τὸν ἄλλο θὰ τὸν ξεριζώσουμε ἀπ' τὴν 'Ελλάδα γιὰ νὰ μὴ μπορέσῃ ποτέ περὶ νὰ μᾶς ξαναπάρῃ τὰ λεπτά μας δῆθεν γιὰ ἀεροπλάνα καὶ δπλα καὶ νὰ μᾶς ἀφήσῃ ἄοπλους καὶ γυμνοὺς.

Κρήτες, Μακεδόνες, Θράκες

θ' ἀγωνιστοῦμε ὅλοι μαζί, δημιουργοῦντες ἕνα ἀτσαλένιο 'Εθνικὸ καὶ Δημοκρατικὸ Μέτωπο πολέμου ἐναντίον ὅλων τῶν ἐχθρῶν τοῦ 'Ελληνισμοῦ γιὰ νὰ ξαναπάρουμε τὰ ἐνδοξα αὐτὰ 'Ελληνικὰ κομμάτια, νὰ τὰ ἀναδημιουργήσουμε μὲ στοργὴ καὶ προθυμία, καὶ νὰ στήσουμε σ' ὁλόκληρη τὴν Νέα, Μεγάλῃ καὶ Ἐνδοξῇ 'Ελλάδα, τὴ σημαία τῆς 'Ελληνικῆς Δημοκρατίας μ' ἕνα οὐσιαστικὸ λαϊκὸ, 'Εθνικὸ, περιεχόμενο, καὶ νὰ ἐπιβάλουμε τὴν Κοινωνικὴ Δικαιοσύνη θεμέλιο αἰγάρταχτο στοῦ καινούργιου οἰκοδόμημα τῆς Πατρίδας μας

Σημείωμα τοῦ Μανώλη Λίτινα στὴν παράνομη εφημερίδα *Δημοκρατικὴ Σημαία*.

Τη στιγμή της αναρτήσεως της αναθηματικής πλάκας στο σπίτι του, ο Ηρακλής Πετιμεζάς είπε: «Είμαστε συγκεντρωμένοι σ' αυτό το χώρο σήμερα γιατί ο ίδιος ο Μανώλης Λίτινας με το στερνό του μήνυμα μας έφερε εδώ. Το δωρικό μήνυμα, που βλέπομε μόλις πρόλαβε να το γράψει καθώς τον παίρναν για εκτέλεση. Να πέφτεις στο πεδίο της μάχης με το όπλο στο χέρι για ό,τι πιστεύεις είναι βέβαια ηρωισμός, αλλά ν' ακούς—ύστερα από μακρά κάθειρξη και πολλά βασανιστήρια— ν' ακούς μian αυγή το προσκλητήριο του Γερμανού για το εκτελεστικό απόσπασμα και ωστόσο να έχεις τη δύναμη ν' απευθύνεις στον κόσμο έναν τέτοιο χαιρετισμό, αυτό έχει μian άλλη, τρανότερη σημασία. Θυμίζει Λεωνίδα και Σωκράτη, Κωνσταντίνο Παλαιολόγο και Παπαφλέσσα. Τα σημειωματάκια, στα οποία ο Μανώλης Λίτινας καρφίτωσε τ' ασημένια μανικετόκουμπά του να μην τα πάρει ο αέρας, τα βρήκε μια γυναικούλα που μάζευε χόρτα κοντά στη χαράδρα του Χαϊδαριού, όπου οι Γερμανοί κατέβασαν 59 κρατουμέ-

Χαράγματα κρατουμένων στα κρατητήρια της οδού Μέρλιν.

Ο Μανώλης Λίτινας ως έφεδρος ανθυπολοχαγός το 1938, όταν εκλήθη η κλάσις του. Με την ιταλική εισβολή στις 28.10.40 βρέθηκε στο Καλπάκι, όπου έγιναν σφοδρές μάχες.

Στις 29.10.40 γράφει στο λοχαγό του για τις ελλείψεις των ανδρών του σε κλινοσκεπάσματα, αντίσκηνα—βρίσκονται στο ύπαιθρο—, λίπος για τα όπλα γιατί σκουριάζουν, άρβυλα δεν εχορηγήθησαν, ένας στρατιώτης περιφέρεται με γυμνά πόδια. Εάν ήλθαν πυρομαχικά, παρακαλώ αποστείλατε. Ούτε χθες ούτε σήμερα μου εδόθη κουραμάνα.

Στην ανάποδη του σημειώματος η απάντηση του λοχαγού: Προς το παρόν δεν έχω λίπος, άρβυλα δεν πιστεύω να επαρκέσουν. Αντί ορνυκτέλαιον σας αποστέλλω λίγο λάδι βραστό. Απόψε θα εμπυρευματίσω επιθετικές χειροβομβίδας και να στείλεις να πάρεις 10 τη νύκτα. Ως προς τας άλλας ελλείψεις σου (φαγιά, νερά και πράσινα άλογα) μην ενοχλείς τον Λόχον διότι γνωρίζεις την κατάσταση του Λόχου. Αυτή τη στιγμή έλαβα διαταγήν τον Τάγματος και μας

εφιστά την προσοχήν να μην εισέλθω ο εχθρός στο δασωμένον λόφον. Από το μέρος που θα σου πει ο στρατιώτης να στείλεις ισχυράν περίπολον απόψε, εν ανά-

γκη και υπό την διοίκησίν σου, να προχωρήσει χαμηλά και να φυλάγει με εφ' όπλου λόγχην και επιθετικές χειροβομβίδας. Όταν εμφανιστούν, επάνω των και να συλλάβητε αιχμάλωτον.

Να γιατί στην παράνομη εφημερίδούλα του στον καιρό της κατοχής, την Δημοκρατική Σημαία, έγραψε στις 25.3.43: Κρήτες, Μακεδόνες, Θράκες. Σφίχτε τις γροθιές και τα δόντια σας. Ο εχθρός που σας ξερίζωσε από τα σπίτια σας είναι διπλός, ο ένας είναι ο ξένος κατακτητής, ο δόλιος και βάρβαρος. Ο άλλος είναι ο φασισμός της βασιλικής δικτατορίας της 4 Αυγούστου, ο προδοτικός και καταχθόνιος. Πρέπει να τους συντρίψουμε. Τον πρώτο θα τον χτυπήσουμε αλύπητα, τον άλλο θα τον ξεριζώσουμε από την Ελλάδα για να μην μπορέσει ποτέ πια να μας ξαναπάρει τα λεπτά μας δήθεν για αεροπλάνα και όπλα και να μας αφήσει άοπλους και γυμνούς... Θ' αγωνιστούμε δηλαδή να στήσουμε τη σημαία της Ελληνικής Δημοκρατίας και να επιβάλουμε την Κοινωνική Δικαιοσύνη, θεμέλιο ατράνταχτο στο καινούργιο οικοδόμημα της πατρίδας μας.

Το σπίτι της οδού Βατατζή 60.

νους που είχαν μαζέψει τα ξημερώματα από τις διάφορες φυλακές και τους θέρισαν με τα πολυβόλα...»

Στη θέση των παλιών μεγάρων της οδού Μέρλιν υψώνονται τώρα πολυτελή κτήρια, μόνο το μαύρο κυπαρίσσι στέκεται όπως και τότε, που δίπλα του υψωνόταν και ο ιστός του γκριζου εμβλήματος των Ες-Ες, μια νεκροκεφαλή πάνω σε δυο κόκκαλα.

Στις 17 Μαΐου 1983 η Μέρλιν απόκτησε το μνημείο της, ένα νέο με περασμένο σχοινί στο λαιμό του, του γλύπτη Απάρτη, και δίπλα μια από τις σιδερόφρακτες πόρτες των κελιών των υπογείων όπου κλείνονταν οι πατριώτες για να βασανιστούν απάνθρωπα, διασώθηκε από την ολική κατεδάφιση κι εναρμονίστηκε σ' ένα σύνολο που φιλοτέχνησε ο αρχιτέκτων Νίκος Χατζημιχάλης. Το χτες ήταν πολύ ζωντανό στις μνήμες των πρώην κρατουμένων, όσων επιζούν, που είχαν συγκεντρωθεί για τ' αποκαλυπτήρια, τα δάκρυα τρέ-

χανε στα μαραμένα πρόσωπα των ασπρομάλληδων, γυναικών κι αντρών, που θυμούνταν όταν εικοσάρηδες είχαν κλειστεί εκεί και βασανίστηκαν σωματικά και ψυχικά στα χέρια δημιών που είχαν κατακτήσει τον τόπο τους. Η συγκίνηση ήταν και γιατί επιτέλους ύστερα από σαράντα χρόνια η Πολιτεία αναγνώριζε τους αγωνιστές και τους τιμούσε. Έπρεπε να περάσουν 40 χρόνια; Αχ, Ελλάδα αθάνατη, πόσα εγκλήματα έχουν γίνει σ' όνομά σου!...

Θυμήσου, διαβάτη, για να 'ναι ελεύθερη η γη που πατείς, θυσιάστηκαν οι νέοι και οι νέες τον καιρό της Κατοχής δίνοντας ολοκαύτωμα τη μοναδική ζωή τους στην ιδέα της ελεύθερης πατρίδας, που την καταπάτησαν οι βάρβαροι εισβολείς – είναι γραμμένο στο γρανίτη. Εκεί που ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης Γιώργος-Αλέξανδρος Μαγκάκης κατέθεται το δάφνινο στεφάνι μαζί με τους εκπροσώπους της Ενωμένης Εθνικής

Ο μεγαλύτερος αδελφός της οικογένειας, ο Νίκος Λίτινας, ως ανθυπολοχαγός του Αλβανικού Μετώπου με 100% αναπηρία, έπαιρνε σύνταξη και από το Ελεγκτικό Συνέδριο, αλλά όταν έγινε το γεγονός στα Ίμια παραιτήθηκε της πολιτικής του συντάξεως υπέρ της πολεμικής αεροπορίας.

Αυτό είναι το φρόνημα των αδελφών Λίτινα, των οποίων η μεγάλη αδελφή Ανθή ήταν διευθύνουσα αδελφή στο Αρεταίειον Νοσοκομείο, όπου γνώρισε τον ανάπηρο πολεμιστή Κώστα Μουτζάκη που της έμεινε πιστός σύζυγος ως το θάνατό της.

Αντίστασης, φώναξαν οι πρώην κρατούμενοι: «Το Χαϊδάρι, το Χαϊδάρι μην ξεχνάμε, η Μέρλιν πρώτα, το Χαϊδάρι ύστερα!» Υπάρχει ακόμα το περίφημο Μπλοκ 15, που χρησίμευσε αργότερα και για πειθαρχεία του στρατού κι οι τοίχοι του έχουν ασπριστεί σκεπάζοντας τα μηνύματα που οι μελλοθάνατοι κρατούμενοι είχαν χαράξει τις μακρύτερες ώρες, μέρες και μήνες της αγωνίας, πριν οδηγηθούν στο εκτελεστικό απόσπασμα. Είναι κειμήλιο ιερό το Μπλοκ 15 κι είναι ακόμα καιρός να διασωθεί στη μνήμη αυτών που χάθηκαν, δίνοντας με τόσο σθένος και αυτοπάληση τη ζωή τους για να 'ναι η Ελλάδα ελεύθερη.

Επισημαίνουμε

Καθιστή αρκούδα

— Πώς γίναμε έτσι; Με λύπη κι όχι με αισθήματα αντεκδίκησης σύρω αυτές τις γραμμές. Έχω την αίσθηση πως ο τόσο ιδιαίτερος χώρος του πολιτισμού έχει αλωθεί από μίαν ιδιότυπη δράκα γιάπηδων και managers που πιστεύουν μόνο στις κοσμικές συναναστροφές και που λειτουργούν ως ιδεολογικοί μεταπράτες, έτοιμοι να μαϊμουδίσουν γεμάτοι έκσταση εμπρός στ' αόρατα ρούχα του κάθε, περιστασιακού, μονάρχη. Άλλοτε, θυμάμαι, όλη η εικαστική κοινότητα έτρεχε πίσω από τον Βορρέ ή τον Πιερίδη, ενώ τώρα έχει ανακαλύψει νέους σωτήρες, πρόθυμους να διαθέσουν χρήμα κι υποσχέσεις και να οδηγήσουν τους εκλεκτούς τους στον επίγειο παράδεισο.

Διαβάζω και δεν πιστεύω στα μάτια μου. Ιδού πώς προλογίζει ο συμπαθής Ντένης Ζαχαρόπουλος τον Νίκο Κεσσανλή και την πρόσφατη έκθεσή του στη Θεσσαλονίκη: «Ο Κεσσανλής γνωστός και ως Νίκος αλλά και ως αγύριστο κεφάλι, θα μπορούσε να είναι ο τελευταίος ινδιάνος της Ανατολής, ο τελευταίος φύλαρχος της Δύσης, γνωστός σε πολλούς ως καθιστή αρκούδα, σιωπηλός λύκος, μοναχικό τσακάλι ή όρθιος τάρανδος. Πολλά είναι τα ασύλληπτα ονόματα με τα οποία τον αναφέρουν οι μυθολογίες και τα γουέστερν του άλλου ημισφαιρίου... Μορφή, μόρφωση, μεταμόρφωση, αναμόρφωση, λέξεις που ακολουθούν τους στοχασμούς του Νίκου προς το μυστήριο της σφαίρας (sic)».

Δεν μπορεί, κάποιος μάς δουλεύει. Κάποιος που ενώ τον έχουμε πιστέψει ως ικανό να βάλει τάξη στη σκόρπια ιστορία μας, να αποκαλύψει τους πράγματι πρωτοπόρους και να διατυπώσει τις δύσκολες αλήθειες, μας κάνει πλάκα εκλαμβάνοντάς μας ως ιθαγενείς που εντυπωσιάζονται με καθρεφτάκια και χάντρες. Εξ ου και η... καθιστή αρκούδα, πράγμα πολύ άδικο και για τον Κεσσανλή. Εξομολογούμαι: περιμένω από τον Ντένη το υπεσχημένο βιβλίο όπως και οτιδήποτε άλλο έχει γράψει για την ελληνική τέχνη και για την τέχνη γενικά. Κι ούτε παριστάνω τον αλάνθαστο ή τον επαγγελματία τιμητή. Απλώς πιστεύω ότι εικοσιπέντε χρόνια κάτι έχω καταθέσει στο χώρο. Όμως φοβάμαι πως η ελληνική τέχνη αντί για την προβολή και τη μελέτη που δικαιούται αντιμετωπίζεται ως μέσο κοσμικών επαφών ή ως αφορμή παιχνιδιών εξουσίας και νεο-ταξικών επιδείξεων. Αλλά και μιας πλάκας που γίνεται αβρόχοις ποσίν και με... την καλή έννοια. Ως καθιστός τάρανδος δεν μπορώ παρά να εξανίσταμαι. Κάτι η γερμανική «εισβολή» με τα ιθαγενή ενεργούμενά της, κάτι οι managers, οι curators και οι «ηγέτες» της foire, κάτι οι γκαλερίστες του δήθεν και της αφ' υψηλού μπιζνας, κάτι τα γαλλοτρικαλινά «αστεία», έχω την εντύπωση ότι έχουμε εισέλθει πλησίον στον αστερισμό της μεγαλόσχημης μπαλαφάρας. Καμιά αίσθηση ιστορικότητας, κανένας σεβασμός προς το παρελθόν αλλά και το μέλλον της νεοελληνικής δημιουργίας, καμιά διάθεση ουσιαστικής ερμηνείας αλλά περί διαγραμμάτου τοποθετήσεις. Κάποτε η ελληνική τέχνη είχε στοιχειώδη συλλογικότητα, είχε και επίγνωση των αδυναμιών αλλά και της δύναμής της. Κάποτε για την τέχνη, τον πολιτισμό και την πολιτική του έγραφαν ένας Κώστας Παπαϊωάννου, ένας Παναγιώτης Κονδύνης, ένας Κορνήλιος Καστοριάδης. Σήμερα κυριαρχούν μάλλον οι «φύλαρχοι» και τα «ούγκα». Θλίψη.

Μάνος Στεφανίδης

Υ.Γ.: Άνοιξη του 1723 και ο Κάντορας της Λειψίας παρουσιάζει το «Ευαγγέλιον κατά Ιωάννη» στον καθεδρικό όπου εργάζεται. Εκατό χρόνια αργότερα την ξεχασμένη παρτιτούρα δημοσιοποιεί ο Μέντελσον διασώζοντας τον «Παρθενώνα» της δυτικής μουσικής. Τι εννοώ; Πως η ιστορία επιτελεί πάντα το έργο της. Όσο κι αν αργεί...

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Υπενθυμίζουμε στους φιλότεχνους φίλους ότι δύο σημαντικές εκθέσεις, οι «Έλληνες χαρακτές του 20ού αι.» στο Μέγαρο Εϋνάρδου του ΜΙΕΤ (Αγ. Κωνσταντίνου & Μενάνδρου, Ομόνοια) και οι «Κορυφαίοι δημιουργοί του 20ού αι. από τη συλλογή των Marlborough Galleries» στο Μουσείο Φρουσίρα (Μονής Αστερίου 3 & 7, Πλάκα), κλείνουν στις 18/5. Ας σπεύσουν.

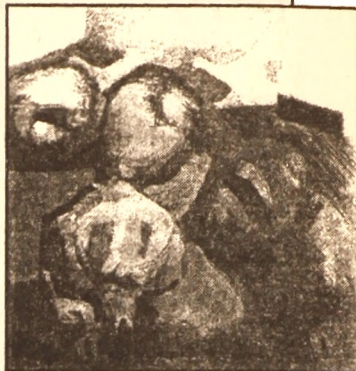
• Από 8 έως 31/5 στη γκαλερί Νέες Μορφές (Βαλαωρίτου 9Α, κέντρο Αθήνας) εκθέτει τη νέα του δουλειά ο Κώστας Πανιάρας: δίπτυχα και τρίπτυχα με κύριο χαρακτηριστικό τις χαμηλές χρωματικές κλίμακες. Ακριβώς δίπλα, στη γκαλερί Έκφραση, από 6 έως 24/5 γίνεται η έκθεση ζωγραφικής του Νικόλα Κληρονόμου με τίτλο «Περίπτερα τη νύκτα».

• Στο Κολωνάκι, στη γκαλερί Ζουμπουλάκη (Πλατεία Κολωνακίου 20) προλαβαίνετε μέχρι αύριο 3/5 να δείτε την έκθεση «Πέντε ζωγράφοι ζητούν συγγραφέα» με έργα των Γ. Αδαμάκη, Σ. Ζάννη, Χ. Κεχαγιόγλου, Γ. Κόττη, Α. Κυριτσόπουλου. Στη γκαλερί «3» (Φωκυλίδου 3) από 6 έως 26/5 γίνεται η ενδιαφέρουσα έκθεση γλυπτικής του Κώστα Βρούβα με έργα από μέταλλο και ξύλο.

Στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών (Γλύκωνος 4, Δεξαμενή) εκθέτει δουλειά του ο ζωγράφος Χρήστος Κάλφας, που ζει και εργάζεται στο Παρίσι: δουλειά που αναφέρεται στις σχέσεις του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον. Τέλος, στη γκαλερί Μέδουσα (Ξενοκράτους 7) από 8/5 έως 7/6 εκτίθεται η νέα δουλειά της ζωγράφου Βούλας Μασούρα με τίτλο «Φθορά-Μνήμες II», που αποτελεί συνέχεια της δουλειάς της «Φθορά-Μνήμες» που ξεκίνησε το 1997.

• Στη Βαρβάκειο Πλατεία, στη γκαλερί Diana (Αρμοδίου 10), τη Δευτέρα 8/5 εγκαινιάζεται η έκθεση του Τάσσου Τριανταφύλλου με κατασκευές, περιβάλλοντα και ζωγραφικά έργα, όπου χρησιμοποιείται η τεχνική του frottage, με μολύβια, μελάνι και γραφίτη. Διάρκεια μέχρι 31/5.

• Στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης (Λεωφόρος Στρατού 2) δείτε την ωραία έκθεση «Το Βενετσιάνικο γυαλί από την Αναγέννηση ως τον 19ο αιώνα», από τις συλλογές του Palazzo Barberini της Ρώμης. Διάρκεια μέχρι 11/5.

Φαίδων Αναστασιάδης: Στη Δίνη της Δημιουργίας (της Ντόρας Ηλιοπούλου-Ρογκάν)

Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Αδάμ το βιβλίο Φαίδων Αναστασιάδης: Στη Δίνη της Δημιουργίας με κείμενο της Ντόρας Ηλιοπούλου-Ρογκάν και 130 φωτογραφίες των ζωγραφικών έργων του.

Πολύ ταλαντούχος ζωγράφος ο Φαίδων, που πέθανε μόλις 31 χρονών, τον Ιούνιο του 2001, δεν πρόλαβε εν ζωή να δείξει τη δουλειά του. Μια δουλειά που χαρακτηρίζεται από ένα άρτιο μετιέ, μια πολύ μεγάλη ευαισθησία στο χρώμα και πάνω απ' όλα ένα απόλυτα προσωπικό ύφος.

Ένα ύφος που συντελεί στο να ξεχωρίζουν τα έργα του μέσα στη σύγχρονη τύρση των εύκολων λύσεων και των αντιγραφών. Στην έκδοση ξεχωρίζουν τα τοπία, οι χώροι, και οι αυτοπροσωπογραφίες του Φαίδωνα: καίρια, εύγλωττα ψυχογραφήματα.

ΗΛ.Ρ.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- ΣΔΟΕ, το μοντέρνο μέσο άσκησης αποτελεσματικής πολιτικής.
- Ποιος να το 'λεγε πάντως πως την κάθαρση θα την έφερνε η Αυριανή...
- Έστιν δίκης οφθαλμός, με την κουριάδα αρχάγγελό της...
- Η εφημερίδα που γκρέμισε τον καραμανλισμό (και τα ελληνικά ταυτοχρόνως)... Έβαλε τώρα πλώρη και για τον εκσυγχρονισμό. (Αρχίζοντας από τους Σημιτοφύλακες).
- Τι είπε πάλι ο δικός μας στην Κύπρο! Ζήτω η Ένωση!
- Ξέρετε πώς λέγεται ο Σημίτης στα ιρακινά;
- Σαρδάμ Χουσεϊν! (Γι' αυτό εξάλλου δεν κάνει ανασχηματισμό· για να μην μπερδέψει τα ονόματα των υπουργών).
- Και πώς λέγεται ο Τόνι Μπλερ στα ρωσικά; Τόνιεβιτς Σερ-γκέη.
- Τι είναι αυτό που το βρίζουνε και χαμογελάει; Το Πρωτόπαπα;
- Και που γελάει σαν να κλαίει; Το Μαλέσιο.
- (Ωραίοι άνδρες πάντως αμφότεροι.)
- Η στήλη, αν θυμάστε, είχε συλλάβει το μέγεθος του ανδρός Μαλεσίου σε χρόνο ανύποπτο. Όταν είχε απαγγείλει δίστιχο για τα λάστιχα Πιρέλι και το είχε αποδώσει στον «αείμνηστο Κώστα Μητρόπουλο».
- Τέτοια πράγματα έκανε το Μαλέσιο (εκτός κι αν εννοούσε τον μαέστρο Μητρόπουλο).
- Πάντως ό,τι και να πεις, η κουλτούρα του ΠΑΣΟΚ δεν

κρύβεται.

- Ρωτήστε και την Παναγιωταρέα που τους αντιπολιτεύεται σκληρά, κατά δήλωσή της.
- Παρότι κάνει διακοπές στο Πόρτο Καράς μαζί με τον Βενιζέλο (πάλι κατά δήλωσή της).
- Κι εμάς τι μας νοιάζει;
- Φωτιά στα μπατζάκια του ΠΣΑΤ καθώς καταγγέλλονται πανταχόθεν διαχειριστικές ανωμαλίες, έλλειψη παραστατικών και σπατάλες.
- Μέχρι και τον εισαγγελέα επικαλούνται οι αντιπολιτευόμενοι.
- Σιγά ρε παιδιά. Ήρεμα. Απλώς νεόπλουτοι είναι οι άνθρωποι και ως εκ τούτου σπάταλοι...
- Κι επειδή δηλώνουν Πασόκοι, είναι, αντόχημα, και κρατικοδίαιτοι.
- Αφήστε λοιπόν τον εισαγγελέα και ζητήστε απλώς εκλογές βάσει του καταστατικού.
- Μήπως και τερματιστεί η

- «ηγεσία» τους και αφιππεύσει λίγο η αντιπρόεδρος «ηγερία» τους. (Αν δεν γνωρίζει τη λέξη, ας ρωτήσει τον «Βαγγέλη».)
- Πώς καταντήσατε το μαγαζί, κυρία Τζούλια μου! Και είστε και μαρτυριάρα!
- Είπα «μαγαζί» και θυμήθηκα την Πινακοθήκη. Εκεί πάλι δεν κουνιέται ούτε φύλλο. Ούτε εσωτερικός κανονισμός, ούτε εκθεσιακές παραγωγές από το Ίδρυμα, ούτε ανανέωση επιμελητών, ούτε στοιχειώδης διάλογος, ούτε θέσπιση διαγωνισμού για εισαγωγή καινούργιων, ούτε εκπαιδευτικά προγράμματα, ούτε παράλληλες δραστηριότητες...
- Σαν αυτές που κάνουν π.χ. το Μουσείο Μπενάκη να λάμπει καθημερινά και να βρίσκεται διαρκώς στην επικαιρότητα.
- Ακόμη και η –μέτρια– έκθεση των κοστουμιών του Εθνικού Θεάτρου που δεν

Κιέριον του Δήμου Θεού

Στις «Κυριακάτικες Συναντήσεις με το Σινεμά της Λογοτεχνίας» στον κινηματογράφο Απόλλων Renault Filmcenter, την Κυριακή 4 Μαΐου, 11.30 π.μ. (τιμή εισιτηρίου: 5 ευρώ), το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου διοργανώνουν την προβολή της ταινίας **Κιέριον του Δήμου Θεού** (1974, διάρκεια 92'), που αναφέρεται στην υπόθεση Πολκ, και συζήτηση για τα βιβλία: **Γιάννης Βούλτεψης, Τζωρτζ Πολκ, χρέος για την αλήθεια, έρευνες και ντοκουμέντα**, (επιμέλεια: Άγγελος Σιδεράτος), Προσκήνιο, Αθήνα 2002 και **Κώστας Παπαϊωάννου, Πολιτική Δολοφονία, Υπόθεση Τζωρτζ Πολκ, Το Ποντίκι**, Αθήνα 1993.

Η ταινία του Δήμου Θεού έχει τιμηθεί με την τιμητική διάκριση στο Φεστιβάλ της Βενετίας 1968 για την αρχική εκδοχή της και με το βραβείο καλύτερης ταινίας, πρωτοεμφανιζόμενου σκηνοθέτη, όπως και με ειδική μνεία για τον Ανέστη Βλάχο, στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης 1974. Για το **Κιέριον** γράφει ο Μπάμπης Ακτσόγλου: «Ο Μόργκαν, ένας αμερικανός δημοσιογράφος που ήλθε στην Ελλάδα για να κάνει μια έρευνα πάνω στα

καρτέλ του πετρελαίου, δολοφονείται από παρακρατικά όργανα των μυστικών υπηρεσιών. Ο φίλος του Βαγενάς, ένας φιλελεύθερος δημοσιογράφος, συλλαμβάνεται ως ύποπτος για το φόνο. Όμως, όχι μόνο καταφέρνει να ξεφύγει από τη μηχανορραφία που έχει στηθεί εναντίον του, αλλά ξεκινά τη δική του έρευνα για να αποκαταστήσει την αλήθεια. Τίποτα δεν τον σταματά, παρά το γεγονός ότι οι άνθρωποι με τους οποίους έρχεται σε επαφή, στη συνέχεια δολοφονούνται.

Εμπνεόμενος αμυδρά από την υπόθεση Πολκ και χρησιμοποιώντας ως βασική κινηματογραφοφιλική αναφορά την ατμόσφαιρα των φιλμ νουάρ, ο Δήμος Θεός κάνει μια σημαντική πολιτική ταινία πάνω στη δύναμη του παρακράτους, τη δράση των ξένων μυστικών υπηρεσιών στην Ελλάδα και τη συμπεριφορά υποτέλειας των ελληνικών αρχών απέναντί τους. Η ταινία προβλήθηκε στο εξωτερικό το 1968 σε μια διαφορετική ημιτελή μορφή, και ξαναμονταρίστηκε μετά την πτώση της χούντας με παρεμβολή επίκαιρου πολιτικού υλικού από την Επταετία».

ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές μιας Πινακοθήκης αλλά μάλλον ενός θεατρικού Μουσείου...

- ...Σώζεται μόνο και μόνο χάρη στον σκηνογραφικό οίστρο και τις ευφάνταστες λύσεις του Γιάννη Μετξικώφ...
- Το σωστό να λέγεται...
- Ένα χρόνο πριν από τους Αγώνες και με την «Πολιτιστική Ολυμπιάδα» στο φόρτε της –λέμε τώρα– ο πολιτισμός των πολιτισμών ήρθε και καταπλάκωσε την Πινακοθήκη...
- Σαν ταφόπλακα...
- Άσχετο: πώς λέγονται πολλά τεύχη του Αντίμαζι, Αντί-δια.
- Κρατώ στα χέρια μου ένα από τα τελευταία βιβλία της Άγρας, ευγενική προσφορά του Σταύρου Πετσόπουλου...
- Πρόκειται για την Υποχρεωτική Ευδαιμονία, τέσσερις νουβέλες του ρουμάνου Νόρμαν Μάνεα,

σε –πολύτιμη– μετάφραση της Αλόης Σιδέρη.

- Του σημαντικότερου ίσως συγγραφέα που μας έρχεται από πρώην υπαρκτό Ανύπαρκτο.
- Ακόμη και το εξώφυλλο –από *artis Book* του Πάτρικ Κώλφιλντ– υποβάλλει με τη γραφιστική του λιτότητα.
- Τον περασμένο Μάρτιο στο Σαμαλιέ της Γαλλίας εξετέθη με τη φροντίδα των Μανόλη Γιανναδάκη και Ξενη Σαχίνη η συλλογή *ex libris* χαρακτικών του Βασίλη Ζευγώλη.
- Φυλλομετρώ τον εξαιρετικό κατάλογο και τον συστήνω προς γνώσιν και απόλαυση.
- Πρόκειται για ένα ακόμη πολιτιστικό διαμαντάκι που δεν πρόκειται να δείτε από την τηλεόραση.
- Δεν περισσεύει χρόνος από τους τρυπομακοκακομουτσου-νάκηδες...
- ...Οι οποίοι, στο τέλος δεν προλαβαίνουν καν να ολοκληρώσουν...

- Πώς λέγεται ο αννανισμός στην τηλεοπτική ορολογία;
- Αφήστε με να ολοκληρώσω!
- Τέλειωνε, βρε μαλάκα, να κοιμηθούμε.
- Το επαναλαμβάνουμε γιατί μας άρεσε: πώς αποκαλούσαν οι Παιοκτζίδες τον Καρεμπέ; Σαβουρογάμη.
- (Κάπως έτσι θα μπορούσαν ν' αποκαλούν και οι Πασοκτζήδες ένιους αρχηγούς τους).
- Το κόμμα που ταύτισε το σεξ με το πολιτικό ήθος.
- Πάντως στην Ελλάδα μπορεί να μην βλέπουμε μπάλα αλλά χορταίνουμε δηλώσεις: Τι είπε πάλι ο στόμας του κυρ Σωκράτη!
- Με τέτοια ευγλωττία θα μπορούσε να γίνει πρωθυπουργός.
- Εννοώ, να γίνει πρωθυπουργός και τύποις...
- Γιατί ποια είναι η δουλειά ενός πρωθυπουργού;
- Να βγάξει νέους νόμους,

να καταργεί τους παλιούς, να τρέχει τους υπουργούς του και να γράφει τις αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας στα παλιά του υποδήματα...

- Ή στον παλιό του Λιάνη. (Καλή ώρα όπως και ο κυρ Στάζης).
- Αλλά και ο Λιάνης όμως... Αληθινή υφυπουργάρα στο πλάι της υπουργάρας.
- Και γαμώ τον πολιτισμό των πολιτισμών του αθλητισμού τους.
- Ευτυχώς πάντως που πάει καλά η οικονομία τους. Μόλις 700 εκατομμύρια ευρώ απεκαλύφθη ότι λείπουν (δηλαδή απεκρύβησαν) από τον κρατικό προϋπολογισμό, χάρη στην ταχυδακτυλουργία του κ. Χριστοδουλάκη. Ρωτήστε και τον κ. Γκαργκάνα.
- Για ν' ανέβει το δημόσιο χρέος στα 4,5 δισ. ευρώ.
- Ταχυδακτυλοχριστο-δουλάκηδες...

Μανωλάκης
ο Ταχυδακτυλουργός

Όταν διανύουμε δύσκολους καιρούς, λειτουργεί θετικά το να λαμβάνουμε μηνύματα αισιοδοξίας, ελπίδας και επερχόμενων ευχάριστων αλλαγών στη ζωή μας. Ο Βροχοποιός του Richard Nash, ιδιαίτερα γνωστός στο ευρύ κοινό από την κινηματογραφική του μεταφορά, αποτελεί ένα τέτοιο μήνυμα. Η ρομαντική αυτή κωμωδία επιδεικνύει μια αισιόδοξη, αλλά ρεαλιστική οπτική της ζωής και την πίστη πως τα όνειρά μας μπορούν να βγουν αληθινά, αρκεί να πιστεύουμε σ' αυτά. Σε δεύτερο επίπεδο όμως υπάρχει η σκέψη και το ερώτημα: Πώς επιλέγουμε να ζούμε τη ζωή μας, πόσο πιστεύουμε στον εαυτό μας και στο μέλλον μας;

Δικαίωμα στο όνειρο...

Ο μύθος του έργου είναι απλός, λυρικός, όπως και η γλώσσα του, γεγονός που σεβάστηκε απόλυτα η μετάφραση του Ερρίκου Μπελιέ. Στη φάρμα των Κάρρου εδώ και μέρες έχει να βρέξει. Τα φυτά καταστρέφονται, τα ζώα πεθαίνουν, οι άνθρωποι υποφέρουν. Ο Χάρρυ Κάρρου μένει μαζί με τους δύο γιους του, Γκας και Τζίμυ, και την κόρη του Μόλλυ. Ακολουθώντας το λαϊκό μοτίβο, η φύση συμμετέχει στα βάσανα των ανθρώπων, υποφέρει μαζί τους. Η πραγματική ξηρασία βρίσκεται στις ψυχές τους, που περιμένουν με αγωνία την ελπίδα και το θαύμα να τις καταβρέξει, να τις δροσίσει.

Η Μόλλυ είναι το κεντρικό πρόσωπο του έργου (ρόλος που έπαιξε και η Έλλη Λαμπέτη το 1956 σε σκηνοθεσία Μιχάλη Κακογιάννη). Ο Χάρρυ και ο Τζίμυ θέλουν να την παντρεύουν γρήγορα, να της «χαρίσουν» αυτά που ονειρεύεται. Όνειρα απλά, καθημερινά: θέλει να απολαύσει τις μικρές χαρές που θαρρεί κανείς πως δικαιωματι-

κά ανήκουν σε κάθε γυναίκα. Τον γάμο, τον έρωτα, την οικογένεια. Ο Γκας, ο μεγάλος γιος, είναι φτιαγμένος από άλλο υλικό. Εγκλωβισμένος στις υποχρεώσεις του κτήματος και σ' ένα αίσθημα ευθύνης απέναντι στους άλλους, έχει ξεπεράσει τα όρια της ανοχής τους καταστρατηγώντας την ελευθερία τους, έχει θάψει ευαισθησίες και όνειρα, παρά την αναμφίβολη αγάπη που τρέφει για την οικογένειά του. Ο Γκας στερεί από την Μόλλυ την ελπίδα: *Πήγαινε κοιτάξου στον καθρέπτη. Είσαι άσχημη!*

Ένας παράξενος ταξιδιώτης, ο Μπιλ Αστρολέων, θα εισβάλει στο σπίτι για να φέρει πίσω την πίστη. Παρά τις αντιρρήσεις του Γκας, οι υπόλοιποι θα τον καλοδεχθούν. Είναι η επανάστασή

τους απέναντι στη στέρηση του ονείρου και της ελπίδας που προσπαθεί να τους επιβάλει. Ο Αστρολέων υπόσχεται βροχή. Μιλάει στη Μόλλυ για την ομορφιά της γυναίκας, την πείθει να απελευθερωθεί και να νιώσει πόσο είναι όμορφη, πόσο είναι γυναίκα. Τα θαύματα γίνονται αρκεί να τα πιστεύεις. Η βροχή θα έρθει, ο Αστρολέων θα συνεχίσει το ταξίδι του και η Μόλλυ θα μείνει με τον νεαρό βοηθό σερίφη, τον Φάιλ, που μέχρι τότε δυσκολευόταν να εκφράσει τον έρωτά του.

Η παράσταση που έστησε ο Κοραής Δαμάτης είναι δουλεμένη με επιμέλεια και φροντίδα. Κυλάει ευχάριστα, χωρίς να κουράσει ούτε στιγμή το κοινό, αντιθέτως παρασύροντάς το. Στο ρεαλιστικό και λειτουργικό σκηνικό της Δέσποινας Βολίδη οι ηθοποιοί κινήθηκαν σαν να επρόκειτο για το φυσικό τους χώρο.

Η Μόλλυ της Δώρας Χρυσικού δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από την Μόλλυ του Nash. Η ερμηνεία της κινήθηκε ανάμεσα στο πάθος και το φόβο, το όνειρο και τον πόνο, την ανάγκη για έρωτα και την ψυχική κατάρρευση. Από δειλό παιδί μεταμορφώθηκε σε μοιραία γυναίκα έτοιμη ν' αγωνισθεί για τη ζωή της. Όλοι οι ηθοποιοί της παράστασης, απόλυτα εναρμονισμένοι με το κείμενο και τις ανάγκες των ρόλων τους, δούλεψαν με προσοχή και σεμνότητα. Από τον τρυφερό και στοργικό πατέρα του Βασίλη Κολοβού, τον απολυταρχικό Γκας του Νίκου Ιωαννίδη, τον νεαρό παρορμητικό Τζίμυ του Γρηγόρη Σταμούλη, τον συγκαταβατικό σερίφη του Ανδρέα Βαρούχα και τον δύστροπο, συγκρατημένο Φάιλ του Άγη Εμμανουήλ. Ο Αστρολέων του Γιώργου Χριστοδούλου, ενθουσιώδης, γεμάτος ενέργεια, με ρομαντικές και τρυφερές εκφάνσεις.

Το έργο του Nash είναι μια προτροπή για έναν τρόπο ζωής περισσότερο ανθρώπινο και αισιόδοξο: Κοιτάς τον ουρανό και ψάχνεις να βρεις τ' αστέρι σου. Ξέρεις ότι ποτέ δεν θ' αποκτήσεις δικό σου αστέρι. Κι ένα βράδυ κοιτάς και τι βλέπεις; Ότι τ' αστέρι λάμπει στη παλάμη σου.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Η σκηνοθεσία του Δημήτρη Μαυρίκιου στο κλασικό έργο του Σικελού δραματουργού στέκει κατά τη γνώμη μου πιο πάνω από όλες τις προηγούμενες δουλειές του. Και το ταλαιπωρημένο Εθνικό με το *Έξι πρόσωπα* στον πάνω όροφο και το *Αγάπης* αγώνας άγονος στο υπόγειο κλείνει από τώρα με δετικό απολογισμό τη χρονιά του.

Ανοιχτή συνομιλία

Το έργο του Πιραντέλο έχει μια δική του ιδιομορφία: αντιμετωπίζεται από τη μεριά των ανθρώπων του θεάτρου σαν δική τους υπόθεση, σαν έργο ποιητικής του δικού τους ποιητικού ρόλου. Έργο-πρόκληση για ηθοποιούς, που καλούνται τελικά να υποδυθούν την ίδια την υπόσταση της τέχνης τους, εφόσον, αν το καλοσκεφτεί κανείς, τα έξι αυτά πρόσωπα εκκρεμούν ανάμεσα στο νου του συγγραφέα και στο σώμα τους.

Το έργο του Πιραντέλο όμως ακροβατεί και πάνω σε μια λεπτή και επικίνδυνη μεταφυσική. Ουσιαστικά έχουμε να κάνουμε από τη μια μ' έναν ακραίο νομιναλισμό, σύμφωνα με τον οποίο, αφού ομιλούμε για δραματουργικά πρόσωπα, τα πρόσωπα αυτά «υπάρχουν». Από την άλλη, μας παρουσιάζεται για μια ακόμη φορά ετοιμοπαράδοτος ο γνωστός πιραντελικός σκεπτικισμός: εφόσον τα πάντα στις διαπροσωπικές σχέσεις γίνονται αντιληπτά ως (κοινωνικοί κυρίως) ρόλοι, τότε για τίποτα άλλο δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι υπάρχει εκτός από αυτούς τους «ρόλους». Η ύπαρξή μας στέκει αμήχανη στο επίπεδο του φαίνεσθαι, αλλάζει κοστούμι ανάλογα με τις συνθήκες, αλλάζει «πρόσωπο», αλλάζει σκηνή. Το γνωστό κοσμοείδωλο «ο κόσμος είναι μια σκηνή» θα φτάσει στο θέατρο του Πιραντέλο στα άκρα του: «πολλές σκηνές είναι ο κόσμος». Τα πάντα είναι θέατρο και το θέατρο είναι τα πάντα· και το θέατρό μας τελικά θέατρο μέσα στο θέατρο.

Ο Πιραντέλο εκτός από μεγάλος συγγραφέας ήταν ένας πολύ μέτριος φιλό-

σοφος. Να με συγχωρούν οι απανταχού θαυμαστές του, αλλά προσωπικά αμφιβάλλω για το κατά πόσο συμπεριφερόταν στους φίλους του σύμφωνα με αυτή την «bonne pour le théâtre» κοσμοθεωρία (η σύζυγός του, η οποία βασανιζόταν από ψυχικές νόσους, ίσως), όπως και αμφιβάλλω αν μπορούσε να παρακολουθήσει φιλοσοφικές συζητήσεις για κοσμοθεωρίες εν γένει. Το θέατρό του όμως είναι άλλο... Ξεκινάει από προσωπικά βιώματα και αντιμετωπίζει τη ζωή ως βιωμένη εμπειρία: γι' αυτό ακόμα και αν μοιάζει εγκεφαλικό, είναι ένα θέατρο εξαιρετικά άμεσο και τίμιο. Μεταφέρει εκείνη την κατάσταση στην οποία λογισμός και όνειρο διεκδικούν ισότιμη θέση. Οπότε ναι, το θέατρο είναι ο κόσμος, αλλά για ποιο θέατρο και για ποιον κόσμο μιλούμε στην προκειμένη περίπτωση. Δεν είναι πλέον ο αντικειμενικός κόσμος, αλλά ο βιωμένος κόσμος (το ίδιο υπαρκτός και σεβαστός) του εκκρεμούς χρόνου, του φαίνεσθαι, της φαντασίας και των γεν-

νημάτων της. Είναι ο «δικός μου κόσμος» (και ο σολιπσισμός μπορεί να είναι μια αντιπαθητική φιλοσοφικά σκέψη, αλλά καλλιτεχνικά είναι ακλόνητη). Το θέατρο μπορεί με τη μαγική του γλώσσα και την αποδεσμευμένη από τη λογική οντολογία του να διατυπώσει τις μυστικές αρχές που οδηγούν από τον «δικό μου» στον «δικό μας» κόσμο. Και αυτό το γνωρίζουν καλύτερα από όλους οι ίδιοι οι άνθρωποι του θεάτρου.

Καθόλου δύσκολο λοιπόν να καταλάβουμε γιατί ένας από αυτούς που αγαπούν το θέατρο (ως θέατρο) έδωσε τον καλύτερο εαυτό του. Το αξιοπερίεργο είναι πως ενώ στον Μαυρίκιο αρέσει ο πλουραλισμός των μέσων, εδώ, προς ευτυχία όλων μας, πέτυχε ένα καθαρό θέατρο με τα ελάχιστα των μέσων. Ο τρόπος με τον οποίο ανανέωσε το έργο, το ενσωμάτωσε στα κατ' ιδίαν και το έκανε έτσι πιο ενεργό· η εικαστική του γονιμότητα, η πραγμάτευση του θεατρικού χώρου ως μη-χώρου· η ελεύθερη μετατόπιση ανάμεσα σε διαφορετικά είδη και ύφη με μόνο οδηγό την επιβολή, συχνά με βίαιο τρόπο, της φαντασίας· όλα αυτά και άλλα αποτέλεσαν γιορτή της διαλεκτικής τέχνης του θεάτρου. Να πως ένα κλασικό κείμενο μπορεί να μετατραπεί σε θεατρική περφόρμανς χωρίς να θιγεί καθόλου το έργο! Ακούμε αυτή τη συνομιλία χωρίς συμπλέγματα (απέναντι στους «ακαδημαϊκούς») και χωρίς δεκατόμετρα για να μετράμε τα σύνορά της.

Σε όλους τους ηθοποιούς αξίζουν τα εύσημα για τη θαυμάσια παράσταση του Εθνικού. Ας μνημονεύσω ξεχωριστά την εκπληκτική απορρόφηση του Λάζαρου Γεωργακόπουλου από το «πρόσωπό» του· την παρουσία στοιχείων της commedia dell' arte στην υποκριτική της Λυδίας Φωτοπούλου· την παράξενα αρμονική αντιπαράβολή ενός εύπλαστου νατουραλισμού από τον Νίκο Καραθάνο... Η παράσταση δεν θα ήταν η ίδια χωρίς τα σκηνικά και τις λαλούσες μάσκες του Δημήτρη Πολυχρονιάδη, τα κοστούμια της Ελένης Μανωλοπούλου (από την ηθογραφία μέχρι τον σουρεαλισμό) και την ατμόσφαιρα «μετάβασης» με τους φωτισμούς του Λευτέρη Παυλόπουλου.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Αν η άσκηση κριτικής λογοτεχνικών κειμένων παραμένει στο μεταίχμιο του λογοτεχνικού δοκιμίου και της επιστημονικής (άρα και συστηματικής) μελέτης της λογοτεχνίας, η μελέτη του κριτικού έργου συγγραφέων που έχουν ασκήσει το έργο της κριτικής κατά σύστημα προσφέρει μια ευκαιρία να μελετήσουμε την πορεία διαμόρφωσης των κριτηρίων τους, τις ευστοχίες αλλά και τις αστοχίες τους, και εν τέλει τη συνολική πνευματική τους συγκρότηση. Η Γ. **Φαρίνου-Μαλαματάρη** με το βιβλίο της *Γρηγόριος Ξενόπουλος: Επιλογή κριτικών κειμένων*, όπου έχει την ευθύνη της ανθολόγησης, της εισαγωγής και της επιμέλειας (εκδ. Αδελφοί Βλάσση, 2002), μας προσφέρει μια υποδειγματική μελέτη, καθώς εξετάζει στην εισαγωγή της αυτές ακριβώς τις ιδιαίτερες απόψεις που πηγάζουν από τα κριτικά κείμενα του Ξενόπουλου μέσα στη μακρά διάρκεια της συγγραφικής του δραστηριότητας φωτίζοντας τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν το κριτικό προφίλ του.

Βιβλίο μυθοπλασίας *Οι τελευταίες ημέρες του Κωνσταντίνου Καβάφη* του **Φίλιππου Φιλίππου** (εκδ. Πατάκη, 2003), παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς διαπλέκει υπαρκτά πρόσωπα σε επινοημένες πράξεις. Η υποτιθέμενη συνάντηση του Καβάφη με τον Μαρινέtti στην Αλεξάνδρεια δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την αναμέτρηση του καβαφικού κόσμου με τη φουτουριστική αντίληψη του Μαρινέtti. Ο

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Οί έργαται τής θαλάσσης

Νίκος Παπανάστου,
Τόξο μεγίστου κύκλου,
έκδόσεις «Μαΐστρος», Αθήνα 2002,
σελ. 387.

Έτυχε νά μου έλθει τό βιβλίο τοῦ κ. Παπανάστου σέ ὥρα πού μέ περιβομβοῦσε ὁ Κόνραντ. Λίγο νωρίτερα εἶχα λάβει ἀπό παλαιό φίλο –ἐπίκουρος σημαιοφόρος καί ἐκεῖνος κάποτε– μιά ποικιλμένη ἐπιστολή: στήν πρώτη τῆς σελίδα ἀποτυπωμένο τό δίπλωμα πλοιαρχίας τοῦ ἀρχικαπετάνιου τῆς ὠκεάνιας γραφῆς καί στή δεύτερη ἔκπαγλα ἀπεικονισμένο, κυματιστό καί πλησίστιο, τό ἱστιοφόρο του.

Θαλασσοδρομοῦσα, λοιπόν, ὅταν πῆρα στά χέρια μου τό «Τόξο μεγίστου κύκλου». Ὁ τίτλος καί τό ἐξώφυλλο μου γέννησαν τήν ἐλπίδα πώς θά ξανάκουγα «τόν βαρύν κυλινδηθμόν τῶν κυμάτων», ἀλλά οἱ πρῶτες σελίδες τή διέψευσαν. Ἀπό τίς δημοσιές τοῦ πόντου εἶχα βρεθεῖ νά περιδιαβάω στίς ἡμερολογιακές σημειώσεις ἑνός νοικοκυρεμένου μαρκονιστῆ. «Ἀμετάπλαστο ὑλικό» ἀποφάνθηκα καί μου ἐρχόταν ν' ἀνοιξω πάλι τό «Νέγρο τοῦ Ναρκίσσου» ἢ τή «Γραμμή τῆς σκιᾶς». Τό «Τόξο μεγίστου κύκλου» μέ εἶχε κολλήσει στά ρηχά.

«Ἐν ᾧ μέτρῳ κρίνετε κριθήσεσθε» προειδοποιεῖ ὁ εὐαγγελικός λόγος, ἀλλά τόν εἶχα λησμονήσει. Μετροῦσα τόν κ. Παπανάστου μέ τό συντριπτικό μέτρο τοῦ Κόνραντ καί ἤμουν ἄδικος. Ὅταν τό κατάλαβα, συνέχισα προσεχτικότερα καί λιγότερο ἀπαιτητικά τήν ἀνάγνωση καί ὁ ἄερας τοῦ βιβλίου δέ μου φαινόταν πιά ἀκίνητος.

«Τό φουκαριάρικο τό ΕΥΘΑΛΑΣΣΟΣ εἶχε καταντήσει πευκόφλουδα πάνω στά τεράστια κύματα. Ποῦ νά τρέξει μέ τήν προπέλα μιά στό νερό καί μιά στόν ἄερα; Στήν κουβέρτα, ἀνάμεσα στά ἄλλα φορτία, εἶχαν μποτσάρι καί νταμιτζάνες γεμάτες ἀκουαφόρτ. Ποιός νά ξεμυτίσει ἀπό τά κομοντέσια στήν κουβέρτα; Θά χανόταν στό λεφτό.

»Δέν φτάνει πού ἀπό τό μπότζι ἢ πολυθρόνα τοῦ ἀσυρμάτου χτυποῦσε ἀπό τόν ἕνα μπουλμέ στόν ἄλλον, εἶχα καί τίς ἀνα-

θυμιάσεις τοῦ χυμένου τοξικοῦ ὑγροῦ πού κάθε τόσο ἔτρεχα στήν τουαλέτα γιά ἑμετό.

»Ποῦ νά κυβερνηθεῖ τό βαποράκι μέσα σ' αὐτό τό κακό; Εἶχε ἀφεθεῖ ἔρμαιο στά μανιασμένα στοιχεῖα.

»(...) Ἄν κάποιος τεχνίτης τοῦ λόγου τύχαινε ἢ μᾶλλον ἄντεχε νά κάνει ἕνα τέτοιο ταξίδι καί πόσα πράγματα δέν θά εἶχε ν' ἀφηγηθεῖ μέ τόν τρόπο του.»

Πάρα πολλά, οὔτε λόγος – μόνο μ' ἐκεῖνο τό χυμένο ἀκουαφόρτε ὁ Κόνραντ θά ἔκανε θαύματα. Ὡστόσο καί ὁ Παπανάστου μέ τό «θά χανόταν στό λεφτό» ἀγγίζει λιγάκι τά κράσπεδα τῆς γραφῆς τοῦ ἀγγλόφωνου θαλασσογράφου, χωρίς ποτέ νά λησμονεῖ πόσα ἀπίδια παίρνει ὁ δικός του σάκος.

Ἐγραψα «σάκος» καί ὁ νοῦς μου πάει στά ὅσα λέει γιά τό ψάρεμα στίς ἀφρικανικές ἀκτές:

«Σά 'ρχόταν (ὁ σάκος) γεμάτος, γέμιζε ἡ κουβέρτα λαχταριστά ψάρια· συνάμα γέμιζαν οἱ καρδιές μας ἀπό χαρά, σάν τό γεωργό πού βλέπει τό ἄλώνι του γεμάτο σάρι. Γέμιζε τό καραβάκι κέφι καί φωνές.

»Ἄμα ὅμως 'ρχότανε ὁ σάκος σχεδόν ἄδειος καί τό περιεχόμενό του ἦταν σαβούρα –κάτι φίδια τῆς θάλασσας, πού μόνο ἕνας Συριανός τά 'τρωγε τηγανιτά, κάτι ἄλλόκοτα πλάσματα τοῦ βυθοῦ, σχέτη θαλασσινή ζούγκλα, πού ἀναδεύονταν στήν κουβέρτα– ἀπογοήτευση καί κατήφεια ἀπλωνότανε στό βαπόρι. Ἐ! μαρκόνη, ἔτσι εἶναι τό ψάρεμα, ὅπως τό κυνήγι – καί μου 'λεγε τή χιλιοειπωμένη παροιμία ὁ ψαροκαπετάνιος.»

Στό τέλος συμφιλώθηκα ἐντελῶς μέ τά ἀπροσποίητα ἑλληνικά τοῦ «Τόξου μεγίστου κύκλου». Δέν ἦταν λίγο πού ὁ Παπανάστου ἔλεγε τά πράγματα μέ τά ἀληθινά ὀνόματά τους. Π.χ., τόσες δραχμές τό μήνα ἕνας ὑπαξιωματικός ἀσυρματιστής στό Πολεμικό Ναυτικό, τόσες χιλιάδες στό Ἐμπορικό. (Γιά τοῦτο ἐκεῖνα τά χρόνια τά ἀνθυποπλοιαρχάκια –μάχιμοι καί μηχανικοί– τῆς Σχολῆς Δοκίμων κατέβαιναν στίς ἐκλογές: γιά νά φύγουν ἀπό τό Στόλο καί νά πᾶνε στά φορτηγά).

Ἄν λοιπόν ὁ ἀδευτέρωτος Κόνραντ μένει πάντοτε ὁ ἑαυτός του, τό ἴδιο καί ὁ ταπεινός Παπανάστος μέ τή συνοπτική λαλιά του. Δέν ἐπιχειρεῖ νά ὑπερβεῖ τά μέτρα του καί νά παραστήσει τόν ἐπικό, ἀκόμα καί ὅταν ἀνιστορεῖ μάχες μέ τυφῶνες). Ὡστόσο, ὅταν κλείνεις τό βιβλίό αὐτοῦ τοῦ

ἀνθρώπου, βεβαιώνεσαι καί πάλι ὅτι ἡ περιδοξη ἐλληνική ναυτιλία δρακόντευε πάντοτε μέ τούς καημούς καί τά βάσανα τῶν γεμιτζήδων – τῶν ἐργατῶν τῆς θαλάσσης πού ἔλεγε ὁ Οὐγκώ.

Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος

Πολιτική γελοιογραφία

Αρίσταρχος Παπαδανιήλ,
Ελληνική Πολιτική Γελοιογραφία,
Η σοβαρή πλευρά μιας «αστείας» τέχνης,
Αθήνα 2003.

Αγοράζω συγκεκριμένη εφημερίδα χωρίς να συμφωνώ καθόλου με τα γραφόμενά της και γενικά την ύλη της. Ο καλός γελοιογράφος της εφημερίδας με παρακινεί κάθε μέρα να την αγοράζω. Η περίπτωση μου ίσως είναι οριακή αλλά αποτυπώνει με το δείγμα τη σημασία και το ρόλο που έχει η γελοιογραφία στον ελληνικό τύπο. Το νέο βιβλίο που κυκλοφορεί σε αυτοέκδοση είναι ένα από τα λίγα που έχουν κυκλοφορήσει στην Ελλάδα για τη γελοιογραφία. Αν και το θέμα παρουσιάζει πολλαπλό ενδιαφέρον, πολλοί λίγοι μελετητές έχουν ενσκήψει συστηματικά στη σχετική έρευνα. Έτσι τα περισσότερα από τα βιβλία που υπάρχουν είναι στην καλύτερη των περιπτώσεων καλοτυπωμένα «άλμπουμ». Ίσως και το βιβλίο του Α.Π. να μην ξεφεύγει σε κάποιο βαθμό από τον κανόνα. (Δεν κατανοώ λ.χ. τους λόγους συμπερίληψης εικονογραφιών των Δ. και Π. Ζωγράφου.) Όμως το βιβλίο έχει ένα προσόν: Ο συγγραφέας αναζήτησε και έφερε στην επιφάνεια μερικούς από τους «ξεχασμένους»

πρωτοπόρους του είδους στη χώρα μας.

Οι πρώτες εμφανίσεις του Δ. Γαλάνη και οι Στ. Ξένος, Αθ. Ιατρίδης, Ν. Μπύλερ και μερικοί ακόμα δεν είχαν τύχει της προσοχής που τους άξιζε.

Αλλά και μία άλλη παρατήρηση: Οι ζώντες και ενεργοί γελοιογράφοι δεν ανθολογούνται όσο τους πρέπει· είναι λίγο ως πολύ περιορισμένη ή ελλειπτική η παρουσίασή τους. Πάντως οι παρατηρήσεις για τους γελοιογράφους που έχουν επιλεγεί είναι πολύ εύστοχες και δείχνουν ότι ο Α.Π. ενέσκηψε με ενδιαφέρον και ζήλο στην ανεύρεση στοιχείων και πληροφοριών, αλλά και ότι διαθέτει μian ιδιαίτερη ευαισθησία.

Χρήστος Νησιώτης

Δημοσιογραφία και ιστορία

Παναγιώτης Μπάρκας,
Αλβανία 1997 –
Η προδοσία της προσδοκίας,
εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 2003.

προβλέψεις για το μέλλον, καθιστούν την εργασία του δημοσιογράφου εξόχως σημαντική για τον ιστορικό του μέλλοντος.

Ένα άλλο στοιχείο που χαρακτηρίζει την εργασία του δημοσιογράφου είναι η ικανότητα και η δυνατότητά του να συγκεντρώνει και να καταγράφει, στον συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, όλα τα γεγονότα που σημειώνονται και τις παραμέτρους που τα συνοδεύουν, αλλά και η ικανότητά του κατά την ανάλυσή τους να τα τοποθετεί στη σωστή τους διάσταση.

Με βάση τα παραπάνω, νομίζω ότι η προσπάθεια του Παναγιώτη Μπάρκα να συγκεντρώσει, να καταγράψει και να αναλύσει τα

Καβάφης μεταφέρεται άρρωστος στο νοσοκομείο και εκεί οι συγγραφικές επινοήσεις πολλαπλασιάζονται με τις επισκέψεις επωνύμων συγγραφέων και ποιητών, όπως ο Καζαντζάκης, ο Τσίρκας, ο Ουνγκαρέτι, ο Ε.Μ. Φόρστερ, ο Καββαδίας αλλά και η Κοτοπούλη, η Κυβέλη, κ.ά. Το μυθιστόρημα αυτό έχει τη χάρη της «παρουσίας» των πραγματικών και γνωστών καλλιτεχνών και στηρίζει τη γοητεία του στο εύρημά του. Φυσικά δεν πρέπει να ξεχνάμε πως όσα συμβαίνουν προέρχονται από τη σφαίρα της φαντασίας.

Για τη δράση του Μεγάλου Αλεξάνδρου και το όραμά του της οικουμενικής αυτοκρατορίας γνωρίζουμε οι περισσότεροι όσα διαδραματίζονται κατά τη διάρκεια της ζωής και των νικηφόρων εκστρατειών του. Ωστόσο η γενική άποψη για τη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού μέχρι τα όρια της γνωστής τότε οικουμένης δεν συγκροτείται σε συστηματική γνώση, καθώς η ελλειπής σχολική παιδεία δεν εξετάζει αναλυτικά την ελληνιστική περίοδο που καλύπτει τρεις αιώνες από τον Αλέξανδρο έως τον Αύγουστο (323 π.Χ. έως 30 π.Χ.). Ο ιστορικός **Pierre Lénéque** παρουσιάζει με γλαφυρό και εκλαϊκευτικό τρόπο τον σύνθετο κόσμο αυτής της περιόδου, έτσι όπως η αρχαιολογική έρευνα τον έχει αναδείξει, στο βιβλίο του **Ο Ελληνιστικός κόσμος** (μετάφραση: **Μαρία Παπαηλιάδη**, εκδ. Μεταίχμιο, 2003).

Δεν είναι δυνατόν να

Ο δημοσιογράφος εξ ορισμού δεν είναι ιστορικός, άρα δεν γράφει ιστορία, αφού αποκλειστικό αντικείμενο της εργασίας του αποτελούν γεγονότα που σημειώνονται στο παρόν. Ωστόσο, η καταγραφή και ανάλυση των γεγονότων μιας συγκεκριμένης περιόδου, ο αναγκαίος συσχετισμός τους με παρελθόντα γεγονότα και οι αναπόφευκτες

εκδίδεται ένα βιβλίο και να ψάχνει ο φιλοπερίεργος αναγνώστης να βρει αν πρόκειται για επανέκδοση ή για πρώτη έκδοση ενός βιβλίου όπως η *Αλεξάνδρεια. Χρονικό, μαρτυρία ή ονειροπόλημα;* του Μανώλη Γιαλουράκη (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2002). Από την εργογραφία αντιλαμβανόμαστε ότι μάλλον πρόκειται για επανέκδοση, που ενδέχεται να ταυτίζεται με το κείμενο «Αλεξάνδρεια» του 1957 ή την έκδοση *Αλεξάνδρεια* του 1963 ή ίσως κάποια ανασύνθεση κειμένων. Ανεξάρτητα πάντως από αυτή την απροσδιοριστία, η γνωστή σχέση του συγγραφέα με τη γενέτειρά του, οι μελέτες του για τον Καβάφη και γενικά η ενασχόλησή του με τον αιγυπτιακό ελληνισμό δίνει στο βιβλίο το ξεχωριστό του ενδιαφέρον.

Ένα μυθιστόρημα με ψυχογραφικό χαρακτήρα και ενδιαφέρουσα πλοκή είναι το τρίτο βιβλίο του Θανάση Χειμωνά, *Ανεξιχνίαστη ψυχή* (εκδ. Πατάκη, 2003). Η αγωνιώδης προσπάθεια διαφυγής από τη μίζερη ζωή οδηγεί την κεντρική ηρωίδα σε αδιέξοδες επιλογές. Ένας συμβατικός γάμος δεν μπορεί να εξαφανίσει τον βαθύτερο πόθο της Μαρίας και η μία καταστροφή διαδέχεται την άλλη. Το διεισδυτικό βλέμμα του συγγραφέα περιγράφει με τον τρόπο αστυνομικού μυθιστορήματος τις ψυχολογικές διακυμάνσεις των ηρώων του και την «ανεξιχνίαστη» πλευρά του βίου.

ο χαρτοκόπτης

δραματικά γεγονότα που σημειώθηκαν το 1997 στην Αλβανία, αποτελεί μια σοβαρότατη συνδρομή όχι μόνον για τον ιστορικό του μέλλοντος, αλλά και για τον σημερινό αναγνώστη, στον οποίο προσφέρει τη δυνατότητα για μια πλατιά αντίληψη της κατάστασης που διαμορφώθηκε τότε και σε μεγάλο βαθμό επηρεάζει μέχρι σήμερα τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις στη γειτονική χώρα.

Κι αυτό διότι ο Παναγιώτης Μπάρκας δεν είναι μόνο ο έμπειρος δημοσιογράφος, στοιχείο οπωσδήποτε θετικό για κάποιον που αποφασίζει ένα τέτοιο εγχείρημα, αλλά έχει και το προνόμιο να παρακολουθεί τα γεγονότα από «μέσα», να τα ζει, ως αλβανός πολίτης, από τα εξέχοντα μάλιστα μέλη της ελληνικής μειονότητας, της οποίας επιπλέον υπήρξε αντιπρόσωπος στη Βουλή κατά τα πρώτα χρόνια μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος της χώρας. Για το λόγο αυτό, το βιβλίο του θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως προσωπικό ημερολόγιο, στο οποίο καταγράφονται προσωπικές εμπειρίες και βιώματα που το καθιστούν έτσι μια «πολύτιμη μαρτυρία», όπως αναφέρει στον πρόλογό του ο Σταύρος Λυγερός.

Όσον αφορά τώρα στο περιεχόμενο του βιβλίου, θα καταφύγω σε μια προσωπική μου εμπειρία, όταν καθ' όλη τη διάρκεια του 1997, βρισκόμενος στην Αλβανία ως ανταποκριτής της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία* και της ΕΡΤ, αντιμετώπισα το βάρος δύο διαφορετικών απόψεων, οι οποίες είχαν διαμορφωθεί στην Αθήνα από αντίστοιχα μέσα ενημέρωσης που επηρέαζαν ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης.

Συγκεκριμένα, οι δύο αυτές απόψεις, οι οποίες προφανώς διαμορφώθηκαν εντελώς πρόχειρα, επέμεναν να χαρακτηρίζουν τα αιματηρά γεγονότα της περιόδου εκείνης είτε ως επανάσταση, είτε ως εμφύλιο πόλεμο. Και χρειάστηκε να περάσει αρκετός καιρός, αφού η κατάσταση πλέον στην Αλβανία είχε εξομαλυνθεί, για να γίνει κοινώς αποδεκτό ότι τα γεγονότα εκείνα ήταν απλώς μια εξέγερση –σε ένοπλη εξελίχθηκε στη συνέχεια– με καθαρά οικονομικά και δευτερευόντως κοινωνικά κίνητρα, ανεξάρτητα αν στην πορεία απέκτησε και πολιτικό περιεχόμενο.

Στο σημείο αυτό ο Παναγιώτης Μπάρκας δίνει την πραγματική διάσταση στην περίοδο εκείνη επισημαίνοντας ότι το βιβλίο του αποτελεί «μια σεμνή συμβολή στην προσπάθεια να φωτιστούν τα γεγονότα της άνοιξης του 1997, τα οποία συνιστούν εξέγερση για την ανατροπή του Σαλί Μπερίσα –μια εξέγερση όμως προδομένη από την αντιπολίτευση της χώρας– η οποία δεν ήταν εμφύλιος, ούτε αντιπαράθεση βορρά–νότου, αλλά ένα ανοιχτό παιχνίδι με όλα τα σενάρια, από την ίδρυση του αλβανικού κράτους μέχρι την ιδέα και την υλοποίηση της Μεγάλης Αλβανίας».

Όντας μάλιστα στέλεχος της ελληνικής μειονότητας, προσθέτει ότι «από το παιχνίδι αυτό δεν έμεινε έξω ο ελληνισμός της Αλβανίας, ο οποίος όχι μόνο δεν επωφελήθηκε από την εξέλιξή του, αλλά υπέστη σοβαρές συνέπειες, που στιγμάτισαν αρνητικά την ιστορική του προσδοκία».

Τάκης Διαμαντής

Μικρές ιστορίες

Νίκος Κουνενής,
Δημόσια Εγγραφή,
εκδ. Κοχλίας, Αθήνα 2002.

Οι ανατροπές –στον χώρο του πνεύματος, για να μη παρεξηγηθώ– ήταν πάντα για ορισμένους το αλάτι της ζωής. Έτσι λοιπόν και στη σημερινή... μεταμοντέρνα εποχή, μια ευχάριστη έκπληξη μας προσφέρει ο καθηγητής Νίκος Κουνενής, ο οποίος με τη συλλογή διηγημάτων του *Δημόσια Εγγραφή* μας δείχνει με τον καλύτερο τρόπο ότι η δουλειά του εκπαιδευτικού δεν είναι ένα ψυχρό επάγγελμα, αλλά λειτούργημα, και πιο καλά ένα δημιουργικό μέσο επικοινωνίας, αμφίδρομης, στην οποία ο δάσκαλος γίνεται πομπός και δέκτης.

Γιατί το λέω αυτό; Διότι η *Δημόσια Εγγρα-*

φή είναι ένα βιβλίο γραμμένο από ενήλικο για ενήλικες, που περιγράφει, άλλοτε σοβαρά, άλλοτε αστεία, ή και σατιρίζοντας, καθημερινά θέματα, αγωνίες για τους περισσότερους από εμάς, διαπνεόμενο όμως από την αμεσότητα, τη δροσιά και το πηγαίο χιούμορ των παιδιών.

Ένα βιβλίο, στο οποίο ο συγγραφέας, θέλοντας να φωτίσει ορισμένες βασανιστικές πραγματικότητες, διακινδυνεύει να περπατήσει σε τεντωμένο σκοινί, ωστόσο –για να πούμε την αλήθεια– κερδίζει το στοίχημα, αποφεύγοντας τη διολίσθηση σε τετριμμένα φιλολογικά, φιλοσοφικά ή «φιλοσοφικά» τεχνάσματα που στόχο έχουν μόνο τον εντυπωσιασμό, και πετυχαίνοντας μια απλή –όχι απλοϊκή– και διεισδυτική ματιά στην καθημερινότητα του Νεοέλληνα.

Τάκης Διαμαντής

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

βιβλιοπωλείον της

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ
ΑΝΟΧΥΡΩΤΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΚΥΠΡΟΣ 1960-1974

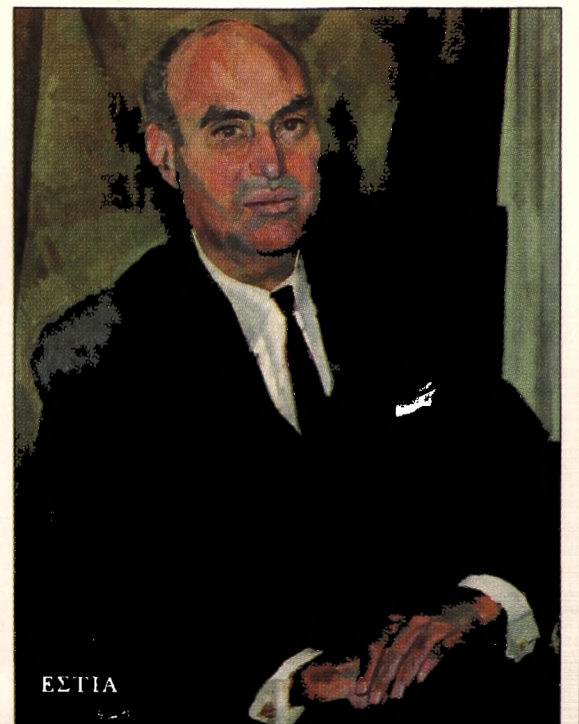
ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΣΤΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ
ΑΝΟΧΥΡΩΤΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΚΥΠΡΟΣ 1960-1974

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

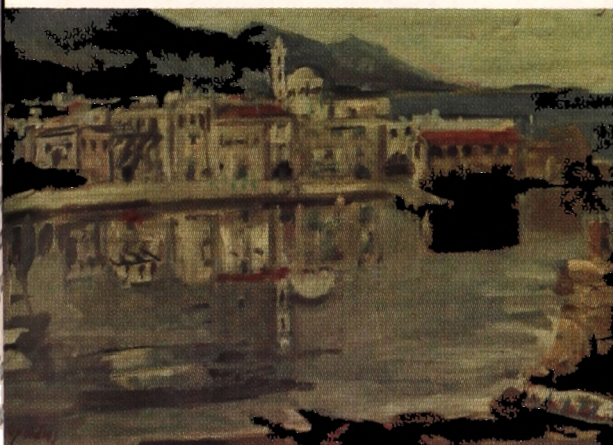

ΕΣΤΙΑ

ΚΥΠΡΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ

Έπιμέλεια:
Γιώργος Τενεκίδης, Γιάννος Κρανιδιώτης

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ, Γ.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

Νικόλας Γ. Κρανιδιώτης

Η ΚΥΠΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

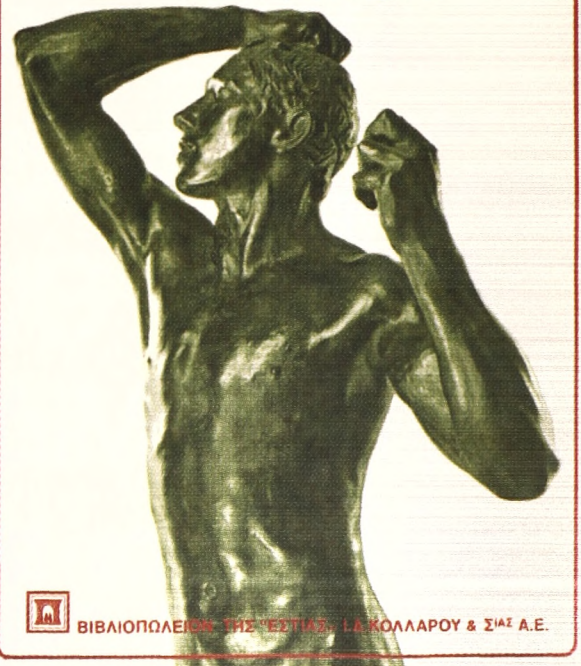
Επιστημονική επιμέλεια
ΠΑΝΟΣ ΤΣΑΚΑΛΟΠΑΝΝΗΣ

Πρόλογος
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ΕΣΤΙΑ

Ρόδη
Ρούφου **Η ΧΑΛΚΙΝΗ
ΕΠΟΧΗ**

Τό μυθιστόρημα
του Κυπριακού αγώνα

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ, Γ.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

Κάντε μια φωτεινή επέκταση

- Απόλυτη στεγανότητα χωρίς σιλικόνες
- Πλήρης (100%) θερμική διακοπή
- ☀ Αντιηλιακά
(Σχ. Θερμικό Κέρδος 88 BTU / sq ft)
και θερμομονωτικά διπλά,
διπλοσφραγισμένα κρύσταλλα
 $K = 1,35$ έως $0,54 \text{ kcal /m}^2 \text{ h } ^\circ\text{C}$
- Προστασία από τις υπεριώδεις ακτίνες (UV)
(δίοδος μόνον 6%)

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ
ΗΛΙΟΡΟΦΕΣ
ΑΙΘΡΙΑ - ΘΟΛΟΙ
ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ

DOMES - PATIOS - SKYLIGHTS
SUNROOMS - PYRAMIDS

ΑΘΗΝΑ

Κατεχάκη 66

τηλ.: 210 67 10 130

fax : 210 677 62 35

ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Αραβαντινού 6

τηλ. - fax : 25610 65 2 6